

Donasky Ferenc

.....
62.729

OSZK

REJTÉLYEK A TÖRTÉNELEMBŐL

ATHENAEUM

REJTÉLYEK A TÖRTÉNELEMBŐL

ELBESZÉLÉSEK
AZ IFJÚSÁG SZÁMÁRA

ÍRTA
DONÁSZY FERENC

Országos Széchényi Könyvtár.

BUDAPEST
AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA

OSZK

82 729

ORSZÁGOS SZÉCHENYI KÖNYVTÁR
B 7653 / 1983
LELTÁRI SZÁM

22

A GYŐRI ÉRCKAKAS.

Országos Széchényi Könyvtár

A füstbement menyegző.

Komárom városa a tizenötödik század vége felé egyike volt a legfontosabb erődöknek. Összekötő vízárkával a Csallóköz szögletében egy háromszöget alkotott és maga a tulajdonképpeni város, néhány házon kívül, szabálytalanul össze-vissza épített füstös laktanyákból és mindenféle raktárakból állott.

Minthogy nagyon nyugtalan idők jártak, a Dunán

éjjel-nappal «punták»-nak nevezett csónakok cirkáltak, a várfalakon kiszegezett hosszú csatakígyók mellett: nappal fehér füstgyűrűket eregetve, éjjel pedig tüzes szemekként világolva, sisteregtek a tűzerek salétromos kánócai és félóráról-félórára pontosan elhangzott a felváltó jelkiáltás, melyre a sajkások vízifecske módjára tovasurranó csónakjairól is feleltek.

A Csallóköz felé kikönyöklő hatalmas sáncot teknősbékához hasonló alakja miatt «tortoriá»-nak nevezték és ennek a sáncnak az irányában magaslott ki a többi házak közül a komáromi várnagynak, Pálffy Miklós uram őkegyelmének hivatalos szállása, három szögletén toronyformán kimagasló, keskeny kémlelőnyílásokkal, amelyekből nemcsak az erősség, hanem a vidék jó részét is, kedvére megfigyelhette.

Bajtársai, baráti poharazás közben, különösen azon szerettek vele évelődni, hogy a hét bizonyos napján nagyon sokat nézeget a Győr felé vezető út irányában és nem annyira a közelgő török hadak, mint inkább Patkó nevezetű hajdúja után kémlelődik, ki Mars isten szolgálatából Ámoréba lépett...

Igaza volt-e ennek az incselkedésnek, vagy nem — elég az hozzá, hogy Pálffy Miklós várnagy uram most is az egyik szöglet lőréskeskenységű ablakából a Győrnek vivő út felé tekintget és csak a háta mögött hangzó kardesorrengésre fordul vissza.

Hősies kifejezésű büszke arcát derűs mosoly derítette fel és barátságosan nyújtotta oda mindkét kezét az érkezőnek, ki szintűgy, mint ő, az akkori idők kapitányi egyenruháját viselte.

— Hozott Isten, Adolf bajtárs! Vártalak!

— Itt? Ebben a szűk bagolyfészekben? — kérdezte erősen idegen kiejtéssel, miközben vidám képét bohókásan félrefintorította.

— Dehogy itt! Egy emelettel lejjebb, hol a fehérvári basa öblös kristályserlegében habzó badacsonyi vár rád.

Vén, mint nagyapám, tüzes, mámorító, mint az istenek nektárja! — tréfált vissza Pálffy.

Schwarzenberg Adolf nyelvével csettintett:

— Ez már beszéd! Allons, mon ami, allons! — és sarkantyúit pengetve, vidám dudolással lépkedett lefelé a szűk csigalépcsőn.

A tágas, tömör boltozatú szobában egy keleties hímzésű szőnyegterítővel fedett asztalon már ott várta őket a topázvillogású badacsonyi egy királyi asztalra is odaillő kristályserlegben, amely mellett a vésűzött nehéz ezüsttálcán még két karsú velencei kristálypohár ragyogott a beözönlő napsugarakban.

— Veled együtt vertük el a fehérvári basát Komárom alól. Az ő serlegeivel kocintsunk hát egy mielőbbi új győzelemre! — szólott, megtöltve a serlegeket.

— Királyoknak való nedű! Nem hiába mondta a főparancsnok ebédjén az öreg Ecsedi Farkas: «Extra Hungariam non est vinum!»¹ A hazámbeli rajnai csak löre ehhez az isteni nektárhoz képest!

— Ha valaki ezt a lelkes dithyrambodat hallaná, bizony Isten rád fognák, hogy harmadik levele vagy az Ungnad és Hardeck-féle trifóliumnak!² — tréfálózott Pálffy.

— No, ezt nem szeretném! Ez a két részeges ripók gyalázatára válik a hadseregnek. Csodálkozom, hogy Mátyás herceg főfőkapitány offensege ezeket választotta haditanácsosainak. Egyetlen háborúban se voltak, de még csak törököt se láttak! — felelte Schwarzenberg, miközben szokása szerint, ha valamiért megharagudott, bosszúságát kackiásan fölfelé fésült bajuszán töltötte ki, lefelé-fölfelé sodorgatta és jobbra-balra ráncigálta.

— Hát ennek oka az, hogy nem hisznek, nem bíznak bennünk! A magyart árulónak, lázadónak tartják odafenn Bécsben. Másként állanának ma a dolgok, ha akkor kiszákmányoljuk a diadalt. A budai basát Pákozdtól egé-

¹ Magyarországon kívül nincs bor.

² Lóhere.

szen Budaelőfokig vertük. Tízezer elesett emberével jelölte futásának útját, negyvennégy ágyúja maradt a csatatéren. Ha tovább szorítjuk, még Budáról is elszakadt volna, hanem hát Hardeck fővezér uram...

— Nagyon hadonászott a kardjával és megvágta véletlenül a hüvelykét. Ettől annyira elment a kedve a verekedéstől, hogy hátrálót fúvatva, Győrbe ment bekötetni a hüvelykujját! — nevetett mérgesen Schwarzenberg kapitány.

— Bizony pedig kicsibe múlt, hogy fel nem mondtuk neki az engedelmisséget. Ott voltál, láttad, hogy diadalittas huszárjaink majdnem lázongni kezdtek, amiért legnagyobb diadal közepette vissza kellett fordulniok... De azért ne tépd ki a bajuszodat, pajtás, kár volna érte! Elmult esőnek nem kell köpönyeg!

— De mikor mérges vagyok!

— Öntsd le a mérgeket egy pohár badacsonyival! Ne félj, ha nyakukon lesz a veszedelem, majd ránk szorulnak!

— De engem megfojt a düh, ha arra gondolok, hogy Magyarország legelső hőseit, Fülek, Dívény, Kékkő, Hajnászkő, Buják, Somoskő, Hollókő vitéz elfoglalóját, Szécsény, Drégely és Nógrád várának hős visszahódítóját, a török sereg rémét, Pálffy Miklóst irigy féltékenységből ide dugják várnagynak Komárom várába...

— Nem panaszkodom, mert velem van dicsőségem minden osztályrészese és a legderekabb bajtárs, Schwarzenberg Adolf! — mondotta, miközben jobbját nyújtotta meleg szorítással.

— No, ha elég neked a német Schwarzenberg Adolf barátsága, mikor a németnek még a magját is átkoznod kellene! — felelte lekicsinylő nevetéssel, de a kézzorítást meleg hévvel viszonzozva.

— Bár minden magyar olyan igaz szívvel buzogna hazánk ügyéért, mint te! Bajtárs, neked csak a neved német, de szíved, lelked igaz magyar!

— No, ezt minden vita nélkül magamon hagyom száradni, mert nem dicséret, hanem igazság...

— Mindig tréfás kedvben vagy te, bajtársam!

— Az ördögbe is, dehogy vagyok! Éppen most nem vagyok tréfára hangolva. A hadsereg Esztergom alatt táborozik, mi meg itt a falak között sütjük a makkot. Napról-napra vártam a behívó parancsot, de úgy látszik, készakarva elfeledkeztek rólunk!

Pálffy elkomolyodva tette kezét társának az asztalon pihenő jobbára.

— Mi ketten nem valók vagyunk oda. Ha tudnád, milyen híreket kaptam az esztergomi táborból! Azt mondják, szörnyűség és orcapirító gyalázat, ami ott nap-nap után folyik. A főherceg nem törődik semmivel se a világon! Miatta Hardeck és Ungnad vezér uraimék a többiekkel együtt azt tehetik, amit akarnak, amint azt Illésházy uram egyik bizalmas barátjának írja levelében. A hét főbűnök valamennyiét háromszor végigvételnek mindennap. A katonák, tisztjeikkel együtt, részegeskednek, garázdálkodnak, tivornyáznak, gyújtogatnak. Orgyilkosság, párbaj, tolvajkodás napirenden van. Az a sereg, melynek az volna a kötelessége, hogy a törököt kikergesse az országból, őt-hat mérföldnyi területben feldúlta, kifosztogatta a falvakat, városokat, tanyákat a környéken! Az úri házakat rablóként fosztogatják, a szegény jobbágyságnak utolsó marháját, utolsó harapás kenyerét elragadozzák...

— És ezt a demoralizált, fegyelmezetlen, garázda hadat akarják az ellenségre vezetni?! Ellenség se kell neki, hogy megverjék! Megveri, megemészti az magamagát...

Schwarzenberg szeme dühösen villogott s mindkét keze ökölbe szorult.

— Hallottam valamit én is, de amiket most mondtál, az véremet forralja...

— Sohse dühöngj, bajtárs! A mi nevünk minden dologban: hallgass! Csak azt veszik tőlünk jónéven, ha kapeaszorultán elverjük a nyakukról az ellenséget... Ide dugtak minket, hogy el ne szedjük előlük a dicsőség pál-

máját... Hát csak hadd verjék meg Hardeck és Ungnad uraimék a főherceg hadvezérrel a törököt, te pedig, kedves barátom és bajtársam, tégy úgy mint én és házasodjál!

— Micsoda? — kiáltotta szemét-száját elmeresztve a kapitány.

— Házasodj meg, barátom! Az én jövődöbelimnek vagyon még egy testvérhúga. Ha meglátod, bizony belé-szeretsz és a győzhetetlen Schwarzenberg legyőzött lé-szen! Ez még szorosabbá tenné bajtársi viszonyunkat! — felelte Pálffy mosolyogva.

— Te, Miklós, — mondotta, éles, szürke szemét merőn részegezve — mindjárt valami bolondot találok kérdezni: csak nem ezért hívtál ide?

— Bizony ezért, bajtárs! Meg akarlak kérni, hogy légy násznagyom és kíséj el Tóközbe...

— Leánynézőbe!

— Az már megvolt. Eljegyzésre, gyűrűváltásra és diszpenzációval rögtön meg is tartjuk szép csendben az esküvőt. Az ilyen háborús időben legjobb az efféle dolog-gal sietni. Ki tudja, mit hoz a holnap!

— És te engem választottál erre a szép, kitüntető tisztségre? — mondotta, hiába akarva megilletődését pa-lástolni...

— Téged! A legérdemesebb embert, a legjobb bajtár-sat! — felelte Pálffy meghatottan, mire a két barát hosz-szasan, melegen kezét szorított, a kristályserlegek pedig csengve ütődtek össze.

— No, lám! Mégis csak igaza van a mendemondá-nak! Most is a Győr tájára néző kémlelőablakból riasz-tottalak fel. Talán bizony valami szárnyas postát vársz arrafelől? — szólalt meg aztán vitorán.

— Postát, az igaz, de nem szárnyasat! — felelte Pálffy ugyanezen a hangon. — Patkót várom vissza min-den pillanatban a válasszal, kivel egynémely ajándéko-kat is küldtem a reám eső zsákmányból...

— A fehérvári basa kincseiből? Kit csekély helyőrsé-günkkel egész hazáig kergettünk Komárom alól?

— Igenis! Nagyon szép virágos damaszkuszi selyemszövetek, arannyal hímzett bársonykelmék, gyöngyös papucskák, fátylak, illatszeres edénykék és más efféle aszszonyi csecsebecse volt a zsákmány javarésze, melyet nem nagy pénzen magamhoz váltottam, minthogy senki-nek se kellett... Úgy látszik, a basa is szerálja számára vásárolhatta össze az egészet...

— Vagy rabolta! A török uraságok ezt a módját jobb szeretik a vásárnak.

— Az én Piroskám nem szereti ugyan a pompát és fényűzést, de azért örülni fog, hogy rágondoltam, — folytatta elmélázva...

— Hány lánya van Vágfalvy Bálint uramnak?

— Kettő. Piroska, a menyasszonyom, és huga Ilona. Abban a pillanatban meg fogod szeretni ezt a nemes családot, amint körébe lépsz. Az apa igazi ős magyar jellem, nyílt, vendégszerető, hazájának testtel-lélekkel híve, az anya pedig a magyar matrónák példányképe, szelíd, házias, csakhogy...

— Csakhogy? — kérdezte Schwarzenberg élénken...

— Mélyen eltitkolt szenvedést fogsz látni nemes arcán. Galambfehér haja, tiszta homlokának redői és szemének fátyolozott tekintete rejtett könnyeket, régi bánatot takargatnak. Első szülötte: egy fiú, két éves korában nyomtalanul eltűnt. Dajkája sétálni vitte a vágparti erdőségekbe, azóta mindkettőnek nyoma veszett. Tűvé tették értük az egész környéket, s a talált jelek arra mutattak, hogy török mirtalócok ragadták el mind a kettőt...

Ez a soha be nem gyógyuló seb az okozója az apa időnkénti komorságának, a sokkal mélyebben érző anyai szív kiapadhatatlan könnyeinek... De ne hidd ám azért, hogy valami gyászos síró-rívó házba fogsz lépni! Ott együtt örülnek, együtt vigadnak a vendéggel! Minden jót, minden örvendetést a vendégnek adnak, maguknak csupán a fájdalmat tartják meg és nem mutatják... Néked is csak azért mondtam el ezeket, mert élesen megfigyelő szemed észre fogja venni az anyai szív rejtett bánatát...

— Nos, és nem kutattak az eltűnt fiú után?

— Dehogy nem! Amit arannyal és emberi erővel tenni lehet, mindent megtettek, — de hiábavaló volt minden.

— Ez szomorú történet! Egy kedves halott emléke idővel szelíd kegyeletté enyhül a szívben, de egy elveszetté be nem gyógyuló, sajgó seb marad! — felelte komoly, halk hangon. — De íme, hová tévedtünk! A sok beszédben a legfontosabbat majd elfeledtem kérdezni. Mikor szándékozol indulni?

— Nem mondtam még? Patkó visszaérkezése után, másnap hajnalban. Velem jössz tehát?!

— Remélem, ebben nem kételkedtél!

Ebben a pillanatban felnyílt az ajtó, és a vártán álló hajduk egyike egy húsz-harminc év közötti embert tuszkolt be a puntázó csajkások viseletében...

— A szemedről látom, fontos hírrel jössz, Andris! — kiáltotta meglepetten Pálffy, miközben távozást intett a hajdúnak.

A cingár, sasorrú legény ravasz szeme az örömtől csillogott erre a bizalmas megszólításra. Ezen a néven csak kevesen szólították, mert mindenhová befurakodó, vakmerőségig ravasz természete miatt, társai csak Menyét néven ismerték. Gyermekkorában, mint jobbágyfiú, játszótársa volt Pálffynak, de török fogságba kerülve, vagy tíz évig volt nehéz rabságban, míg egyszer véletlenül Pálffy egy csapat fogollyal együtt kiszabadította és szolgálatába fogadva, merész küldetésekre használta.

Az egykori jobbágyfiú tízévi keserves rabsága alatt megtanult vagy hétféle nyelven beszélni, és nem volt olyan küldetés, melyet rá nem bízhattak volna, mert uráért a lelkét is odaadta volna és tűzbe-vízbe ment volna érte...

— Most már beszélhetsz!

— Beszélek, uram! Abdurrahmánna, a budai basának a lánya, Mirmah, nagy kísérettel utazik völegényéhez, a nagyvezír fiához, ki Érsekújváron várja, hogy megüljék a menyegzőt.

— Ez fontos újság! — kiáltotta felvillanó szemekkel Schwarzenberg kapitány.

— Csak egy nappal előzhettem meg, mert a levelet vivő csauszokat ép az átkelő kompnál csiptük el, és hogy el ne árulhassanak, a vízbe fojtottuk mind a hármat...

— De ez még így csak félmunka volt. Ha a vőlegény, a vitéz Szinán-Szender bég meg nem kapja apósának levélét, hát gyanút orront. Ezért nekem kellett a levélvivő csauszok ruhájába bujni és a levelet elvinni Érsekújvárra. Megtettem. Innen van, hogy csak rövid egy nappal előzhettem meg a nászakiséretet. A vőlegény örömeiben három aranydínárt adott, de örülhet is, mert a menyasszony egész ládára való ékszer és másfél teve terhe arany-ezüst pénzt és tömérdek arany-ezüst edényt s másféle drágaságokat hoz magával.

— Remek ember vagy, Andris! Mi volt a levélben, elolvastad?

— Fel tudom a levél pecsétjét észrevétlenül olvasztani, pedig ennél még a karmazsin piros bársony-zacskó is le volt Abdi basa sárga pecsétjével zárva. Hanem a levélben nem volt semmi fontos! Hosszú, cifra virágos üdvözléssel, apai áldásokkal kezdődött és fel voltak benne sorolva a küldött drágaságok és a kíséret száma. A végét pedig az Alkorán harminchetedik áldás-szurája fejezte be.

— Hány ember kíséri a menyasszonyt?

— Száz lovas spahi és ötven arnót lovas! A vőlegény pedig, mint a szokások kívánják, a bükkös erdőig elébe fog jönni.

— Csodálkozom a csekély kíséreten! — mondotta fejét rázva Schwarzenberg.

— Hogyan, kapitány uram, hát ti még nem tudjátok, hogy Szinán nagyvezér elfoglalta Tatát, a császári sereg pedig áthúzódott előle a Duna balpartjára?!

— Mit mondasz? — kiáltották mind a ketten megdöbbenve.

— A valót, uraim! Részben a portyázó török csapatok is késleltettek utamban. Hanem hát, ha szólnom szabad, jó lenne sietni! Egyetlen percünk sincs vesztegetni való.

Schwarzenberg kapitány felvillanyozva ugrott fel és felcsatolta nehéz, egyenes spádáját.

— Jó fogás, szükség esetén pedig még jobb kezes a budai pasa kedvence lánya. Hány emberrel megyünk, bajtárs?

— Háromszáz elég lesz! Szürkületkor indulni fogunk! — felelte Pálffy, mire a kapitány nagy csörtetéssel eltávozott, ő pedig, Patkó távollétében, Andris segítségével öltötte magára hadifegyverzetét...

A Duna tükrén vízi fecskéként ide-oda cikázó puntákon kívül, jóformán alig vette észre más valaki a háromszáz főből álló csapat távoztát, melyet Andris kalauzolt titkos utakon és nádasokon keresztül és csakis ennek köszönhették, hogy észrevétlenül és még napkelte előtt érték el a Zsitva folyónak azt a pontját, mely a könnyű átkelés mellett, még alkalmas rejtekül is kínálkozott...

Száz ember, Schwarzenberg kapitány vezérlete alatt, átgázolva a folyón, a nádasba rejtőzött, a többi pedig az innenső partot szállta meg, tömördek gémet, rucát és seregélyt riogatva fel reggelije mellől, sőt a ravasz Menyét még arra is ráért, hogy a többi katonák nagy irigykedése mellett, egy halászó vidrát lepett meg a nádas szélén és mindjárt le is húzta értékes s akkoriban nagyon kedvelt fényes szőrméjét.

Kilenc-tíz óra felé járhatott az idő, mikor Andris sajátságos füttyentéssel jelt adott, hogy mindenki húzza le magát, és övig belegázolva a vízbe, jelt adott a túlparton levőknek is.

— Hallasz valamit? — kérdezte Pálffy, ki hiába erőltette fülét, a felettük sivalkodva kanyargó vízimadarak zajától nem hallott semmit.

— Nyelné el a pokol ezt a sok madarat! Még elárulnak bennünket! — dörmögte az egyik hadnagy.

— Ne féljen, hadnagy uram! Azok is olyan lármával közelednek, hogy minden madarat felriogatnak. Oda se néznek neki...

— Hallasz valamit, András? — kérdezte Pálffy másodszor is.

— Hallom a réztányérok csengését és az üstdobok puffogását uram! Várjon csak, kegyelmed is hallani fogja egy percre...

Ezzel összeszorított markába rikoltva oly remekül utánozta a nádi sas prédára éhes, rekedt sivitását, hogy a nyugtalanul zavargó szárnyas had ijedtében egyszerre elhallgatott. Ebben a rövid csendben aztán tisztán meg lehetett hallani a távolban felcsendülő réztányér csengést, a sípok sikoltozását, az üstdobok tompa puffanásaival együtt...

A rövid csendre aztán még lármásabb csörgés, hápogás következett, de nemsokára, a nagy zajongás mellett is, hallani lehetett a zivatar csattogásával vetekedő zajos török muzsika közeledését, a távolban pedig fegyverek villogása látszott.

Csakhamar feltűntek a málhákkal rakott tevék idomtalan alakjai, a feltollazott öszvérek hátára csatolt mindenféle tarka iszák, tarsolyok és kosarak és amint a menet közeledett, egyre jobban kitűnedezett a fegyveres kísérők kék és vörös egyenruhája, a szolgálattévő rabnők és szerecsenek keletiesen tarka, színes öltözete.

A basa leánya egész udvarral utazott vőlegényéhez. Szakácsok, kukták, kengyelfutók, vadászok és solymászok tarkították a csapat képét, melyet pórázra fűzött drága fajtájú ebek, vaskalitkába zárt vadászgépárdok tettek még elevenebbé.

A nagy vérvörös és sötétkék selyembojtokkal beaggatott négyszögletes farámán nemes vadászsólymok csattogtatták szárnyaikat, minden áron szabadulni akarva a fejeikre húzott tarkatollas, aranyszállal és gyöngyökkel himzett piros szattyán sapkácskáktól, míg a nyomukban ügető tollbokrétás teve hátán kisebb-nagyobb majmok ugráltak, fintorpfákat vágva az oldalkosarakban ülő társaikra.

A másik tevéen ülő néger cukros mogyoróval és aleppói

mandulával kínálta a cifra karikákon himbálódzó hosszú-farkú, kék és vörös Ararákat, zöld beszélő papagájokat és sárgabóbítás fehér kakadukat, ezeknek azonban nagyobb kedvük telt abban, hogy torkukszakadtából bele rikácsoljanak a lármás muzsikába, amitől ez még szebben hangzott...

A menet közepén két egyforma lépésre szoktatott fehér teve hátán volt az a drága aranyhimes selyemsátor felülvetve, mely a menyasszonyt rejtette leplei mögött.

A tevék hátán pompás bíborbársony takaró tündökölt s apró kagylókkal kivarrt bíborbársony szerszámaik apró ezüst félholdacsoktól s csillagoktól csilingeltek...

Ugyanilyen aranyos félholdacsok ragyogtak a szellős selyemsátor filigrán oszlopain, a tevék fején pedig vörös struccetoll-bokréta lengett...

Amint a kíséret a folyóparti gázlóhoz ért, habozás nélkül lábalni kezdte a nem mély vizet, a tevék azonban, ismert szokásukhoz híven, iszonyodtak minden víztől és rettenetes bőgést, ordítózást vittek véghez, ami még a zene mennydörgését is túlharsogta...

Azonban néhány csattogó ütés a lándzsák bambusznyelével csakhamar észretérítette az első makacsodókat, mire a többiek folytonos bőgéssel tiltakozva ugyan, de azért mégis engedelmesen követték a két felcifrázott vezető tevét, melyeknek hátára a nagy üstdobok voltak a kocsi-kerék nagyságú érctányérokkal együtt felesatolva...

A menet eleje már a túlsó partra ért és éppen újra rá akart zendíteni a félbehagyott muzsikára, mikor recesgő kűrtrivallással és csatakiáltással minden oldalról fegyveres csapatok ugráltak ki a nád közül... és a meglepett őriséget egy pillanat alatt elül-hátul körülfogva, lekasza-bolta és csak egy-kettőnek sikerült gyorslábú lován elmenekülnie...

A fegyvercsattogás és halálhörgés ádáz zivaja közé mindenfelől kétségbeesett nősikoltások vegyültek, sőt még a selyemsátor függönyei mögül is aranyfátyolos, rémült női arcok bukkantak elő, hogy éles sikoltással újra eltűn-

jenek a szellős védőfalak mögé. A harc csak rövid ideig tartott és a magyar csapatok teljes győzelmével végződött. Ekkor a selyemsátor függőnyeit egy hennahval pirosra festett körmű, parányi kezecke szétvonta és egy lenge aranyfátyollal takart női arc bukott elő a nyílásból.

— Kik vagytok, mit akartok velünk? Én a hatalmas Abdurraman basa lánya vagyok. Rettegjete haragjától, ha bántani merészkedtek bennünket! — szólott dallamos, de félelemtől remegő hangon és mögötte több fátyolos női arc bújt remegve egymáshoz...

Pálffy udvarias köszöntéssel lépett oda...

— Atyád haragjától mi nem rettegünk. De te se rettegj mi tőlünk, mert bár foglyaaim vagytok, olyan tisztelettel fogunk veled bánni, mintha otthon lennél. Senki se fog háborgatni, saját személyzeted fog kiszolgálni minden kényelemmel. Ennyit mondok hamarosan megnyugtatósodra.

— Oh, Allah! Kik vagytok? Hová akartok vinni bennünket?

— Én Pálffy Miklós komáromi várnagy vagyok, ez pediglen vezértársam, vitéz Schwarzenberg Adolf kapitány, ha hallottad hírünket! Ismétlem, ne félj semmitől!

Az ijedelem halk sikoltása és a selyemfüggönyök gyors összevonása bizonyította, hogy törökverő hírük még Abdi basa jól elzárt szerailjába is eljutott. Ezután a két vezér kiadta a parancsot az indulásra és Andris ügyes kalauzolása mellett éjfél tájban éppoly bántatlanul értek vissza Komáromba, mint ahogyan elindultak.

Másnap természetesen futótűzként járta be a várat és a környéket a merész kaland híre és az e fölött való örömet nagyban növelte a dús hadizsákmány és az értékes tús, aki Abdurrahman leányának személyében került a magyarok kezébe.

— Bajtárs, nem megyünk üres kézzel a lakodalmadra. Olyan ajándékot viszünk, hogy egy királyné is megírgyelhetné! — mondotta örömmel Schwarzenberg, mikor a hadnagyok és a vár kincstárnoka jelenlétében számbavették és igazságosan elosztották a zsákmányt.

Dolgát végezve, bejelentette magát szép foglyánál, kit az épület egyik különálló szárnyában szállásolt el összes cselédjeivel együtt és akinek minden olyan podgyászt, mely nem tartozott a vőlegénynek küldött kelengyéhez, meghagyta.

Minthogy törökül jól beszélt, nem volt szüksége tolmácsra, különben is csak azt akarta tudtára adni, hogy mindaddig foglya marad, míg váltságdíját meg nem küldik, vagy pedig cserébe valamely főbbrangú magyar foglyot nem kínálnak érte cserébe...

Ugyanennek a napnak délutánján a várva-várt Patkó is megérkezett. Csupa örvendetes híreket hozott, úgyszólván Pálffy másnap hajnalra tűzte ki az indulás óráját és Schwarzenberg kapitánnyal együtt a készülődéshez látott, estére pedig még néhány barátját és a helyettes várnagyot, Ecsedy Farkast magához hívta vacsorára.

Eppen a legvígabban voltak. Két tárogatós felváltva fújta a vitézi kesergőket, toborzókat és a harcra tüzelő rivalgós indulókat, mikor fáradtan és csatakosan a fővezér bizalmas futárja, a cseh származású Krepelka hadnagy toppant közéljük.

Alig értették meg a szavát, annyira el volt fulladva és rekedve és csak amikor a kezébe nyomott billikomot felhajtotta, tért kissé magához.

Ezalatt Pálffy felvágta a nagy fővezéri pecséttel ellátott levél zsinórját és átfutván tartalmát, harsányan felkiáltott:

— Vége a vigalomnak! A császári főherceg-hadvezér a huszársággal sürgősen a táborba rendel bennünket. Bajtársak, szólítsátok fegyverbe a csapatokat. Egy óra múlva indulunk. Te pedig — fordult helyetteséhez — azonnal tegyed meg a szükséges intézkedéseket.

Pár másodperc múlva üres volt a várnagyi lak nagy terme, maga a vár és a kaszárnyák pedig felzúdult méhkashoz hasonlítottak.

Villámként cikáztak a ponták a Duna tükrén összevissza, kürtjelek, tutulások, tüzesházak röpítették tovább

a jeleket az éjszakában, melyekre a túlparton csakhamar a gyülekező paripák robaja és nyerítése felelt...

— Szegény ember szándékát, boldog Isten bírja! Mi lesz most a menyegződdel, bajtárs? — kérdezte tőle Schwarzenberg, mikor a csapat élére álltak.

— Azt csak a jó Isten tudja, mikor lakodalmazunk, vagy lesz-e lakodalom egyáltalán!... Még jobb, ha leányfővel marad, mintha menyasszonyfővel özvegyiségre jutna! — felelte Pálffy elbúsultan és kiadva a jelszót és útirányt hadnagyainak, a csapat három dandárra oszolva eltűnt az éjszaka homályában...

Ezalatt pedig a császári seregnek nagyon szorult a kapcája. Az a hír, melyet Andris hozott, az utolsó szóig igaz volt. Hardeck és Ungnad nemcsak hogy Esztergomot nem vették be, hanem mikor a nagyvezír megérkezett tengernyi hadával, hanyatt-homlok átrohantak a Duna balpartjára és Szinán, a fekete nagyvezír, szemük láttára vette be Tatát, mire Hardeck fővezér uram, mint Győr városának parancsnoka, hanyatt-homlok hazatakarodott seregével...

Mintha csak sejtette volna a fekete nagyvezír terveit, mert alig ért haza, Szinán is utána indult seregével, hogy ostrom alá vegye Győr városát, mely akkoriban hatalmasan megerősített vára volt a magyaroknak.

Lőszerrel, ágyúval, vetőmozsarakkal és az akkoriban dívó mindenféle öldöklő és robbanó, ostromló gépezetekkel bővében el volt látva és őrsége is volt elég a védelemre, csak az volt a baj, hogy ez az őrség hétezer német és olasz és csak százhatvan magyar katonából állott.

A kegyetlen Szinán, Tata könnyű bevételétől gögösen és elbizakodva, alig hogy Győr alá ért, olyan hevesen fogott az ostromhoz, hogy a szakadatlan ágyúdörgésektől megreszkettek a vár védőfalai és a környéken három mérföldnyi kerületben megéreztek a föld reszketését.

Hardeck halálra rémülten követet követ után futtatott, eregetett ki a várból Ungnad vezérhez, Mátyás főherceghez, hogy verjék el falai alól a nagyvezírt, különben

semmiről sem áll jól, de Mátyás főherceg és a nagy stratégia, Ungnad, e helyett a balparton szép csendesen tova-húzódva, biztos helyről, nagy lelki nyugalommal nézték, mintha csak valami ártatlan harci játékban gyönyörködnének, mint hömpölyögnek a török seregek rohamra a vár felé.

Hanem hát Szinán nagyvezír nem az az ember volt, ki az ellenséget, még ha télen vesztegette is idejét, megtúrta volna a háta mögött, hanem szép csendesen hidat veretett hajóhadából a Dunán és villámként rajtuk ütött.

Ungnad uram csak akkor vette észre a veszedelmet, mikor már a nyakukon volt és az ellenség ágyúgolyói lyukakat vertek a főhadiszállás sátorain. Ettől meg annyira elvesztette a fejét, hogy minden tábori podgyását, ötezer szekerét, vágómarháit, hadipénztárát, mindent a töröknek hagyva martalékul, hanyatt-homlók futott el Győr alól.

Az volt a szerencséje, hogy Pálffy előreküldött kémeitől még idejében értesült a veszedelemről és erőltetett menetekben még jókor érkezelt, hogy a futó sereg visszavonulását fedezze, különben egy lábíg otthagyt volna a fogát fővezérestül, mindenestül együtt.

Kisdud seregével oroszláni bátorsággal vetette magát az ötvenszerte nagyobb ellenségre és nemcsak feltartotta, hanem még vissza is nyomta a Duna jobbpartjára, szétszórva, elsüllyesztve hajóhidjának nagy részét, a küzdelem hevében azonban Pálffy maga is olyan súlyos sebet kapott, hogy a további támadással fel kellett hagynia, annál is inkább, mert a töröknek öltözött Menyét azzal a hírrel jött vissza a nagyvezír táborából, hogy Szinán boszút akarván állni fia menyasszonyának elrablóján, Győr bevétele után Komárom ellen fog indulni.

A súlyosan sebesült hősnek tehát megint erőltetett menetekben vissza kellett fordulnia, hogy a rábizott várat a védelemre mindenképp előkészítse, mert még útközben értesült, hogy a gyáva Hardeck tovább nem is vesztegetve a puskaport, Ungnad elvonulása után, szabad elköltözés mellett, feladta a várat.

Ez nagy és nehéz csapás volt a hazáját mindenekelőtt szerető hős hadvezérre. A vérvesztéstől elgyengülve, a sebláztól halálra gyötörve, félig alétan hordatta magát bástyáról-bástyára és kínoktól tompított gyenge hangon adta ki rendeleteit és lelkesítette katonáit a küzdelemre.

Mikor pedig a nagyvezír rengeteg táborával a vár alá érkezett, nem várta meg, míg ez ágyúit és mozsarait felállítja, hanem ő kezdte meg a támadást és olyan szerencsével lövette a botorul nagyon is előretolt tüzérparkot, hogy tüzes golyóival már az első napon levegőbe röptette a nagyvezír fél löporkészletét, nagymennyiségű ostromszerrel és ágyúval együtt...

Szinán a szakállát tépte dühében és az ostrom harmadik napján sárgaságba esett, mert mikor flottájával hidat készült veretni, az éjszaka sötétjében nyílgyorsan elősikamló punták egymásután gyújtogatták fel és süllyesztették el élelmiszeres hajóit és ágyúsdereglyéit, az égő hajók vérvilága mellett aztán a várfalakról olyan irtó ágyútüzelés fogta keresztttűzbe a hangyabolyként nyüzsgő ostromló táborot, hogy szégyenszemre még az éjjel hátrább kellett vonulnia.

De Pálffy nem az az ember volt, ki a féldiadallal is megelégszik, hanem a nyert előnyt ki akarta egészen zsákmányolni. Elhatározó tette szánta el magát. Mindent akart merni, hogy mindent nyerjen — és szép csendben három részre osztva csapatjait, az éj sötétjében észrevétlenül átkelt a túlpartra és utána eredt a nehézkesen hátrább vonuló török tábornak.

Csekély erejét az elhatározó pillanatra tartogatva, jó ideig hordozható ágyon vitette magát a sereg után, hanem az erős lélek győzedelmeskedett a gyarló, elgyengült testen. A támadás perce elérkezvén, lovára kötöztette magát és Schwarzenberg kapitány oldalán ő vezette a támadást és három oldalról olyan eltipró rohammal rontottak a készületlen törökhadra, hogy mikorra a hajnal pirosítani kezdett, a roppant török sereg rendetlen futással, hadiszereit,

készletét, foglyait hátrahagyva, menekült a vár alól, magával ragadva a szakállát tépő, átkozódó nagyvezírt is, ki azzal a dölyfös fenyegetéssel jött Komárom alá, hogy fia menyasszonyát kiszabadítva, elrablóinak fejével tér vissza Buda alatti főtáborába.

Késő délutánig kergette, aprította a menekülő törököket a könnyű huszárság, a várbeli nép pedig ezalatt háladó Te Deumot tartott a fényes győzelem örömére. De a győzelem hőse ebben már nem vehetett részt. Győr alatt kapott sebei a küzdelem hevében felszakadtak és még egy lándzsaszúrást is kapva oldalába, véresen és porosan visszatérő bajtársát már nem ismerte meg, hanem félrebeszélve, láztól üveges szemekkel hánykolódott fekhelyén.

Az öreg Patkó, ki gyermekkorában karjain hordozta, és Menyét ápolták nagy gonddal és szeretettel. Schwarzenberg kapitány pedig réme lett az orvosdoktoroknak, mert a beteg legkisebb nyugtalanító mozdulatára, maga rohant érettüik és éjszakának idején, még az ágyból is kihúzta őket, amihez pedig az orvosdoktor urak akkorig nem igen voltak hozzászokva...

Világos perceiben arra kérte a beteg, hogy hírül ne adják sebesülését Vágfalvyéknak. «Szegény Piroskám igen megrettenne!» — suttogta reszkető ajakkal, lázában pedig egyre azzal vesződött, hogy Piroskája kézfogóra, menyegzőre várja, és megszakad szívecskéje a várakozásban, mert nem tudja, miért nem jön.

— Dehogy nem tudja, édes uram, hiszen kegyelmed engem küldött a hírrel! Itt vagyok, vissza is jöttem! — felelte könnyes szemmel az öreg Patkó, mintha bizony a beteg megértené.

— Lázban beszél, nem érti meg a szavaidat, jó öreg! vigasztalta ilyenkor Schwarzenberg.

— De hátha megérti. Mindjárt megnyugodna a lelke! erősködött a hű szolga és egy nap százszor is elmondta ugyanazzal a vigasztaló biztatással...

Végre hosszú, gyötrelmes hetek múlva beállott a

javulás. A hős erős szervezete győzedelmeskedett a lázon; a sebek hegedni kezdtek, így ereje is, bár lassan, de napról-napra gyarapodott.

Valóságos örömnappal virradt a várra, mikor először felkelt és magashátú karosszékben az erkélyes folyosó oszlopívei alá gördítették. Az őrség mind a belső udvarra szorongott, hogy legalább egy pillantást vethessen a szerezett vezér megfogyott arcára, ki ettől a naptól kezdve, pontos jelentést tétegett magának a betegsége alatt történt külső és belső dolgokról.

Schwarzenberg elbeszélte, hogy Hardeck vezér uram gyávaságáért megkapta megérdemelt büntetését, mert Bécsben, a haditörvényszék ítéletére, fejét vették, ami ugyan silány kárpótlás az elárult és elveszett Győrért! — tette hozzá dühös nevetéssel...

— No, majd visszafoglaljuk! — felelte Pálffy tréfálkozva.

— Istenemre, én is ott leszek! Mert, ha te mondd, meg is történik! — pattant fel tüzesen...

— No, no, nem eszik a kását olyan forrón, mint ahogy főzik! Még azt se mondtad meg, kire bízta a nagyvezír Győr parancsnokságát?

— Igaz a! Te nem tudod. Ali basa, az olasz renegát, a szultán és a nagyvezír kegyence lett a vár ura és amint mondják, ugyancsak megerősíttette a bástyákat és sáncokat. Az hallik róla, hogy elszánt, vakmerő ember és jó katona. Csakhogy a mi részünkön is meg fog ám fordulni a kocka, mert a magyar-osztrák hadsereg élére a derék vitéz Mannsfeld grófot nevezték ki fővezérnek! Hejh, Pálffy, az előtt lesz ám néked becsületed!

De Pálffy arca még erre a biztatásra sem derült ki.

— Hejh, de rossz újságot mondtál, bajtársam! Miért éppen azt az olasz renegátot juttatta a vaksors a parancsnokságra?! Vajjon tudják-e ezt Vágfalván? — mormogta gondokba borultan.

— Hát nem mindegy, ha Ali, Abu, vagy Abdallah kerül Győr várába? Egyforma pogánykutya valamennyi! — felelte Schwarzenberg lenéző kicsinyléssel.

— Nem bizony! Vágfalvy Bálintnak egy időben komoly összeütközése volt éppen ezzel az Ali basával, ki akkor még csak kishatalmú bég volt, de ármányszövő, bosszúálló természete miatt még fellebbvalói is rettegtek tőle, — felelte és komoly töprengésbe mélyedt.

Pár napra ezek után Komárom várába is megérkezett a hivatalos írás Mannsfeld hadvezérré való kinevezetéséről és hozzá volt mellékelve egyuttal az új vezér beköszöntő kiáltványa is, melynek cikornyátlan őszinteségű, tettehívó, lelkes szavait általános örömmel fogadták mindenfelé.

— Ez egy kicsit más kilátásokkal biztat elődjeinél! — mondotta Schwarzenberg a kihirdetés után, tisztársai jóleső meglepetésében gyönyörködve, pedig hát a meglepetés java még csak ezután következett.

Ugyanis pár napra rá, a nélkül, hogy érkezését bejelentette volna, a főhadvezér Komáromba érkezett egész tábornokarával és ezekkel a szavakkal nyitott be a még mindig karosszékéhez nyögözött Pálffyhoz:

— Alig vártam azt az órát, hogy az ország és hadsereg legvitézebb hősét láthassam és véle bajtársi kézszorítást válthassak! — mondotta, jobbját barátságosan feléje nyújtva és mikor Pálffy fel akart állani, Mannsfeld szelíd erőszakkal nyomta vissza székébe:

— Maradjon csak ülve, kegyelmed. Mint barát jöttem, nem pedig mint főhadvezér. A betegszobában kívül kell maradni a ceremóniáknak!

— Hál' Istennek, már lábbadozó vagyok!

— Adja Isten, hogy mielőbb lóhátazó legyen! — felelte rá és nagyot nevetett nehézkes, kaszárnyaizú élécnek, azután pedig megkérte Schwarzenberg kapitányt, hogy vezesse körül kíséretét a várban, ő maga pedig a sebesült hősnél maradva, ebéd idejéig tanácskozott vele a megkezdendő hadműveletekről.

Mikor a harmadik nap reggelén indulni készült, ezekkel a szavakkal nyújtotta kezét búcsúzóra:

— Mielőbb gyógyuljon meg kegyelmed, hogy ezt a

látogatást leróhassa. Akkor aztán nem is eresztjük többé vissza kegyelmedet. Pálffy Miklósnak nem ezek közt a falak közt, de a táborban, a csapatok élén van a helye!

Ez a kitüntető látogatás egy kissé felrázta a hőst nyomott kedélyhangulatából és éppen asztala előtt ült és levélíráshoz akart fogni, mikor az öreg Patkó Vágfalvy Bálint udvarosát vezette be.

— Mi hírt hoztál, Gáspár? — kérdezte, azonnal rozszat sejtve, mert ezt a hű és megbízható embert csak nagyon fontos izenettel szokták valahova küldeni.

— Nem a legjobbat, vitéz kapitány uram! Majd megmondja ez a levél itt ni és azt se látták, honnan vette elő szemfényvesztő ügyességgel, a lehető kicsire összeszorított hártualevelet.

Pálffy kissé könnyebben lélekzett, mikor megismerte jegyesének hattyútollal írt ékes betűit, de annál jobban elkomorult, mikor a levelet végigolvasta.

Piroska arról értesítette, hogy Ali győri basa atyját, több birtokossal együtt, maga elé idézte és foglyokul a várban tartotta. Anyjukkal együtt nagy szomorúságban és aggodalomban vannak. Tanácsát és segítségét kéri arra nézve, hogy pénzváltással vagy mi módon lehetne atyjuk szabadságát visszaszerezni?

Pálffy tenyerébe hajtott fejjel elgondolkozott, majd azután néhány kérdést intézve az udvaroshoz, kiküldte a konyhába:

— Eridj, szógám, egyél, igyál, addig majd megírom a levelet. Halogatás nélkül vissza kell indulnod. Patkó te, küld a napos hajdút Schwarzenberg kapitány úrért, Andris pedig tüstént jöjjön ide, bárhol legyen.

Mikor Schwarzenberg megérkezett, szomorú diadallal mutatta neki Piroska levelét.

— Látod, bajtárs, mennyire teljesültek balsejtelmeim!

— Mit akarsz tenni? Mindenben számíts rám, mint önmagadra! — felelte a hű barát készségesen.

— Ebben a levélben azt írtam, hogy legyenek jó reménységgel. Két hét múlva indulok Vágfalvára, ha

mindjárt négykézláb kellene is odáig vánszorognom! Ez alatt az idő alatt Andris belopószik Győr várába és beszélni fog Vágfalvy Bálinttal. Akkor majd találunk módot a kiszabadítására. Értékes tús van birtokunkban, a basának kell a kis ajtóra kerülnie. Mondd, helyesled ezt a tervet?

— Mindenben! Csak két aggályom van!

— Mik azok?

— Egyik az, hogy visszatér-e erőd, egészséged addigra? A másik pedig, be tud-e Andris a fogoly Vágfalvy börtönébe furakodni?

— Azért nevezik Menyétnek! Ez előtt az ember előtt, ha valamit fejébe vesz, semmi se lehetetlen. A török nyelv minden idiomáját és szokásait, született mohamedánusként beszéli és ismeri, ami pedig az én javulásomat illeti, arra csak annyit mondok: muszáj meggyógyulnom.

Ebben a pillanatban belépett Andris és mikor elmondták neki, mit kívánnak tőle, ujjáival fitymálólag csettintett:

— Két hét az sok idő! Jóval előbb visszatérek. Nehezebb mesterséget is csináltam már ennél, mikor egy ízben a nagyvezír szerailjába kellett belopódnom.

— De néked Vágfalvy Bálint urammal kell beszélned. Bárhogy őrizték is, meg kell kérdened tőle, mit izen családjának? mi módon működhetnénk legsikeresebben közre szabadulása érdekében, miután a körülményeket nem ismerjük?

— Meglesz, kapitány-várnagy uram! Tüstént indulok. Csak néhány aranyat kérnék, előre nem látott esetekre, — felelte Andris és szeme csak úgy csillogott e nehéz megbízatás feletti örömében.

Pálffy készséggel nyitotta fel vasasládáját, melyben pénzét, ékszereit és értékes írásait őrizte és kiszámlált elébe harminc szűzmáriás aranyat.

— Elég lesz-e ennyi?

— Még sok is! A többit majd visszahozom!... Most

pedig azonnal indulok. A hét végén mindennap várhat, kapitány uram.

Egy félóra múlva a Menyétnek csak hült helye volt a várban, anélkül, hogy valaki tudta, látta volna, merre távozott.

Ugyanennek a napnak délutánján, egy gyors futár kért bebocsátást a várba és egy nagy pecsétos levéllel a kezében jelentette, hogy egyenesen a bécsi főhaditanácstól jön, mit a rajta lévő tenyérnyi nagy kétfejű sasos zöld pecsét is hitelesen bizonyított.

Pálffy felvágta a pecsétet, de mintha csak föbe ütöték volna, mikor elolvasta, mert az volt benne megparancsolva, hogy a budai basa elfogott leányát, asszonyaival és személyzetével együtt, kellő fedezettel, kísértesse Pápáig és ott adja át Trautenau tábornoknak, ki több elfogott főúr kicserélése iránt alkudozik a budai basa meghatalmazottjával.

— És te kiadod? — mormogta Schwarzenberg, fogán keresztül szűrve a szókat, mikor a futár távozott.

— Katonák vagyunk! A felsőbb parancs előtt fejet kell hajtánunk! — felelte leverten.

— Úgy-e, mondtam, hogy ne jelentsd be a főhadiszállásnak. Mi kapartuk ki a tűzből a gesztenyét, megeszi más! — mormogta, majd kitépve bajuszának minden szálát.

— Ezek után már csak Andris hírhozásában lehet reménységünk!

— Lehet még másban is! — felelte röviden Schwarzenberg.

Pálffy kérdő bámulattal szegezte rá szemét:

— Ugyan miben?

— Hát egyszerűen bevesszük Győrt s kiszabadítjuk leendő apósodat! — felelte olyan könnyedén, mintha csak egy vakondtúrásról lenne szó.

Pálffy azt hitte, barátja csak tréfálkozik vele, azért komolyan csóválta fejét:

— Bajtárs, rossz időt választottál a tréfára!

— Sohse beszéltem komolyabban, mint most!

— No, hát akkor nem tudod, mennyire meg van erősítve Győr vára. Csathó hadnagy beszélte tegnap, kinek egy rokona fogolyként volt a várban s minthogy afféle iskolát járt ember, egy hártýára ónnal levázolta, ahogyan tudta. Különben a főhaditanács egy régebbi mappáján jobban eligazodunk, mondta, miközben a könyvespolcra egy tekercest vett le a földglóbus mellől.

— No, majd ha elmagyaráztad, akkor én is mondok valamit. De nem neked, hanem Pálffy Miklósnak!

Pálffy vállat vont, mint aki nem érti a tréfát és az asztalra terítette a vár cifrán színezett tervrajzát.

— Nézz ide! Hét bástyaerőd védelmezi, ezek közül egy a fellegvár bástyája, melyről a többen túl lehet látni, tehát ez uralkodik az egészen, a második a vízi bástya, harmadik a szenthegy bástyája, melyet, bizonyára tudod, azért neveztek el így, mert mikor az ostromló törökök légberöptették, a rajta álló lovast, a magasba röptett földtömeg a Dunába hajította, a nélkül, hogy egy haja szála is megörbült volna. Isten csudájának lehet nevezni, hogy a ló és lovas sértetlenül került ki tűzből, vízből, robbanásból!

— Ezt az egy bástyát már a török építette, ezt meg viszont a császár, ez itt a magyar bástya, ez pedig a toronybástya, vagy nevezzük rondellának.

— Láthatod, mindenfelől széles vízárkok, hozzájárulhatatlan mocsarak védik, s egyik fővédelmi pont ez az ágyúkkal megrakott «kis hegy», mely alatt egészen ki van vájva és puskaaporoshordókkal megtöltve, hogy a berohanó ellenséget százával, ezrével a levegőbe lehessen röptíteni.

— A második fővédelmi pont ez a künn, a síkon álló hatalmas, ormóstorony, melynek tetejéről az örök mér-földnyi messzeségből meglátják a vízen vagy szárazon közeledő ellenséget...

— Ezekhez a külső erősségekhez méltó a belső hadifelszerelés is mindenekben.

— Ali basa tömérdek szekér puskaport és golyóbist szállíttatott a szertárakba és egy egészen új védelmi esz-

közt fundáltatott ki arabs fegyverkovácsával, melynek a várfalak megrohanásakor és a rések védelmezésénél veszik jó hasznát. Olyan szeges buzogányforma az egész és hajnalesillagnak nevezik...

— Talán azért, mert ha valakit fejbe vágna vele, nem lát több hajnalesillagot? — kérdezte nevetve Schwarzenberg.

Pálffy maga is elmosolyodott, de e mellett fejét csóválta.

— Mi lelt, hogy nem akarsz az okos beszédre hallgatni? Akkor nem folytatom tovább...

— De csak folytasd, bajtárs! Félbehagyott beszéd, félig sült kenyér, — egyik se való semmire se!

— Akkor hát ne zavarj efféle rossz tréfákkal. Folytatom tehát: az egész külön, rézzel fedett szertárakban vannak azok az égetett agyagból való fazekak, amelyek nyúlós és maguktól meggyulladó anyaggal vannak töltve, hogy az ellenség sorai közé dobáltassanak, továbbá rejtett palánkok húzódnak a sáncok mentén, melyekbe hegyes kampók vannak dugva, szigonyforma vasszerszámok a földbe ásva, hogy az ostromlók rohantukban fennakadjanak és felnyársaltassanak. El van a vár azonkívül látva egész seregével a mesterséges golyóbisoknak és gránátoknak, melyekből olthatatlan tűz süstörög s lövel elő, a különféle láncok, gamók, «spanyol lovagok» töméntelen mennyiségével, melyek mind a sáncre rohanó ellenség feltartóztatására vannak szánva, ha vissza nem úzná a rengeteg sokaságú öblös ágyú, mozsár és csatakigyó, melyekkel minden fal, minden sánc félelmesen meg van rakva. No, bajtárs, mit szólsz hát az elmondottakhoz?

— Azt, barátom, minthogy olyan jól ismered az egész várat és felszerelését, egygyel több ok arra, hogy bevedgyed! — felelte Schwarzenberg nyugodtan...

— Hát az elmondottak után sem látod be, hogy az ilyen megerősített vár csak rendszeres ostrommal foglalható el? Hübele Balázs módjára nem mehetünk neki!

— Úgy nem, az igaz! De vitézséggel s vakmerő hadicsellel igenis! Bajtárs, te még beteg vagy, gyengélkedő vagy, majd az egészséges, életerős Pálffy, Nógrád, Drégely, Fülek, Dévény, Buják hős bevevője, ennek is megtalálja módját...

Pálffy elsoványodott kezére hajtotta fejét s egy ideig szótlánul maga elé merengett:

— Igazad van! Ez az átkozott betegség kilopott valamit belőlem, — mondotta kis idő múlva. — Magam se tudom mi, de valami úgy nyomja, szorongatja szívemet, mintha napról-napra nagyobb terhet raknának rá... mintha valami közelgő szerencsétlenséget éreznék.

— Ezt ez a sok lélotty orvosság teszi! Minden lábba-dozónál ilyenformán megy! Oda se nézz neki. De, ha nékem szót fogadsz, Andris megérkeztéig erősítsd magad a szabad levegőn. Ne hallgass az orvosdoktorokra! Holnap rövid sétalovaglást teszünk, punktum!

Csakugyan másnap reggel, mikor a nagyon tudós Sas-saparilla Vincentius orvosdoktor uram őkegyelme illusztris betegét meglátogatta, nagy elszörnyűködésére a karos-széket üresen és a sokféle drága orvosságokkal telt fiolá-kat, pilulásdobozokat és borogató kendőket pedig sutba dobva találta...

— Mindenható Isten! Hová lett, mi történt uraddal? — kérdezte elefántesontgombos botjával az egykedvűen rakosgató Patkónak a vállára kopogtatva...

— Hát kilovagolt a kapitányszázados úrral! — felelte az öreg kétségbeejtő közönyösséggel.

— A mennydörgős mennykőbe! Az én engedelmem nélkül. Megöli magát! Sebei felszakadnak! Állapota újra rosszra fordul! — keseregte fodrozott parókájába kapva...

— Sohse féltse, tudós kegyelmed... Hajnalban olyan huszáros reggelit vágott be, hogy magam is megtörültem a bajuszom utána, olyan jóízűen evett-ivott...

— A kitűnő hatású esszenciák és pilulák helyett! — jajgatta, botjával hadonászva a tudós úr.

— Hogy mi helyett, azt nem tudom, de, hogy jól esett a szentem gazdámnak, azt láttam és egészségére is kívántam neki derekasan!

— No hát akkor megölted! Haramia vagy! Gyilkos vagy! Én kezemet mosom! Szaladj frissen és csináltass koporsót neki! — köpködött, prüszkölt mérgesen a tudós orvosdoktor úr és akivel az utcán csak összetalálkozott, halála hírére jövendölte mindenfelé.

De bizony ez a jóslat nem teljesedett be, sőt inkább ettől a naptól kezdett el a beteg csak igazán javulni, erősödni, úgy, hogy mikor Andris a harmadik héten vissza-került, csak némi halványság mutatta hosszas szenvedését.

— Soká elmaradtam, úgy-e, vitézlő várnagy uram!

— Tudom nem rajtad múltott! Mi hírt hoztál?

— Csakugyan nem rajtam múltott, mert azóta Budát és Érsekújvárt is megjártam, — akaratomon kívül. A budai és érsekújvári basák spahijai egy áruló pribéket hajszoltak és e helyett engem csíptek el. Csak az Isten őrizett, hogy le nem csapták a fejemet.

— Majd máskor bővebben elmondod. Most mi hírt hoztál? Beszélteél Vágfalvy Bálinttal?

— Beszéltem, uram! Három nemes úrral egyetemben a bástyabörtönökben van elcsukva. Igen rossz sorsa nincs neki, de azért még se irígylendő...

— Mit izent? — sürgette Pálffy hevesen.

— Arra kéri kegyelmedet, hogy mindaddig egy lépést se tegyenek se pénzzel, se más egyébbel a megszabadítására, míg kegyelmed meg nem tartja Piroska leányszor nyal menyegzőjét. Lelkemre kötötte, hogy ezt szóval is megmondjam, ez a levél pedig majd megmondja a többit, és ruhája korcából egy vékonyra összepödört pergament-szeletkét fejtett ki szemfényvesztő ügyességgel...

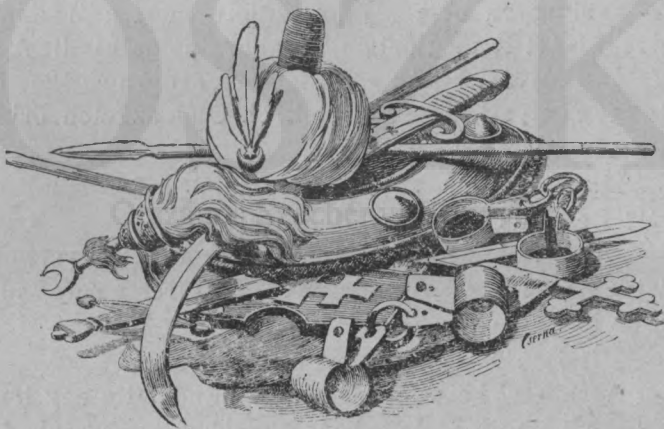
«Fogságom ne hátráltassa boldogságtokat! Levelem vétele után siess Vágfalvára és keljetek össze azonnal. Nőmet és Ilona leányomat vidd magaddal, hogy biztos helyen fekvő jószágaidon és a te erős oltalmad alatt vár-

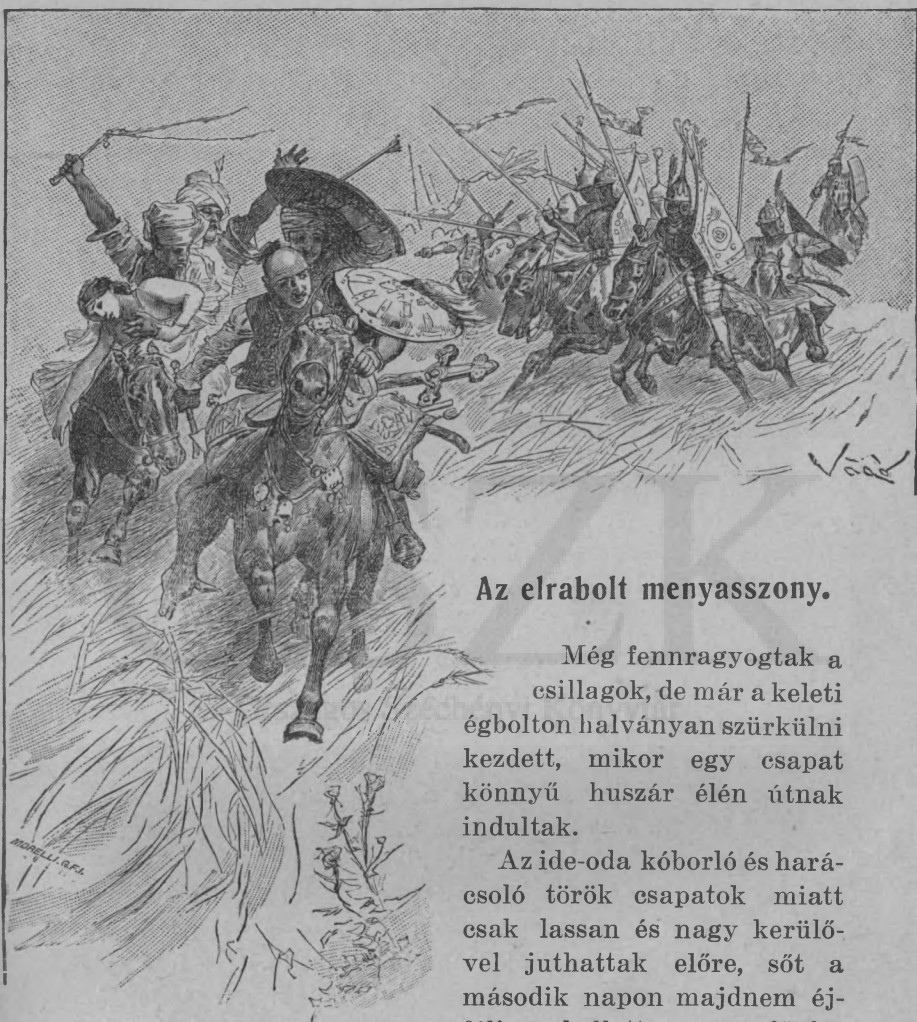
ják be az én szabadulásomat az idők és dolgok jobbrafordulásával együtt. Szeretett nőmnek légy hű gyámola és vigasztalója a megpróbáltatás nehéz napjaiban. Nec flecti, nec frangi!¹ Isten és az én áldásom kísérje frigyetekeket.»

Ezeket olvasta Pálffy a levélből, azután csendesen összehajtotta.

— Így gondoltam, így óhajtottam én is! Holnap indulunk. Patkó, Andris és egy osztály huszárság fog kísérni bennünket! — szólott boldogságtól sugárzó arccal, miközben melegen megszorongatta barátja kezét...

¹ Sem hajolni, sem törni!

Az elrabolt menyasszony.

Még fennragyogtak a csillagok, de már a keleti égbolton halványan szürkülni kezdett, mikor egy csapat könnyű huszár élén útnak indultak.

Az ide-oda kóborló és harácsoló török csapatok miatt csak lassan és nagy kerülővel juthattak előre, sőt a második napon majdnem éjfélig kellett egy fűzfás

mocsárszigeten lappangniok, hogy az útjukban táborozó spahik elvonulását bevárják...

— Üssünk középük! — mormogta bajuszát ráncigálva, a türelméből hamar kifogyó Schwarzenberg...

Pálffy nem engedte, nehogy a győri basa neszt vegye érkezésüknek és így csak a negyedik nap éjjelén érték el

a Tóköz táján elvonuló bükkös rengeteget, hol a sok esőmosta szakadék miatt, reggelig pihenőt tartottak.

Mikor végre az ötödik napon a távolban megesillant a vágfalvi kastély tornyainak fényes rézteteje, Pálffy könnyebbülten lélekzett fel.

— Célnál volnánk! Adja Isten, hogy mindent rendben találjunk! — kiáltotta felsugárzó tekintettel és maga mellé intette Andrist.

— Eridj előre, Andris, jelentsd be a kastély úrasszonyánál érkezésünket!

Andris széleseben vágatott tova a ritkuló fák között és mikor az erdő szélénél eltűnt szemük elől, lassú poroszkalással ők is utána indultak...

A kastély a falu túlsó végén emelkedő magaslat tetejére lévén építve, a falucskát egészen körül kellett kerülniök és éppen az alsóvégi malomhídon akartak átléptetni, mikor Andrist látták ugyanolyan sebességgel visszafelé vágatni.

— Hát téged mi kerget vissza? — akarta Pálffy kérdezni, de egy tekintet a hűséges ember levert, fájdalomdúlta arcára, torkán fagyasztotta a szót.

— Mi történt? Tán törökök vannak a kastélyban? — kérdezte erőt véve nyugtalanságán...

— Nem, jó uram! Erősítsd meg szívedet, mert a kastélyban nagy szükség vagy a vigasztalásra! Arádat, az anyagi jóságú Piroska lányasszonyt, ma egy hete elraboltatta Ali győri basa! — felelte reszkető hangon...

Pálffy sebzett oroszlánként hördült fel erre a hírre s egy percig az égre emelte izzó tekintetét, azután sarkantyúit kíméletlenül lova oldalába vágva, a kastély felé száguldott, melynek cselédsége a régi, vídám sürgés-forgás helyett, most néma szótlansággal fogadta az udvarba robogó csapatot.

Nyugalmat erőltetve feldúlt arcára, azonnal a nők elé vezettette magát, kik láttára görcsös zokogásra fakadtak.

— Férjem után, leányom! — mondotta fuldokolva a mély gyászba öltözött Vágfalvyné s alig volt ereje, hogy felálljon a magashátú velencei bársony karosszékből...

Pálffy tompa, megindult szavakkal igyekezett vigasztalni, és elmondta férje izenetét, mire egy ideig csak elfojtott zokogás hallatszott a magas, boltozatos teremben...

— Lakodalom helyett te is gyászra jöttél! — rebegette, kisírt szemét Pálffy arcára emelve.

— Hogyan történt? És mikor? — kérdezte ez rekedten.

— Mondd el te, édes lányom! Ilonkám, nekem nincs hozzá erőm! — suttogta a fájdalomtól megtört anya.

A karesú, magas, aranyhajú Ilona, édesanyját gyámolítóan átölelve, elmondotta, hogy Piroska, szokása szerint, fürödni ment a patakba s mivel a leányoknak dolguk volt, rájuk parancsolt, hogy maradjanak és csak a Pálffy ajándékozta nagy skóciai agártól kísérve ment az erdei tóhoz.

— Édesanyánk rosszul érezte magát, én is itthon maradtam, — folytatta ezüstös hangoeskáján, melynek édes zengését még a sok zokogás sem volt képes eltompítani, — és az álmatlanul töltött éj után kissé elszunnyadva, éppen ki akartam menni, hogy a cselédséget csendre intsem, mikor egyszerre a leányeselédek rémült sivalkodása hangzott be...

Ijedten rohantam ki a tornáczra, de ijedt sikollyal pattantam vissza, mert egy véres, lihegő alak tántorgott felém, a vállába lőtt tollas nyílvevesszővel...

Alig ismertem rá, pedig Darvas nevezetű juhászunk volt. Alig tudta elmondani, hogy az erdő szélén legeltetve, egy csapat spahit látott, kik sikoltozó nővéremmel széleseben nyargaltak tova. Mikor őt meglátták, néhányan üldözőbe vették és a kastély alatt egy nyíl úgy vállba találta, hogy alig tudott felvándorolni...

Várnagyunk akit csak lehetett, a jobbagyok, a cselédek közül, sebtén lóra ültetett és üldözőbe vette a spahikat, kik Győr felé menekültek. De embereink nem érheték utol őket és vissza kellett fordulniok, miután Sziget tájékán egy újabb csapat spahi bukkant fel és körül akarta őket keríteni...

Az erdei tónál, a legázolt, összetiprott fűben a

mieink megtalálták Piroska virágkosárcáját és hímzett selyemkendőjét, a szegény Szellő, a skóciai agár pedig nyilaktól átfúrva hevert mellettük és a gyászos napot követő harmadik reggelen egy jobbágy azzal kopogtatott be a várnagyhoz, hogy komája, ki épp akkor mézet vitt be Győrbe egy török bábsütőhöz, látta, amint a spahik egy leomlott hajú, fehér ruhás, alélt hölgygel bevágtattak a toronykapun.

Pálffy merev arcán egy vonás se mozdult, csak izzó szemmel hallgatta a megrázó híradás szomorú részleteit, melyet Vágfalvyné ki-kitörő zokogása kísért. A jelentés után Pálffy megragadta a nagyasszony forró, lesóványodott kezét, vigasztalta, bátorította és egyúttal szent esküve ígérte, hogy férjét és leányát nemsokára ölelni fogja.

Ez a biztatás új erőt, új életet öntött a csüggedt szívekbe. Anya és leánya ébredező reménnyel lesték szavait, melyeknek végeztével engedelmet kért, hogy barátját, Schwarzenberg Adolf kapitányt bemutatthassa.

Ilona bájos pirulással, Vágfalvyné pedig szomorú mosollyal fogadta a belépő kapitányt, ki a legnagyobb ágyútűzben is hidegvérrel helytállva, most csaknem zavarba jött az elpiruló bájos leányarc láttára.

— Kegyelmetek védője és oltalmazója, amíg visszatérek! — szólott Pálffy.

— Utolsó csepp véréig és végső lehelletéig! Tedd hozzá ezt is, bajtársam, — felelte mélyen meghajolva Schwarzenberg.

— Ezt jól tudjuk, hiszen kegyelmed nevét a hőstettek hosszú sora kíséri mindenfelé! — mondotta szemét lesütve Ilona.

— Az én nevemet itt is ismerik? — hebegte zavartan Schwarzenberg.

— Ilyen félreeső kis helyen, akarja kegyelmed mondani! A hőstettek híre sebes szárnyakon jár! — felelte zavarral a leány és elpirulva sütötte le szemét a kapitány tüzes tekintete előtt.

Schwarzenberg csakugyan azt hitte, szárnyai nőttek,

szívét érezte repülni, mert dícséret még sohase esett olyan édesen, mint ennek a sudár, gyászba öltözött leánynak parányi ajkáról s úgy érezte, mintha azok az édes hangok folytonosan ott csengnének a szívében...

— Te emlékszel még arra, mit mondtál, mikor a fehérvári basa kristályserlegeiből ittunk? — kérdezte lelkesedve, mikor a hölgyek távoztak a tereméből.

— Én csak arra emlékszem, hogy jegyesem és atyja török fogságban vannak! — felelte Pálffy szomorúan.

— Igazad van! — mondotta a kapitány és engesztelően ragadta meg jobbját. — Beszéljünk erről!

— Bajtárs, te a nőkkel vasárnap indulsz és csatányi jószágomra fogod őket kísérni, hol teljes biztonságban lesznek. A többiről pedig futárral értesítlek!

— És te?

— Én még ma indulok a fővezérhez s igyekezem megnyerni terveimnek, vagy szabad kezét a cselekvésre! — felelte törhetetlen eréllyel, azután Andrist hívatta be a terembe.

— Tudod-e, mit kívánok tőled? — kérdezte, merően a szemébe nézve.

— Tudom, uram! Már útrakészen állok! Még ha acél toronyba lenne is zárva, hírül adom jegyesednek, hogy ne csüggedjen, mert közelg a szabadulás napja...

— Derék ember! — kiáltotta lelkesülten Schwarzenberg kapitány, Pálffy pedig némán nyujtotta kezét a hű embernek, ki azt elérzékenyülve megcsókolta...

Amely úton Pálffy napszállat után csekély számú kíséretével megindult a fővezéri tábor felé, ugyanazzal ellenkező irányban hagyta el Andris a vágfalvi kastélyt.

Miként a vén rókának nemcsak egy lyuka szokott lenni, akként neki is különféle rejtekei voltak a környéken mindenfelé, hol szükség esetén ruhát és alakot változtathatott, így most is elérve a tocsogós láp fűzfaligetét, eltűnt egy vén, százasztendős fűzfa odvában, melynek töve a föld alatt köröskörül veremformán volt kivájva és valaha tán nöstény farkas tanyázott benne kölykeivel...

Rövid idő múlva török rózsaoilajkereskedőnek öltözve hagyta el rejtekét és a Budáról jövő török kereskedőkhöz csatlakozott, kik a nagy kurbán bajrám-napi vásárra igyekeztek Győrbe.

A kereskedőkkel együtt a toronybástya kapuján vonult be a városba és már az úton hallotta, hogy Ali basa a tulipánok ünnepét nagy fénnel és pompával igyekszik megülni és már hónapokkal ezelőtt lovas hírnökök száguldoztak szerteszét, üdvözlő leveleket és meghívókat vittek az előkelőbb basákhoz, bégekhez és várparancsnokokhoz.

A Budáról jövő kereskedőkaraván feje, az öreg Abdallah selyem- és ékszerkereskedő volt, ki útközben anynyira megszerette Andrist, hogy nemesak különös pártfogásáról biztosította, hanem vendégül is fogadta.

A város minden utcája tömve volt nyüzsgő-forgó néppel, bódékkal és sátrakkal. Nagy hajókon, teve- és öszvérkaravánokon, gyékényes fedelű szekereken csakúgy özönlött a sok kalmár- és kereskedőnép a városba. Lovas kikiáltók jártak mindenfelé, feketeképű szerezcsenek, lovas spahik vízilóbörkorbáccsal verték szét a tolongó népet előkelő uraságaik előtt, kik lovon, selyemfüggönyös hordszékeken és tevék hátára erősített cifra baldachinokon érkeztek az ünnepségekre.

— Látod, jámbor muszafirom,¹ mennyi vendég és idegen tódul a városba. Drága pénzért sem kapnál még a hánokban sem lakást, annál kevésbbé a lakosoknál! — szólott az öreg Abdallah, mikor csapatjuk a nagy tolongásban megrekedt.

— Jóságodat nem tudom mivel háláljam meg, atyám, — felelte Andris, ki magát Ali Tokár sztambuli rózsaoilajkereskedőnek vallotta.

— Hagyjad csak, fiam! Az Alkorán parancsolja, tégy jót a szűkölködőkkel, fogadd vendégedül a távolról jövő utast. Te pedig ugyancsak messziről jössz. A padisah vá-

¹ Muszaafir, vendég

rosa, a gyönyörűséges Sztambul ugyancsak távol van s külsődről ítélve, nem nagyon áldhatott meg Allah földi javakkal! — felelte az öreg kenetesen.

Andris nehéz sóhajjal az ég felé forgatta szemét:

— Allah és a próféta akarata szerint történik minden a földön. Nem panaszkodnék, ha néhány erőszakos janicsár nem fosztott volna meg pénzemtől és rózsaoajakészletemtől. Ezt a három kis üvegcsét is csak nagy bajjal bírtam megmenteni...

— A Morhut¹ tüze eméssze meg a latrokat, amiért a próféta egy hívét kirabolták.

— Ne félj, fiam, vendégem vagy, nem leszen fogyatozásod semmiben. Rajta leszek, hogy jó áron adhasd el üvegcséidet. Sőt, ha kívánod, rokonomnál, ki a dicsőséges Ali basa háremének a főszállítója, mint ügyes kereskedőt, szolgálatába is ajánllak! Akarod?

A Menyét olyan messzehangzó örömkialtást hallatott, hogy az öreg selyemkereskedő, kinek különben nagyon tetszett a hálának ez a nyilvánuló kitörése, mosolyogva csóváltatta hordónagyságú turbánnal ékesített fejét.

— Mivel köszönjem meg jóságodat, atyám és jótevőm?

— Ne kiálts olyan vadul!... A Bairám-ünnepekig vendégem maradsz, azután szolgálatba állhatsz Szelim Baruch atyámfiánál. De hála Allahnak, tovább mehetünk.

A házakat mindenfelé lombokkal, szőnyegekkel kezdték ékesíteni, a basa palotája pedig majd elrepült a sok selyemzászlótól, szőnyegtől és lófarkas lobogóktól.

Sok ide-oda való tolongás, lökdösődés árán juthattak csak a vám- és helypénzszedők bódéjához, hol Abdallah apónak a fővámszedő teszkerejét² kellett átvennie, mert előreküldött írnokával jó eleve kialkudtatta a legjobb sátorhelyek egyikét, mely a megdugott fővámszedő elégült hunyorítása szerint, a legjobb helyeknek a lelegején áll a bazárban.

¹ Morhut, pokol.

² Teszkere, apró pergamentszeletre ütött pecsét.

Innen már nem messze kellett menniök, mert a várpalota alatti mellékutcácskában, közel a bazárhoz állt Szelim Baruch háza és sok nagy áruraktára.

A gyermektelen gazdag rokont és társait a ház ura nagy tisztelettel fogadta és kevéssel rá Andris engedelmet kért, hogy távozhasson, mert — úgymond — mikor a rablók kezéből kimenekült, fogadást tett Allahnak, hogy minden városba megérkezése után mindjárt egy hálaadó fatihát fog a moshéban elmondani és alamizsnát oszt a szegényeknek.

— Eridj csak, emberséges Ali Tokár! Allah meg fog jutalmazni buzgóságodért! — bízatta nagy kegyesen Abdallah apó, mire a Menyét turbánját szemére húzva, a főtérre, a várpalota elé ballagott, hogy kissé körültekintsen és tájékozódjék, mi módon juthatna be a palotába.

A boltozatos bejárat előtt félmeztelen kurdok állottak őrt. széles pallosokkal, szemben pedig a spahi-aga lakása állott a lovaskaszárnyával és a mamelukok barakkjaival, kik Ali basának a testőrsége voltak.

A palota előtt tömérdek ember és naplopó ácsorgott, kik az ide-oda lóstató szurtos dervisekkel és alamizsnáért üvöltő koldushaddal együtt bámulták a keleti pompával érkező vendégek bevonulását, kiket az udvarmester a diszbe öltözött rabszolgák élén méltóságos cerimóniával fogadott. Időközönként azonban, mikor az egyre növekedő tolongás nagyon is elzárta egy-egy előkelő pasának vagy bégnek az útját, három vagy négy lovas kurd ugratott elő s néhány perc alatt tisztára söpörte a tért és kapualját suhógó vízilöbörkorbácsaival.

Ezeknek a pillanatoknak egyikében egy gazdagon öltözött óriástermetű néger lépett ki több szolgától kísérve a palota mellékesarnokából. Hasított ajka borzalmasan eltorzította félszemű s gödrös forradásoktól össze-vissza szabdalt arcát, mégis, amerre csak a palota elejét körülfutó oszlopcsarnok alatt elhaladt, mindenki mély hajlongások közt kotródott félre útjából.

Andris megütközve meredt rá, azután pedig mindkét

öklével megdörzsölte szemét, mintha nem akarna hinni a látottaknak, a másik pillanatban azonban turbánját még mélyebben a szemére húzva, utána eredt és utcáról-utcára követte.

— Meg mernék rá esküdni, hogy ő az! De hová lett a félszeme, mitől lett fekete pofája ily forradásos, mintha összeégett volna? — mormogta, a kétely és bizonyosság között ingadozva.

Egy rózsaméz-, rahat-rachum- és déligyümölcsáruló bódéja mellett a néger hátrafordulva, ráordított az egyik rabszolgára.

Andris erre az ordításra boldogan borzongott meg. Aki ezt a hangot egyszer hallotta, sohase tudta elfeledni. Olyan volt az, mint egy érces paripanyerítés.

— Istenemre, ő az! De mégis bizonyosságot kell szereznem! Bizonyosságot mindenáron, mert kimondhatatlan nagy szerencse volna! — mormogta és mikor távozott a bódéból, a mélyen hajlongó kereskedőhöz lépett:

— Allah nagy és hatalmas! Meg tudnád mondani, jámbor kalmár, ki volt ez a hatalmas egyéniség?

— Eltaláltad az igazat, mert valóban nagy az ő hatalma és mindenhatósága! Balab-Rumán ő, a hatalmas Ali basa kizlár-agasszija, növelje évei számát Allah végtelenre! De te bizonyára idegen vagy. A várban mindenki meghajlik előtte és rettegi hatalmát! — felelte barátságosan a kereskedő.

— Valóban idegen vagyok, s fogadd köszönetemet felvilágosító szavaidért! — felelte Andris és lassan tovább ballagva, folytonosan azon törte fejét, hol és mi módon beszélhetne a szerecsennel?

A déleesti ima után hazatérve, az egész házat a legnagyobb felfordulásban és készülődésben találta.

— Allah sugallta, hogy hazajöjj, fiam! — kiáltotta elébe lelkenedezve Abdallah apó. Éppen most volt itt a basa kedvene görög rabszolgája és bejelentette, hogy holnap a vásár kezdetén Balab-Rumán, a mindenható kizlár-agasszi nálam fogja a Kurbán-bairám ajándékait vásárolni. Allah,

Allah! Fiam, Ali Tokár, a te nyelvedről édes mézként perreg a szó, a borjút ki tudod beszélni a tehénből. Segíts elfogadni a kizlár-agasszit!

— Szívesen atyám! — kiáltotta Andris olyan örömmel, mely minden más alkalommal feltűnő lett volna, de most senki se ügyelt rá, mert a drágábbnál-drágább fátylakat, csipkéket és damaszkuszi selyemszöveteket bontogatták széjjel, hogy minél csábítóbban rendezhessék el az árusátorban.

Miután három felfegyverzett rabszolga társaságába egész éjfélig rakosgatták, rendezgették a sok drágaságot, ők is ott aludtak a bazár legelején felütött sátorban, de mikor a hajnalt s egyuttal a vásár kezdetét jelző ágyúlövés eldőrdült, már talpon várták a vevőket.

Míg a basa el nem végezte vásárlásait, addig természetesen, senki se mert vásárolni, bármily csábítóan ragyogtak is a pompásabbnál-pompásabb árucikkek.

— Allah legdrágább ajándékai a szemek! Készítsd édesen pergő nyelvedet, fiam! Most léptek ki a palotából, s egyenesen felénk tartanak! — suttogta Abdallah apó nagy lélekzettel.

Andris mélyebben szeme fölé húzta az ajándékba kapott újdonszerű selyemturbánt és földigérő hajlongásokkal, a virágos üdvözetek egész özönével fogadta a szercesent, ki tömérdek szolga és az udvari fizető mester kíséretében, sorra nézte a szívárvány minden színében csillogó himes selyemszöveteket, ékszereket és a mindenféle dísz- és piperetárgyat.

Abdallah apó örvendezve dörzsölte ráncos kezét, mert az igazi Ali Tokár rózsasárga kereskedő se végezte volna ügyesebben, fényesebben rábeszéléssel a dolgát. A kizlár-agasszi halommal vásárolta a szerály kegyencnői számára a selymet, bársonyt, ékszereket, mindenféle piperetárgyat, illatszerrel és illatos szappanokkal egyetemben, úgy, hogy a fizetőmester alig győzte feljegyezni a hosszú pergamentszeletre.

A kurbán-bajrámi vásár.

Egy szikrázó gyémántokkal kirakott talizmángyűrű árát azonban kissé sokallotta:

— Hogy mersz ilyen rengeteg pénzt kérni ezekért a hitvány kövekért, te uzsorás kutya! — horkant rája nyerítő hangján, félszemét dühösen villogtatva.

Abdallah apó térdei összeverődtek, Andris azonban majd a földet érintve homlokával, felelte:

— Ez a gyűrű talizmángyűrű, hatalmas kiszlár-agasz-szi. Néked csupán a feleárát szabtuk. Azért, ha vevő szándékod van, kövesd méltatlan szolgádat ennek a sátornak hátsórészébe és ott oly csudát fogsz látni ezeken a bűbajos köveken, hogy nem sokallod az árát.

A szerecsen kíváncsiságát ez a néhány szó annyira felingerelte, hogy vonakodás nélkül követte a sátor háttérébe, mely tulajdonkép a bazárnak egyik árufülkéje volt.

Mikor a vastag, hangfogó szőnyeg leomlott utánuk, Andris feltolta a turbánt homlokáról.

— Balab-Tuba-Billál, ismersz-e engem? — kérdezte tőle csendes hangon.

Az óriás félszemét egy pillanatig rémülten meresztette rá, azután szilaj mozdulattal handzsárja után kapott.

— Hagyd békén azt a játékszert, nekem is van ilyen! — mondotta Andris olyan hangon, hogy rögtön leeresztette kezét. — Semmit se nyersz, ha megölsz, vagy elfogatsz! Csak magadat döntöd bajba vele.

— Ki vagy hát, mit akarsz tőlem? — kérdezte nyerítő hangját tompa dörmögéssé halkítva.

— Nagyon jól tudod te, ki vagyok! Valamint én is tudom ki vagy. A te neved nem Balab-Rumán, hanem Tuba-Billál, az araboktól felnevelt és eladott biskra szerecsen, ki a nagyvezír legkedvesebb fiát, a szultán leányának jegyesét, ellenségei vérdíjáért megfojtotta.

Az óriás minden tagjában remegve, földfakóvá torzult arccal nézett köröskörül:

— Hallgas! Hallgas! A falaknak is füle lehet! — sutogta reszkető szóval.

— Ismersz-e már?

— Ismerlek! Nureddin vagy! A vezér fiának lovásza voltál. Mit akarsz tőlem?

— Mindjárt megmondom, hanem előbb tudd meg, hogy biztonságomról gondoskodtak. Ha vissza nem térek küldőimhez, úgy a te fejed is legördül, ha a föld alá bujsz is, ha maga Izrafiel arkangyal takargatna is be palástjával! Emlékezz, mit ígértél, mikor Stambult elhagytad!

— Mit kívánsz hát tőlem? Aranyat, ezüstöt? — kérdezte egészen alázatosan.

— Nem! Urad háremében egy elrabolt magyar leányka, Vágfalvy Bálint lánya van... Beszélni akarok vele mielőbb. Mondj időt és helyet, hol, mikor?

— Allahra! Lehetetlenséget kívánsz! — kiáltotta ijedten.

— Miért? — kérdezte Andris hidegen.

— Mert Ali basa jobban őrizteti a szeme fényénél. A nagyúrnak, a padisahnak szánta kurbánbajrámi ajándécul. Ezért a csodaszép virágért Damaskus vagy Egyiptom kormányzóságát reméli megkaphatni... de...

— De? — kérdezte Andris fenyegető hangnyomattal.

— De a földnek ez a remek virága beteg, azért nem küldhette el eddig Sztambulba. A basa dühöng és átkozódik.

— Mi baja? Veszélyesen beteg? — vágott közbe Andris ijedten.

— Ne félj! Egy ízben kilestem. Egy fiatal hakim basi,¹ a basa orvosának a tanácsára tetteti a betegséget, ki különösen pártfogolni látszik a leányt!

— És te nem árultad el uradnak! — kérdezte hitetlenkedő fejcsóválással.

— Nem! Mert ez a fiatal hakim basi igen jó ember. Éjjeket virrasztott fölöttem, mikor ragályos betgségemben mindenki futott mellőlem. Nélküle meghaltam volna.

— Nem hittem volna, hogy még a te ördögi lelked is képes a hálára! Most azonban feltűnés nélkül nem beszélhetünk tovább. Határozz azonnal! A leánykával beszélni

¹ Hakim basi, orvos.

akarok minden áron. Hol és mikor? Felelj! — riadt rá parancsolóan.

A kizlár-agasszi fogait csikorgatta.

— Holnap, a nagy lakoma kezdetén, jer a mellékesarnok alá. Ez az ünnepélyek után, a müezzim alkonyi kiáltása után kezdődik. Én magam várakozom reád! — felelte rövid gondolkodás után.

— Ott leszek! A többiről majd holnap beszélünk. De tartsd eszedbe: Bármilyen baj érjen engemet, te lakolsz érte! A nagyvezír abban a pillanatban mindent megtud...

— Ne félj semmitől. Hatalmadban vagyok!

— A többiről tehát holnap! Igaz, mi lelte arcodat és szemedet?

— Hogy reám ne ismerjenek, egy arabs orvos edző folyadékával kentem be arcomat. Átok a kutyára, mert félszememet is kimarta! — csikorgta dühösen.

— Miért nem használtad óvatosabban! Holnap tehát. Most menjünk és vásárolj meg ezt a gyűrűt!

Földig érő hajlongásokkal kísérte vissza a szerezcsent, ki odakünn újra felvette gőgös, parancsoló magatartását, megvásárolta a gyűrűt és ezzel befejezte a vásárlást.

— Az ünnep után jelentkezz a palotában! A kincstárnok kifizeti a pénzedet! — mondotta Abdallah apónak, miközben a rabszolgáknak parancsot adott az indulásra.

A kizlár-agasszi távozása után Andris szintén ott akarta hagyni az árubódét, de Abdallah apó nem engedte. Annyira kérte, úgy rimáncodott, hogy ott kellett maradnia, nehogy gyanút keltsen és magára haragítsa pártfogóját, pedig az volt a terve, hogy ellátogat Vágfalvy Bálint börtönébe és elmondja neki a történeteket.

A vásárlók egyre jöttek-mentek, Abdallah apó arca pedig majd kicsattant az örömtől és elragadtatásában azt az ajánlatot tette Andrisnak, hogy ne rokonához, hanem ő hozzá, budai árucsarnokába álljon be kikiáltónak, mert Abdurahmán basa második leányát is férjhez adja s már készítik, vásárolják a kelengyét.

— Nézzed, Allah, Allah! Ő is ide tart. A vitéz Kursid

bég, a janicsárok parancsnoka. Nálunk fog vásárolni! Bizonyára házát ékesíti fel a menyegzőre!

— Hát ő veszi el a basa lányát?

— Eltaláltad, fiam! A kelengye nagy részét és a menyasszonyi ajándékokat jóval előbb ide szállítják. Abdurrahmán huszonnégy nagy cédrusfa ládát rendelt meg nálam. Fiam, Ali Tokár, most vedd elő minden tudományodat!

A délceg Kursid bég, több tiszt és idegen vendég kíséretében, csakugyan ő hozzájuk lépett be először és nagy úrhoz illő tempóval, alkudozás nélkül fizetett ki mindent.

Csak a késő éjjeli órák vetettek véget a vásárnak, mikor a tüzijáték kezdetét jelző három mozsárlövés eldördült és rögtön rá utána színes csillagok, világító napok és holdak szálltak fel a várfalakról a sötét magasba, honnan sístergő tüzivet rajzolva, hullottak a Dunába.

Az utolsó röppentyűnél mindenki takarodott hazafelé s Abdallah apó is kiürítve boltját, pénzeszacskókkal terhelve, botorkált Andrissal a sötét utcákon hazafelé, miután a gyakori tüzesetek miatt a lámpa- és fáklyagyújtás szigorúan el volt tiltva.

A szűk sikátorokban lépten-nyomon majd lehúzták őket a gazdátlanul kóborló kutyák, melyek oly nagy tömegekben ólálkodtak a mészárszékek zárt ajtóí és ablakrácsai előtt, hogy két rabszolgának fustélyokkal kellett a fogaikat mutogató bestiák közt utat verni.

— Tudod, fiam, a jó müzülmán ura marad szavának. Azért egy ideig csak maradj még Szelim Baruchnál, ha már elígérkeztél. Különben megneheztelne rám. A Ramazán ünnepét azonban már nálam fogod tölteni.

Andris nem bánta, sőt még így jobban szerette, mert úgy se ment volna el Budára és éppen felelni akart, mikor olyasvalami jutott eszébe, mire eddig nem gondolt.

— Fiadként gondoskodsz rólam, tiszteletreméltó Abdallah, de még valamit be kell vallanom, mit eddig elhallgattam... Az érsekújvári várban, a dicsőséges Rifát basa szakácsa anyámról vérbeli rokonom. Még Sztambulban kölesönöztem néki harminc aranydínárt. Egy ván-

dorló dervissel megizentem neki, hogy a jövő hetekben pénzemért megyek. Szelim Baruchnak tehát néhány napi szabadságot kell adnia.

— Meglesz! Meglesz! Amiért oly jó szolgálatokat tettél, kimenőlevelet szerzek számodra a kapuőrségek bég-jétől. Jöhetsz, mehetsz, amikor tetszik!

— Még egy kérésem volna, atyám! Három üvegcese valódi shirászi rózsaoajommat szeretném jó pénzért eladni. Látod, ez az egész vagyonom! Kérd meg Szelim Baruchot, hadd házalhassak vele a várban.

— Meglesz! Meglesz! Az ünnep után megpróbálgathatod!

A hazaérkező vendégeket jó vacsora várta. A többi kereskedő is igen meg volt a vásárral elégedve és csodadolgokat beszéltek a holnapi ünnepélyekről.

Csakugyan a kora hajnalban irtóztató bömbölés rázta meg a házak falait, mert az ünnep tiszteletére a vár összes ágyúit egyszerre sütötték el, azután folytonos ágyúdörgés és kábitó zeneszó között megkezdődtek az ünnepségek.

Mindenki, aki csak odafért, a várpalota terraszszerűleg aláfutó hátsó része felé sietett, hogy legalább egy pillantást vethessen a paradicsomszépességű kertté varázsolt édenre.

Mert, amely várba a török egyszer befészkelte magát, ott, bármily áldozattal is, kerteket és szökőkutakat teremtett elsősorban. És ebben az olasz származású Ali pasa sem volt kivétel.

Parancsára a legritkábbfajú fák, cserjék, virágok vándoroltak Kelet távol virányairól Magyarország földjére és a többszáz mesésen drága hollandi tulipánhagyma egyszerre tárta ki színes kelyhét az ünnepély napjára.

A vendégsereg el volt ragadtatva, a pasa pedig aranyakkal ajándékozta meg és kegyeivel halmozta el az öreg főbosztandzsit¹ ezért a remekeléséért, mialatt vendégei a hűsítőkkal s ajándékokkal telt selyemsátorokba

¹ Fő-bosztandzsi, főkertész.

széledtek el, hogy a zenét hallgassák, a bajadérok, alméhek szellőkönnyű táncaiban gyönyörködjenek, míg a kert végében erőművészek, bohócok, szemfényvesztők mutatványai gyönyörködtették a szemet.

A két virágzó bánfa közé akasztott tam-tam dörgő hangjára mellére tett kezekkel, mély hajlongások között megjelent a kizlár agaszi.

— Beteg-e még az elrablott virág? Mikor térnek vissza arcára az öröm rózsái?

— Oh, uram, azt ne szolgálától, hanem a hakim basitól, az orvostól kérdezd!

— Jól van, küld ide a hakim basit!

Nemsokára egy magas, komoly, de szelíd arcú fiatal férfi lépett elébe, hosszú, talárforma sötét öltözetben.

A basa sötéten vonta össze szemöldökeit:

— Mikor gyógyul meg a beteg virág? Mikor varázsolják arcára szereid az egészség rózsáit? — kérdezte nyersen.

— Oh, uram, az orvos csak gyógyítani tud, de nem lát a jövődbe. Tegnap kaptam új gyógyszereket — s még ma megkísérlem a hatásukat.

A basa sötéten nevetett, de szeme komor, gyanakodó villámokat lövellt az orvos felé.

— Mikor kísérled meg új gyógyszereidet? — kérdezte leplezetlen gúnnyal.

— A naplementi ima idején, amint elő van írva!

— Úgy? Akkor én is megkísérlem az enyémet, de mindjárt! Fogadom, hogy használni fog... Vezesd ide a beteg leánykát! — parancsolta a szerecsennek...

A hakim basi arcán, mintha ijedség cikázott volna keresztül s gyorsan előbbre lépett:

— Uram, még betegbő teszed! Nem szabad a levegőre jönnie! — mondta erélyesen.

Ali acélhideg szemében fenyegető villám cikázott.

— Rabszolga, feleselni mersz uraddal? Menj, nehogy haragom rád sujtson! — kiáltotta harsányan.

Erre a parancsra a hakim-basi lesütött fejével távozott,

de szeme szikrázott s keze ökölbe szorult a talár ráncai között.

— Ennek a kutyának minden szavára, minden lépésére vigyázz! Szigorú kötelességeddé teszem! Ha sejtelnem nem csal, jaj neki!

— Uram! Ne ragadtasd el magadat haragodtól. Kedvelt rabszolgája ő a hatalmas Abdurrahmán! Beteg rabnőid gyógyítására küldötte ide, mert kegyeli személyedet, kockáztatta a szerecsen alázatos hangon.

A basa fogát csikorgatta:

— Azért mer a kutya olyan elbizakodottan beszélni. Ha az enyém lenne, fejét vesztette volna rég!

— Miért gyanakodsz rá, oh uram?

— Mert többi rabnőmet rövid napok alatt meggyógyította. A magyar lányka pedig nem akar javulni! De, Allahra, majd meggyógyítom én. Menj! Vezesd ide a magyar lánykát. Mahmud aga pedig kísérje ide ellenségemet, a lázító Vágfalvy Bálintot.

Hahaha! Csináljunk neki jó napot! Rég nem látta lányát. Lássa tehát az én hatalmamban! Ettől majd megtörik dacos kevélysége!

Néhány pillanat múlva a kizlár aga egy remegő, elfátyolozott hölgyalakot vezetett végig a kert puszpánggal és rozmaringgal szegett utain, a másik oldalról pedig két félmeztelen mameluk egy magas, büszketartású férfiút kísért a sátor elé.

A lefátyolozott hölgy a lánecsörgésre felemelte lesütött tekintetét.

— Atyám! — sikoltotta szívrepesztő hangon, azután karját ölelésre tárva, a láncterhelt karok közé rogyott.

— Leányom! Piroskám! — kiáltotta Vágfalvy Bálint megindultan, azután izzó tekintetét néma fájdalommal függesztette leánya könnyázott arcára.

Ali basa egy fenevad vértől, bosszútól jóllakott tekintetével nézett mindkettőjükre:

— Sír-e a szíved, meg van-e törve hajthatatlan dölyföd, lázító, kevély kutya? — kérdezte diadalmas hangon.

Ezekre a gyűlölt hangokra Vágfalvy Bálint büszkén felegyenesedett és gyöngéden lebontva magáról leánya ölelő karját, végtelen megvetéssel tekintett a basára, mitől ez bíborvörösre gyulladt haragjában:

— Leányod szeme előtt korbácsoltatlak halálra, gyaúr kutya! — rikoltotta, hegyes fogait láttatva.

— Kegyelem! — sikoltott lekulesolt kézzel Piroska és kitépte magát kísérői közül, térdreborult a basa előtt.

— Ne könyörödj ennek a pogány ebnek lábánál, megtiltom! — kiáltotta Vágfalvy haragtól reszkető hangon.

— Oh, atyám, engedd, hadd lágyítsam meg szívét! — esdekelte Piroska remegő hangon.

— A tigrisnek akarsz könyörögni, hogy eressze el prédáját, a kösziklának, hogy lágyuljon meg! — felelte keserű kacajjal. — Légy erős, lányom és bízzál Istenben.

Ali basa, mintha nem is hallotta volna ezeket a szavakat, kegyetlen mosollyal nézett a kezét tördelő lánykára:

— Látom, szereted atyádat! Halld tehát, mit mondok! Ha rövid időn belül meg nem gyógyulsz, hát leüttetem atyádnak fejét! Három hetet adok, hogy víg és egészséges légy!

Piroska az iszonyat sikoltásával borult atyjára.

— Bátorság, Piroskám! Mutasd meg, hogy az én vérem vagy! — vigasztalta szelíden, de a basa intésére durva kezek szakasztották őket el egymástól.

— Atyám! édes jó atyám! — sikoltotta kétségbeesetten feléje tárva karját s mikor atyját az örök elhurcolták, eszméletlenül roskadt az odasiető rabnők karja közé.

— Hívjátok hozzá a hakim basit, vegye ápolás alá, — parancsolta a basa sötéten, azután megüttette a dobokat és lármás gongokat, hogy vendégei összegyűljenek az ünnepélyes kivonulásra.

Drágaköves csótárokkal, aranyrece-hálókkal felékesített tüzes arabs paripákon vonultak ki a basával élükön a díszes vendégek és miután bömbölő ágyúdörgés, a várőrség sorfalat álló tisztelgése között megszemlélétk az erő-

döket, a vízi kapu felé vonultak, hol biborpiros bársonnyal és szőnyegekkel beaggatott magaslatot emeltek számukra.

— Vezessétek elő a magyar foglyokat!

A megyének túsökként visszatartott, de a valóságban foglyokul őrzött befolyásos urai, Vágfalvy Bálintot tartották vezérüknek s ennek büszke, törhetetlen erélyéből merítették a csüggedés napjaiban vigaszt és bátorítást. És ezt tudta a pasa is, azért iparkodott minden áron megtörni és megalázní, csak hogy Vágfalvy Bálint azok közé az igazi ősmagyar jellemek közé tartozott, kik, miként az igazi nemes acél, annál ellentállóbbak, annál törhetlenebbek, minél több csapás éri őket.

Valamennyi magyar urat, megalázó gúnyból, nehéz láncokkal terheltén vezették elő, de a legnehezebb láncok Vágfalvy Bálintra voltak rakva, ki azonban olyan büszkén, olyan méltóságos fejtartással hordozta őket, mintha a legszebb ékességek lennének! Valóban azok is voltak! A hazaszeretet, a hazafias erények legszebb ékességei, mert hazájáért kellett a béklyókat viselnie.

Merészen villogó, sasteinkintét üdvözlőn és bátorítón hordozta körül szenvedése osztályosain, azután megállt az emelvény alatt.

Ali basa ekkor kimondhatatlan göggel emelkedett fel trónforma bársonydíványjáról és egészen az emelvény szélére lépve, karjával az erődök felé mutatott:

— Nézzetek szét, fogoly gyaurak! — kiáltotta érces, zúgó hangján! — Nézzetek szét, ti nép, az erődök falain! Eddig a napig a várnak Győr volt a neve! Ettől a naptól azonban én *«bevehetetlennek»* nevezem! — Ezeken a falakon fog megtörni a gyaurak ereje! Ezek alá a falak alá jönnek a gyaurok seregestől meghalni.

— És ezek a falak temetnek téged romjaik alá! — kiáltotta érces, szilárd hangon Vágfalvy s indulata hevében nagyot csörrentek nehéz láncai.

Az örök rárohantak, hogy elnémítsák, de a pasa egy intéssel félre parancsolta őket:

— *Legyen a te szavaid szerint, gyauúr! Amikor ez a*

rézkalas kukorékolni fog, akkor kapják vissza a magyarok Győr városát, a bevehetetlent! — kiáltotta és intésére bömbölő ágyúdörgés, viharzó dob-dübörgés és réztányéresengés között, egy nagy rézből öntött ércakast vontattak fel a vízikapu felett emelkedő toronyra és a tábori kovácsok messze kimagasló ormára erősítették.

Erre a várórség fellegetverő ordítással háromszor Allah nevét üvöltötte, mire a basa vendégeivel együtt visszaindult a palotába, a foglyokat pedig börtöneikbe kísérték vissza.

Az egymás hegyén-hátán nyüzsgő emberek tolongásában Vágfalvy ruháját valaki hevesen megrántotta...

Félrepillantva, a töröknek öltözött Andrist látta maga mellett.

— Ne félj, ne csüggedj, uram! Ma fogok beszélni leányoddal, — suttogta gyorsan, de e mellett úgy tett, mintha a körülállók között ő gúnyolná, szidalmazná legjobban a foglyokat...

A bástyabörtönök végénél szép csendesen hagyta magát a palota felé hömpölygő néparadattal tova sodorítani, de a palota végénél erős öklei segítségével, annyira előrefurakodott, hogy megránthatta az egyik őrtálló mutfellika piszkos köpönyegét.

— Mit akarsz? — horkant ez rá mérgesen, lándzsája nyelét emelve rá, de a markába nyomott pénzdarab azonnal megszeliidítette.

— Abdallah, a budai aranyműves küldi a kizlár agasszi talizmángyűrűjét! Eressz át a kordonon, vitéz mutfellika!

— Eridj hát, kardos!¹ Fordulj balra ezen a torlácon...

Andris nem mondatta ezt magának kétszer, hanem átvette magát a vörösmárvány mellvéden, egyenesen a mellécsarnokok felé fordult.

Egész délelőtt a palota körül lebzselve, megjegyezte

¹ Kardos = földi.

magának, melyik csarnokba fordulnak be a rabszolganők, a sok virágtól és szőnyegekről pedig megismerte a női fürdőt.

Ennek a tarka üvegű csarnoknak kell tehát a női osztályba, a szerályba vezetnie! — gondolta és csakugyan, amint egy szőnyeget félrehajtott, egy cifrán faragott, tarkára festett folyosóban találta magát, melynek levegője átható illattal volt telítve a kiszivárgó burnut- és ambrával vegyített aloeforgács füstjétől.

Egy pillanatig megállt és fontolgatta, melyiket hajtsa félre a lefüggő nehéz bársonyszőnyegek közül?

Éles füle innen-onnan mintha elmosódó édes női kacagást, egyes mandolin- és nakara-akkordokat hallott volna, egyik függöny mögül pedig lágy szökőkút locsogás és átható rózsaillat szüremkedett elő.

— Merre, hová menjek? Ha bolondjába az odaliszkok közé nyitok be, az eunuchok gulyáshússá aprítanak! Bárcsak hozná már az ördög azt a félszemű latrot! — mormogta bosszúsan.

Mintha az «Ezeregyéj» valamelyik bűvös tündérpalotájában lett volna, ahol a kívánságok tüstént teljesülnek, mert alighogy elgondolta, abban a percben a folyosó végén megjelent a kizlár agasszi sötét, óriási alakja.

— Az eunuchokat parancsoltam félre. Jer, de lassan járj! — mondotta és maga után intette Andrist.

Bársonyos mohaként süppedező lágy szőnyegek nyeltek el a viráglugasok és oszlopos fülkéktől szaggyalott folyosókon és szobákon keresztül lépteik neszt, egy rózsaszínű üvegkupolás teremben pedig egy ezüsthattyú csőréből omlott a rózsavíz egy óriási fekete márvány fürdőmedencébe.

— Ide menj be. Rejtőzz el baloldalon a függönyök mögé. A magyar lányka tüstént ide fog jönni. De óvatosan szólítsd meg, nehogy elsikoltsa magát. A folyosó végén pedig én állok őrt! Ha üvegsengést hallasz, azonnal

jer ki! — szólalt meg a szerezsen és egy aranyvirágokkal hímzett gránátszín bársonyfüggöny előtt állott meg.

Andris fejével egyetértően biccentve, besurrant és egy kerek szobácskában találta magát, melynek tetején halványkék üveglapokon szűrődött be a világosság és melynek bútorzata gömbölyű vánkossokkal felpócolt alacsony kerevetekből s gyöngyházzal és velencei mozaikkal berakott asztalkákból állott.

Éppen csak annyi ideje volt, hogy a falakat borító nehéz függönyök mögé rejtőzzék, máris könnyű léptek zaja hallatszott. Andris ösztönszerűen a kaftánja alá rejtett töréhez nyúlt, de megint eleresztette, mert csak Piroska jött be és csüggeteg sóhajjal omlott a vánkósokra.

Kis ideig még várt, nem követi-e valaki és éppen elő akart már lépni rejtekéből, mikor a túlsó oldal függönyei megmozdultak és a hakim basi sötéttaláros alakja lépett be csendesen...

Piroska felemelte halavány, bánatdúlt arcát.

— Oh, bátyám, miért nem süghattam meg fogoly atyánknak, hogy sokat siratott fia él és itt van közelében! — mondotta lágy hangon, kis kezét a hakim basinak nyújtva.

— Jobb így, szeretett húgom, édes Piroskám! — felelte az orvos érces csengésű férfias hangján és a párányi jobbot szeretettel fogta meg.

Ezeknek a szavaknak hallatára a rejtekében fűlélő Andris majd kővé vált bámulatában.

— Csak nem Vágfalvy Bálint rég elveszett fia a hakim basi? — gondolta és feszülten leste a további szavakat.

— Miért mondtad, Tihamér bátyám, az előbb, hogy jobb, ha atyánk mit sem tud róla, hogy bennünket testvéreket a gondviselés keze csodálatos módon összevezelt? — csendült meg újra Piroska hangja lágyan...

— Mert veszedelmet hozna mindhárunk fejére. Mikor tőled megtudtam, hogy atyánk fogva van, azóta

folyton azon töröm a fejemet, mi módon juthatnék be börtönébe. Ez azonban szerfelett nehéz dolog, mert a szerályt nem szabad elhagynom.

— Oh, Istenem, akkor a szabadulás még nehezebb! Sőt talán lehetetlen is! Tihamér, te ezt eltitkolod előttem! Te átmítasz, hogy kétségbe ne essek! — kiáltotta fájdalmasan.

— Nem ámítalak, Piroska. A nap minden órájában szabadulásunkról gondolkozom. Légy tehát erős. Bármivel fenyegeessen engem, téged vagy atyánkat a basa, ne félj, csak tettesd magadat továbbra is szomorúnak és betegnek. Csak ez menthet meg és semmi más! Erre alapítottam menekülésünk tervét is!

Andris előtt most már világos lett minden. Csakugyan Vágfalvy Bálint elveszett fia a hakim basi! Ha még kételkedett, az utolsó szavak eloszlattak minden kétsélt. Bátran mutatkozhatnak előttük.

— Vigasztalj meg egy kissé! Mondd, hogyan akarod menekülésünket megvalósítani? — könyörgött Piroska örömgörögve szemmel.

— Csitt! Itt a falaknak is füle van! Hajolj közelebb! El kell szánnod magadat egy ital bevételére, amely halálszerű mély ájulásba fog ejteni. Meg mered-e ezt kísérleni? — súgta halkan.

— A szabadulásért mindent; sőt még a halált sem rettegem! — felelte Piroska szilárd eltökéléssel. — De miként menekülsz te, hogyan szabadítjuk meg atyánkat?

— Éppen úgy, mint téged! Más módja nincs a szabadulásnak!

— Van! — szólalt meg akkor halkan egy idegen hang a hátuk mögött.

Riadtan fordultak vissza, de már a másik pillanatban Piroska ajkáról az öröm elfojtott sikolya hangzott:

— Andris! Oh, hála néked, jóságos Istenem, tudtam, hogy Miklósom mindent el fog követni megszabadításunkra! Mi hírrel jössz?

— A remény és szabadulás hírével! Vőlegényed ed-

dig tán hadai élén közeledik Győr felé, hogy megszabadítson! — felelte Andris.

— Anyám és húgom? Siratnak-e sokat?

— Közeli szabadulásod reménye vigasztalja őket is! Vőlegényed csatányi jószágán biztonságban vannak!

— Hogy tudtál ide bejutni, te hűséges, derék ember te? — kérdezte azután, gyengéd kezével megszorítva Andris kerges kezét.

— A kizlár agasszi segélyével, aki fölött némi hatalmam van. Szükség esetén számíthattok segélyére is... a szökésen kívül... de azért ne áruljatok el neki semmit!

— Beszéltél atyánkkal is?

— Beszéltem! Tőle tudtam meg, hogy a basa elrabolt. Ő is türelmetlenül várja az ostrom és szabadulás idejét!

— Oh Istenem, soká tart-e még? — sóhajtott a Piroska.

— Ne félj! Vőlegényed a szél szárnyain jár s minden órából percet csinál!

— Mikor indulsz hozzá?

— Az első kedvező alkalommal, mert még a védműveket is körül kell néznem. Uram ugyan megparancsolta, hogy védelmedre itt maradjak, de bátyád jobban megvédelmez nálamnál, — felelte Andris a hakim basi felé pillantva.

— Te tudod? — csodálkozott Piroska.

— Hallottam beszélgetéseket!

— Oh, akkor értesítsd atyánkat is, jó Andris! Vigasztald meg, hogy rég elveszett, sokat siratott fia itt van! Ah, kedves jó anyáknak tán szíve szakad meg örömeiben! Tihamér, — fordult megindulástól remegő hangon bátyjához — ha tudnád, mennyit siratott anyánk téged. Majdnem minden könnyét elsírta utánad! Atyánk szíven pedig, bár nem mutatta, örökös bánat rágódott...

A hakim basi megindultan bólintott:

— Szüleim nevét kitörölték az évek emlékeimből, de mindig fájón sóvárogtam utánuk. Az a jó dervisorvos, aki elrablóimtól megvásárolt, sokszor mondotta, hogy

Magyarhonban születtem és bosszúból raboltak el szüleimtől, de nevüket, szülőhelyemet nem ismerte — mondotta rezgő hangon.

— Az Isten végzése akarta, hogy minden így történjék! Halld, jó Andris, mily csodálatos módon hozott össze a gondviselés keze bennünket és beszéld el atyáknak is, — mondotta Piroska összekulesolt kezekkel.

Mikor rablóim elhureoltak, az ijedtségtől és fájdalomtól mély ájulás fogott el, melyből csak késő este eszméltem fel...

A falakon ragyogó drágaköves szentképeket s a miénkhez hasonló összerablott fényes bútortárat látva, az első pillanatban azt hittem, otthon vagyok, de a másikban már éles sikoltással ugrottam fel a kerevetről, mert a se-lyemfüggönyök megmozdultak s a basa magas alakja lépett be...

Futni, menekülni akartam, de ő parancsolóan elibém állva, megragadta karomat s ekkor azt sem tudva, mit teszek, végső kétségbeesésemben torkonragadtam s fojtogatni kezdtem... mire kiáltására a szoba egyszerre megtelt rabnőkkel és eunuchokkal, kik minden oldalról megragadták karjaimat...

— Ez a leány beteg! Hívjátok a hakim basit! — parancsolta haragosan. — Csak ennyit hallottam, mert tompa sikoltással újra eszméletlenül hanyatlottam a rabnők karjai közé.

Csak késő éjjel, az orvos ápoló keze között tért vissza eszméletem.

Az első percekben nem tudtam, hol vagyok, de az idegen környezet és a fölém hajló idegen arc láttára viszsza-
tértem öntudatom. Kétségbeesetten sikoltottam fel és ki akartam rohanni, de az orvos intően tette ujját ajkára, én azonban halálsápadt és feldúlt arcától még jobban megijedve, újra eszméletemet veszítettem.

— Azért voltam olyan sápadt és megindult, mert nyakadon már megtaláltam ugyanannak az éremnek a mását, amely az én nyakamban függött és sejtettem, hogy

Piroska végső kétségbeesésében torkonragadta és fojtogatni kezdte a basát.

testvérem vagy! — felelte a hakim basi mély megindulással.

— Mikor újra feleszméltem, mellettem térdeltél és könnyezve csókolta s szíveden melengetted kezem.

— Én sikoltva rántottam vissza, de te szívreható, megindult hangon biztattál, hogy ne féljek, barátom és védelmezőm léssz, csak feleljek kérdéseidre... s ekkor nevemet kérdezted...

— Én zokogva mondtam meg s további szavaid anyyira megleptek, hogy fájdalmamat és kétségbeesésemet is felelni kezdtem...

— Van bátyád, vannak fittestvéreid? — kérdezted hevesen...

— Nincsenek! Csak egy hugom van! Bátyámat kiskorában török martalócok rabolták el...

— Tudod nevét? — kérdezted tovább, de ijedtség volt rád nézni, olyan halotti sápadtság borította arcodat.

— Tihamér volt a neve!

— Nincs-e házatokban egy zöld malachitkőből faragott kereszt a megfeszített Krisztus elefántesontból faragott képével?

— De igen! Anyánk ágya fölött függ! De hogy tudod te ezt? — kérdeztem elszorult hangon...

— Te nem tudtál szólni, csak kezedbe temetted könnyázott arcodat.

— Piroska, drága testvérem, én vagyok elveszett bátyád, Tihamér! Nézz ide! — mondtad azután a férfizokogás megrázó hangján és elővontad az enyémhez mindenben hajszálílg hasonló rézérmeeskét, csak hogy míg az enyémbe Piroska, a tiédbe Tihamér név volt karcolva...

Ebben a pillanatban künn halk üvegcsengés hallatszott.

— Ez nekem szól! — mondotta Andris, fejét felkapva, — mennem kell! — és török szokás szerint tisztelettel megcsókolta Piroska ruhájának szegélyét.

— Amit rám bízta, elvégeztem! Mit izensz hős jegyesednek?

— Bizom benne, mint Istenben! Csak az ő hős karjától várom megszabadításomat! — rebegte átszellemült arccal a leány.

Vágfalvy Tihamér, a hakim basi pedig melegen megszorította a hű ember kezét.

Künn hangosabb, sürgetőbb üvegsengés hallatszott és erre Andris sebesen kisurrant a szobából.

— El, gyorsan! — mordult rá türelmetlenül a kizlár-agasszi. — Különben itt lepnek bennünket! Azonnal távoznod kell a palotából.

— De veled is van még beszélőnivalóm! — ellenkezett Andris.

— Allahra, siessünk! Az odaliskok a fürdőből jönnek! Odalenn majd beszélhetsz! — tuszkolta ijedten egy mellékfolyosóra, hol aztán kezét megkapva, futó lépésekkel vonta magával egy sereg termen és csarnokon keresztül, az alsó folyosókra.

— Itt már beszélhetsz! De soká ne tarts fel, mert helyemen kell lennem! — mondotta sötét oldalpillantással.

Körülbelül egy félóra múlva azon az úton, amelyen jött, Andris elégedetten távozott a várpalotából és másnap és a következő napokon pedig nyakába akasztva rózsalaajos ládikóját, össze-vissza kóborolta az egész várat, de legtöbbször csavargott a bástyabörtönök körül, mintha a börtönőrök vásárolnák legjobban a shirászi rózsalaajat, melynek csöppjét egy aranypiaszterért vesztegette...

— No, fiam, Ali Tokár, úgy látom, már eladtad a rózsalaajat! — mondotta Abdallah apó barátságos hunyorgatással, mikor a második hét végével Andris bejelentette, hogy Érsekújvárra szeretne indulni. — Hát csak menj! Nesze, itt van a kapuparancsnok náméja,¹ hogy békével jöhess, mehess! — Mikor pedig rokona, Szelim Baruch kiment, ravaszul odasúgta neki:

— Szelim Baruch nagyon szeretne kikiáltójának a házába. Nagyon jól tudod csalogatni a vevőket. Hanem te

¹ Námé, kézjegy.

ne maradj tovább nála egy hétnél! Azután jer hozzám Budára. Így nem büntet meg bennünket szószegésért a próféta! Pazárgünt¹ követő hajnalon a mi karavánunk is indulni fog!...

Andris ünnepélyesen megfogadta, hogy sietni fog visszazafelé, mire Szelim Baruch és Abdallah néhány piasztert ajándékoztak neki útravalóul.

A vízikapun távozott az erősségből és mikor már jó messze volt, a toronytetőn álló ércakas még akkor is vakítóan ragyogott utána. Diadalmasan fenyegette meg öklével:

— Készítsd torkodat a szólásra, te rézkakas, mert a hős Pálffy Miklós, bizony mondom, beveszi a várat, ha Ali basa helyett maga az ördög ülne is bent pokolbeli társaival!

A legközelebbi faluban lovat vásárolt és amilyen gyorsan csak lehetett, sietett Komárom felé, abban a reményben, hogy ura már visszaérkezett.

E helyett azonban Schwarzenberg kapitányt találta a várnagyi szálláson, ki naphosszat a kémlelőablakoknál ülve, éppen olyan sóváran leste-várta mindkettőjük érkezését, mint egykor Pálffy Tóköz felől érkező küldötteit.

Nagyot rikkantott örömében, mikor hírül hozták neki a Menyét érkezését, de még jobban megörült, sőt összevissza ölelgette örömében, mikor ez elmondta várbeli élményeit.

— Aranyember vagy! Derék ember vagy! Még akkora gyémánttal se tudnánk megjutalmazni, mint magad! — áradozott és rögtön asztalhoz ült s levelet írt.

— Te persze nem mehetsz, derék Andris, mert minden órán várjuk urad visszaérkeztét. Hanem menjen, Mátyás! Puntáján úgy repül, mint a fecske! Vágfalvyné úrasszonyal tudatnunk kell a jó híreket! Ne fájjon anyai szíve egy órával se tovább elveszett fiáért és ne hullassa könnyeit az angyalszép Ilonka se apjáért és nővéréért, —

¹ Pazárgün, vasárnap.

mondotta s parancsot adva, selyemszállal átkötötte és lágy viasszal lepecsételte a mesterségesen összehajtogatott vékony íróhártyát.

— No már most csak Pálffy jönne! Adja Isten, hogy szerencsével járt légyen!

Ez a kívánsága, mintha a mesék lélekidéző varázserejével lett volna megáldva, azonnal teljesült. A toronyőrök kürtje abban a pillanatban hármas riadót harsant, ami a várparancsnok érkezését jelezte.

Zajos örömmel sitett elébe és miközben össze-vissza ölelgette, arcáról akarta leolvasni a jó eredményt, hanem Pálffy vasarcán egy vonás se mutatott örömet vagy fájdalmat, reményt vagy csüggedést.

— Nos, bajtárs, szerencsével jártál? Mit felelt Mannsfeld, a fővezér, — sürgette hevesen, mikor egyedül maradtak.

— Mannsfeld meghalt! Diadalai közepette elragadta a keleti pestis!

Schwarzenberget mintha főbeütötték volna erre a nem várt hírre. Nem tudott szólni, de beszélt helyette a pilláin rezgő könnycsepp. Hevesen törölte le onuan, mintha szégyelné gyengeségét.

— Ne szégyeld, bajtárs, minden magyar szemből megérdemli ő a könnyeket, — mondotta Pálffy csendesen. — De most halld röviden, miben jártam! Miksa főherceg lett a magyar-osztrák ármádiának a fővezére...

Schwarzenberg felelet helyett búsan, csüggedten rázta fejét, mint aki semmit sem remél többé. Pálffy azonban villogó szemmel folytatta:

— ...és az egész hadsereggel útban van, hogy Győrt ostrom alá vegye... Győr után jön Pápa... azután pedig Buda...

Erre a hírre az örömtől felvillanyozva szökött fel helyéből Schwarzenberg és Pálffy nyakába borulva, össze-vissza csókolta, ölelte.

— Meg ne fojts, bajtárs! — védekezett az mosolyogva.

— Ki venné be akkor Győr várát? A Menyét, akarom

mondani Andris itt van? Micsoda ember az, te? Milyen örömhíreket hozott... Úgy-e, mi fogjuk jegyesedet, apját és fiúkat csatányi jószágodra kísérni? Mily boldog lesz Ilonka, milyen édes hangon fog köszönetet rebegni, — haddarta össze-vissza, az örömtől szinte mámorosan.

— Micsoda fiúról beszélsz? — kérdezte Pálffy csodálkozva.

— Kérdezd a Menyétet, akarom mondani Andrist... Beszélj vele tüstént, azonnal!...

— Éppen azt akarom tenni. Te pedig fúvass azalatt készülőt! Indulnunk kell, ha félúton a fősereghez akarunk csatlakozni. Az őrségnek csupán fele marad itthon a védelemre!

Schwarzenberg már alig hallotta az utolsó szavakat és majd fellökte a belépő Andrist, mikor forgószélként kirohant és csakhamar riadó trombitaharsogás verte fel a várat és külső sáncait, a ponták pedig nyílgyors repüléssel szántották a hullámokat s egymást igyekeztek megelőzni a hírvívésben.

Az ostrom.

Pálffy Miklósról azt a hírt terjesztették irígyei, hogy azért tud olyan gyorsan táborba szállani, mert embereit örökös készenlétben tartja s mikor ezt a fővezér előtt is rosszakaróan hangsúlyozták, az egyeneslelkű Mannsfeld azzal hallgattatta el az áskálódó vezéreket: «Bárcsak ti is így tennétek: A gyors kivonulás már fél győzelem.»

Hátha még ezt a lázas gyorsaságú készülődést látták volna. A lassan előre mozduló főtábor haditanácsa csak a jövő hét végével várta és legjavában éppen arról tanácskoztak, hol lenne legalkalmasabb a komáromi várnagy csapatait bevárni, mikor a bejáró félrelebbent és a belépő Pálffy katonás rövidséggel jelentette a vezérnek, hogy csapataival együtt megérkezett és Győr erősítéseinek és felszerelésének hiteles leírását hozza...

A vezérek majd sóbálvánnyá váltak...

— De hát ördöge van ennek az embernek? Azt hit-
télk, még haza se ért és íme már a várat is kikémleltette.

A pocakos Tattenbach volt az első, ki magához tért
s nem bírta elviselni, hogy egy magyar szedje el a dicső-
ség pálmáját előlük. Nagyot fújt és kövér kezét az asztal-
nak feszítve, fontoskodva rázogatta háromrétű tokáját...

— Vajjon azok a leírások hitelesek-e és megfelelnek-e
a valóságnak, várparancsnok-vezér uram? — kérdezte
kásás hangján.

— Igaz ugyan, hogy Ali basa nem nyomta rá a pe-
csétjét, de, majd ha benn leszünk, hitelesítjük! — vágott
vissza Pálffy csípősen, mire a vezérek között csendes ka-
cagás támadt, Schwarzenberg pedig a sátorba is behal-
latszó hangos hahotával nevetett a bejárónál ..

Tattenbachnak, a kövér emberek szokása szerint, ha
méregbe jött, elfulladt a szava. Most is csak tátozott és
szuszogott, felelet helyett, mire az egyeneslelkű Trachen-
berg, végét akarva szakítani a további vitának, Pálffyt
meghívta a haditanácsba...

A haditanácsban azonban a sokáigtartó vita mellett
se határoztak semmit, sőt inkább a fővezérek arca na-
gyon hosszúra nyúlott, mikor Pálffy pontos ismertetést
adva az erődökről és felszerelésekről, elmondta a basa
fennhéjázó, elbizakodott szavait.

E miatt egészen elkeseredve tért sátorába, hol
Schwarzenberg kapitány ráadásul még ezekkel a sza-
vakkal fogadta:

— Rosszul tetted, bajtárs, hogy belekötözködtél a
vén pocakosba! Amint hallom, a főhercegnek ő a legked-
vesebb embere s valóságos lángésznek tartja a straté-
giában! Kitelik tőle, hogy keresztül húzza számításainkat.

— Eh, hagyj békét! Emberevő kedvemben vagyok!
Isten tanum, ebben a pereben lábuk elé dobnam kardot,
ha a haza nem kívánná szolgálatomat! Ez a gyáva
huzavona és okoskodó halogatás csömörletes! — kiáltott
valóságos dühvel, azután komoran ment csapatjához,

hogy hadnagyainak a napiparancsot és a jelszókat kiadja...

Több napi céltalan huzavona és semmitmondó tanácskozás után, a vezérek többsége végre is Tattenbach indítványát fogadta el, ki úgy vélekedett, hogy addig úgy sem lehet érdemleges határozatot hozni, míg Győr alá nem érnek és a színtért kellőleg nem tanulmányozzák.

— Ezért ugyan érdemes volt öt napig tanácskozni! — nevetett dühösen Schwarzenberg és csapatja élére rugtatott, hogy indulást vezényeljen...

Pálffy nem szólt rá semmit, hanem csak összeszorított ajkakkal, komoran alászegzett tekintettel ügetett csapatjai legelején és mintha lidérenyomástól szabadult volna meg melle, könnyebbülten lélekzett fel, mikor végre a csigalassúsággal előre hömpölygő hosszas mars után, megpillantották Győrnek ködben úszó ormait, a keresztények bosszújára odatűzött, messzire elvillogó érekakassal...

Tábort ütve, Pálffy a szívében lobogó harcivágytól és türelmetlenségtől hajtva, azonnal kémszemlére kéredzkedett, melyet a derék Trachenberg buzdító kézszorítással engedélyezett.

Andris nagyon csóválta a fejét, mikor a falakon végig tekintett:

— Ali basa még jobban megerősítette a falakat, sőt új sáncokat és védeket is húzatott, míg vezér uraimék szóbeszéddel tarisznyázták el az időt.

— Tehette kényelmesen, elég időt hagytak neki! A vár környékén leégettette a fákat, kiirtatta a bozótot és olyan mocsarat fakasztott, hogy nem tudom, hogyan lábajuk keresztül! — felelte gúnyosan Schwarzenberg.

— Észrevettek bennünket! A szarácsik kanócaikat élesztik, a tűzmester pedig az ágyút irányozza! — figyelmeztetett az egyik huszár.

Csakugyan a rákövetkező pillanatban vöröslő láng, fehérülő füstfelleg lobbant ki az egyik csatakígyó torkából és taszító dörrenéssel bűgött el a golyó fejük fölött.

Lövés lövés után lobbant, ropogott, de a kis csapat ügyet se vetve a fölöttük elbúgó golyókra, nyugodtan poroszkált tovább és ahol lehetett, olyan közel férközött, hogy a várórség tölcéséres kézifegyverei is sűrűn kezdtek ropogni...

Pálffy az egész kémszemle alatt alig szólt valamit. Lángoló szeme, mintha oda lenne bővölve, folytonosan a várat és erődöket nézte, a hűséges Andris pedig, mintha tekintetéből olvasna, kérdés nélkül felelt meg mindenre...

Csak mikor a nagy redán torony szögletéhez érkeztek, honnan a várpalota tornyaira lehetett látni, szólalt meg fojtott, tompa hangon:

— Úgy-e, ott van?

— Szíved súgta, uram! Valóban ott várakozik erős, szabadtó karodra! — dörmögte Andris, mire ura még mélyebben szemére húzta sastollas kalpagját...

Késő éjjelre vergődtek vissza a táborba, a várból pedig jó ideig világító röppentyűket és lángoló golyókat lövöldöztek a magasba, melyek messze bevilágították a környéket...

— Bolond törökje, bizony még világot is gyújt, hogy hazataláljunk! — mondotta tréfásan az egyik huszár, ami Schwarzenbergnek annyira megtetszett, hogy egy ezüst máriással ajándékozta meg a fiatal vitézt...

Másnap aztán megkezdődtek a haditanácskozások, de még a harmadik nap se tudtak az ostromra nézve meg egyezni, Ali basa pedig megúnván a várakozást, néhány golyót lövetett a veszteglő kereszténytáborba, mire ez nyomban felszedte a sátorfáját és hátrább vonulva, újra neki fogott a tanácskozásnak.

— Mi lesz ebből? — dörmögte mérgesen Schwarzenberg és majd kitépte minden szál bajuszát.

Hát a nagy tanácskozásnak az lett a vége, hogy a hatodik napon kimondták, «hogy Győrt természeti fekvése és mesterséges erődök annyira erőssé tették, hogy rövid időn belül egész Németország se foglalhatná el, hosszú ostromlással pedig nem lehet az időt vesztegetni».

— Helyette valamely gyengébb fekvésű várat vegyünk ostrom alá, teszem fel Pápát vagy Tatát, — ajánlotta nagy bölcsen a pocakos Tattenbach és így történt aztán, hogy az egész nagy ármádia a nélkül, hogy csak egy lövést kísérelt volna meg, szégyenszemre elvonult Győr alul mindenestől.

Ali basa, mikor ezt meghallotta, örömében három sorlővést adatott minden ágyújából, azután a vár legmagasabb fokára hágva, még egyszer alákiáltotta mindenek hallatára:

— Amikor ez a rézkakas kukorékolni fog, akkor kapják vissza a magyarok Győr városát, a bevehetetlent — és kihívó göggel mutatott a torony ormán villogó érckakásra...

*

Schwarzenberg kapitány és hadnagyai pogányul káromkodtak, sőt még a legénység is elégedetlenül morgolódott, mikor kihirdették a visszavonulási parancsot, Pálffy szigorú tekintete azonban elnémította őket...

— Mi lesz hát? — kiáltotta durván Schwarzenberg, ki semmikép sem tudta zabolázni haragját...

— Visszatérünk Komáromba! — felelte Pálffy hidegen és jelt adott az indulásra...

— Bámulom hidegvéredet és nyugalmadat! — szólalt meg gúnyos hangon Schwarzenberg, miután jó ideig némán ügettek egymás mellett...

Pálffy csak kedvetlen, elutasító mozdulattal felelt, mint akit nehéz gondolataiban háborgatnak.

— Én dühömben törni, zúzni szoktam, — folytatta makacsul, — te pedig...

— Én csak cselekedni szoktam! — felelte érdesen, miközben merőn rá nézett és Schwarzenberg ebből a nézésből megértette, mi rejlik e mögött a halvány, mozdulatlan vonású arc és sasszeme hideg tekintete mögött... Olyan volt ez, mint a csendes nyári ég, amely már erdőtaroló, hegyeket ingató orkánt rejteget felhői mögött...

Nem is szólt az egész úton semmit, de tekintetét változatlanul Pálffy arcán pihentette, mintha ki akarná fürkészni, micsoda tervek főnek, forrongnak e vashomlok mögött?

— Nem zaklatom, hadd költse ki a tervét! Mert, hogy forral valamit, annyi bizonyos! Erre a szégyenletes hátrálásra, valami világraszóló csattanóval akar felelni!... gondolta reménykedve.

De ez a jó szándéka csak addig tartott, míg haza nem értek s mikor észrevette Andris távollétét, barátjára rontott:

— Meg kell tudnom, mit forralsz, miben töröd fejedet? Hol van, hová küldted Andrist? — ostromolta egyetlen lélekzetvétellel.

Pálffy indulatosan kapta fel tenyerébe hajtott fejét erre a háborgatásra, a másik pillanatban azonban szigorú vonásai megenyhültek.

— Andrist Győrbe küldtem megnyugtató és vigasztaló üzenettel...

Schwarzenberg, mintha löttek volna a füle mellett, úgy felkapta a fejét.

— Vigasztaló üzenettel... mondod... Ember, ez azt jelenti, hogy te... — tovább nem tudta folytatni, a nagy felindulás egy pillanatra elfojtotta a szavát...

— Úgy van, megrohanom Győrt. Vagy beveszem, vagy ott essem el sáncai alatt!... — egészítette ki Pálffy törhetetlen elhatározással.

Schwarzenberg elragadtatott örömkialtással borult a nyakába:

— Oh, te hősöm, te vezérem! A mardosó szégyen, a gyalázat égető parázsát veszed le lelkemről...

— Menyasszonyom, apósom rabul senyvednek a várban, de, ha nem senyvednének is, annak az érckakasnak szólni kell! Pálffy Miklós még nem mutatott hátat az ellenségnek soha!

Schwarzenberg túlradó örömében csak villogó szemével integetett...

— És mikor indulunk? Mi módon akarod az ostromot megkezdeni, vezérem?

— Mihelyt Andris visszatér, mind a két kérdéssedre felelek. Addig ne szólj, ne kérdezz! Most pedig, ha kedved tartja, kísérj le az árkoláj-műhelyekbe, hol a petárdákat gyártják!

— Ezek is a te nagy hadvezéri eszed találmányai! Hah! Az egész világot a keblemre szeretném szorítani örömömben! — kiáltotta Schwarzenberg, kardját zörgetve.

— Csitt! A döntő percig senkinek sem szabad tudni semmiről...

Az eddigi száraz, meleg tavaszi napokat egyszerre hideg, ködös, esős napok váltották fel és Pálffy a szokottnál komorabban tért vissza a szögletkilátókból, mert a vidéket elülő nehéz ködben egy lépésnyire sem lehetett látni...

De nem annyira a köd, mint inkább Andris késése aggasztotta. Nyole napra ígerte visszatértét, ma már a tizennegyedik kerül sorra, még sincs itt... és mennél tovább gondolkozott, annál jobban nyugtalanította hűséges szolgájának elmaradása.

Ebben a pillanatban nehéz léptek zaja és sarkantyúpengés visszhangzott a folyosó kőköcskőin... Reménykedve hallgatózott kifelé, de már a másik pillanatban csalódottan rázta a fejét:

— Schwarzenberg megint csak egyedül jó! Naponként mérföldekre elébe száguldoz, a győri úton, de úgy látszik, ma sem volt szerencsésebb!

Csakugyan Schwarzenberg lépett be, fülig befecsken-dezve sárral, latyakkal és szörnyű morózus, harapós kedélyhangulatban:

— Lovam elcsúszott, megrándította a lábát, különben a lápig mentem volna. Hanem délután majd behozom a mulasztást!

— Kár fárasztanod a lovadat, pajtás! Ha egyszer elindult, úgyis idetalál.

— Dejszen, bajtárs, parázs én alattam! Ha holnap

se jó, Győrig elébe rugtatok... Hejh, Andris, Andris, ilyen nehezen még sohase vártak, bárcsak valami csodával ide tudnálak varázsolni! De most eressz, bajtárs, ünnep van, ruhát kell váltanom.

Erre kemény, sarkantyús lábdobbanásokkal távozott és lépteinek visszhangja jóformán még el se halt az egymást keresztező hosszú folyosókon, mikor kívánsága máris teljesült, mert a nehezen várt Andris megérkezett...

— Nini, a Menyét! Itt a Menyét! — járt szájról-szájra az őrség között. Olyan vizesen, csatakosan, mintha Győrtől idáig minden vizet, mocsárt megúszott volna, halálra-fáradtan állított be ura elé, ki alig akart hinni a saját szemének, mikor egyszerre csak maga előtt látta, és noha — mise után — fényes ünneplő ruhája volt rajta, mégis össze-vissza ölelgette örömeiben...

— Négy napon át rejtőztem a mocsárban! A nyíres lápig lovas spahik üldöztek, — mentegette magát tompa, tikkadt hangon...

— Piroska? Láttad! — ezt kérdezte Pálffy legelőször a remény és aggodalom elfogódott hangján...

— Semmi baja, azonkívül, hogy szívszakadva várja a szabadulást Vágfalvy urammal és fiával együtt! — felelte, mire ura egy kupa bort töltött neki.

— Igyál és pihend ki magadat, hiszen félholtra fáradtál!

De Andris csak fejét rázta és mindaddig nem nyúlt a kupához, míg csak az utolsó szóig el nem mondta a rá-bízottakat, pedig ekkor már három napja mult, hogy nem evett egy falatot, nem aludt egy szemhúnyást se.

— Most pihend ki magadat! Én addig egy kis haditanács-félét tartok tisztjeimmal! A többiről majd aztán beszéljünk! — mondotta ekkor Pálffy örömtől és remény-től kigyulladt tekintettel...

Az enyhe napokra következő hűvös éjszakákon olyan sűrű köd szállt fel a Dunából, hogy a nekikerekedett nyugati szél szárnyain csakhamar áthatlan fátyolt borított az egész vidékre...

— No, még csak ez hibázott! A szuroksötétség mellé köd! Aligha ki nem térünk az irányból! — szólalt meg, szekérével megállva az öreg Patkó...

— Ez jó nekünk! Az isten is mellettünk van! Ebben a nagy ködben szép csendesen egészen a kapuk alá lehet lopódzni! — felelte elégedetten Andris, ki tizenegy török spahinak öltözött huszárral, egy nagy, cifrásra festett ládát kísért az ötlovas szekéren...

— Igen ám, de hogy megyünk tovább? Eddig se igen láttam, most meg éppen vak vagyok!

— Csak sebesen előre, Patkó! Bekötött szemmel is elvezetlek a várig. Hajts, jó úton vagyunk!

Patkó fejcsóválva vágott a lovak közé, mire a nehéz szekér zajos csörömpöléssel robogott tovább. Andris pedig még jobban biztatta:

— Előre! Előre! Még jóval hajnal előtt a fehérvári kapu előtt kell lennünk! Az őrtorony alatt bízvást elhajtatsz! A köd miatt az örök nem látnak le a magasból, az ellenkező szél pedig elhordja a robajt...

Az öt tüzes ló forró párát fuvallva, repült és ragadta magával a szekeret a széltől hömpölygetett ködgomolyok között, és amint Andris megjövendölte, észrevétlenül vágattak el az őrtorony mellett, melynek őrei bizonyára a mellvédek alá húzódtak a nedves hideg elől...

— No, most rendes kocogásban egyenesen a fehérvári kapu felé!...

Andris jóval előttük járva, háromszor-négyszer, a nádi bagoly huhogását utánozta, mire innen is onnan is többszörös huhogás felelt vissza a nádasból és füzesekből...

— Ejnye, de sok bagoly szállong a nádasban! Meglássátok, ez nem jót jelent! — szólalt meg az egyik huszár, titokban keresztet vetve...

— Persze, hogy nem jót jelent! De nem nekünk! —
dörmögte az öreg Patkó...

Egyszerre vontatott jelkiáltás harsant meg felettük
és szájról-szájra ismétlődött a bástyákon...

— Észrevettek bennünket! — dörmögte Andris a
szekérhez rugtatva...

— Kik vagytok! Mit akartok? Egy lépést se tovább,
míg nem igazoljátok magatokat! — kiáltotta le a bástyaőr
és a ködben apró csillagként villant meg a felszított kanó-
cok lángja.

— Abdurrahmán basa küldöttei vagyunk! Menyas-
szonyi ajándékokat hozunk a vitéz Kursid bég számára
Budáról... — kiáltotta Andris teletorokkal.

— Miért jártok fáklya nélkül, mint a tolvajok?

— A bölcsesség atyja¹ kölesönözze neked fülét, derék
vitéz! Próbálj kicsiholni ebben a nedves ködben!

— Ki vagy te, hogy gorombáskodni mersz velem?
— agyarkodott rá az őr mérgesen...

— Az én nevem Szulali aga, ha tudni kívánod? Ne
sokat feleselj, hanem mondd, merre menjünk a fehérvári
kapuhoz? — felelte Andris merészen, mire az őr meg-
hökkenve jóval alantabb hangon kiáltotta le:

— Menjetek csak egyenesen és mindjárt ott lesztok!

Csakugyan alig pár száz lépésnyire, elérték a hatal-
mas kapuboltot, felhúzott felvonóhídjával.

A nagy zörgésre a kapuórség mind az ormózatra tódult.

— Honnan jöttök? Kik vagytok? — kérdezte a kapu-
órség feje nyersen.

— Budáról! Abdurrahmán basa leányának az aján-
dékait hozzuk, vőlegénye, a vitéz Kursid bég részére.
Azután lisztet is hoztunk az órség számára — felelte Andris.

— Mi van más a szekereinken?

— A menyasszonyi ajándékos cédrusfaláda és liszt!
Egyéb semmi! Bocsássatok be bennünket!

— Jól van! Bejöhettek!

¹ Így nevezik a keleti mesékben a szamarat.

A másik pillanatban csörögve, csattogva ereszkedett le a nagy felvonóhíd, a kapuőrség pedig sietve húzódott vissza a meleg toronyszobába, mikor látta, hogy semmi gyanakodásra nincsen oka.

A felvonóhídon túl volt még egy hatalmasan megvasalt nagy kapu, amelyek azonban csak egyik szűk ajtócskáját nyitották ki, hiszen a kelengyészláda azon is befér...

Patkó tehát szépen ráhajtott a hídra, a többiek pedig leemelték a nehéz ládát és nekitámasztották a vaskapunak, mire Andris gyorsan egy sziporkázó salétromos kanócot erősített az egyik végére, azután ész nélkül szaladtak visszafelé...

Egyszerre irtózatossal dördüléssel pukkant széjjel a ládába rejtett petárda, és bedöntötte az egész kaput, mire aztán Pálffyval az élén berohant a lesben álló magyar sereg és egy pillanat alatt leaprítva a toronyőrséget, a bástya öregágyúit nekifordították a belső várnak s erődöknek és lövetni kezdte... Schwarzenberg pedig csapatjaival reáütött a többi kapukra és azokat is rendbe elfoglalta, mielőtt az álmos, fejét vesztett őrség magához térhetett volna rémületéből...

Aki odabenn rekedt, lett légyen török vagy magyar, többé ki nem mehetett. A kard élére, a magyar vitézségre volt bízva minden!

A török sereg, álmából felriadva, öltözetlenül rohant az utcákra és elszántan védelmezte magát, maga Ali basa két kardot kapva kezébe, félmeztelen mamelukjai élén rohant fel a magyar bástyára...

— Ez a halál és harag napja, — ordította tajtékozójával és éppen elővezetett, tejfehér arabslovára készült szökni, mikor a harcok isteneként Pálffy Miklós termett előtte... Kardjáról csepegett a vér, mert egész utcát kellett vágnia a széles pallosú mamelukok között...

— Te kutya, meghalni jöttél ma ide! — ordított rá fenekedve a basa és csapásra emelte sarlóalakú szabályját...

— Engedd át nekem e nőrabló pogányt! Régi számadásom van vele! — kiáltotta a harci zsibajt túldörögve egy hang és Vágfalvy Bálint vetette magát, bosszútlihegő fogolytársai élén, a harciküzdelem ádáz gomolyába...

Ebben a pillanatban az égő házak lángoló vérvilágában az ágyúk mennydörgését, az egetverő harci lármát túlharsogó hangon elkukorította magát a vízitorony ormán villogó rézkakas...

Háromszor szólt, háromszor kukorította el magát túlvilági harsonaként bűgő, mély érechangon... és az utolsó-nál Ali basa állig hasított fővel rogyott Pálffy lábai elé... a török sereget pedig páni rettegés fogta el...

— Atyám, Andris Piroskához fog vezetni. Rohanjatok a belső várba! — kiáltotta oda a hare forgatagában apósának, ő maga pedig utolsó, döntő rohamra fúvatta meg a harekürtöket.

A két férfi erre, egy kis csapat élén, a belső várnak fordult. A csekély ellenállást könnyűszerrel elverték maguk elöl és éppen idejében érkeztek...

A belső termekből éles nősikoltás hasított eléjük.

— Segítség! Segítség!

— Leányom! Piroskám! Ez az ő hangja! — hörögte Vágfalvy magánkívül és a szagos szantálfa ajtók papírként hasadoztak, roppantak be vállának egy-egy taszításától...

Az utolsó, gömbölyű kupolásteremben Piroska viaskodott a kétségbeesés minden erejével a félszemű kizlár agasszival, ki véres törével fenyegetve, iparkodott őt a földalatti rejtekútba vonszolni, a hakim basi pedig vérében úszva, utolsó erejével lábát ragadta meg a fekete óriásnak...

— Atyám! Édes atyám! — sikoltotta ujjongva Piroška...

— Itt vagyok! — ordította a kölykeit védő oroszlán hangján az apa és cikázó kardesapása alatt villámütöttként omlott össze a félszemű szörnyeteg...

— Atyám, édes, jó atyám, öleld meg sokat siratot fiadat! Oh, Istenem, — zokogta melléje omolva — miattam

hal meg! Engem védelmezve, szúrták le a kizlár agasszi eunuchjai! Tihamér, szeretett bátyám! — kiáltotta szívzaggató hangon, a sebesült fejét ölébe véve... Csak egy szót, egy tekintetet...

Vágfalvy megrendülve térdelt melléje:

— Fiam, fiam! Meg se ölelhettelek, máris elveszítslek! — tördelte fájdalmasan...

Andris, ki a sebekhez is nagyon értett, óvatosan bontotta ki véres ruháit...

— Két törszúrás a kart, egy a mellet érte. A negyedik elcsúszott a rézérmeeskén... Vigasztalódjatok! Meg fog gyógyulni! Csak a nagy vérvesztéségtől veszítette el eszméjét.

És a sebesült, mintha csak meg akarná erősíteni szavait, ebben a pillanatban felnyitotta szemét és ajkán gyenge mosollyal suttogetta:

— Atyám, mily boldogság, hogy láthatlak!

Vágfalvy Bálintnak, a vaskemény és törhetlen férfiúnak könnyek homályosították el tekintetét:

— Fiam, elveszett, sokat siratott fiam! Áldva legyen a Mindenható véghetetlen kegyelme!...

Irtóztató dördülés nyelte el további szavait. Az épület alapjában megrázkódott, megingott alattuk, a kupola üvegtáblái pedig szertehasadoztak.

— Mi volt ez? — kiáltotta Andris kirohanva...

Pálffy egy utolsó rohammal szétszórva, lekaszabolva az őrséget, háromszáz janicsár, spahi és szarácsi a közép-bástya kaszamátaiba menekült, melyek löporoshordókkal voltak megtöltve. Mikor a törökök látták, hogy a keresztények már egészen uraivá lettek a várnak, kétségbeesésükben üszköt vetettek a löpor közé és a levegőbe röptették magukat...

Ezerötszáz török holtteste fedte a bástyákat és utcákat, mikor a hajnalhasadás rózsaszín sugarai szétoszlatták a ködöt, de hatszáz magyar vitéz is hősi halált halt a küzdelemben.

Négyszáz keresztény fogoly, óriási hadizsákmány és

felszerelés jutott a győztesek kezébe. A sok arany, ezüst, drágakő kincsen kívül, még hatszáz válogatott, nemesvérű paripa, tömérdek selyem- és bársonyszövet és ami mindezeknél még drágább, száznylevannyole nehéz ágyú, bőséges, hozzávaló lőszerkészlettel együtt. Egy kisebb hadseregnek való felszerelés.

Azt a Győr városát tehát, mely Tattenbach szerint annyira meg volt erősítve, hogy egész Németország se bírná elfoglalni és amely alól szégyenszemre, egyetlen ágyúlövés nélkül, az egész magyar-osztrák armádia eltakardott főhercegi fővezérével és egész vezérkarával együtt, azt bevette hősregékbe illő küzdelemmel egy éjszaka Pálffy és Schwarzenberg alig pár ezer emberrel.

A felkelő nap első szétmosolygó aranyos sugarainál találkozott a főtéren a két hős egymással és csapatjaik szemelättára melegen megölelték egymást:

— Éljen Pálffy Miklós, a hős! Úgy-e megmondtam, hogy beveszed Győr városát! — ujjongott tollas kalapját lengetve Schwarzenberg.

— De csak veled! A te hősi karod segítségével! — felelte elérzékenyülve Pálffy, azután elsietett, hogy győzelmének legdrágább díját: megszabadított menyasszonyát keblére ölelje...

*

Mit mondjunk még?

A túlboldog anyai szív örömét semmi toll se volna képes leírni, mikor megszabadított leánya mellett, sokat siratott, elveszett fiát is szívére ölelhetette, kinek sebei, a szerető anyai kéz gyengéd ápolása mellett csakhamar behegedtek. Ezt a gyors gyógyulást négy szív buzgó imája is siettetete, mert erre a napra volt kitűzve Pálffy és Piroska, Schwarzenberg és Ilona menyegzője...

A BÖLCSEK KÖVE.

Országos Széchényi Könyvtár.

«Ember tervez.»

1519-et irtak Urunk születése után, mikor a Judica vásárnapját követő hétfőn, egy, a nemesi osztályhoz tartozó férfiú sietett Budának hepehupás utcáin a Gellért- és Várhegy között elterülő városrész felé, mely, mintha nem is tartoznék a városhoz, félkörben levert, hegyes sánc-karókkal s zsilipes gátakkal volt elrekesztve a többitől és egy csoport sűrűn egymás hegyére-hátára épített, hegyestetejű házat foglalt magában.

Ez volt akkoriban a zsidósor, hol a pénzkölcsönző tőzsérek, a harmincadokat, az arany-, ezüst-, rézagnákat és sóbányákat bérlő izmaeliták, vagy, mint akkoriban nevezték, a szadduceusok laktak.

A nemes úr, ki az idevezető utcákon valósággal osonva sietett végig, itt már büszkébben emelte fel fejét és a girbe-gurba utcák derékigérő dudváján, hamu- és baromfitollkupacain átgázolva, megkopogtatta a egyik ház alacsony ajtaját...

Habár egy ablak se szolgált az utcákra, a kopogtatót mégis észrevétlenül végigmustrálták, mielőtt beeresztették volna, mert a padlásnak előrerúgó ereszen egy kis tolyukaeska volt alkalmazva és ha valami nemszeretemenvendég tett látogatást, zörgethetett, ameddig meg nem únta...

A nemes úr, úgy látszik, nem ezekhez tartozott, mert a falba rótt ajtócska csakhamar megnyílt előtte, mire aztán már az alacsony küszöbön elkezdte a pattogást:

— Micsoda dolog az, Mardochai? Háromszor hívattalak és most negyedszer magamnak kellett hozzád fáradnom? — recsegett éles, parancsoló hangján.

A Mardochainak szólított kopasz, véreseorrú egyéniség a szűk és sötét folyosón egy oldalajtót tárt ki és mély hajlongások közt eresztette maga előtt a diófával táblázott szobába, melynek füstös mestergerendájáról egy sokágú réz karosgyertyatartó csüngött alá...

— Mardochai ben Shóra háza úri palotává varázsolódik a nagy szerencsétől, hogy falai között tisztelheti nemes és vitéz drághfalvai Drághfy Lőrinc kamarás úr ökegyelmét, — bókolt mézédese hangon, miközben újra földig görbesztette száraz derekát.

— Leköszöntem erről a méltóságról, nagyon jól tudod! Ne emlegesd hát! — felelte Drághfy uram érdesen...

— Nekem azért mindig a kegyelmes kamarás úr marad nagykegyelmed.

— Szolgálatkészségeddel nem igen bizonyítod! De különben mindjárt meglátjuk. Miért nem jöttél? — kérdezte, dölőfős arcát szelídebb kifejezésre erőltetve.

— Esküszöm, hogy úton voltam. A gazdag Ábner tózsérnek egy ónbányaüzletét közvetítettem. A kegyelmes kamarás úrnak csak parancsolnia kell!

— Megint valami zsiros falatot kerítettél hálódba, úgy-e? A sátán se érti jobban náladnál, hogy kell az adóságra merülni nemes urakat kiszipolyozni... Engem is eleget szipolyoztál, te pénzsóvár hiéna, hát azért most segítened kell! — mondotta kemény nevetéssel...

Mardochai erőltetetten mosolygott, de szeme kémlelő pillantással surrant végig a nemes úr hatalmas alakján...

— Tréfás kedvében van, kegyelmes kamarás uram!

— Egy csöppet se, mondom neked, egy csöppet se! Ismered a körülményeket. Nagy vagyonom úgyszólván az utolsó dénárig elúszott...

— Kegyelmes kamarás úr az első gavallér volt az országban. Fényes díszöltözeteinek, drága arabus paripáinak és aranyozott hintóinak mása még a zászlósurak között se igen akadt. Még Perényi nádorispán uram, pedig őkegyelmességét ugyancsak pompakedvelő úrnak ismeri mindenki, se igen tudta kegyelmes kamarás uramat túllícitálni, — hadarta Mardochai mézédessé, hízelt hangon.

A nemes úrnak tetszett ez a hízeltkedés és nagygöggösen fújta fel tokáját foszladozó, színétvesztett velencei selyemnyakravalójában.

— Hát nem is hagytam ám magamat egy Szalkán Gergelytől, Mór Tamástól, Várdai Pétertől és más efféle tolvajoktól lenézetni. Ha Szalkán Gergely a mentebéléséhez való thabytot¹ Velencéből hozatta és rőfjéért fizetett harminchéárom aranyat, én az enyémet Damaszkuszba hozattam negyvennégy aranyért és Mór uram cobolypremjét lefőztem Thübetből jött tengeri vidragereznával... — reccgte nagy hangon, Mardochai pedig jót nevetett magában a kamarás úr mostani, színétvesztett, össze-vissza foltozott öltözetén...

— Nem hiába mondták Újlaki és Széchy főnemes uraimék a minapában: minő kár, hogy Drághy Lőrincze jobban nem mosolyog a szerencse, ő tud csak igazán úriasan élni, élvezni és költeni!... — tömjénezett neki a tőzsér tovább, ki sejteni kezdte a magas látogatás okát, épp ezért

¹ Abban a korban divatozó nagyvirágú selyemszővet.

kissé meg akarta cukrozni a hátrább következő keserű falatot...

— Hát hiszen ez mind szép, de vajmi keserves kínos volt, mikor vagyonom fogytával, viselt méltóságaimról is le kellett mondanom. Ezt a megalázó érzést máig sem tudom feledni! De ha még egyszer vagyonhoz segítene a jószerencse, jobban megbecsülném!

— Van kegyelmes kamarás uramnak egy derék, jó fia, az Andor úrfi. Milyen szép levente! A leggazdagabb hercegekissasszony is beleszeretne, ha meglátná. Valami jó házassággal még nagy szerencsére tehet szert, úgy éljek, nagy szerencsére! — erősködött Mardochai, hegyes szemöldökeit fel-alá rángatva.

— Eh, mit, nem kértem a tanácsodat, szadduceus! Familiáris ügyeimben a te neved hallgass! — horkant rá dölyfösen...

— Isten a tanum, egy világért se akartam kegyelmes kamarás urat megsérteni!

— Jó, jó, de beszéljünk másról, tulajdonképpen amiért idejöttem! — folytatta csöndesebb hangon.

Hisz éppen ettől fázott a tőzsér, ezért akarta a beszédet mindenáron másfelé terelni.

— Zebaoth istenre mondom, nincs nála gyönyörűbb levente... A háborúban mindjárt kapitánnyá tennék. Esküszöm, ezredes-kapitány lenne belőle!

Drághfy erre mégis csak kegyesen elmosolyodott:

— No, no, én, az apja se vittem többre...

— Micsoda, a kegyelmes kamarás úrnak fővezérnek kellett volna lennie, hiszen vitéz tetteiről csodákat beszéltek akkoriban, — ragadta meg a szót sebtiben, mert ha Drághfy haditetteivel kérkedhetett, minden másról elfeledkezett a világon...

— A harci dicsőség múlóban vagyon, talán ha fiatalabb volnék, jó kardom dús hadizsákmányban visszaszerezné az elveszítettet, de ennek vége! — mormogta maga elé pillantva, de aztán tüstént felemelte fejét és minden teke-tória nélkül kimondotta:

— Mardochai, kerek száz aranyforintokra lenne szükségem! Rövid idő múltán busás kamatokkal visszakapod!

— Szent Isten, el ne hagyj! Száz aranyforint! — nyögte a tőzsér elcsukló hangon, miközben úgy elforgatta szemét, mintha korbácsütések alatt görnyedne. — Kegyelmes kamarás úr!

— Remélem, azt akarod mondani, szívesen szolgálok! Azt beszélik, pincéid rejtekében hordószámra áll az arany és ezüst! — mondotta fennhéjázó követeléssel.

Mardochai felszisszent:

— Ó, milyen rossz a világ! — jajdult fel keservesen, azután roppant bőbeszédűséggel és hajlongó kézdörzsölés közt fogadkozott, hogy ez a szerencse az egekbe emeli, a kegyelmes úr jól tette, hogy hozzáfordult, noha még a multkori negyven máriást is elfeledte visszafizetni, de az nem tesz semmit, ő a szíve vérét is mindenkor készséggel áldozza fel a kegyelmes kamarás úrért... és itt mézédés mosolygással hajtogatta magát, mire Drághfy uram komoran összerántott szemöldökei kisimultak... hanem hát tegnap elvesztette ötven körmöci arannyal terhelt erszényét, adósai nem fizették vissza a kölcsönöket, a rézbányákba pedig belebukott és így, bár a szíve vérzik bele, de még se segíthet a kegyelmes kamarás úron, ki ugyan elfeledkezett a negyven máriáról, de az nem baj! a viláért sem báj...

Drághfy Lőrinc erre a nem várt fordulatra egy pillanatig úgy állt ott, mintha föbe ütötték volna. Ha csak kurtán megtagadták volna, egyszerűen sarkonfordul és távozik, de ez a szemtelen gúnyolódás minden csepp vérét epévé változtatta.

— Rongyszívű, alattomos eb, te, javaimon híztál föl és még csúfolódní mersz! Nesze hát, te csúszómászó, álnok kutya! — ordította képéből kikelve és olyat rúgott rajta, hogy Mardochai a szoba túlsó végébe repült.

Mikorra feltápászkodott, Drághfy Lőrinc már elhagyta a szobát és dörögve vágta be maga után a rozsdás szegekkel kivert pitvarajtót.

— Rongyszívű, alattomos ebnek, csúszómászó álnok kutyának neveztél, ezeket és a rúgást nem feledjük, Drághfy uram! Ezt is a régihez írjuk! Te sokat feledtél, én semmit! Most már betelt a rovás! — sziszegte sátáni arckifejezéssel, miközben a szögletben álló homokórára pillantva, félretolta a falideszkázat egyik tábláját és egy karbunkulusoktól szikrázó aranyserleget és több drágaköves ékszert vett elő a rejtekből.

— Kapi uram családi drágaságai! A helyett, hogy kiváltaná, újabb kölcsönért zaklat! De először majd megbecsültetem a lipsziai Henrik mesterrel— mormogta, miközben fejére kapta hegyes sapkáját és köpönyeget kerített vállára...

Amint az utcára lépett, sovány arcán újra megjelent az az édeskésen nyavalygó mosolygás, amelytől már a nyaka is egészen félre nőtt és a legcekekélyebb embereknek is nagy alázatosan köszöntve, a Szent György-tér felé indult.

A szegletnél elfordulva, dühös pillantást lövelt a kápolnával szemben álló, vedlettfalú, elhanyagolt Drághfy palotára és keze ökölbe szorult a köpenyeg alatt.

— Átok szálljon minden kövére! — mormogta meggyorsítva lépteit.

Közel a Szent-Háromság-térhez, az egyik Újlaki testvér házában a kiülő vaskosarak mögött cizelált arany és ezüstedények, hólyagos serlegek és szikrázó drágaköves ékszerek ragyogtak a dupla rostéllyal védett ablakokban, a kívül-belül vassal bélelt boltajtó fölött pedig nagy tábla hirdette, hogy itt a híres neves lipsziai Henrik mester, a király ő felsége és a főnemes urak ötvösművese lakik.

Ide lépett be a tőzsér.

A boltozatos helyiség derékig érő közfalakkal három részre volt osztva.

Az első volt a bolt, s a falat végigfutó rácsos szekrényekből előcsillogtak az ékszerek és kész ötvösművek, a második volt a műhely, hol a mester és legényei szorgalmasan dolgoztak, a harmadik pedig holmi ebédlőfélének

látszott nagy diófaasztalával, cintányérokkal s kantákkal telerakott emeletes párkányú tálasával és magashátú diófaszékeivel. A hegyesen boltozott ablakfülkében — mely nagyságra majdnem egy kis szobácskával vetekedett — egy faragott könyöklővel kerített dobogó állott, honnan az ajtónyílás zajára, egy aranyösszőke leányfej hajlott ki.

A tózsér bizalmas ismerősként egyenesen a műhely felé tartott.

Az ötvösmester kissé megbillentette deresedő fején a lapos bársonysapkát, azután tovább nézte, forgatta a kezében tartott gránátköves ezüsboglárt...

— Bizony isten, Andor úrfi, ezzel letette a remeket! Első legényem se csinálta volna különben! — mondotta dícsérőn az ötvösműves.

— Micsoda, az Andor úrfi, a kevély Drághfy Lőrinc fia, az ötvösmesterséget tanulja?! — csodálkozott magában a tózsér.

— Mennél tovább nézem, annál szebbnek találom! Lásza, Andor úrfi, ha ötvösművesnek állana be, ezért az egy munkájáért felszabadítanám! Álljon be hát! — folytatta tréfásan a mester és legényei vele együtt nevettek ezen az ötletén.

A mindenféle szerszámmal, forrasztó serpenyővel tele rakott asztalka mellett egy tizenennyole, húsz évesnek látszó, göndörhajú ifjú állott egyszerű, kopottas öltözetben s barna szeme elégedetten ragyogott a mester dícsérő szavaira.

— Igazán jól csináltam meg? És megfizetnék a munkámat? — kérdezte vidáman.

— Meg bizony! Ezt nem tréfából mondom! Fogadni merek, tüstént elkel ez a boglár, ha holnap kiteszem az ablakba.

— Csak nem akar nemes úrfi létére ötvösművesnek állni! — szólt közbe édeskésen Mardochai.

— Azt hiszi, nem tenném meg, ha lehetne? Én nem osztom a nemesség gőgös felfogását. A munka nemesíti az embert, nem a dölýf és születés! — felelte Andor komolyan.

— Hujh, micsoda mennydörgés és villámlás volna, ha ezt a kegyelmes kamarás úr hallaná! Egy Drághfy szájából ilyesmit csak hallani! — sopánkodott Mardochai, hegyes szemöldökeit rángatva.

— Tudom, de mégis csak azt mondom, becsülendőbb serényen dolgozni, mint dölyfösen henyélni! — vágott vissza hevesen.

— Ez szent igaz! Valóságos hárompróbás aranyigazság, — nyifogta a tőzsér kezét dörzsölgetve, miközben ide-oda sandítva, észrevette, hogy azok a lesütött kék szemek Drághfy Andor minden szavát biztató ragyogással kísérik az ablakfülkéből...

Henrik mesternek azonban nem igen tetszett a tőzsérnek ez a bizalmaskodása, vagy tán nem akarta, hogy az egyenes, szókimondó Andor még jobban kitarja lelke hajlamait, azzal vetett tehát véget a vitának, hogy megkérdezte, mi hozta ide a tőzsért, ki erre szapora bőbeszédűséggel előszedte a megbecsülendő ékszereket.

Az ötvösműves végigpróbálta a köveket ráspollyal, az aranyat érevizzel, merkuriummal és a lydiai kővel, azután kiszámította az értéket az utolsó denárig, mely műveletért, az akkor fennálló szokások szerint, három ezüst dénárt fizettetett magának.

Mikor Mardochai távozott, Andor is mindjárt sástol-las süvege után nyúlt, de Henrik mester, hogy legényei meg ne hallják, a boltajtóig kísérte:

— Andor úrfi, máskor óvatosabb legyen a szóval. Nem, jó mindig kimondani, amit az ember érez! — mondotta figyelmeztetően...

— Hát mi rosszat mondtam, Henrik mester?

— Az igazságot! Ezt pedig nem mindig szabad ám kimondani!

— Hát hazudjam? Erre pedig nem visz rá a lelkem!

— Azt ne is tegye, hiszen én sem teszem! — felelte az ötvösműves egészen megzavarodva az egyeneslelkű fiú szavaitól. — Hanem hát olykor középúton marad az ember — és hallgat. Most pedig még csak azt mondom,

örizkedjék ettől az embertől. Bár atyjaura ő kegyelmét is idejekorán figyelmeztette volna valaki! De most Isten velünk, úrfi! — mondotta jóakaróan és betette utána a bolt ajtaját.

Andor azonban mindaddig késlekedett a távozással, míg azok a lesütött kék szemek még egyszer búcsút nem intettek neki a csúcsíves ablakfülke rozsmaring és bazsalikom bokrai közül. Ekkor aztán mindenfelé szétekintve, nagylassan nekiindult.

— No lám! Most már értjük, miért rajong Andor úrfi annyira az ötvösművességért! Hehehe! Hejh, ha ezt a dölyfös, nagyralátó Drághfy uram sejtené! De hagyjuk csak a gyümölcsöt fáján érni, majd meglátjuk, mire használhatjuk! — vigyorgott Mardochai és otthagya a Szent-Háromság szobra mögötti kutat, csakhamar az ifjú oldala mellé szegődött...

— Engem keres az úrfi és mégse lát meg? Ott állottam a Mátyás-kútja előtt, de hát az úrfi csak a drágaságokat nézte! — szólalt meg kétértelmű vigyorgással, miközben jelentősen hunyorgatott hozzá.

Andor vére arcába szökött:

— Miből tudja, hogy kendet kerestem, Mardochai mester? — kérdezte, miközben azon volt, hogy zavarát elpalásolja.

— Mert ide-oda járt a szeme! A kékszemű Gerlinda lányasszonykát bizonyosan tudom, hogy nem kereste, hát csak engem kereshetett! — mondotta még jelentősebben hunyorgatva, amitől Andor most már igazán zavarba jött, de Mardochai, mintha észre sem venné, egyszerre más hangból kezdett beszélni.

— Ugyan, no még azt is tudom, mit akar mondani az úrfi. Ügy-e, ne szóljak a kegyelmes kamarás úrnak, hogy kegyelmed annyira szereti az ötvösműves mesterséget, hogy versenyt dolgozik Henrik mester legényeivel? No-no, azért ne nézzen rám olyan meglepetve. A csizió nélkül is sokat ki lehet ám találni!... Csak szemének kell az embernek lennie, éles szemének!

— Igaz, azt akartam mondani, ámbátor atyám uram ő kegyelme... — ezeknél a szavaknál azonban habozva elhallgatott...

— Nos, miért hallgat el az úrfi? Mardochai jó ember! Mardochai igaz ember, régi szolgája a nemes Drághfy háznak, sokat lát, sokat tud, de mélyen is tud hallgatni. Bizhatik benne! Ámbátor Henrik mester azt mondotta: óvakodjék tőlem! No, csak ne is tagadja!

Andor meglepetve emelte rá nyílttekintetű, barna szemét. Szerette volna tőle megkérdezni, mit látott, mit tudott meg, de nem merte, nehogy ezzel még jobban elárulja magát és gyanakodástól ment, egyenes lelkületével még csak nem is sejtette, hogy ezek mögött a mézes-mázos szavak mögött megejtő háló lappanghat.

— Mardochai mester előtt hiába titkolnám, úgyis tudja, atyám uram nem szeret, nem törődik velem! Miatta tehetek, mehetek, ahová tetszik. Tán, ha hetekig nem látna, akkor se kérdezősködnék felőlem! Ezt akartam az elébb mondani! — mondotta Andor szomorúan.

— Tudom! Tudom! — integetett magasra húzott szemöldökivel.

— No lássa! Mióta áldott jó édesanyám meghalt, azóta egy barátságos jó szavát se hallottam! Házunk üres és rideg. Napról-napra jobban bomlik, pusztul körülöttünk minden. Kendet még a régi jó napokból ismerem, azért hát őszintén megvallom, hogy egyedül csak az a barátságos, szíves fogadtatás és az a szép boldog családi élet vonz Henrik mester házába! Az ember rendesen azért áhítozik, a mije hiányzik, azután meg valamivel csak foglalkoznom kell... Lássa, ez az igazi oka, amiért odajárok! — végezte egészen megkönnyebbülve, mert érezte, ha nem is vallotta be egészen az igazat, de valótlant se mondott semmit.

Mardochai úgy tett, mintha igazán elhinné:

— Persze, persze, bizony szebb multság is a vad kardcsattogtatásnál és fegyverforgatásnál, de azért jól tenné

Andor úrfi, ha ellátogatna a hadiiskolába. A nemes uraknak a hadiiskola az, ami a hálnak a víz!

Andor fejét rázta:

— Oda csak a gazdag főnemesnek fiai járnak! — felelte, miközben keserű mosollyal nézett végig barna bagáziából¹ készült szegényes öltözetén és idomtalan borjúbőr saruin.

— Hát mit tesz az! Az úrfi is csak olyan jó nemes, mint azok a páváskodó úrfiak! Nem is értem, miért nem áll be az udvari nemes apródok közé? Csak jelentkeznie kellene a palotamester uramnál!

Andor elvörösödve intett, hogy elhallgattassa. Azt már csak még se akarta bevallani, hogy édesatyja nem képes a szükséges két rendbeli apródi öltözetet megcsináltatni, minthogy Mátyás király óta akkorát fordult a világ, hogy Lajos király udvarában a nemes apródoknak a maguk pénzéből kellett a hímzett udvari ruhákat megcsináltatni, mert a királyi kincstár örökösen kongott az ürességtől és ő felségének magának nem egyszer a legégetőbb pénzzavarokkal kellett küzdenie...

Ennek a nem éppen kellemetes beszélgetésnek mielőbb végét akarván vetni, a Szent György-tér mellett levezető meredek síkátornál búcsút intett a tőzsérnek, ki erre még egyszer sokat mondó szavakkal hangsúlyozta, hogy ő mindenben tud segíteni és mindenkor készségesen szolgálatára áll, amikor csak kívánja...

— Valóban igaza van az én jó, öreg tanítómnak: a szegénység nagy teher, ha vágyaink viszonyainkon túlesapongnak! — gondolta leverten, miközben lassú léptekkel őseinek egykor fényes, most azonban elhagyott és romladozó palotás háza felé tartott.

Az Ujlakiak, Guthiak, Perényiek fényes palotái előtt cifra öltözetű lovászok, csatlósok ácsorogtak, míg az övéké előtt egy termett lélek sem látható, mintha ki volna halva és szinte szégyenkezve surrant be a sarokvasairól lekíván-

¹Bagázia, gyapjából kallózott, durva, nemezszerű kelme.

kozó, til-tul megtámasztott oldalajtócskán, mert a berozsdásodott címeres főkapu elejét már régóta felverte a fű...

A töredezett márványú, visszhangos folyosók, a lehámlott falú, üres termek és az embermagas dudvával benőtt udvar, idebenn a pusztulásnak és elhagyottságnak még sivárabb képét mutatták és mindig olyan nehéz, otthoniatlan érzéssel töltötték el szívét, mintha idegenben járna.

A folyosó végén gubbaszkodó vadászsólyma örvendő szárnyesattogással fogadta és vállára szállott:

— Csak te örülsz jöttömnek, te szeretsz engem egyedül, hűséges Ráró madaram te! — mondotta szomorúan, aztán levett a falpárkányról egy fél vadgalambot és megétette a víjjogó madarat...

A nap már végső búcsúsugarait lövelte a falak töredezett cifráira és mikor az utolsó fényesillámot is elnyelte az aláereszkedő szürkület, felrezzent mélázásából...

— Ambrozius atya korán lepihen, jó éjszakát kell tehát neki kívánnom, — mormogta és mindennapi szokás szerint benyitott a folyosó túlsó végén lévő vasarabeszkekkel cifrázott tölgyfaajtón.

A hatszögletű szobának ugyanennyi bolthajtása a közepén egy karikába futott össze s onnan függött alá egy háromágú vasméces, melyet épp akkor gyújtott fel egy öreg paulinus barát, noha a lángoló kandalló eléggé bevilágította a zárdai szigorúsággal bútorozott helyiséget...

Ambrozius atya barátságosan köszöntötte és mikor a kandalló elé terített bozontos medvebőrön álló karosszékeben elhelyezkedett, Andor a szemközt levő alacsony zsámolyra ült és mereven a pattogó lángokba bámult...

— Azt hittem, ma már nem látalak, fiam! — törte meg a hosszas hallgatást az öreg, ki a szükség és nyomorúság napjaiban is híven kitartott a Drághfy-házban.

— A viláért se mulasztanám el, hogy jó éjszakát ne kívánjak kegyelmednek, szeretett mesterem és tanítóm! — felelte Andor, a nélkül, hogy szemét felemelné.

— Fiú, neked valami bántja a szívedet?

— A szokott betegség, atyám, csak hogy ma erősebb

ben elővett, mint rendesen... Milyen élet is az enyém! Atyám uram miatt, élhetek-halhatok, neki mindegy! Ha esztendeig nem látna, tán akkor se jutnék eszébe...

— Fiú, ezek nem keresztényhez illő szavak!

— Lehet, de igazak! Itt ebben a barátságos szobácskában, kegyelmed oldala mellett, meg tudom csalni a szívemet, hogy nekem is van otthonom és van valaki, ki szeret, de mikor magam vagyok, akkor ennek az egész háznak az ürességét érzem! — felelte keserűen.

Ambrozius atya, hogy megindulását elrejtse, köhécselt.

— Te az én neveltem vagy, azért nem szabad megítélned atyádat! A szükség és nélkülözések napjaiban meghasonlott önmagával, de azért szeret téged, csakhogy a maga módja szerint... A vér nem válik vízzé! Ezt ne feledd!

Andor fejét rázta:

— Ha így volna, szegények lennénk ugyan javakban, de gazdagok volnánk egymás szeretetében. Akkor nem panaszkodnám! Akkor ez a rideg, üres ház is édes otthonom lenne!

— Fiam, ezek nehéz gondolatok! Mi ébreszti őket kedvedben életre?

— Minden! Az ember rendesen azután vágyakozik, amije legjobban hiányzik. Ha látná, atyám, mint szereti leányát a lipsziai Henrik mester és mint ragaszkodik ő is atyjához... Azután ismeri kegyelmed Héderváry Gábort, ezt a mérgestekintetű, komor embert! A szemével ölni tudna, de ha fiára néz, tekintete olyan lágy, mint a bársony! Én láttam ezt, mikor Henrik mesternél néhány cizelált ezüsttálat vásárolt... Az ilyenek után támadnak bennem ezek a keserű gondolatok. Ah, atyám, micsoda boldogság lehet az, ha az embert szeretik! Mindjárt nem lenne ez a hideg üresség a szívemben, ha engem is szeretne valaki!

— Hát én nem szeretlek? Nem neveltelek úgy, mint saját fiamat, három éves korod óta? — kérdezte az öreg szelíd szemrehányással a hangjában. — De hagyjuk ezt a nehéz vitát, fiú! Holnap beszélni fogok úratyáddal. Ha a

föld alól teremti is elő, meg kell lenni hadifelszerelésednek. Az öreg Gerő azt mondotta: jól forgatod a fegyvert. Ha nemes apród nem is lehettél, a hadipályán szép jövő nyílik előtted...

Ambrozius atya azt várta, hogy Andor örömeiben legalább is a nyakába fog borulni, de mennyire elbámult, mikor ez felelet helyett, továbbad is csak némán, mereven bámult a tűzbe.

— Hát nem örülsz neki, fiú? Jobb szerettél volna az udvarnál nemes apród lenni? Akkor nem látsz országot-világot!

— A hadipálya helyett más téren szeretnék hazámnak és királynak szolgálni! — felelte Andor vontatottan, mert még a gondolatától is fázott annak, hogy Budáról távoznia kell.

— Pedig egy főnemes fiának csak a hadipálya terem dicsőséges babérokat! Nem tudom, atyád és urad bele fog-e másba egyezni?

— Hiszen már mondtam, hogy nem törődik velem! Miatta lehetek, tehetek, amit akarok.

— No, majd meglátjuk! Perényi Imre, a nádorispán öexcellenciája, kolostorunknak s vele együtt nekem is mindig túlon túl nagy jóakaróm volt. Be foglak hát ajánlani magas személye mellé secretáriusnak. Írásod olyan, mint a gyöngy. A tudományokat pedig mindig jobban szeretted a fegyverforgatásnál. Így hát itt is fényes pálya nyílik előtted, ha ugyan addig el nem pusztul ez a szegény ország!

— Hazánkat, az országot érti, Ambrozius atya? — kérdezte Andor megdöbbenéssel és meglepetéssel...

— Hazánkat, fiam, ezt a szegény, agyonsanyargatott Magyarországot! — felelte tisztos fejével szomorúan bólintgatva.

— Azt mondják mindenfelé, hogy az uzsorások nagy sanyargatói és zsarolói országunknak, de higgyed el, fiam főnemes uraink egy batkával se jobbak a szadduceusoknál! Hiszen ilyen példabeszéd jár mai napság közszájon:

«ha a szadduceus kezébe kerülsz, megnyír, de ha a főnemesébe kerülsz, az megnyúz!»

Az ország minden javai, a koronajóságok, melyeket egykor jámbor és vitéz királyaink, Isten és egyház dicsőségére, hazánk jóvoltára és védelmére magok kezeltek, igazságos Mátyás óta idegen kezekre származtak át. A harmincadokat, sóbányákat, arany-, ezüst-, réz- és vasaknáinkat a pénzverőknek adták bérbe és elzálogosították. Míg a szadduceusok kezében voltak, ezek a jövedelem nagy részét a maguk zsebjébe csúsztatták ugyan, de azért a kincstárba is jutott valami, mióta azonban főnemes uraink harácsolták, erőszakoskodták magukhoz mindezeket a bérleteket, azóta nem kerül a kincstárba egy lyukas poltura se. Vérszomjasabbak ezek a piócánál, telhetetlenebbek az ürgelyuknál...

A nép pedig jajgat és nyög az adófizetés terhe alatt. Akinék három aranyértékű vagyona van, egy egész aranyat kell adóként befizetnie és a kincstár mégis annyira üres, hogy II. Lajos királyunknak hitelbe kell asztalára hozatni a bort, fonszám a pecsenyét a hentesektől.

Az egyik adószedő nem számol be, a másik megszökik, a harmadik pedig, ha valamit ad, kétannyit visszalop. Abból a kétmilliónyolcszázezer aranyból, melyet a nemeség az ország védelmi szükségleteire fizetett be, a király nem kapott többet hatvanezernél. A többi elolvadt, mint a nyári jég — a közbenső kezek között, míg a kincstárig jutott... Magyarország népe, a nagy és gazdag Magyarország királya még a tatárfutás után se volt olyan szegény, mint most...

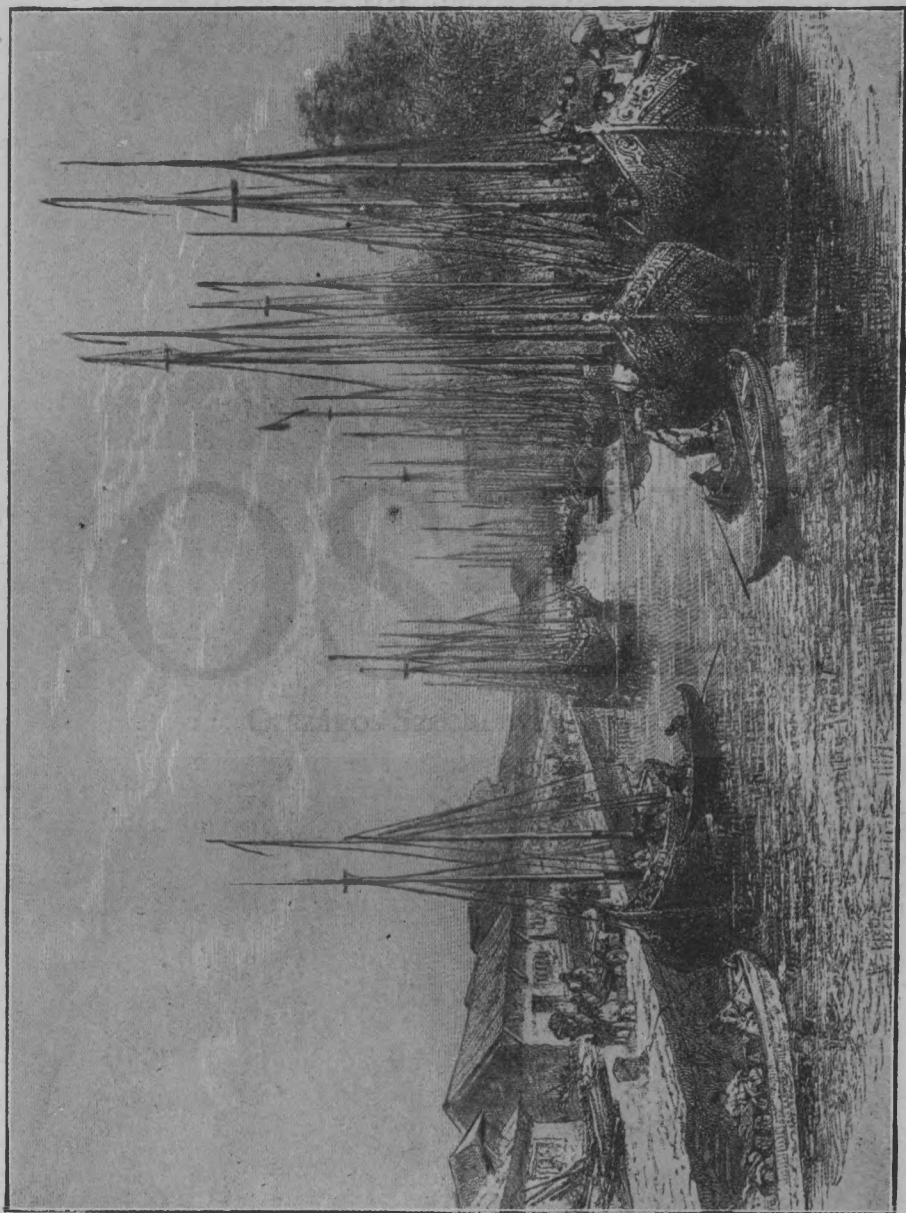
— De atyám, tegnap láttam Várday érsek ő eminenciájának ezerfőnyi bandériumát, Bakács uram pedig hatszáz páncélos vitéz kíséretében jött Budára. Még a lovak szerszámzata is aranytól, ezüsttől csillogott, hadinépeikre meg éppen rá se lehetett nézni a ragyogástól és pompától! Laky Demeter pedig hombárnyi nagy vasasládát hozott tele kincseket érő ékszerekkel Henrik mesterhez, hogy újra foglaltassa és kitisztogattassa! És mikor Szalkán

uram Melinda leányával vadászatra indul, a kutyapecek, solymászok és vadászok öltözete keleti regébe illő pompától ragyog. Azt beszélik, hogy kopói és solymai árán fél vármegyét meg lehetne venni. Hol itt hát a szegénység?

— Úgy-e hol van, mikor Bakács uram a palástjához való arannyal áttört bársony rőfét tizennyolc aranyért vette, a hozzávaló thaby rőfét pedig harmincháromért — és tizennégy egész rőf kellett mindegyikből! A három kincstárnok hatszáz páncélos lovassal kísérteti magát, ha csak a szomszédba megy névnapot köszönteni — Lajos király pedig nem tud kijönni a palotából, mert nincsen tisztességes saruja, és minthogy hetven aranyos téli mentjét megrágta a moly, másikat nem tud csináltatni? Hogyan boldoguljon a nép, mikor azoknak a cikkeknek ára, melyek az ő kezén forognak, képtelenül olcsók, amire ellenben a főuraknak van szükségük, az meg képtelenül drága...

Egy jó lovat vehetsz fél aranyért, egy pipát ellenben tizenkettőért. Egy hordó bor harminc arany, de Csellő község nagy pusztája száz aranyért se kell senkinek, mert házra, fekvőségre egy fél polturát se kölcsönöz senki! Azért, aki csak teheti, leeevez a Dunán Belgrádig vagy még tovább, s ott adja el idegen népeknek a terményeit. Az Ujlakiak, Szécsiek, a Palóczok káptalanokat, apáturaságokat és gazdag praelátusokat rabolnak ki, a kisebb nemesek kirabolják rokonaikat. Ott lop, ott csal, ott húzza mindenki ezt a szegény országot, ahol csak lehet. A végvárak üresek! A falak düledeznek, élelem, lőszer, katona nincs! Belgrád, Szendrő, Szabács — országunk e három kulcsvárának falai nem egyebek romoknál, a török szultán pedig óriási haddal készülődik ellenünk! Mondd meg hát, fiam, mi mentse meg, ki mentse meg a végpusztulástól ezt a szegény országot? Nem halott-e az az ország, amelynek saját fiai ássák a sírját?

Ebben a pillanatban halk, azután erősödő kopogtatás hallatszott az ajtón és rögtön rá Mardochai, a tőzsér dugta be hegyesszakállú fejét.

«...Leeveztek a Dunán Belgrádig, vagy még tovább...»

— Az egész palotában csak itt láttam világot! — mondotta mentegetődző, alázatos hajlongások között. — A kegyelmes kamarás urat keresem!

— Majd én hozzája vezetem! — felelte Andor, felugorva, azután tanítója kezét tisztelettel megcsókolva, egy kis viasztekeresztet vett le a kandalló párkányáról és meggyújtotta.

Az épület másik szárnyába egy lépcsőzetes oszlopcsarnok vezetett át és egy üres dísztermen áthaladva, Andor megnyomta a szüette ajtó rozsdás kilincsét...

— Ki az? Kegyelmed az, Andor úrfi? — kérdezte egy rekedt, borízú hang és Gerő, a megmaradt vén csatlós bámulva meresztette bokros szemöldökei alól elővillanó szemét a késő látogatókra.

— Fenn van még atyámuram ő kegyelme?

— Menjen be az úrfi. De mondhatom, ilyen pogány kedvében még nem igen láttam! — felelte vállatvonva.

Mardochai félrevonta Andort és övéből egy kicsiny bőrzaeskót húzott elő:

— Ez majd megszeliidíti! Azonkívül még pár szavam is volna a nagyúrhoz! — suttogta bizalmas vigyorgással.

Andor a közbenső üres szobán keresztül menve, szorongva nyitott be atyja szobájába.

Az öreg nemes előtt egy horpadozott cinkanta és kupa állott az asztalon és vérrel aláfutott szeme mereven bámult a faggyúgyertya gombává nőtt kanócára.

— Atyámuram!

— Mit keressz itt? Nem megmondtam, hogy ne merj háborgatni, ha nem hívatlak! — rivalt durván fiára.

— Mardochai, a tőzsér van itt!

— Mit?! Ide mert jönni? Botot ide! Hadd ütöm le azt az alattomos kutyát... Botomat, ha mondom! — ordította ökölbe szorult kézzel, de mikor tekintete az ércesen csengő zaeskóra tévedt, dühe, mintha elvágták volna, egyszerre lecsillapult.

— Bejöhet! Te pedig menj! — parancsolta kurtán.

Andor lehorgasztott fejjel, keserűséggel szívében távo-

zott, Mardochai pedig, mintha semmit se hallott volna, már akkor legmézesebb mosolyával hajlongott a küszöbön.

— A kegyelmes kamarás úr keményen és érdemetlenül bánt házának leghívebb szolgájával, de Mardochai hűsége gyémántkő! A száz aranyforintot íme elhoztam! — mondotta a méltatlanul szenvedők panaszló hangján, mire Drághfy uram sietett kiengesztelni:

— Nono, Mardochai, mérges voltam, dühös voltam!

— «A hatalmasok elveszített kegye olyan, mint a haragos oroszlán ordítása, de kegyelmük éltető, mint a harmat a fürtön!» — idézte Mardochai egy keleti bölcsnek mondását. — Hogy pedig lássad uram, szolgád hűségét, íme késő éjszakán eljöttem megmondani, hogy a Vörös Ruben bejelentette, hogy holnap fizetni fog. Kegyelmes kamarás úr parancsoljon, amilyen summa csak szükséges! — és nagy hajlongások között távozni készült.

— Megállj hát! Szavadon foglak! Még ötszáz aranyforintra volna szükségem! — mondotta merőn ránézve.

— A pénz holnap itt lesz! — felelte Mardochai mély bókolással távozva...

Drághfy Lőrinc nem akart hinni a saját fülének. Az ércesen csengő zacskó nélkül álmoknak, káprázatnak hitte volna az egészszet és majd fejét törte szét a feletti gondolkozásában, hogy mi okozhatta ezt a hirtelen s nem várt fordulatot?

— Bizonyára haragomtól ijedt meg! — gondolta végre öntelten, aztán bekiáltotta az öreg Gerőt, hogy holnap kora reggel rendelje ide Singesit, a főnemes urak kedvelt szabómesterét...

— Persze, Andor úrfinak is készül legalább egy rendbéli öltözet? — mondotta a megvénült cselédek félig bizalmas, félig figyelmeztető hangján.

— Kendnek arra semmi gondja! Ha akarom, készül, ha akarom, nem! — förmedt rá dölyfösen.

— Hát iszen azért mondtam, hogy akarja! — felelte zavartalan nyugalommal, miközben elszedte a szegényes vacsora maradékát az asztalról.

— Ugyan miféle csoda lágyíthatta meg ennek a pogány szadduceusnak a szívét? Hiszen egy polturányi zálogot se tudunk adni! — dörmögte odakünn, deres fejét csóváltatva.

Hát az, hogy amint Mardochai mindenféle tervet forralva, az ötvösművestől hazatért, egy várakozó hitsorsosát találta szobájában.

— Mi jót hoztál, Naftali szomszéd? — kérdezte és miután az első kérdéseken átestek, Naftali elbeszélte, hogy Nagyszombat tájékán a véletlen egy hírnökkel hozta össze, ki lovát és minden pénzét elkártyázva, nagy szorultságában hozzá fordult, mikor megtudta a szekerestől, hogy Budára igyekeszik.

— Néhány dénárt kért kölcsön tőlem — folytatta — és esküdözött, hogy Budára érve, búsás kamatokkal visszafizeti, mert olyan hírt hoz Drághfy Lőrinc uramnak, melyért búsás jutalmat remél kapni.

— Hogy szavainak hitelt adjak, előmutatta a káptalan pecsétetes levelét, melyben Drághfy Lőrinc uramat arról tudósítják, hogy vérbeli atyjafia: özvegy Várady Istvánné Drugeth Krisztina de genere Czobor meghalálózván, összes javait és a káptalan kincstárában letéteményezett ötezer darab körmöci aranyat, valamint nagybecsű családi ékszereit atyafiságos indulata jeléül néki hagyományozza, azzal a kikötéssel, hogy évenként mind az ő, mind istenbenboldogult férjének a lelkiüdvéért három gyászmise szolgáltatassék...

— Tovább! Tovább! — sürgette Mardochai, kinek még a szakálla is reszketett türelmetlenségében.

— A káptalan levele mellett még a coborvári várnagynak is volt egy levele, melyben azért esedezik, hogy Drághfy uram siessen a várat és a jószágokat mielőbb átvenni, hogy a nagymennyiségű terményeket jó áron eladhassák. Erre most volna a legjobb alkalom, mert Vindobona városából egész csapat kalmár és tőzsér érkezett a vidékre.

— Mikorra ér ide a hírnök?

— A posztókereskedők szekeren három nap mulva biztosan megérkezik. Ezek örülnek, ha kíséretük szaporodik.

— Adtál neki pénzt, Naftali?

— Esküszöm, hat dénárt adtam neki!

— Nesze a hat dénár. És most járj békével! Kéz kezét mos.

Csakugyan a hírnök három nap mulva megérkezett és mikor a gazdag örökségnek híre terjedt, Mardochai jelentkezett legelsőnek, hogy szerencsét kívánjon magas kliensének és bizalmát minél jobban megnyerje.

— A szerencse, ez a szépséges istenasszony, vaksága mellett is, a főnemések legérdemesbjét árasztotta el aranyat hullató áldásával, — áradozott a legnagyobb örömet színélve, magában pedig a fogát csikorgatta, hogy gyűlölt ellensége újra gazdagságra és hatalomra vergődött...

Drághfy, ki akkor már útra készülődött, kegyes leereszkedéssel fogadta és egyúttal megbízta, hogy míg ő távol lesz, addig javíttassa ki és rendezze be elhanyagolt palotáját. Mardochai, a fényes nyereség reményében, boldogan fogadta el a megbízást.

De mekkorát csalatkozott és majdnem a guta ütötte meg ijedtében, mikor fizetésre kerülván a sor, Drághfy kijelentette, hogy ezentúl nem hagyja magát megcsalni, hanem maga elé rendelve a munkásokat és kereskedőket, hosszas alkudozás és huzavona után, ezeknek fizette ki a pénzt, Mardochait pedig csak az Isten őrizte, hogy ki nem korbácsoltatta borsosan felszámított követeléseivel.

Ez a nem várt fordulat, minden csepp vérének epévé változtatta. Már előre örült az újra feltámadó régi aranyidőknek és kiszámította, mikorra fog a Várady hagyatékszalogok, kamatok és egyéb sportulák¹ fejében az ő zsebébe vándorolni.

Csak egyre nem számított. Arra tudniillik, hogy nemcsak külsőleg, de bensőleg is hirtelen megváltozhatik az

¹ Illetmények, jutalékok.

ember, — aminthogy a pompakedvelő és a pénzt telemarokkal szóró Drághfy Lőrincet a gazdag örökség valóban gyökeresen megváltoztatta.

Amilyen pazarló volt elébb, olyan jó gazda és takarékos lett most, gőgje és kevélysége azonban egészen a visszataszító dölyfösségig fokozódott, fiával pedig, amennyire nem törődött azelőtt, olyan apai gyöngédséggel bánt most, valósággal büszke volt rá és fényes terveket kovácsolt jövőjére nézve.

A jámbor Ambrozius atya jóslása: «a vér nem válik vízzé», tehát beteljesedett, de amilyen forrón óhajtotta Andor ezt a változást egykoron, annyira nem örült neki most és sóhajtozva kívánta vissza a régi boldog időket, mikor versenyt dolgozhatott Henrik mester műhelyében és hallhatta Gerlinda ezüstös kacagását...

— Ilyen az ember! Mindig új vágyai támadnak! — felelte fejescsóválva Ambrozius atya, mikor Andor egy ízben, míg atyja délutáni álmát aludta, elpanaszkodott neki, azután kisvártatva hozzátette, hogy a gazdag Drághfy fiához nem is illik, hogy az ötvösműhelyekben foglalatoskodjék.

Ugyanennek a napnak késő délutánján Singesi szabómester uram pompás díszöltönyöket hozott, melyeken csakúgy ragyogott a sok arany- és ezüsthímzés.

— Mire való ez a túlnagy pompa? — kérdezte Andor félénken, mire atyja ugyancsak keményen végigmérte szúrós tekintetű szemével, ezért az ildomtalan kérdésért...

— Arra való, hogy egy Drághfy ősi nevéhez méltó fényben jelenjen meg a királyasszony tornáján! — felelte feddő hangon...

— A tornán?

— Pünkösd második ünnepén lészen, az ország színe-java jelenlétében, hol te is lándzsát törsz majd valaki tiszteletére! — Azután előszámlálva a család őseit és vitéz tetteit, azt a reményét fejezte ki, hogy fia is iparkodni fog a Drághfy név régi fényét emelni.

— Most elkísérsz Leonardo mester, fegyverműves bolt-

jába, — mondotta, miközben felnyitotta az ágyasházában álló nagy vasládát és átlátszó hólyagokba csavart aranytekeréseket rakott tarsolyába.

Az utcákon nagy volt az élénkség, minthogy a megboldogult Várday kanonok másnapi temetésére már sokan felgyülekeztek a vidékről és mindenki mély tisztelettel köszönt a gazdag Drághfynak, még azok is, kik a sanyarú napokban büszkén elnéztek a feje fölött ...

A fegyverműves boltjából, a Szent-Háromság-tér felé indultak és Andor szívdobogva látta, hogy egyenesen Henrik mester boltja felé tartanak.

Közel a bolthoz, Kapornaki Diénes főfőítelő bíró csatlakozott hozzájuk és Andor pár lépéssel előttük nyitott a boltba ...

— Nini, itt jön az én tiszteletbeli segédem! Mit mondtam, he? Azt a boglárt, melyet Andor úrfi csinált, úgy felkapták, hogy azóta alig győzzük a sok megrendelést! — kiáltotta vidáman Henrik mester és örvendezve nyujtotta mindkét kezét elébe ...

Andor inteni akart, de már későn volt. Atyja és Kapornaki nyomon követték és mindent hallottak ...

Drághfy Lőrinc a haragtól pipacsveresen támadt az ötvösművesre:

— Eszén van kelmed, vagy jól felöntött a garatra, hogy nem ismeri az embereket! Micsoda illetlen bizalmaskodás ez az én fiammal, mi?

— Atyám uram! — hebegte Andor, a félelem és zavar kérő hangján.

— Vonja vissza tüstént a szavait! Egy Drághfy ivadék nem ül a kend piszkos ötvösműves asztalához kopácsolni; — pattogott még hevesebben.

Henrik mester arca elsápadt, azután pedig elvörösödött erre a méltatlan s megalázó sértegetésre és bármint sajnálta is Andort, ezt a goromba támadást nem hagyhatta szó nélkül magán száradni ...

— Én a lipsziai Henrik ötvösmester vagyok, kinek műhelyében fejedelmek és királyok megfordultak, azért

kövesse meg magát, nemes uram, mert sem ittas, sem illetlen nem vagyok. Ne merjen még egy sértő szót száján kiereszteni! — kiáltotta felcsattanó hangon és szikrázó szemmel.

— Hogy meri hát azt állítani, hogy egy Drághfy a kend műhelyében mesterlegényként dolgozott! — ordította Lőrinc úr magánkívül.

— Mert valóban úgy volt! A többiekre feleljen ő maga! — felelte hidegen, de merőn Andorra nézve.

— Bevallom, atyám uram! Itt dolgoztam, de nem pénzért, hanem csak mulatságból! — felelte megindult hangon, mert szívéből sajnálta a derék Henrik mestert.

— Csillapodj, nemes barátom! Juventus ventus!¹ A fiataltságot könnyű elcsábítani! — krákolta célzatosan hümmögetve Kapornaki uram, mert a legények összedugott feje fölött, egy aranyoshajú, ijedt arccsokát látott az ablakfülkéből előtekinteni...

— Engem nem csábított senki! Magam jószántából jöttem! — tiltakozott Andor indulatosan, mire atyja nyers szitokkal és fenyegetésekkel felelte:

— Megvizsgálom a dolgot! Megvizsgálom! Most csak annyit mondok! Kitagadlak, elűzlek, ha ide még be mered tenni a lábad!

Henrik mester ezeknél a szavaknál már az ajtónál állott és sebesen felrántotta.

— Mától fogva e nélkül a fenyegetés nélkül is zárva lenne ajtóm az úrfi előtt, de az urak előtt is! — kiáltotta, tovább nem türtőztethetve magát és majd odacsukta a késlekedő Kapornaki uram sarkát, mikor az ajtót dörögve becsapta mögöttük...

Drághfy döllyfe dehogy tudta volna ezt szónélkül elnyögni! Esküdözött, hogy az ötvösmestert földönfutóvá teszi minden pereputtyával, mire Kapornaki uram is egytértő fejbőlintással ümmögetett...

— Úgy, úgy, nemes barátom, ravasz német rókával

¹ Fiataltság : bohóság !

vagyon dolgunk. Nem tudom: sejted-e, de én nyomában vagyok az egész praktikának! Neki lánya van — neked meg fiad vagy! Hehehe! — dörmögte odvas fogai között.

Lőrinc úr ki akart törni, de kedves barátja intően emelte fel múmiaszáraz kezét...

— Csak lassan, nemes barátom, lassan! Fiadnak még sejténie sem szabad! Tégy úgy, mintha semmit se tudnál...

— Siess előre! Gergő hozzon fel a régi badacsonyiból! — horkant erre lesütött fővel utánuk ballagó fiára.

— Úgy bizony, nemes barátom! Öt fiút neveltem és házасítottam meg rangjukhoz illő, kedvemre való módon. Nagy praxisom van a fiatalság körül. Amit legjobban tiltasz, éppen azt teszik! Ilyen az ördögös fiatalság! Azért hát csak okosan! Valami ügyes embert szerezz, aki kiszimatolja, tulajdonkép mi van a dologban? Ha a bajnak okát tudjuk, könnyű a betegséget gyógyítani... Hehehe! Odafenn egy kupa badacsonyi mellett majd kitanítalak! Hanem mindenekelőtt egy ügyes, szemes embert szerezz!

Drághfy tüstént Mardochaira gondolt és palotájába érve azonnal egyik lovászát küldötte érette, miközben a főkapun egy kengyelfutót látott befordulni könnyű kutya-kocogásban.

A lapos süvegén köröskörül lengő sárga és zöld strucc-tollakról, a mellére s hátára himzett kunkorgós, koronás kigyójú címerről, megismerte Zsigmond főkamrás hírnökét, kinek izenetére mintha elfújták volna haragját, a legjobb kedvre derült és vendégével egyetemben, vidáman nekilátott a poharazásnak.

Andor csak erre és a szürkület beálltára látszott várakozni, mert egy mellékajtócskán elhagyva a házat, egyenesen Henrik mester műhelye felé indult, de keserű csalódására a boltajtó már be volt zárva és a nehéz keresztvasak felrakva, az ablakok pedig be voltak függönyözve...

A Szent-Háromság egyik szobra mögé húzódott tehát és várta, mint rendesen, hogy ma is vigasztaló, édes szavak feledtetik vele a mai nap nehéz küzdelmeit...

De hiába várt! Óra, óra után múlt, a nehéz függöny csak nem akart mozdulni, mire zajtalanul odalopódzott a kosárformán kiülő nehéz vasrács alá, hogy a fal tövét el-lepő papsajtából egy levélkét tegyen a párkányra.

Ebben a pillanatban a Mátyás-templom tornyán egy kuvik szólalt meg szomorú, kísérteties huhogással...

Borzongva rezzent össze, mert ezek a gyászos hangok szomorú jóslatként csengtek fülébe s még csüggedtebb szívvel indult visszafelé, mint amint jött...

— Pedig beszélnem kell vele. Ha máshol nem, hát reggeli mise előtt a kápolnában. Az öreg Dorka nem fogja elárulni...

Másnap reggel, míg az öreg Dorka a sekrestyéből kihozta az imakönyveket, pár rövid szót válthattak egymással, noha a szavak éppoly szomorúak voltak, mint ők maguk...

— Ah, Gerlinda, mily szomorúak lesznek ezentúl napjaink. Nem lehetne atyádat megengesztelni?...

Gerlinda szomorúan rázta fejét és fátyola alatt is meglátszott, hogy szeme ki van sírva.

— Ne is próbáld. Atyám hajthatatlan! Olyan szigorú és kemény volt hozzám, mikor téged mentetgetni akartalak. Ne jöjj még csak a házunk tájára se!

— Tegnap este vártalak. Azt hittem, te is elfordultál tőlem!...

— Ne hidd azt. Megleltem a levélkét az ablakpárkányon.

— Gerlinda, sokat nem beszélhetünk. Igérd meg, hogy egy szóra, egy pillantásra megjelenysz a rácsozat mögött... Esténként nézz a Szent-Háromság felé!

Gerlinda nem válaszolhatott, mert Dorka már kilépett a sekrestyéből és keresve nézett köröskörül, azért hát csak egy gyengéd kézszorításban adta meg a feleletet Andornak, ki mikor hazatért, a palotás azzal jött elébe, hogy atyja már háromszor küldött utána és mindenfelé kerestette.

— Hol a manóban kószálsz? Vedd fel díszruhád, reggeli után látogatóba megyünk? — mordult rá duzmadt,

haragos képpel és csak akkor simultak el kissé a haragos ráncok homlokáról, mikor fia új, ragyogó díszöltözetében jelent meg előtte, mely előnyösen emelte ki sugár, daliás alakját...

Lőrinc úr maga is feszes, virágos díszöltözetbe préselte nehéz termetét és önelégült pillantással nézte körül magát a földigérő, drága velencei tükrökben, mert még eléggé jól festett fiatal, levente fia mellett is... azután kinyitotta a falbarótt vasszekrény mesterséges zárú ajtaját és legértékesebb darabjait szedte ki a Várady hagyaték drágaköves fegyvereinek és családi kincseinek.

— Ruhád színéhez jobban illenek ezek az opálköves ékszerek. Én majd ezeket a türkázosakat rakom fel!... No, tán nem is örülsz neki? Micsoda fanyalgás ez megint? Más fiú a bőréből ugrana ki örömeiben! — korholta összeráncolt szemöldökkel...

Andor, ki a tettetést még csak híréből sem ismerte, nemcsak, hogy nem örült a drágaságoknak, hanem inkább olyan balsejtelemféle szorongatta. Atyjának elejtegetett szavai, a nagy pompa és készülődés mögött valami másnak kell rejlenie, mint egyszerű látogatásnak...

— Csak nem akar a táborba vagy valami követség mellé küldeni? — töprengett magában, mialatt lehorgaszott fejfel lépdelt mellette, amiért Lőrinc urat majd megette a méreg.

— Ne lógasd a fejedet, mintha elvesztett polturát keresnél! — mordult rá elfojtott haraggal. — Szedd össze magad, azt mondom, nehogy szégyent valljak veled. Az ország egyik legdúsabb és leghatalmasabb emberéhez, Zsigmond főkamrás úrhoz megyünk!

Andor erre csakugyan bátrabban emelte fel a fejét. Zsigmond kamrás úr kezében vannak az ország összes hivatalai! Bizonyára ezért tisztelegnek nála, hiszen Ambrosius atya megígérte, hogy ebbéli óhajának szószólója lesz atyjánál.

Lőrinc úrnak igaza volt, hogy Zsigmond főkamrás úr az ország legdúsabb főura, de ezt elhallgatta fia előtt,

hogy nálánál kapzsibb, zsugoribb ember nincs az országban. Még a levegőt is irigyli, sajnálja embertársaitól, a hivatalokat pedig úgy árulja, mint kalmár a portékáját, annak adja, aki legtöbbet fizet értök.

Kistermetű, száraz, töpörödött emberke volt, rövidre nyírt, deres üstökkel, kenetes ábrázattal és vendégeit majd megette a nagy szíveslátásban, különösen Andort úgy összelehelgette, mintha tulajdon édes vére lenne...

— Derék fiad van, Lőrinc barátom! Nyalka, dali legény! Minden apa büszkén vallhatná magáénak! — nyekeregte olyan csikorgó hangon, mintha rozsdás ajtót nyikorogtatnának...

— Nekem csak fiam van, de néked meg lányod van, barátom, a gyönyörűséges szép Borbála kisasszony. Nem lehetnének ő kedvességének udvarlására! — felelte Lőrinc úr is szintolyan magasztaló hangon...

— Mindjárt, barátom, mindjárt!

Ebben a pillanatban, mintha csak feleletül hangzanék, búsongó hárfahangok csendültek meg a szomszédteremben és azoknak a felkapott olasz dallamoknak egyikét játszották, melyeket a királyasszony kedvelt olasz énekesei honosítottak meg az udvarnál.

— Hallod, barátom, hallod-e? A felséges asszony egy napig se tud ellenni a játéka nélkül...

— Szent Cecilia se hárfázott különben! — felelte lelkesülten Lőrinc úr.

Zsigmond főkamარás úr szemöldökei a magasba rándultak:

— Pogány pénzembe kerültek az olasz mesterek, barátom, pogány pénzembe! — sopánkodott nagyot fohászkodva. — De hát egy apának minden áldozatot meg kell hozni egyetlen gyermeke kedvéért.

— De meg ám, mikor az apát Zsigmond főkamარás úrnak hívják, akinek, a fáma szerint, kádakkal áll az arany és ezüst pénz boltozatos pincéiben! — tréfálkozott hahotázva Lőrinc úr.

A főkamrás úr akkorát nyekkent, mintha hátba ütöték volna.

— Jaj, jaj, csak nem hiszel az ilyen bolond mende-mondában! Rágalom, barátom, merő rágalom, az egész! — erősködött szemét forgatva, azután olyan sopánkodást vitt véghez, hogy milyen költséges passzió az utazás, milyen drága az élet Budán, milyen rablók a kalmárok, hogy Andor csaknem megsajnálta.

Ebben a pillanatban a hárfahangok egyszerre elhallgattak, és Borbála kisasszony hórihorgas, sovány alakja jelent meg a küszöbön . . .

Lőrinc úr fiatalember módjára ugrott fel és összeütve ezüstsarkantyús eszímait, a régi idők gavalléros bókjaival üdvözölte a szemérmesen iruló-piruló kisasszonyt.

— Hej, csak meglátszik, ki volt az ország első daliája és gavallérja! Még most is, hogy érti a módját! — csikorgott a háziúr reszelős hangja, mire Drághfy bemutatta fiát, Borbála kisasszony pedig újra szemérmesen elpirult.

— Örülök, hogy házuknál tisztelhetem kegyelme-teket! — sipogta.

— Eljöttünk megkérdezni, hogy szép hűgoma-nak melyik a legkedvesebb színe? — folytatta enyelgő hangon Lőrinc úr, fiának pedig haragos szemvágással intett, mintha ezt akarná mondani: Szólj már te, mamlasz!

— Az én legkedvesebb színem? — sipogta zavarral, miközben ártatlan szendeséggel sütötte le szemét, mi azonban sehogy se akart sikerülni csontos, uralkodni vágyó arcának.

— Úgy bizony, legkedvesebb színét! Ezt a drága titkocskát még erőszakkal is kifürkésszük, addig el nem megyünk, úgy-e, Andor fiam! — enyelgett tovább, de szeme most már valóságos villámokat szórt nyámnnyila-fa felé . . .

Andor pedig ezalatt szemrefőre nézegetett az ajtó-k felé, hogy mikor jó már a gyönyörűség-es Borbála kisasszony? Mert ezt az elvirágzott, hórihorgas terem-tést leg-alább is a nagynénjének gondol-ta.

Csak most esett le a hályog szeméről s ijedtében még a szava is elakadt. Ennek a színeit viselje a királyné tornáján? Hiszen ez olyan vezeklés lesz, mintha szörköttel a nyakán kellene a porondon megjelennie!

— Igenis, melyik a legkedvesebb színe? — szólalt meg végre, csak úgy sülve-főve zavarában.

— Kegyelmednek megvallom! Az én színem a fehér, a tiszta hófehér. Az ártatlanságnak és szelidségnek a színe, — felelte Borbála, lesütött szeme alól Andorra pislantva.

— Akkor engedtessek meg, hogy ezért a színért a királyasszony tornáján lándzsát törhessek! — felelte zavarát leküzdve.

— Kész az engedelem, Drághfy Andor uram. Nagyon örvendünk, hogy résztvesz ebben a vitézi mulatozásban! Mi is ez okból jöttünk fel Budára.

— Nem sajnálta elhagyni galambjait és virágait? — kérdezte Andor és véletlenül atyjára tekintve, ennek helybenhagyó tekintete azt látszott mondani: Így kell, fiú, így, az embernek megkedveltetni magát!

— Kegyed nagy tévedésben leledzik, ha azt hiszi, hogy falun lakunk! Én a felséges asszony udvarhölgye vagyok s csak rövid két hétre kéredzkedtem el az udvartól.

— Jól van, lánykám, jól! — csikorogta közbe Zsigmond úr. — De mutasd meg fiatal vendégünknek elefántsonttal és gyöngyházzal berakott hárfádat, melyet nehéz aranyokon vásárlék egy kremonai kalmártól . . .

— Jöjjön hát, kegyelmed! Meg fogom mutatni a fehér selyemszalagokat is, amelyeket gyöngyökkel hímzek ki a torna napjára . . . — szólott kecses kézintéssel . . .

— Hehehe! Ez a fiú burokban született! — kiáltotta utánuk Lőrinc úr a legjobb kedvvel és alig, hogy a fiatalok eltávoztak, az apák tanakodva dugták össze a fejüket . . .

Ez a tanakodás jó hosszú ideig tartott s úgy látszott, mind a ketten igen meg vannak elégedve, mert egészen elérzékenyülve szorongatták egymás kezét, noha Zsigmond

főkamarás úrról azt állították a rossz nyelvek, hogy «azt csalja meg legjobban, kire leginkább mosolyog és akinek legjobban szorongatja a kezét...»

Mikor Lőrinc úr távozni készült, a palotássá előlépett mindenes jobbágnak a kertből kellett előhívni a fiatalokat, mire a két úr még édesdedebb elérzékenyüléssel mosolygott egymásra és még forróbb kézszorításokat váltott...

Andor nagyot lélezett, mikor a palota kaeskaringsó vascifrakkal kivert ajtaja becsapódott utánuk, mintha valami nehéz tehertől szabadult volna, mert idekünn még a levegő is egészen más volt, mint Borbála kisasszony feszes, fagyasztó társaságában...

— No, fiú, szorgalmasan gyakorold magadat a lándzsatörésben, nehogy más vigye el a gyöngyös szalagot! Hejh, mert soknak fájna ám rája a foga! — mondotta apja vígan, mikor hazaértek és személyesen ment el a pályabírákhoz, hogy fiát beirassa és megtudja, kik jelentkeztek eddigelé bajvívásra.

— Kemény dolgod lesz, fiú! A fiatal Szapolyai, a Várkonyi, Ujlaki és Eördögh-fiúk, a két Perényi és Jánosi testvér, Kanizsai Gergely és Fugger Ottó iratkoztak be eddigelé, de megjönnek még a Káldorok, Zokoliak, Pethők is. Amint hallom, már minden szállás le van a városban foglalva — és jóízűen nevetett, Andor boldog meglepetését látva, mikor a lovászok elővezették azt a bogárfekete, pompás paripát, melyet egy moldvai lókereskedőtől vásárolt nagy titokban a számára.

Piros pünkösöd második napjára volt a torna kitűzve és Lőrinc úr apai szíve csak úgy dagadozott a dicsőségtől, látva, hogy mindenki szeme tetszéssel függ fia sugár, hajlékony alakján...

— Jól fest a fiú, úgy-e, szépséges hugoskám? — kérdezte hamiskodó szemhunyorítással a felpiperézett Borbála kisasszonytól, ki a királyi páholy alatt a díjakat osztó nemes hölgyek emelvényén ült.

Borbála kisasszony szemérmesen elpirult és szórako-

zottan babrált a vörösbársony párnán heverő gyöngyös szalagokkal...

— Milyen gyönyörű munka! De nézze csak, hugocsám, milyen türelmetlenül ficánkoltatja az a fiú a lovát. Alig várja, hogy tündér-ujjaeskái vállára tűzzék a győzelmi jelt! Mindig errefelé sandít, mint a galambot leső vércse, hehehe!

Borbála kisasszony kedvetlenül harapta össze késpenge vékony ajkait, mert észrevette, hogy azok a sandítások nem őt illetik. Hogy kit, azt az emelvény szőnyeggel borított hátsó falától nem láthatta, bár eleget forgatta a fejét. De, ha jobban kihajolt volna, hát éppen felettük, a polgárság részére fenntartott helyeken, Henrik mestert, az ötvöst látta volna lányával, Gerlindával megjelenni...

Nagy trombitaharsogás és réztányérsengés jelentette az udvar érkezését.

Andor hódolattal, de egyúttal a sajnálkozás egy nemével nézett a kistermetű, roskatag II. Lajos királyra. Felséges neje iránti hódolatból, a király is ezüstveretes páncélba volt öltözve s alig látszott nagyobbnak egy 10—13 éves fiúnál, s mikor leemelte fejéről tollas sisakját, hát egy gondterhelt, fakósárga arc mosolygott szelíden, bánatosan a felhangzó éljenriadalokra.

— Szegény fiatal király! Még közel se jár a húszévhez, máris megőszült! — szólott Rozgonyi Péter szomszédjához, Várday Bandihoz, ki szokott érzéketlenségével rántott egyet a válán...

— A sok gond és aggodalom, nem lakodalom! — felelte. — Minden mesterségesen tenyésztett növény satnya marad!

— Te, Bandi, én nem hiszek annak a mende-mondának! — vegyült a beszélgetésbe Andor és mikor Henrik mester félrenézett, lopva köszöntötte Gerlindát, kinek arca az örömtől vérpirosra gyulladt.

— Nem hiszed! Kérdezd apádat. Akkor ő is benfentes volt az udvarnál. Nem mese az! II. Lajos koraszülött volt és hogy életét megmenték, elevenen felhasított disznóbendőkbe dugták és ezeknek természetes melegében úgy-

ahogy életképessé fejlődött. Ez tiszta igazság! Még ma is él az akkori orvosdoktorok egyike, az öreg Serpentarius Gergely, ki szintén ott segédkezett.

Ebben a pillanatban felharsant a heroldok trombitája és a sorompók nagy csattogással felemelkedtek...

A bajvívók kor-szerint három csoportra osztva, sors-húzás útján választották ellenfeleiket és Andornak, kimondhatatlan elégtételére, a dölyfös, hányi-veti modorú Fugger Ottót juttatta a sors bajfelül.

— Te, ez a hórihorgas német keresztül lép rajtad! — tréfálódzott az egyik Perényi fiú.

— Bizony isten keresztül nyargalhatnál lovának a hasa alatt. Az is olyan hórihorgas, mint a gazdája, — folytatta a tréfát Boboreczy Dienes.

— Majd keresztül szaladok én ő kelmén! Régóta van valami a rovásán! — felelte Andor bosszúsan.

— A sorshúzásnál fogadást tettem, hogy három nagy viaszgyertyát áldozok Szent-Mártonnak, ha nékem juttatja ezt a pénzes zsákjaira büszke izmaelitafajzatot! Tégedet is megbántott valamivel? — mordult közbe Várday Bandi.

— Mégpedig oly módon, hogy nem tudom neki megbocsátani. Minden porcikám viszket a verekedés vágyától, hacsak a hírét hallom is!

— Ugyan ne szaporítsd a szót! A bántalomról beszélj!

— Rövid az egész! Ország-világ tudja, hogy nemrégiben még nem igen tellett nálunk a külső pompára — de azért, hogy ki ne jöjjek a gyakorlatból, hát töretlen saruimban és goromba bagázia ruhában is eljártam az apródok és nemesfiak vívógyakorlataira. Ezeken, mint a királyasszony kitüntetett kedvenc apródja, Fugger Ottó vitte a szót és rátámadt az ajtónállóra, hogy minek ereszt be bagázias ruhájú koldusokat. Attól kezdve, a tájékára se mentem a királyi palotának és egy teremtetten léleknek se szóltam arról a megáldoztatásról, de magamban fogadást tettem, hogy egyszer megfizetek érte Fugger Ottónak. A fizetés napja itt van, hála legyen érte a jó sorsnak,

amely a kezembe adta! —végezte Andor kipirult arccal és csakugyan, mikor a torna vége felé kettőjükre került a sor, a második összecsapásnál úgy röpítette ki hórihorgas ellenfelét a nyeregből, hogy három orvosdoktor izzadt meg bele, míg eszméletre tudták ébreszteni...

Diadaltól ragyogó arccal léptetett a hölgyek emelvénye elé, hol a tisztafehérbe öltözött Borbála kisasszony annak rendje-módja szerint, szemérmetes elpirulással, vállára tűzte a gyöngyökkel hímzett fehérszalagokat...

— Büszke kezdek rád lenni, fiam! Hiába, a Drághfy vér csak nem tagadja meg magát! Nesze, mulass hát kedved szerint fegyveres pajtásaiddal! — mondotta apja is discsérőn és Zsigmond kamarás úr szemeláttára, tizenöt darab szűzmáriás arannyal ajándékozta meg...

— Te, — sugta neki kissé félrevonva őt — ez a gyöngyös szalag némi viszonzást érdemel. Hadd lássák, hogy gavallér vagy. Nesze még tíz arany! Végy rajta valami csecsebecsét Zsigmond úr lányának és holnap adjad át neki!

Lőrinc úr boldog meglepéssel állapította meg, hogy fia majd kibúvik bőréből a feletti örömeiben, hogy ajándékot vehet Borbálának, pedig hát Andor nem ezért csókolt kezét apjának, hanem, mert remélte, hogy a vásárlás ürügyével beléphet Henrik mester boltjába és tán meg is engesztelheti.

Alig várta tehát a másnapot és a kora reggeli órákban, mikor még a vásárlók nem mutatkoztak, lépett be a boltba.

Henrik mester először meglepetten, de azután olyan jéghideg közönnnyel fogadta, mintha sohse látta, sohse ismerte volna.

— Egy kis opálköves násfát, vagy egyéb nyakbavető női ékességet szeretnék vásárolni, — mondotta akadozva. — Oh, Henrik mester, kelmed még mindig neheztel rám? — tette hozzá fájdalmasan, mikor látta, hogy egyedül vannak.

— Drághfy Lőrinc és fia számára se jó szó, se arany és ezüst ékesség nincs eladó boltomban! — volt reá a rideg és szigorú felelet.

— Henrik mester! — kérlette megindultan.

— Remélem, egy Drághfynak nem kell megmutatni az ajtót!

Andor erre a kérlelhetlen hangra, leverten fordult az ajtó felé...

— Még a házam tájékán se lássam! — hallotta maga mögött fenyegetően és indulatosan.

Lángoló arccal, lesütött szemmel került ki a járókelőket. Azt hitte, mindenki arcáról fogja leolvasni csúfos megaláztatását. De még most se tudott az ötvösmesterre haragudni, hiszen ez a kemény, kérlelhetlen ember Gerlindának az atyja volt.

Hanem az ékszert meg kellett vennie és meg is vette Náthán opálkereskedőnél, át is adta Borbála kisasszonynak, ki szemérmes elpirulással fogadkozott, hogy ez lesz legdrágább és legkedveltebb ékessége...

Andor nem bánta, jóformán nem is igen hallotta, amit beszélt és örült, hogy hamarosan távozhatik, mint-hogy Zsigmond kamarás úr nagy hűhóval útrakészülődött.

Hazaérve, kimondhatatlan meglepetésére atyját is útrakészülődve találta, de nem ért rá kérdezősködni, mert ez észrevéve levertségét, rögtön ezzel a gyanakodó kérdéssel támadt rá:

— Milyen ékességet vittél? Kinél vetted?

— Náthánnál vásároltam húsz aranyért egy igen szép aranybafoglalt kristálykeresztet! Négy darab nemeskövel a közepén!

— Az én fiam, az én vérem! — bólingatta erre elégedetten. — Aztán átadtad-e? Szívesen vették-e? — kérdezte tovább folytatva a puhatolódzást.

— Igenis, atyámuram!

— No, ezt ugyan gyorsan elvégezted.

— Nem maradhattam tovább, mert Zsigmond úr útra készülődött!

Lőrinc úr vígan nevetett magában.

— Ahá, itt van a levertség oka! Ez a fiú elégedetlen és dühösködik, hogy nem maradhatott tovább Borbálánál! Ördögadta kis boszorkánya, de hamar el tudta bűvölni! Pompás, pompás! Még csak ezután kél fel a Drághfy nemzetség napja fényben és gazdagságban! — dörzsölte kezét boldogan. — Andor fiam, miután Zsigmond úrral együtt utazunk, rád nagyon kellemetes feladat marad idehaza! — folytatta aztán csendesebb hangon.

— Hová utaznak így kettesben, atyámuram?

Lőrinc úr homlokát ráncolta:

— Tudod, hogy egyszer mindenkorra megtiltottam a kérdezősködést. Mindent a maga idejében! Most pedig len ide hallgass. Míg mi távol leszünk, te mindennap a mise után bekopogtatsz Zsigmond úr házába és felajánlod szolgálataidat az úrhölgyeknek!

— Az úrhölgyeknek? — ismételte vontatottan, hogy rossz kedvét elrejtse.

— Igaz, te még nem tudod! A délelőtt folyamán megérkezett Rapson Bencéné nagyasszony, minthogy a lány női felügyelet nélkül nem maradhat! Azért néked is nagyon rövidre kell szabnod mindennapi látogatásaidat. Járj kedvében a nagyasszonynak is, ki különben anyai nagynénje a nemes familiának... Itt a házban pedig te léssz a gazda! Majd meglátom, hogy tudod a házat vezetni! Itt az ideje, hogy beletanulj!

Mikor délben kigördült a cifra fullajtárok vezette nehéz útihintó, Andor elgondolkozott apja szavain. Sok volt, amit nem értett, de nem soká törte rajtuk a fejét, hanem alig várta az estét, hogy megsúghassa Gerlindának, hogy atyja elutazott, így nem kell félnie, hogy számon kérik, hol töltötte idejét...

— Te nem félsz, de annál jobban aggódom én, — susogta Gerlinda a vasrácson keresztül. — Atyám napról-napra komorabb! Egy gyöngéd szava sincs számomra... Andor, az istenre kérlek, ne jöjj mindennap! Ha valaki meglátna itt az ablak alatt!

— Még ettől a kis boldogságtól is meg akarsz fosztani? — kérdezte szomorúan.

— Nem én, hanem a sors! Téged féltlek! Menj, az isten áldjon meg!

— Add hát ide a kezedet!

Gerlinda jóformán csak ujjai hegyét tudta kidugni a rács közül. Andor pedig felágaskodott, hogy gyengéden megszoríthassa, azután visszalopódzott az árnyékban a Szent-Háromsághoz, hogy ezt megkerülve, a másik oldalon távozhassék...

Alighogy elfordult Szent-László király vaskos szobra mellett, majd beleütődött egy szikár, feketeköpanyeges alakba.

— Jóságos Isten! Csakugyan Andor úrfi! A királyné tornájának győztes vitéze! Ezt nevezem nagy szerencsének! Ezt a találkozást nem reméltem éjszaka közepén! — szólalt meg Mardochai, a meglepettet játszva.

Andor hamarjában nem tudta, mit feleljen, de nem is maradt erre ideje.

— Náthántól, a köcsiszolótól jövök! Egy pár onyx követ vittem hozzá! — suttogta, mindenfelé széttekintgetve. — Milyen szerencse! Milyen véletlen! Az úrfi bizonyosan a Perényi palotából jó. Láttam, mikor a kapu nyílt és a vendégek elszéledtek az estéli mulatozásból... Ugyancsak vígan mulathattak!

— De hát miért örül annyira a velem való találkozásnak? — kérdezte Andor fagyosan, mikor végre szóhoz juthatott.

— Az úrfi még kérdi? Annyi a tolvaj és útonálló, mint a polyva, de az úrfi oldala mellett nem mernek megtámadni! — felelte olyan meggyőző hangon, hogy Andor csakugyan elhitte neki, hogy a véletlen hozta őket össze és ebben a hitében még jobban meg akarta erősíteni.

— Jól mulattunk! A Perényi-flúk tornabeli győzelmük örömeire rendezték a mulatságot! — mondotta, de egyúttal érezte, hogy vére arcába szökik, mert ez volt az első hazugsága.

E közben elérték a Szent-György-teret és a mellékutcákból az őrző neszelése hallatszott.

— Ezek oltalma alatt már nincs mitől tartanom. A méltóságos kamarás úr meghagyta, ha az úrfinak netalán pénz kellene, előre nem látott kiadásokra?

— Köszönöm, nincs szükségem semmire!

— Andor úrfi! Emlékszik még, mit mondtam? Marochai hű, mint az arany s tud hallgatni, mint a sír! Ha valamikor szüksége lenne...

Ebben a pillanatban nyilott az ajtó s az öreg Gergely világított ki hólyagos lámpásával...

— Az oltalmat köszönöm. Jól aludgyék, úrfi, a mulatság után! — kiáltotta és mikor az ajtó becsapódott, gúnyosan, kárörvendve felkacagott...

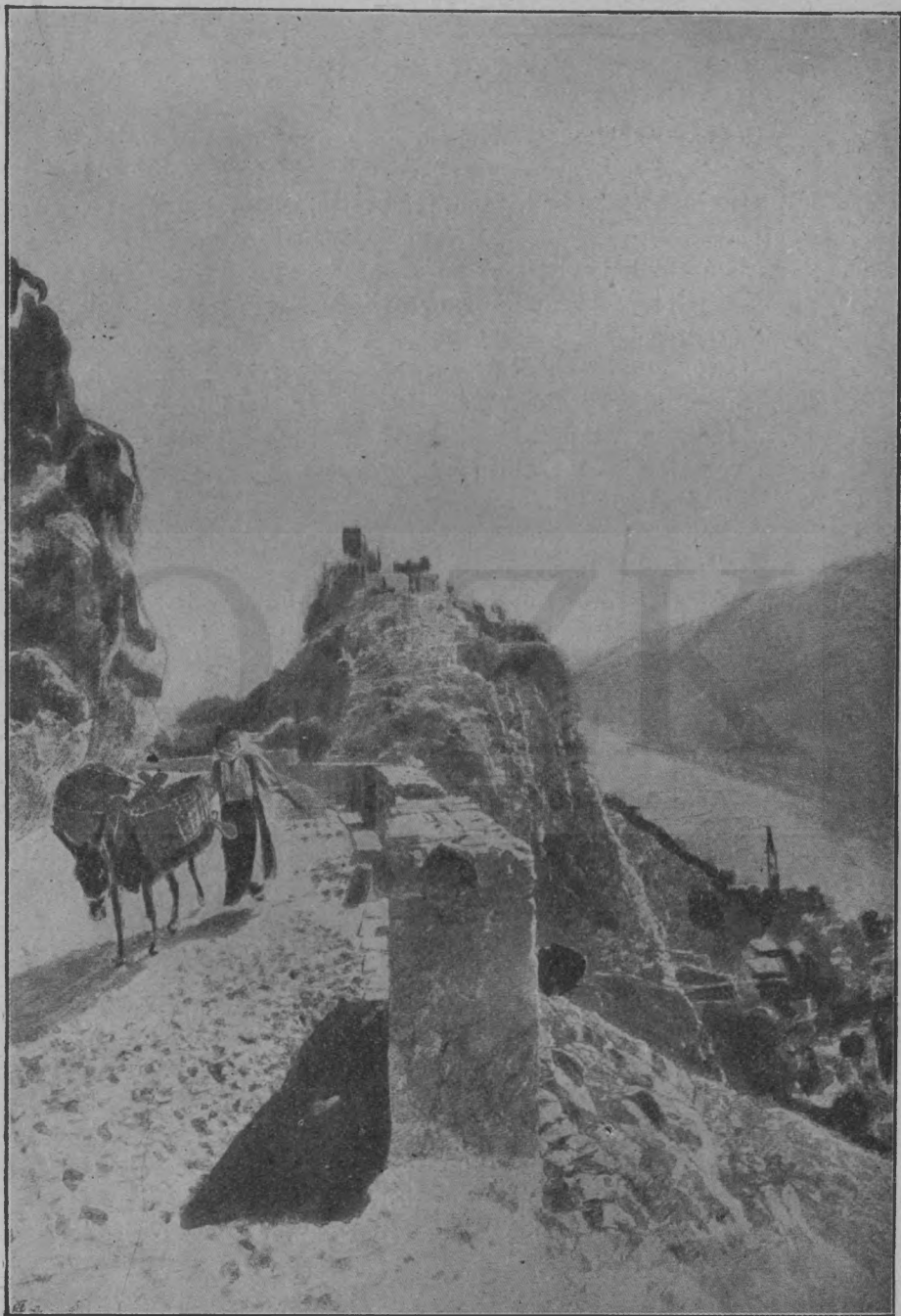
— Kezemben vagy! Fiad lesz az első, akivel visszatütlek Drághfy Lőrinc uram! — és fekete köpenyébe burkolódzva, árnyként surrant a levezető szűk sikátorba...

Másnap a reggeli mise után, amint atyja megparancsolta, tiszteletét tette a Zsigmond-palota hölgyeinél.

De mekkorát ijedt, mikor Rapsonné nagyasszonyt vasorrúbábaforma bibiresős arcával, százfodró főkötőjével megpillantotta. De viszont annál kellemesebben volt meglepve, mikor a szigorú erkölcsű matróna áspis szemét folytonosan a nagy álló órára meresztve, rövid társalgás után kijelentette, hogy ilyen rövid látogatásra holnap újra szívesen látják, mit Borbála kisasszony is, bánatos sóhajjal ugyan, de szemérmetes sipogással ismételt.

A másnapi látogatásnál, szintén debreceni szerencséje volt, mert a nagyasszony, szívélyes jó reggelt kívánás után, csakhamar elzavarta, miután Borbálának, mint jó gazdaasszonynak, az élettárba akadt dolga, hogy a sok mindenféle ennivalót — melyet a falusi birtokról számárhátan szállítottak a városba — elrakja és számba vegye.

— Ne haragudjék kegyelmed, de Rapsonné néné-asszony szigorúan ügyel az illedelemre! — suttogetta egyik nap vigasztaló hangon Borbála, mikor a nagyasszony a

«... melyet a falusi birtokról számárháton szállítottak a városba ...»

szomszédyszobába csoszogott ottfelejtett királynévizes üvegjéért.

Dehogy haragudott érte, sőt inkább azt szerette volna, ha Rapsonné nagyasszony örökösen ott maradt volna, de hát ezek a szép napok, észre se vette, olyan hamar eltűntek.

A három hét eltelt és az előre küldött kengyelfutó éppen estéli ave harangozáskor bejelentette a nemes urak visszaérkezését.

— No, fiam, — szólalt meg másnap reggelizés után, hangos torokköszörülés között Lőrinc úr — ünnep után bőjt, farsang után hamu! Komoly beszél-nivalóm vagy-on véled! Mindenekelőtt azt kérdezem, hogy tetszik neked Borbála?

Andor maga se tudta mért, de megrezzent.

— Miért kérdi, atyámuram?

— Azért, mert elmúlt hetek alatt minden külső-belső jó tulajdonságait megismerhették egymásnak te is, ő is. Te az első pillantástól fogva, atyjától tudom, megtetszettél neki, de hát ő tetszik-e neked?

— Nekem? — kérdezte Andor szinte fulladtan az aggodalomtól.

— Nem is ám nekem! Kópé te, egészen beléhalványodtál. No, ne félj, nem én akarom elvenni! A kosártól pedig éppen nem kell félned! Még ma ünnepélyesen megkérjük kezecskéjét a számodra! Hejh, tele vannak ám arannyal azok a kezek!

Ha villám ütött volna le a derült égből melléje, akkor se döbbent volna jobban vissza. Egyszerre világos lett előtte mindaz, miről eddig halvány sejtelve se volt és szinte feljajdulásképp röppent el ajkáról a sikoltás:

— Atyámuram! Az istenre kérem, atyámuram!

Lőrinc úr komoran összevonta szemöldökeit:

— Mi ez? Tán komédiát akarsz játszani velem? Remélem, csakis a váratlan meglepetés, nem pedig az ellenszegülés akar szólni belőled, hisz szándékomat elejétől kezdve sejtethetted . . .

— Nem sejtettem atyám! Az istenre kérem, szeretett atyámuram, ne kényszerítsen erre a boldogtalan frigyre, melytől irtózom! — kiáltotta majdnem zokogva . . .

Lőrinc úr homlokán ujjni vastagra dagadtak az erek haragjában.

— Micsoda, te ellenszegülsz uradnak és atyádnak? — kiáltá harsogó hangon.

— Könyörgöm, esedezem atyám!

— Egy szót se többet! Míg én nem beszéltem! Azt hiszed, a te esztelen, önfejjü vonakodásodért feláldozom ezt a fényes összeköttetést, mely a Drághfy-családot az ország legelső és leghatalmasabb családjává tenné fényben, pompában és gazdagságban. Ezt a fényes és szép tervet, mely vágyaim és álmaim netovábbja, mióta csak kigondoltam? Borbála királyi vagyonnak lesz örököse és ahelyett, hogy örülnél, büszke lennél rá, hogy sok, számtalan kéréje, az ország legelső nevei és dinasztái közül téged választott, még vonakodol?

— Miért vénült meg hát pártában, ha annyira kérték? Miért vagyok éppen én az a szerencsétlen? — tört ki Andorból a keserűség.

— Megbolondultál! — szörnyűködött Lőrinc úr. — Ment volna szegény leány szívesen, de az apja nem adta . . . Nem adta azért, mert a kérők mind gazdag hozományt követeltek! A fősvény Zsigmond úr pedig egy polturát se ad vele. Majd ha meghal, mindene leányáé lesz, de addig nem ad semmit. Erre egy kérő se állt reá, de én ráálltam, mert Zsigmond úr beteges, csak hálni jár belé a lélek . . . Tudod-e, hogy ezalatt a három hét alatt háztűnézőbe voltam! Zsigmond úr számtalan faluját, majorját, uradalmát néztük végig . . . Andor te, ez az ember egy kiskirály! Az ország nyolcad része csaknem az övé! Te lész leggazdagabb főúra a hazának! Nábob lész! megszámlálhatatlan léleknek és kincsnek hatalmas ura!

— Atyámuram, hát nem ismer irtalmat? . . .

Lőrinc úr maga sem vette észre, hogy a káromkodásokkal fűszerezett fenyegetődzésből és ordítózásból a szelíd és rábeszélő kérésbe csapott át . . .

— Andor fiam, légy okos! Ne aggasszon, hogy Borbála most mitsem hoz a házhoz! Majd hoz utóbb búsásan! Itt vagyok én! Külön palotát, fényes udvartartást rendezek be számotokra. Lovaid, cselédeid lesznek. Versenyezhetsz akár Fugger uram fiával fényben és pompában! . . . Hiszen Zsigmond úr nem soká él már! Öreg, igen öreg, aztán beteges ember . . . akkor minden visszatérül . . . Úgy-e, fiam, Andorkám, elveszed?

— Óh, atyám, hát anyira elvakított a pénzvágy, hogy barátod halálára számítasz? — kérdezte kezét tördelve Andor, aki még ezt a kemény szemrehányást is megmerte kockáztatni kétségbeesésében.

Lőrinc úr visszadöbrent, hanem már a másik pillanatban az erőszakos és ellenkezést nem tűrő emberek szokása szerint, szitkozódásokkal és fenyegetésekkel felelt:

— Ne merj tovább ellenkezni! Egy szót se többet! Úgy lesz, amint én akarom. Ha nem akarsz hajolni, törni fogsz! Majd meglátom, hogy az apai vasszigor nem tud-e téged, gonosz, hálátlan és esztelen kölyök, vak engedelmességre szorítani? Nem tűrök ellenszegülést! Felelj, miért vonakodol? Felelj! — ordította képéből kikelve.

Andor egy pillanatra visszadöbrent, de aztán elszánta magát mindenre. Hiszen ennek a vallomásnak előbb vagy utóbb, de egyszer úgylis be kellett volna következnie . . .

— Mást szeretek, atyám! Henrik mester lányát, Gerlindát! Ő lesz a feleségem, vagy senki más! — felelte remegő hangon.

Lőrinc úrral forogni kezdett minden s pillanatokig szólni se tudott dühében és felháborodásában. Azt várta, hogy az ő Drághfy-palota tüstént összeomlik és eltemeti elfajult utódját erre a megszágyenítő vallomásra.

— Ezért vonakodsz? Ezt kellett hát megérnem! Egy Drághfy! . . . — hörögte, szavakat nem találva, szörnyű-

ködésében, Andor pedig fiatal szívének zabolátlan, túl-ömlő fájdalmában, könnyezve borult lába elé.

— Óh, atyám, ha tudnád, mit szenvedek kegyetlen parancsod alatt, ha tudnád, mennyire fáj, hogy dacolnom kell veled! . . . Mindeddig engedelmes fiad voltam s az leszek ezután is, csak erre ne kényszeríts! Ne dúld fel örömtelen, elhagyatott ifjúságomnak ezt az édes álmát. Örömtelen ifjúságomban, nyomasztó szegénységünkben ez volt ami fenntartott! Ez aranyozta meg a nélkülözések napjait a jövő édes reményével! Óh, atyám, tégy velem, amit akarsz, de Gerlindáért utolsó lehelletemig küzdök és inkább meghalok, semhogy elveszítsem!

— Állj fel! Vagy nyomban megtagadlak, hogy fiam vagy! Egy Drághfyt még a kínpadon se láttak sírni! Csak te, elfajult, korososítod el ennek a dicső nemzetségnek erényeit! Nézz oda! Mi van ott? — mondotta háborgó indulatait kifejező, tompa hangon . . .

— A családfa, atyámuram!

— A Drághfyak családfája akármelyik királyét feléri ősrégi, nemes eredetével, mocsoktalan tisztaságával. Sanyarú idők járhattak családunk felett, de nemtelen gally, homályos fattyúhajtás nem ojtódott törzsébe... Te akarsz az lenni, ki ezt az ősnemes törzset gyökerében megtámadja, te, az én fiam? Hát azt hiszed, hogy én ezt megengedem? Ha egy világomlást tudnék vele megállítani, ha az apokalypsis minden rémségét tudnám vele lecsítítani, nem tenném meg . . . mert ez volt bálványom, amelynek mindent áldoztam, ez volt, amire, mint tisztára, igazra esküdtem . . . s inkább rongyban jártam, csak-hogy szeplőtelen nemességében és tisztaságában ragyoghasson . . .

És most, — itt hangja hideg, metsző lett, mint a kés — te azt akarnád, hogy rántsam sárba, tagadjam meg ezt a bálványt, ojtssak bele törzsébe idegen fattyúhajtást, azért, mert te vénasszonyként pityeregsz szívfájdalmaidban és esküszöl, hogy meghalsz, ha egy jött-ment német ötvösműves leányát el nem veheted . . .

— Borbála ősrégi nevével új nemes hajtást ojt ebbe az ősrégi családfába, királyi vagyonával új fényt áraszt erre a hatalmas nemzetségre. Te Borbálát fogod elvenni, különben kitagadlak és megátkozlak, és ha nem hajolsz, hát, istenemre, törni fogsz. Inkább akarlak halva látni, semmint szégyent és gyalázatot hozz nevünkre. Most menj! Gondolkozz! Vagy tégy, amit akarsz, de mikor találkozunk, azt akarom hallani: «Apám, készséggel meghajlok akaratom előtt!»... — mondotta a megmásíthatlan akarat kemény hangján, miközben ujjával parancsolóan mutatott az ajtó felé és utána mindjárt az ébenfalábakon álló ezüst harangoeska éles csengése rikoltott végig a csarnokokon.

— Marochai, a tőzsér jöjjön azonnal! — parancsolta belépő palotásának.

Andor megsemmisülten tántorgott kifelé. Úgy érezte, mintha romokba omlott volna körülötte minden. Szobájába akart menni s a helyett a kertben találta magát és mikorra észrevette, már akkor bebolyongta a kanyargó utakat, mert lábnyomai mindenfelé ott setétlettek a símára gerebélyezett fehér homokban...

Mikor a kétségbeesés első fájdalmát leküzdötte kissé, komor csüggettség nehezedett lelkére s bármennyit gondolkozott, csak setét, reménytelen jövő tárult elébe, a vizsgálás leghalványabb sugara nélkül.

Megtörve vetette magát egy lócára s tehetetlen fájdalmában újra sírni kezdett. Szégyelte, dühös volt önmagára ezekért a könnyekért, de mindhiába, a nálánál hatalmasabb érzésnek nem tudott parancsolni.

— Jóságos Isten, egészen megindít az úrfi fájdalma! — szólalt meg egyszerre egy vadidegen hang a hátamegett és mikor a háborgatásért való haragjában villámló szemmel ugrott fel, Mardochai állott előtte, részvétet mutató arccal.

— A kegyelmes kamarás úrnak hoztam el a borok árát! Huh, micsoda mennydörgéssel és villámlással fogadott! — mondotta ittlétét magyarázva. — Azután az úr-

fival is akartam beszélni! — tette hozzá, mindenfelé óvatosan széttekintve.

Andor elvörösödve törülte le könnyeit. Restelte, hogy így meglepték.

— Velem? — kérdezte dacos, visszautasító hangon.

A szadduceus komolyan bólingatott.

— Ne szégyelje az úrfi könnyeit. Más valaki szintén ilyen keservesen sirdogál odahaza...

— Ki? Gerlinda? — szólta el magát akaratlanul.

— Ő bizony? Hm, hm! Hogyan is kezdjem! A rossz hír olyan, mint az orvosság. Apránként kell beadni, hogy meg ne ártson!

— Beszéljen az isten szerelméért. Mi történt Gerlindával? — kiáltotta Andor elhalványodva.

— Hát az történt, hogy Henrik mester, miképpen, nem tudom, de megtudta mindkettőjük találkozásait és most a lányasszonykát haza akarja rokonaihoz küldeni Németországba.

— Még ez is! — mormogta az ifjú fájdalmasan.

— Hallgasson rám, az úrfi, de ne szakítson félbe, mert minden percben meglephetnek bennünket. A kegyelmes kamarás úr, mint háza régi hűséges szolgájának, nekem mindent elmondott és tanácsomat kérte.

— E szerint tudja kelmed!?

— Mindent tudok! — biccentett a legmelegebb részvétet kifejező arccal. — Rá akarják erőltetni, hogy elvegye az uralkodni vágyó, nyelves természetű Borbálát. Ezt az elvirágozott nemes kisasszonyt, ki az úrfinak majd anyja lehetne! — Igaz, rémséges gazdag lesz egykoron, de nekem még ezért a gazdagságáért se kellene.

— Én is írtózom tőle!...

— Nem csudálom! De lássa, nagyon, nagyon hibázott az úrfi, hogy nem akarta szavamat megérteni!

— Most sem értem, mit akar ezzel mondani!

— Emlékezzék csak vissza, két ízben ajánlottam fel hűséges szolgálataimat. Azt hittem, megérti az úrfi és bizalommal lesz hozzám. De csak tovább rejtegette előttem titkait.

— Mert nem csak a magam titka volt egyedül! Nem mondhattam el!

— Éppen ez volt a baj! Minden másképp történt volna, ha én résen állok. Ámbár elejétől fogva tudtam mindent, de nem akartam tolakodó lenni, hátha rossz néven vették volna tőlem. Hiszen én csak egy szegény, megvetett tőzsér vagyok, de nagyobb hűség lakik bennem, mint sok főnemes úrban. Az úrfit kiskorától ismerem! Sokat lovagolt az öreg Mardochai térdén a cselédszobában... Hejh, jobb idők voltak azok, jobbak! De én jóban, rosszban egyforma hűséggel ragaszkodom az úrfihoz... és ha akarja, az öreg Mardochai segít az úrfi baján!

Andor szemében a remény halvány sugara csillant meg, de aztán kétkedve rázta fejét:

— Nem hiszem, hogy tudna segíteni! Ha hallotta volna, micsoda rettenetes szavakat mondott uramatyám!

— Sokkal többet tudok, mint hiszi, de ne erről beszéljünk. Ha bízik bennem és mindenben szót fogad, úgy atyáim istenére esküszöm, hogy az úrfi boldog lesz azzal, akit szeret! — felelte ünnepélyes hangon, kezét mintegy esküre emelve.

A vízbefuló még a habokon táncoló szalmaszálhoz is kapkod — így Andor is, a szabadulás édes reményében, mohón ragadta meg a segítő kezét és örök hálát esküdve, ígérte, hogy mindenben vakon engedelmeskedik.

— A jó tanács néha többet ér a jótettnél, de még többet ér az idő. Aki időt nyer, életet nyer. Nekünk is időt kell nyernünk, hogy cselekedhessünk! — mondotta suttogássá halkított hangon.

— Mit tegyek hát, hűséges, öreg barátom?

— Mindenekelőtt pár napig nem szabad látni Gerlinda lányasszonykát. Majd megnyugtatom én, hogy sokat ne sírjon! Az úrfinak kelepce van állítva az ötvösmester házánál! Rá akarnak lesni, hogy ott lephessék...

— És Gerlinda sejti ezt? — kérdezte a harag és méltatlankodás hangján.

— Dehogyan sejtí! Neki is minden lépését őrzik...

— Az övét is? — ismételte kérdő hangsúlyozással.

— No igen! A kegyelmes úr ráparancsolt, hogy az úrfi minden lépésére vigyázzak! Lássa, ezt is elárulom! Azért még a reggeli mise idején se szabad találkozniok, mert hátha rajtam kívül másnak is ki van adva ez a parancs.

Andor keserűen mosolygott.

— A fődolog, amint mondtam, hogy időt nyerjünk! Azért szépen kocogtasson be az úrfi uratyjához és ígérje meg, hogy készséggel meghajol akarata előtt, ha időt enged a meggondolásra. Amennyire a kegyelmes kamarás urat ismerem, ha látja, hogy parancsának nem szegül ellent, erre rá fog állni és nem fogja siettetni a dolgot.

— Megcsaljam atyámat, hazudjak neki? — kiáltotta Andor visszadöbbenve.

— Csalásról szó sincs! Csak időnyerésről! — felelte Mardochai élesen. — Különben, ha nem tetszik, tessék Borbála kisasszonyt választani... akkor majd belátja, mi lett volna jobb — és elővéve minden ékesszólását, annyit beszélt, olyan példákat hozott fel, hogy egészen elaltatta az igaz és egyeneslelkű Andor aggályait...

— Higyje el az úrfi, a sors olyan, mint a ragadozó vadállat. Aki útjába áll, vagy belekapaszkodik, azt széjjeltépi, de ki okosan félretér előle, azt kikerüli és tovább szalad! — mondotta többek között, mikor egyszerre felcsendült az ebédre hívó csengetyű hangja...

— Mikor szükség lesz rám, itt leszek! — suttogetta és egy mellékajtón észrevétlenül távozott.

Andor megfogadta a jó tanácsot és egyenesen az ebédlő felé tartott.

Lőrinc úr már az asztalfőn ült és Ambrozius atyát várva, felemelte fejét, fia láttára azonban vonásai elsőtedtek.

— Atyám uram, — szólalt meg Andor bizonytalan hangon, — készséggel meghajlok akarata előtt és engedelmes fia akarok lenni, de engedjen annyi időt, hogy számot vet-

hessek magammal. Ezt még a főfőbűnösöktől se tagadják meg!

Lőrinc úrnak eszébe jutottak Kapornaki barátjának jó tanácsa, hogy kis dolgokban ne ellenkezzék, részben tehát ez, részben pedig fiának engedelmes magatartása, annyira amennyire lecsillapították háborgó indulatait s barátságosabb hangon, mint várni lehetett, felelte:

— Legyen meg a kívánságod és lássad, hogy javadat akarom és nem az a célom, hogy zsarnokoskodjam feletted — az időt rád bízom. Nos?

— Két hetet kérek, atyám uram!

— Legyen hát két hét! — biccentett beleegyezőleg — És azután nem beszélek róla többet, de Lőrinc úr annál fáradhatatlanabbul készülődött, vásárolt és alkudozott, Mardochait pedig megbízta, hogy valahol a közelben, keressen egy eladó várkastélyt a fiatal pár részére...

Mardochai azonban nem talált, ennek köszönhetve Andor, hogy a határidő leteltével, atyja újra két hetet engedett, de szigorú hangon jelentette ki, hogy ennél egy nappal se többet, mert Kisasszony-vasárnapján megtartják a kézfogót...

— Hűséges öreg barátom, itt az idő, hogy ígéretedet beváltsd! Tanácsolj, mitévők legyünk? Segíts rajtunk, ha tudsz! Én már nem bírom tovább! — rontott rá Andor a megbeszélt időben, heves felindulással...

Mardochai résztvevően csapta össze száraz kezét:

— Jóságos Isten! Hogy fel vannak dúlva szép vonásai az aggodalomtól! Hogy fáj az én szívem is szomorú arca láttára. Üljön le nálam! Pihenje ki magát...

— Tudsz-e segíteni rajtunk? Ezt mondd meg először, különben itt fojt meg az aggodalom! — kiáltotta rekedten...

— Csak hidegvér és nyugalom, úrfi! Akiket Mardochai ben Shóra szeret, szíve vére árán is megmenti. De egyet kérdezek? El van-e az úrfi szánva mindenre?

— Mindenre, még a halálra is! — felelte lázas eltökéltséggel...

— Akkor hallgassa meg, amit mondok! Kegyelmed úratyja, erőszakos, hirtelen haragú ember, dölyfössége pedig párját ritkítja, mindazáltal ő is csak ember és atya, mint más! Én jól ismerem a természetét! Minden csekélységért nagy háborúságot csinál! Tombol, ordít, csak úgy hull a sok haragos istennyila és mennydörgösmenyő a szájából. Így lesz most is! Veszett háborúságot fog csinálni, pisztollyal, karddal fenyegetődzik, de a legmérgesebb szó is csak szó, ami nem öli meg az úrfi. Hadd lármázzon, hadd tombolja ki magát, majd elhallgat. Mert őkegyelme okos, bölcs ember, ki belátja, hogy a megtörténtet többé nem lehet meg nem történtté tenni, — mondta felállva, azután ünnepélyes hangon folytatta:

Megígértem, hogy boldoggá teszem mindkettőjüket! Mardochai ben Shóra megtartja szavát! Jöjjön hát velem tüstént! Minden elő van készítve, hogy az oltár előtt örök frigyre léphessen Gerlindával.

Andor azt hitte, álmodik! A váratlan boldogság ezer reménye és édes remegése között követte vezetőjét, ki a városon kívüli temető felé indult, melynek kis kápolnájából halvány fénysugár derengett kifelé a néma és ünnepélyes éjszakába . . .

Gerlinda a sekrestyében várt rá és az öröm elfojtott sikolyával borult karja közé, azután halkán zokogni kezdett, de a pap már ott állt az oltár előtt és félóra mulva, mint férj és feleség hagyták el a kápolnát . . .

— Most hát csak vigyázat és titoktartás! — mondotta Mardochai, mikor hazakísérte Gerlindát és gyengéd kézszoritással vett búcsút mindkettőjüktől.

— Az öregek kibékítését magamra vállalom! Nagy háborúság lesz, de majd csak belenyugosznak, addig azonban találkozniok nem szabad. Ha valamit izenni akarnak, mondják meg én nekem.

Ha azonban valami baj történne, — tette hozzá kétértelműen — ott van az én házam! Ott senki sem fogja keresni és könnyen odébb állhatnak, míg a zivatar elmúlik . . .

És ez a baj hamarabb megtörtént, mintsem hitték! A ravasz izmaelita ugyanis, egyik nap, a legmélyebb titoktartás pecsétje alatt, részvétet és szörnyűködést hazudó pofával, mind a két apának megsúgta a fiatalok titkos egybekelését, ezeket pedig kéz alatt értesítette, hogy legyenek készen mindenre, mert titkukat felfedezték.

Lőrinc úr csaknem elszédült, mikor meghallotta, a másik pillanatban azonban már kardja és fegyverei után kapkodva tajtékzó dühvel, halált esküdött fia és csábítója fejére, az ötvösmesternek pedig börtönt és akasztófát szánt, amiért ezt a cselszövényt elősegítette . . .

Csatlósait és hajdúit összekiáltva, bős dühvel rohant az ötvösmester házához és épp akkor ért oda, mikor ez hálátlan és elfajult lányát kitagadva, hajmeresztő átkok és szitkozódás között, mindenki szemeláttára, kikorbácsolta házából . . .

Erre Lőrinc úr vérbenforgó szemmel fordult visszafelé:

— A föld alól is teremtsétek elő a háládatlan, elfajult gazembert! Tíz arany annak, ki előkeríti! Meg akarom átkozni, ki akarom tagadni, azután megölöm, amiért nevemet meggyalázta, — hörögte szolgálíhoz, kik a nagy jutalom reményében százfél szaladtak, hogy előkerítsék az eltunteket.

Csak a többség házánál nem keresték, csak ott nem, ahová a két boldogtalan menekült. Itt zokogva omlottak egymás karjába . . .

— El vagyunk átkozva, ki vagyunk tagadva!

— És halálra keresnek bennünket saját apáink! Mit tegyünk, mit tegyünk? — zokogta mind a kettő . . .

Ezekre a szavakra a szabadító és nemeskeblű jóbarát eldobta álarcát és hideg, részvéttelen hangon kijelentette, hogy nem hitte, hogy ilyen nagy baj kerekedjék az egész-ből. Most már látja, hogy a vérig sértett apák sohse fog-nak megbocsátani! Legjobb lesz, ha menekülnek, mert esténél tovább nem adhat menhelyet házában. Valaki elárul-hatja, akkor ő is bajba kerül! A kegyelmes úr bizonyára

megöli őt is szertelen haragjában . . . Ő pedig családapa! Menekülni tehát, menekülni! Messzire, ki az idegen világba. Hová? Merre? Ő azt nem is akarja tudni! Semmi köze tovább hozzájuk! Most pedig sürgős dolga van, mert üzleti ügyekben még ma el kell utaznia! — ezekkel a szavakkal magukra hagyta őket s feléjük se nézett többé, de estefelé feleségét azzal az üzenettel küldte hozzájuk, hogy: «Gyanús alakok leskelődnek a ház körül! Jó lesz, ha a setételt odább állnak!» . . .

Ez volt a kegyelemdöfés! A két boldogtalan gyermek reggelre kelve nyom nélkül eltűnt. Merre, hová? nagy a világ! Senki se sejtette, senki se tudta megmondani . . .

Mardochai pedig győzelmesen nevetett magában.

— Ez volt az első korbácsütésért, Drághfy uram! Mind a háromért fizetek! Most jön a második! Aztán a harmadik! Ez lesz a legsúlyosabb! Ezért fejeddel lakolsz, bármily magasan állj is! — mormogta, miközben göresösen markolászta összefogott köpenyét, csontos ujjáival, mintha gyűlölt ellenségének a nyaka lenne.

— Rosz hírrel jövök a kegyelmes kamarás úrhoz! — mondotta, mély bánatot színelve. — Az úrfi és a lány nyom nélkül eltűntek . . . Jóságos Isten! Micsoda csapás ez egy apára! — sopánkodott égre emelt karokkal.

— Csend! — dörögte Lőrinc úr komor tekintettel. — Nekem nincs fiam! A nevét se merje senki többé emlegetni! Az utolsó Drághfy meghalt, el van temetve! Miért jöttél? Mit akarsz?

— Ha a kegyelmes kamarás úr megengedné, hogy úgy beszélhetnék, mint magas házának hűséges, régi szolgálója . . .

— Te és a hűség, — ellenkező fogalmak! Cserép, meg a gyémánt, szemét és a gyöngy! — felelte megvetően. — De beszélj hát! Mit akarsz?

A tózsér elnyomott dühvel harapott vértelen ajkába, de azért legmézesebb mosolyával felelte:

— Zsigmond főkamarás úr meghült, s olyan beteg, hogy papért küldtek. A három leghíresebb orvosdoktor ül éjjel-nappal ágya körül . . .

Lőrinc a bánat és düh vegyülékével gondolt arra, ha fia elvette volna Borbálát, a mérhetetlen vagyon íme most rájuk szállana . . . Erre a gondolatra minden csepp vére újra forrni kezdett ereiben . . .

— Miért jössz hozzám ezzel a hírrel? Bosszantani, gúnyolódni akarsz, te álnokszívű, rongy eb, te! — acsarzkodott rá összeszorított öklökkel.

— Még én rám is haragszik a kegyelmes kamarás úr! — jajgatta égnek emelt karokkal . . . — Zsigmond főkamarás úr küldött, szeretne beszélni a kegyelmes úrral!

Lőrinc úr mérge hülni kezdett:

— Velem? Mit akar velem? Még ezután a gyalázat után is van kedve velem beszélni?

— Hej, ha én beszélhetnék! Ha elmondhatnám, amit Borbála kisasszony szájából hallottam! De, ha levág is főnemességed, elmondom . . . Azt mondta: «Az apja még most is különb ember a fiánál.»

— Ki mondta ezt?

— Maga az angyali erényű Borbála kisasszony, mert bizony mondom, nem igen volt az úrfi fagyos udvarlásával megelégedve . . .

— Te, igazán mondta? Meg mernél rá esküdni? — kérdezte Lőrinc úr felvillanó szemmel . . .

— Atyáim istenére esküszöm! Ha kegyelmességed ma megkérné Borbála kisasszony szép kezét, örömmel mondana rá igent és ament! Hisz java virágában van erejének. Hehehe! Ez lenne ám csattanós felelet az úrfi hálátlanságára — és a dicső Drághfy nemzetség se halna ki, hanem új sarjadékai támadnának! És hozzá a királyi vagyon! A roppant, mérhetetlen gazdagság. Szédül az ember, ha csak rágondol is! . . .

Lőrinc úr heves hőséget érzett erre a csábító kilátásra. Nem bírt egy helyben maradni, ki kellett fujnia magát, mert megfojtotta volna az öröm és izgatottság. Gyér haját borzolgatva, hevesen fel-alá járt a nagy nappali teremben és egyszerre megállt a tőzsér előtt, ki kémlelő pillantásokkal kísérte lesütött szemhéjai alól.

— Te, ha igaz, amiket most mondtál, száz arany üti markodat, azon a napon, melyen Borbálát az oltárhoz vezetem! — mondta mély lélekzettel.

— Kegyelmes úr, akkor készüljön. A főkamrás úr várja és mindjárt Borbála kisasszonnyal is beszélhet! — bókolt köszönő hajlongásokkal.

— Tudod, mit akar velem az én öreg barátom. Tud erről valamit?

— Nem! De ha nagyságod megmondja neki, tán meg is gyógyul örömében, mert arra akarja kérni, hogy halála esetére, legyen gyámja a szépséges Borbála kisasszonynak.

— Akkor menjünk! Gergely, Gergely! Öltöztess! Két kísérő esatlós öltözzék gálába! — kiáltotta bűját, baját fedelve Lőrinc úr és csakhamar legfényesebb díszruhájába vetve magát, nyalkán kikenve, fenve, távozott a palotából...

Mardochai pedig a palota előtt fel-alá járva, várakozott visszatértére. Nemcsak szeme, de valamennyi ránc az arcán vigyorgott az örömtől és elégteltségtől, sőt még hegyes szakállja is úgy megbillegett, mintha táncot járna...

Ráncos kezét koronként szeme fölé tartva, a lenyugvó nap fényében át-átpislogott a tér túlsó oldalára, azután újra folytatta sétáját halk dűnnyögéssel...

Végre hosszú másfél óra multán, feltűnt Lőrinc úr díszruhás alakja. Olyan büszkén, olyan nyalkán lépdelt, mintha tíz évvel megifjodott volna...

— Szabad szerencsét kívánnom a kegyelmes urnak? — kérdezte, mikor hízelgő bókolással felkísérte a terembe.

Lőrinc úr elégedetten nevetett, sőt az a hallatlan dolog is megtörtént, hogy nagykegyesen ráveregetett a szaduceus görbe vállára.

— Derék ember vagy! Amit ígértem, megkapod! Borbála keze az enyém! Sohse hittem volna, de ő maga is nagy szemérmes arepirulások között, bevallotta, hogy mindig jobban tetszettem neki elfajult, málészájú flamnál; — dicsekedett Lőrinc egy fiatal szerelmes ragyogó arcával...

mire Mardochai virágos üdvkívánatok és földig hajló bókok között távozott...

Odakünn azonban sátáni kárörömmel vigyorgott terve sikerültén. Ő készítette ennek előre az útját s nagyon jól tudta, hogy Borbála magához a bibliabeli kilencszázkilencvenkilenc esztendő Mathuzsálemhez is hozzámenne, csak hogy fukar és piszkosságig fősvény apja házától szabadulhasson és kielégíthesse pazarló és fényűző hajlamait...

Mardochainak titokban már szép summával tartozott s ez — a göthös, nyaviga Zsigmond úr halálára számítva, egy ideig készséggel hitelezett neki, de mikor látta, hogy Zsigmond úr lelke nagyon a testéhez van varrva, nemcsak beszüntette a kölcsönöket, hanem még a visszafizetésért is nap-nap után zaklatta...

Ebben a huzavonában alaposan megismerte Borbála kisasszony természetét, kiben a szemérmetes szelídség aláarca alatt, olyan uralkodni vágyó, nyelves sárkánytermészet lakozott, hogy saját édesapja is félt tőle s két kézzel adta volna bárkinek, csak vigyék a háztól — természetesen hozomány nélkül...

Kapva-kapott hát még betegágyában is Lőrinc úr ajánlatán, ki fia hibáját akarta jóvátenni azzal, hogy maga lépett fel kérőül, Borbálának pedig, mint tudjuk, mindegy volt, akár az apja, akár a fia, csak jó gazdag férjet kaphasson...

Lőrinc úr tehát húszéves ifjú türelmetlenségével sürgette az előkészületeket, nehogy a nagybeteg Zsigmond úr a lakodalom előtt egy jobb hazába költözzék, mert akkor a dúsgazdag örökösnő a fiatalnál fiatalabb főúri körökben válogathatott volna.

Maga járt a püspöknél a dispenzációért és halommal hordta a násfákat, drágaköves kösöntyüket és virágokat imádott menyasszonyának, ki mindannyiszor a legszenvedőbb szelídséggel fogadta és szemérmetes elpirulással sípogta: «Ámbátor ő csak az egyszerűséget szereti, de az ő kezéből mégis elfogadja.»

Ezek között az előkészületek között Zsigmond úr, keresztényhez illő áhitattal, felvette a halotti szentségeket és végrendeletet csinált, Lőrinc úr pedig buzgó szívvel fohászkodott, hogy a jó Isten hosszabbítsa meg még néhány nappal a drága beteg életét.

Ennek a buzgó fohásznak olyan sikeres fogamatja lett, hogy a magasságbéli véghetetlen kegyelméből megtörtént az a csoda, hogy Zsigmond úr teljesen felépült leánya lakodalmára és Lőrinc úr, kinek már ez az egy csoda is untig elég volt, a lakodalom után megérte azt a második csudát, hogy felesége, ki menyasszonykorában maga a takarékos egyszerűség, a szemérmetes szelídség világító példája volt és két szót se tudott pirulás nélkül kimondani, olyan cifrálkodó, házsártos házi sárkánnyá változott, hogy bűjt, menekült előle minden teremtet lélek és olyan jól értett az uralkodáshoz, hogy rövid idő múlva Lőrinc úr még csak mukkani se mert, hanem csak keserves sóhaj-tások között átkozta azt a napot, melyen ez a szerencsétlen terv agyában megszületett . . .

A gazdag Várday-hagyaték, melyhez Lőrinc úr is, a gazdag házasság reményében, ugyancsak hozzálátott, Borbála asszony keze között nyári jégként fogyott, olvadozott; Zsigmond úrnak pedig eszébe se jutott a meghalás, sőt inkább azzal tréfálta meg kedves vejét és leányát, hogy elvett egy húszesztendős fiatal leányszót, ki egy egészséges fiúmagzattal ajándékozta meg a familia kimondhatatlan örömére . . .

Ezzel azután ugyancsak kirántották a széket Lőrinc úr alól, ki most már csak azon iparkodott, hogy valamit megmentsen a hajótörésből. Nagy titokban félre tudott dugni néhány zacskó aranyat és pár darab drágaköves családi ékszert. Ezt aztán úgy őrizte, mint a sárkány a kincset, nehogy felesége megsejtse és elprédálja . . . és nem is siratta, sőt inkább örült neki nagyon, mikor házasságuk negyedik évében, rövid pár napi szenvedés után, a halál megszabadította tőle . . .

A temetés után, a jó és balsorsban hüen kitartó hívé-

vel, Mardoचाival, számba vette a megmaradt vagyont. Az eldugott aranyokon kívül, csak a budai palota, egy félreeső ház a várhegy alatt, melyet még a boldogabb időkben vásárolt és egy kis birtokocska maradt a nagy gazdagságból, csak éppen annyi, amennyiből nagy szűken meg lehetett élni valahogy...

— Legyünk bőlcsek! — mondotta kenetes szemforgatással Mardoचाi. — Hátha ez se maradt volna? Mi lenne akkor?

OSZK

Nemzeti Széchényi Könyvtár

A kísértés útján . . .

Ettől a naptól fogva aztán Lőrinc úr nagyon magányosan és visszahúzódva élt. Régi barátai és a hűséges Ambrozius atya egymásután elhaltak, fia pedig eszébe se jutott, mert nem akart rá emlékezni...

— Legyünk bölcsék! — ismételte ő is egy késő délután, mikor az alantjáró napsugarak a színes üvegekártyákon keresztül megcsillogtatták a jobb napok hajótöréséből megmentett nehéz ezüst kantát és serleget.

— De hát miben áll a bölcsesség? Synthesius azt állítja, vágyaink megzabolázásában, Cato szerint pedig ebben a két szóban: «várni és remélni.»

— De mire várjak én? Mit reméljek még? — tünődött gondolatokba merülve, mikor sietős csoszogás hallatszott az ajtó előtt és Mardochai bukott be, a sietségtől egészen elfulladva a szobába...

— Jóságos Isten! Ha háromszáz aranymárkám volna, pár nap múlva én lennék leggazdagabb ember az országban!... — nyögdécselte lélekzete fogytán és fáradtan egy székbe roskadva.

Lőrinc úr bámulva meresztette rá szemét:

— Mi az? Mi történt?

— Egy üzlet, de milyen fényes üzlet! Oh, miért adtam ki minden pénzemet kamatra, kölcsönbe? — jajgatott keserves fohászkodással. — Kegyelmes úr! Kölcsönözzön hűséges szolgájának háromszáz aranymárkát. Két, három-ezerszerte annyit adok vissza, — rimázkodott lába elé borulva.

Lőrinc úr majd felugrott öblös karszékéből.

— Eszeden vagy, jó ember? Honnan a pokolból vened én háromszáz aranymárkát? Hiszen tudod, hogy Borbála hitvesem, házamnak ez a gonosz szelleme, tönkretett, koldusbotra juttatott egészen... De, ha megmondod, mire kell, honnan jönne az a töméntelen gazdagság, tán mégis tudnánk a dolgon segíteni. Ha pénzzel nem, háf máskép!

Mardochai feljajdult...

— Ha ezt a titkot elárulom, tönkre ment ember vagyok! Ha valaki megtudja, megelőz! Most nincs pénz a házamnál. Óh, őseim istene, milyen súlyosan büntetsz engem! — és kétségbeesve csoszogott fel-alá a sötétedni kezdő teremben.

Lőrinc úr bokros szemöldökei alól egyre növekedőbb kíváncsisággal szemlélte.

— Hát nem mondd meg! Még nekem se mondd meg! — kérdezte megbántódva...

— Nem lehet! Jaj, atyáim istene! Segíts háromszáz aranymárkához. Megyek, szaladok, míg lábam bírja! A föld alól is előteremtem! Testemet-lelkemet zálogba adom!

— De biz addig nem mégy, míg el nem mondd! — kiáltotta Lőrinc úr ingerülten, azután pedig annyi kéréssel, annyi szemrehányással rohanta meg, hogy Mardochai nehéz vonakodás után, végre is megadta magát, de elébb ünnepélyes esküvel megfogadtatta vele, hogy egy teremtet léleknek sem mondja el, még ha tüzes fogókkal akarnák is belőle kicsikarni...

Lőrinc úr kíváncsisága és türelmetlensége már a tetőfokra hágott, mikor a szadduceus végre székét egészen melléje húzta és halk suttogással elmondotta, hogy messze Keletről egy vén arabus alchymista érkezett ide, ki nemcsak az aranycsinálás titkának, hanem még a bölcsek kövének is birtokában van, mely fölér az egész világ minden kincsével gazdagságával.

— Tovább, tovább! — sürgette hevesen...

— Hozzám utasították és az én közvetítésemmel vásárolta meg a Zugligetben fekvő Ramocsai kastélyt, hol egymagában csupán csodálatos tudományának akar élni! Jutalmul azonban, megígérte, hogy háromszáz aranymárkáért megtanít az aranykészítés titkára...

— Csak még egyet szeretnék megtudni, — mondotta Lőrinc úr, miközben a távozni akarót jobbjával visszanyomta székére — miért jött ide a messze Keletről?

— Hát azért, mert a balzorai kalifa orozva meg akarta gyilkoltatni, hogy a bölcsek követ kézrekeríthesse. De ennek a csodálatos könek birtokosa mindent előre megtud s még idejében elmenekült Balzorából... De most engedjen a kegyelmes kamarás úr! Még ezért az egész kastélyért se maradok! Pénzt kell teremtenem még a föld alól is mindenáron! — hadarta mohó sebességgel és sietve távozott a teremből.

Lőrinc úr, ki teljes életében rajongó híve volt az aranykészítésnek, mintegy odaszegezve ült helyén, a szívét eltöltő irigység azonban csakhamar helyet adott a kapzsiságnak, mely szívét-lelkét ellenállhatatlanul újra hatalmába kerítette.

Nem is sokat töprengett, tétovázott tehát, hanem elő-

kurjantva az öreg Gergőt, maga is segített a megmaradt egyetlen paripát felkantározni és sebes vágatással üggett kifelé a városból...

A Zugliget erdőfedte hegyoldalai tele voltak gödrökkel, szakadékos vízmosságokkal és a záporrontotta hágókon még napvilágnál is ugyancsak vigyáznia kellett a lovasnak, sötétben pedig valóságos Istenkisértés volt lóval nekiindulni.

A vén, himpókoslábú paripa lépten-nyomon botlott s ijedezett, az egymásnak felelgető egerésző baglyok huhogására pedig fülét hegyezve, minduntalan megállott s alig lehetett útnak indítani. Hiába ütötte, sarkantyúzta, bizony jó időbe került, míg a felkelő holdvilágnál megpillantotta az omladozó Ramocsai kastélyt, melynek egyik toronyablakából halvány világosság derengett ki az erdő fái közé.

Lovát a sarkaiból kifordult rácsos kapuhoz kötve, nagynehezen rátalált a toronyba felvezető lépcsőzetre.

— Ki az? Ki jár itt? — visongta felülről valaki idegenszerű kiejtéssel. Olyanforma hang volt ez, mint a megijedt páva kiáltása.

— Uradhoz jövök, a tudós arabus Abu el Szirhez!¹

— Mit akarsz nála? Uram senkit se fogad ilyen késsőn! — rikácsolták visítva és a lépcső végénél egy púpos, ijesztő arcú törpe nézett vele fogcsikorgatva farkas-szemet.

A markába nyomott szűzmáriás arany azonban a feketefogú szörnyeteget készséges szolgává változtatta. Széles száját füléig repesztő vigyorgással intett, hogy kövesse és minden bejelentés nélkül a gerezdesen boltózott toronyszobába vezette.

Egy magas, ijesztően sovány aggastyán állott a különös alakú tűzhely mellett és övéig érő, ezüstfehér szakáll omlott alá sötétszínű, keletiesen szabott talárjára s derekát öv gyanánt kabbalisztikus jegyekkel televéssett érc-

¹ Titkok atyja.

kigyó szorította össze, vérpirosan szikrázó gránátszemekkel...

A nagy tégelyek és retorták alatt kékesfényű láng lobogott s kísérteties, halvány világot vetett az aggastyán ráncoktól szántott homlokára, bokros szemöldökei alatt mélyen beesett szemére és sovány arcára úgy, hogy Lőrinc úr pár pillanatig néma borzadállyal nézett szét a sok különös alakú üveg, tégely, lombik, retorta és láncsal lezárt nagy könyv között s azt hitte, valami varázslónak titokzatos műhelyébe tévedt...

Az aggastyán merőn nézett rá kísérteties fényű, beesett szemével.

— Üdvözlégý Abu el Szirr házában, Drághfy Lőrinc főnemes úr! — szólalt meg azután süket, értetlen hangon, mintha mélyen a föld alól szólna.

Lőrincz úr hátratántorodott s összeszorult torka egy hangot se bírt kiejteni a minden porcikáját átnyíllaló rémülettől...

— Ember, te csudálkozol, hogy ismerlek? Nem tudod, hogy a bölcsék köve számára nincs titok és ismeretlen! Én ismerlek, mielőtt láttalak volna s tudom, mi vezet ide!

— Nagytudományú bölcs... — hebegte Lőrinc úr kábultan...

— Tanítványom akarsz lenni, hogy megtanuld az aranykészítés titkát. Küzd le felgerjedésedet és halljad, amit mondok! — folytatta idegenszerű kiejtéssel, miközben reszkető kezével a foliánsok és műszerekkel tele rakott asztal melletti karszékre mutatott...

Azután ő maga is leült. Eddig a nagy boltozatos toronyszobát csak az athenorában¹ lobogó kékes láng világította meg, ebben a pillanatban azonban a boltozat közepéből aláfüggő koponya setét szemüregéből vakító fényű világosság lövellt kifelé.

— Hallgatlak, nagytudományú Abu el Szirr! — felelte a főúr és alig tudta remegését eltitkolni...

¹ Az aranycsinálók kemencéje.

— Úgy van! Abu el Szirrnek, a titkok atyjának neveznek, mert előttem nincs titka a földnek, légnek, tűznek, embereknek! Mindezeket az erők egysége, a lélek hatalmas akarata feltárja előttem!

De néked lesz-e erőd, lesz-e elég lelakiszilárdságod, hogy bátor szívvel ellessed a végtelen világtitkokat, hogy bepillants ennek a vén földnek alkotó ősanyagába és felkutassad mélységeit, hogy megismerjed az ősanyagot, melynek atomusai alkotják nemcsak földi planétánkat, hanem egyúttal az egész világmindenséget is?

Ha lesz mindehhez erőd és a véges dolgok mélyére hatva, fel tudod majd fogni a végtelenség lényegét és ha a testnek, az anyagnak nyűgeitől felszabadultan, annyira áttudsz majd szellemülni, hogy a földi dolgok szeretetétől megtisztultan pillanthatsz a világszellemnek lényegébe, akkor légy üdvöz és lépj be abba a démoni varázskörbe, amely hozzám jönni késztetett...

— Veled, a te segítségeddel mindenre kész vagyok, nagybölcességű tanítóm! — felelte Lörinc úr áhítattal, noha felét se értette az elmondottaknak, melyek éppen azért tettek rá oly nagy benyomást.

— Nevezz, fiam, atyádnak, mert a felsőbbrendű tudományok tanulásának az az első és legfontosabb feltétele, hogy a tanuló lelke alázatossággal legyen eltelve a fensőbbiséggel szemben. Te, fiam, szintén idős ember vagy, de én már százötvenegyedik évemet taposom az isteni alchymia és magia segélyével, mert tudományom megtanított mindenek fenntartására és mindenek megsemmisítésére — folytatta ünnepélyesen — és hidd el nékem, bármi nagynak és titokzatosnak lássék is az avatatlanok előtt az aranykészítés titka, ez csak az én tudományomnak egy igen csekély és alárendelt része, amiről, hogy a kételynek még csiráját is kioltsam szívedből, mindjárt meggyőződtetek.

— Vagyon nálad egy réz vagy ezüst moneta? Add ide!

Ezzel felállott és az átadott ezüst pénzdarabot titokzatos formulák között egy olvasztótégelybe helyezte, mire

egy hosszúnyakú üvegphiolából néhány vörösszínű nyúlós cseppet hullatva reája, bűbajos arabs igék között felszította alatta a tüzet.

A fellobogó lángok a szerint, amint új varázsigt mor-molt vagy új anyaggal élesztette a tüzet, kék, zöld és sárga színben ragyogtak, a tégely pedig izzani kezdett.

Lőrinc úr szemét-száját elmeresztve, izgatott várakozással leste az aggastyán minden mozdulatát és majd kövé vált csudálkozásában, mikor ez a fehérizzásig hevült tégelyt a márványra dobva, abból egy megfelelő nagyságú, de súlyban nehezebb színarany darabot vett ki egy fogó segélyével.

— Ezt a mai est emlékére néked ajándékozom! De vigyázz, még forró! — mondotta olyan egyszerűséggel, mintha csak egy kavicsot hullatott volna az asztalra.

— Oh, atyám, taníts meg erre a drága titokra! — hebegte erre Lőrinc úr, kapzsiságtól izzó tekintettel.

— Megtanítlak háromszáz aranymárkáért, fiam! Nem magamnak kérem ezt! Nekem nincs szükségem erre a sárga Mammonra! Hiszen, ha akarnám, országtok minden bérceét arannyá tudnám változtatni. De ez a szabály! Ezt követeli a szent titok lényege! Ezzel adod bizonyítékát a földi javakról való lemondásnak, mely minden bölcsességnek a kezdete s egyúttal ez kezekedik a tanuló hallgatagságáról. Ha csak egy szót elárulsz a titokból, ez az összeg azonnal értéktelen röggé változik!

— Megfizetem, atyám és tanítóm! — felelte mély lélekzettel, mire Abu el Szirr háromszor homlokára lehelve, azzal bocsátotta el, hogy másnap berendezik az aranycsináló műhelyt Lőrinc úr egy félreeső házában, mely lakatlanul és elhagyatottan állott a Várhegy alatt...

Ifjú tűzzel, délibábos reményekkel telve, pattant lova hátára és a kapzsiságtól megrészegetve, az egész úton csak arról a töméntelen gazdagságról és kincsről álmodozott, mely nemsokára az övé lesz. Közbe-közbe jókedvűen felkacagott, mikor Mardochai kétségbeesésére gondolt. Mi-

lyen pofát fog ez a kijátszott szadduceus vágni, ha majd holnap reggel elmeséli neki a látottakat! Talán már a pénzt is összeszedte rá? Maga megy el hozzá, ezt a gyönyörűséget dehogy engedi el magának! Elég embert rászedett már ökegyelme, neki se árt meg ez a kis rászedés!

Mardochai éppen sovány reggelije mellett üldögélt, mikor Lőrinc úr nagy vígan bezörgetett hozzá és minden szavát derült hahotával kísérve, elmesélte neki a történeteket és közbe-közbe tréfásan vállára veregetett.

A tőzsér kezéből kihullott a kés és a kenyér és nagy jajgatással szaladgált fel-alá a szobában:

— Oda vagyok! Végem van! Tönkretettek! Oh, atyáim istene, micsoda csapás ez! Állj meg te nap, te szél, folyj visszafelé te Duna, hogy ne lássatok ilyen hitszegést! — üvöltötte kétségbeesetten, azután szemrehányásokkal halmozta el és szőszegéssel vádolta a főnemes urat...

Ez pedig nevetett, hogy a könnyei csorogtak bele.

— No no, csak lassan a testtel! Nem kell mingyárt kétségbeesni!

— Könnyen beszél a kegyelmes kamarás úr! De bezeg sírhatok én! A legnagyobb fáradtsággal, uzsorakamatokra tudtam csak felhajszolni a 300 aranymárkát s ma reggel akartam rajta megvásárolni a nagy titkot. Most mindennek vége! Oh, miből fogom most már megfizetni a nehéz kamatokat? — kiáltotta majdnem sírásra fakadva.

— Ejh mit! Föl a fejjel öreg, hűséges barátom! Ha te ennek a 300 aranymárkának a felét befekteted vállalatunkba, annyi aranyat adunk néked is, amennyi csak kell!

— Hát hiszen kegyelmes kamarás úr megfizeti a 300 aranymárkát a titokért? Miért fizessenek én is? — kérdezte kémlelődő oldalpillantással.

— Hogy miért teszem, az az én gondom! Te nekem ezt kölcsön adod és én 300 helyett 450 aranymárkát fizetek a titokért! Így legalább biztosítva leszünk hallgatagságodról!...

Mardochai ez ellen eleintén kézzel-lábbal debachált, de a sok rábeszélésre, végre nagynehezen beleegyezett.

— Legyen! — mondotta keserves fohászkodással, de csak azzal a feltétellel, ha kegyelmes uram engem is beavat az aranykészítés titkába.

Lőrinc úr megigérte, mire kiállították a kötelezőt, melyben a 150 aranymárka kölcsönért zálogul lekötötte budai palotáját és mezei jószágát az utolsó darab földig...

Pár nap mulva rá a várhegy alatti ház tágas sziklapincéje egész alchymista laboratoriummá volt berendezve.

A keleti böles csudálatos görebjei, tégelyei és lombikjai nagy részét sok más műszerrel és mindenféle titkos összetételű porokkal és folyadékkal együtt, az éjszaka védő setétjében ide hordatta át és az első pénteken, pontban éjfélkor azzal kezdte meg működését, hogy átvette a 450 aranymárka áldozati summát és mindenféle ünnepélyes cerimóniák és titokzatos szertartások között másfél sing mélységbe elásta az athenora alá, azután kijelentette, hogy ettől az ünnepélyes órától kezdve Lőrinc úrnak adeptus, azaz felavatandó lesz a neve, ő pedig a «nagytitkok mestere» nevet követeli magának és hajnali három óráig beszélt a nagy mindenség és a rejtélyes földkebel mélységes titkairól és bennük lakozó titkos erőkről és tulajdonságokról.

Következő napon hasonló ünnepélyes cerimóniák között, a tudományszomjas adeptus homlokát megkenste a mély gondolkozás balzsamával, szemhéjait a mindentlátás esszenciájával, azután össze-vissza füstölve flos coeli, caput mortuum és mirrhakeverékkel, megitatott vele tizenhárom cseppet a testi-lelki megtisztulás balzsamából és a planéták egyesült hatása alatt kiforrott borból, melynek torokreszelő ízétől Lőrinc úr ugyanesak csattogtatta a fogát, de aztán úgy aludt, mint a juhászbunda másnap délig és szerfelett gyönyörködtető álmai voltak:

— Fölséges álmaim voltak, uram és mesterem, — beszélte el áhitatos tisztelettel. — Színarany várban lak-

tam, aranyfák, aranyvirágok között, ezüsthomokon sétáltam és szántóföldjeim búzaszemek helyett, csupa keleti gyöngyöt és fényes aranyat termeltek.

— Óh, te kiválasztottja a szent tudománynak! Más adeptus csak a harmincharmadik klimakterikus nap eltelével álmodja ezeket a biztató jeleket! Te mindjárt az elsón . . . Nagy dolgokra, nagy kincsre és hatalomra vagy hivatva. Hiszed-e, hogy ezek az álmok beteljesülnek? — kiáltotta a böles Abu-el-Szirr, a legnagyobb elragadtatás hangján . . .

— Hát valósággá válhat ez a roppant gazdagság, mes terem? — kérdezte a kincsvágy és kétely között ingadozva . . .

— Fiam, adeptus vagy! Biztató jeleket láttál és mégis kétkedel? Ez bűn. Az anyag még nagyon is erős benned! Ettől meg kell tisztulnod, hogy lelked a tiszta szférákig emelkedhessék!

És ettől a naptól fogva a felavatandónak böjtöléssel, imádkozással és alamizsnák osztogatásával kellett szívét minden földi vágytól és gerjedelemtől megtisztítania, hogy lelke ment legyen minden emberi szenvedélytől és szabadon kutathasson a végtelen után . . .

E közben be kellett szerezni mindenféle drága titkos szereket: sárkányvért, a nagyerejű fehér követ, salamandra ércet, melyek csak a távoli keleti tartományokban voltak kaphatók, de a derék Mardochai, éjjeleit is nappallá téve, messzi földekre terjedő összeköttetései segítségével, nagynehezen ugyan, de mégis beszerezte és Lőrinc úr egészen elérzékenyülve örök hálát esküdött neki és csak akkor szörnyedt el, mikor megtudta, hogy ezekért a ritkaságokért százhusz Szűzmáriás aranyat kell fizetnie. Ennyibe kerültek! Egy polturával se kevesebbe!

— Adeptus, te vonakodol? Majd kifizetem hát én. De aztán ne csodáld, ha a titok évekig nem tárul fel előtted! Mint a vasat a rozsdá, a fősვნყსég úgy rontja el a lelket! — korholta az éppen nála időző mester, a nélkül,

hogy egyetlen pillantásra érdemesítette volna Mardochait, ki pedig egyre oly mélyeket hajlongott előtte, mintha valami hatalmas fejedelem lenne.

Lőrinc urat ez a fenyegetés annyira megijesztette, hogy tüstént előhozta a kívánt összeget, dugaszban tartott aranyai közül és megígérte, hogy többé nem fog a fösvény-ség bűnébe esni . . .

Ezekután az előkészületek után, Abu-el-Szirr az éjjél halálcsendes óráiban megkezdte tanítását és először is a Bölcsesség hét könyvéből kezdett magyarázni.

Ez a tiszteletreméltó vén könyv akkora volt, hogy bárkinek is dolgot adott volna megemelése és vastag pergamentlapjaira csodálatos alakú figurák, színes talik-s kacskaringós héber betűk voltak festve mindenféle kab-balasztikus jegyekkel egyetemben.

A szent titok nagymestere csodálatos hajlongások között, kezével rejtélyes jeleket rajzolva a levegőben, éneklő hangsúllyal olvasta elő belőle azokat a bűbajos-erejű, idegenhangzású szavakat, melyeket Lőrinc úrnak áhítatos figyelemmel kellett ismételnie, míg csak a jelekkel együtt meg nem tanulta.

— Ettől születik az arany, ettől válik ki az aroth. Emettől izzadja ki nedvét a magicus szalamandra, ez szik-lákat repeszt, tengereket választ ketté, ez pedig a caput corvit hívja életre, hogy a szent mennyegző létrejöjjön s a vén király feltegye aranykoronáját a nebula aurea sűrítő fellegeiben, — magyarázta félelmes ünnepélyességgel, úgy, hogy a büszke és nyakas Drághfy, aki azelőtt egyetlen ellentmondó szót sem tűrt, most szótfogadó gyermekként, fejethajtó tanítványként, vakon hódolt minden parancsnak és intésnek, sőt csakhamar oly nagy szorgalmat fejtett ki a tanulásban, hogy bölcs mestere az alehymia titkait kezdte előtte leleplezni és beavatta az ércek titokzatos rokon-szerveibe, a savak hatalmas erejébe, melyek tűzzel-vízzel és levegővel olyan hatalmas evolúciókat idéznek elő.

Egyik este megmutatta az ércek mercurját, a folyé-kony hydrargyrumot, mely olyan csodás rokonszenvennel

viseltetik a nemesfémek iránt, hogy nádmézként olvad el benne az arany és ezüst, sőt Lőrinc úr szájtató bámulátára, csodálatos mutatványokat produkált a fekete mágneskövel is, mely messziről magához szívja az érceket.

— Ez a kő abból a nagy mágneshegyből való, mely a világtengerek közepéből emelkedik ki és mérföldnyi messzeségből olyan ellenállhatatlan erővel húzza magához a hajókat, hogy minden összetartó vaspánt, kapocs és szeg oldalaihoz tapad és a szétmálló hajó a hullámok zsákmányává lesz . . .

— És hogy jutottál ehhez a csudakőhöz atyám, és nagy tudományú mesterem?

— Egy messze világot bejárt szentéletű dervistől vásároltam, nagy pénzen, ki magára a mágneshegyre kapaszkodva menekült meg és hét évet töltve a mágicuserejű delejhegyen, csudamódon került vissza hazájába . . .

Egy napon, mikor megint hetven nehéz aranyok árán kellett beszerezni egy vándorló keleti ritkaságárustól az ösanyag atomusait magában rejlő lapis nephriticus tenebrosát Lőrinc úr ezt a megjegyzést tette:

— Nem vetted észre, atyám és bölcs mesterem, mennyire hasonlít ez a keleti ritkaságárus a te törpe, púpos szolgádhoz?

— Csalódás, káprázat, fiam! Aztán tudd meg, az anti-pódusoknál mindnyájunknak megvan a maga csalódásig hasonló mása! Az enyém, a tiéd, mindenkié! S ha a két prototypon összehasonlítjuk, az az egyik halálát jelenti, miként ez egyik ösömmel, a bölcs Abu ben Mizrával történt!

— Jó, hogy olyan messze vannak tőlünk! Ami prototypjainkat még a véletlen se hozza ide!

— Annak számára, ki a bölcsök kövét bírja, nincsen véletlen! Az mindent előre lát, mindent előre tud! Ezt jegyezd meg magadnak, fiam! — oktatta a bölcs magas fölénnyel . . .

— Óh, atyám és mesterem, szívem titkát mondtad most ki! Eddig nem mertem kérni és most is szorongva

teszem, mutasd meg, kérlek, a nagyerejű bölesek követ!
— esdeklelt Lőrinc úr olyan szorongva, mintha valami elképzelhetetlen nagy és világfordító dolgot kérne.

— Ezelőtt három hónappal még lesújtott volna ennek a kőnek csudás ereje, de most már méltó vagy arra, hogy láthassad. Adeptus, lelked megszabadult-e már minden földi vágytól és gondolattól? — kérdezte hátborzongató ünnepélyességgel.

— Csak a szent tudomány és a nagy titok rejtelseivel van tele.

— Úgy hát lássad földi szemeddel, de nézzed a lelkiekkel! — és háromszor térdet hajtva, egy aranypecsétekkel lezárt szantálfaládikát nyitott fel, mely a hétféle selyembe takart bölesek követ rejtette magában.

Az első burkolat ezüstsárkányokkal himzett zöldselyem volt, a második aranyoroszlánokkal kivarrt vörös-, a harmadik aranykígyókkal hímezett viola-, a negyedik megint ezüsttel átszőtt kígyóalakos fehérselyem, az ötödik pedig mindenféle bizarralakú aranyállatokkal áttört fekete-selyemdamaszt volt. Az ezalatt feszülő, koronáskígyók és csodásalakú virágokkal himzett sárga selyem-burkolat pedig egy kabbalisztikus jelekkel és hyeroglifákkal teleírt papiruszt fődött és ebbe volt a hatalmat, gazdagságot és örök-ifjúságot adó csodakő takarva.

— Térdelve nézz e minden bölcsesség kútforrására! — kiáltotta Abu-el-Szirr, áhítattól remegő hangon és maga is mélyen fejet hajtott.

Lőrinc úr szeme már előre káprázott a csodálattól és elfogódástól. Ő napnál vakítóbb fényességű, minden csodaszínben szikrázó bűbajos követ várt — és ehelyett egy szürke, igénytelen kavicsformát látott.

Csakis ennek a meglepetésnek tulajdonítható tehát, hogy minden tisztelete és hódolata mellett is, ezekre a szentségtelen szavakra merészelt fakadni:

— Ühüm! Hiszen ez olyan, mint a békasó, mely százával hever az országutakon!

— Tartsd féken esztelen nyelvedet, különben a sémiségbe hullsz, elvakult kétkedő! — dörögte szörnyűködve a mágus, azután ráparancsolt, hogy a becsmérelt követ helyezze a betűző napsugaraktól elárasztott ablakpárkányra és addig hagyja ott, míg magában háromszor három miatyánkot elimádkozik.

Mikor ez megtörtént, újra ráhorkantott:

— Most pedig rejtse háromszor tizenhárom percig kétkedő szíved fölé és kövess a pince mélyébe...

Lőrinc úr egy csintévvő gyermek megszeppenésével követte a pince koromsötét mélyébe, melynek magas boltzatai kísértetiesen verték vissza a mágus tompa, értelesen hangját, ki Salamon imáját mormolta hátborzongató, egyhangú zümmögéssel.

Dehogy mert volna a főúr mozdulni helyéről; azt hitte, mindjárt elkapja valami ismeretlen rém, sőt még a mester szavára is ijedten összerázkódott:

— Vegyed elő kebledből és a nap örök világossága, az igazság átható fénye fog belőle szemedbe sugározni.

Lőrinc úr idegeit szent borzalom járta át, mert a titokzatos erejű kő villózva ragyogott, fehérén világított a koromfekete sötétségben.

— Megtisztult-e szíved a kétkedés mérgétől?

— Teljesen, atyám és mesterem!

— Hiszesz-e az alchymia csudáiban és az örökvilágú kő aranyatteremtő hatalmában?

— Mint lelkem üdvösségében és a feltámadásban! — felelte reszkető hangon az adeptus, mire felmentek és a mágus ünnepélyes térdhajtások között újra hétféle lépébe takarta be a csodakövet.

Ettől a naptól kezdve a laboratórium kürtője minden éjjel csak úgy okádta a szikrát és füstöt. Egy nagy agyagtégelyben forrt, buzogott a titkos vegyülék s az athenora bömbölésébe az olvadt érc füttyölő sistergése sívított bele...

— Nem lesz ez a tégely leforrasztva? Paracelsus és Synthesius nagyon fontosnak mondja a lefödést. Aga-

thodemonisz, Salamon hét titkos jelével ajánlja a földöt lepecsételni!

— Helyesen mondottad, adeptus! A lezárás még csak ezután következik! A negyvenedik nap éjjelének kezdetén tesszük beléje a fehér követ, éjkozepén a borostyán elektrumát, pontban éjféltkor pedig amit te még nem tudsz, azt a bizonyos animalis fluidumot!

— Mi legyen ez? atyám és nagytudományú mesterem!

— Ez a fő-fő elementum! Koronája a sikernek s mesterségünk legféltettebb titka! E nélkül nem születik meg az arany! Még most nem mondom meg, mert elborzadnál tőle! Előbb meg kell szívedet és lelkedet az arany hatalmával erősíteni!

— Ne hidd, atyám! Egy Drághfy nem ijed meg semmitől! Az arany reményében pedig, magukkal a démonokkal is szembeszállok! — erősítette kapzsiságtól villogó szemmel.

A titkok nagymestere gyengén elmosolyodott.

— Földi szenvedély, a hiúság beszél belőled, fiam! Várj ma éjjelig, mikoron szíved-lelked meg lesz erősítve. Mert bizony mondom néked, rettenetes titokra lehetsz elkészülve!

Lőrinc úr türelmetlenül várta tehát az éjjelt, hogy megtudhassa a legféltettebb titkot, az animalis fluidum mibenlétét, a mester ellenben a mondott időig szokott fagyos egykedvűséggel tett-vett és bűvarkodott a folián-sokban.

Mikor az idő éjjélre járt, a mester eloltotta a karosgyertyatartó világát és Lőrinc úr szemét háromszor megérintette a bölcsök kövével...

— Most hunyd be szemedet, de ki ne nyisd, bármit hallj, bármi történjék, míg nem mondom! Ha nem engedelmeskedsz, rosszul jársz! Többet nem mondhatok...

Ez után a nem éppen bátorító biztatás után, néhány percig mély csend volt és csak a vén napkeleti bölcs kísérteties csoszogása hallatszott a kőlapokon. Ám a mágus kevés vártatva újra megszólalt:

— A nélkül, hogy helyedből mozdulnál, messze világ-részeket fogsz látni azonnal...

Szemed előtt fel fog tárulni, a hallgatás fekete tava, amelyet a titkok jelképe, a némaság szobrai őriznek. Ha a tavat setétnek látod, úgy hiába keresed a titkot, nem fogod megtudni soha. Ellenben, ha Isis anyánk, a tele hold képe ragyog fekete tükörén, úgy te lesz a tanítványok leg-szerencsésebbike!...

A szavait követő csendességben, pár pillanat múlva. szélzúgáshoz hasonló halk süvöltés hallatszott.

— Nyisd ki szemedet! — parancsolta a mágus kurtán.

Lőrinc úr pedig majd hogy fel nem ordított örömeiben és csudálatában, mert előtte végtelenbevesző, idegenszerű pusztaság tárult fel, melynek közepén setétlett a hallgatás-nak titokzatos, szfinxek körülvette tava, melyre a teli hold hintette sápadt ezüstjét.

— Amint ezek a szobrok hallgatnak évezredek óta, úgy hallgass te is mesterségünk titkáról. Most pedig hűnyd le szemedet! — hangzott tompán, mintha ez is a messze-messze távolból, annak a pusztaságnak végéről jönne, halkan, elhalva...

Hosszú, hosszú percek múlva, az éj csendjében egyszerre csak lassú, de folyton erősödő érces pengés hallatszott, mintha érclemezek, vagy pénzdarabok hullanának egymásra.

— Nyisd ki szemedet, de ne szólj, ne mozdulj!

Lőrinc úr káprázó szeme három egymásba nyíló oszlopos boltozatot látott az ezeregyéjszaka mesés kincseivel.

Feltámasztott fedelű ládák, kádak és urnák színültig tele kiveret aranyokkal, aranyrudak, edények, szikrázó kövektől ragyogó ékszerek, kancsók, serlegek, billikomok egymást multák felül szemkápráztató ragyogásukkal...

— Hűnyd be szemedet, — hangzott egyszerre a magus szava, mintha messze távolból, mélyen a föld alól jönne, és megint az a záporként szakadó érces csengés-pengés hallatszott, mintha az a sok kincs valami mélységbe, a föld

setét keblébe hullana lefelé, azután elenyésző zengés-pengés között, újra az előbbi csend állott be.

Ebben a néma csendben egyszerre vérfagyasztó halál-sikoltás harsant fel, melytől Lőrinc úr hajszájai az ég felé meredtek, azután pedig elhaló hörgés hallatszott.

— Tekints föl és nézz! — hangzott újra a mágus szava, mire a szemközti falon egyre világosodó kör támadt, mint a telehold tányérja és lassanként egy boltozatos helyiség alakjává bővült, melynek közepén egy bíborvörös folyadékkal színgtelt éremedence fénylett izzó piros sugárzással, a másik pillanatban azonban csattanó dördüléssel elenyészett, éjsztét homályban hagyva a helyiséget...

A mágus ekkor kicsiholt és meggyújtotta a gyertyákat.

Lőrinc úr a nehéz álomból ébredők halvány, elváltozott arcával ült helyén...

— Álmodtam-e vagy ébren vagyok? — kérdezte felindultan.

— Ébren vagy, nem álmodtál! A nagy titkok egyikét láttad, mely csak a kiválasztottak előtt tárul fel!

— Mit láttam hát, fejtsd meg, oh atyám és mesterem!

— Jövendő gazdagságodat láttad! Kincses boltod ép így telve lesz arannyal! Az Oriens minden kincse hozzád fog özönlenni!

Lőrinc úr szédítő hőséget érzett, a kincsvágy majdnem szétpattanásig dobogtatta szívét...

— És a színgtelt medence? — kérdezte mohó, tikkadt hangon.

A mágus mélyen beesett szeme villogó fényben lobban meg üregében.

— Az a főfő elementum, az animalis fluidum volt!

— És ez az animalis fluidum?

— Embervér! Még pedig olyan embernek a szíve vére, ki önkényt feláldozza magát!

Ezekre a kísérteties fagyossággal kimondott szavakra Lőrinc úr rémülve felugrott és az irtózat kiáltását hallatta.

— Embervér! Egy embernek a szíve vére! — hörögte égnek meredő hajszálakkal.

— Még pedig olyané, ki önként feláldozza magát! — ismételte rémületes fagyossággal a kísérteties aggastyán, azután percekig tartó síri csend következett...

A mágus szeme kígyóhideg alattomosassággal leste a tanítvány minden mozdulatát, ki reszkető kezekkel törülgette veritékes homlokát...

— Előre tudtam, hogy vissza fogsz borzadni! De ez a borzalmad elmúlik, ha a kincsesbolt képére gondolsz!

— Irtózatos, amit te kívánsz, mesterem! — nyögte Lőrinc úr hangtalanul.

— Nem én kívánom! A nagy mű kívánja, fiam! És az áldozat meglesz! A bölcsék köve megsúgta nekem! Ha van egy hű embered, bízd rá a keresést. Így a tett súlya nem rád, de arra háramlik!

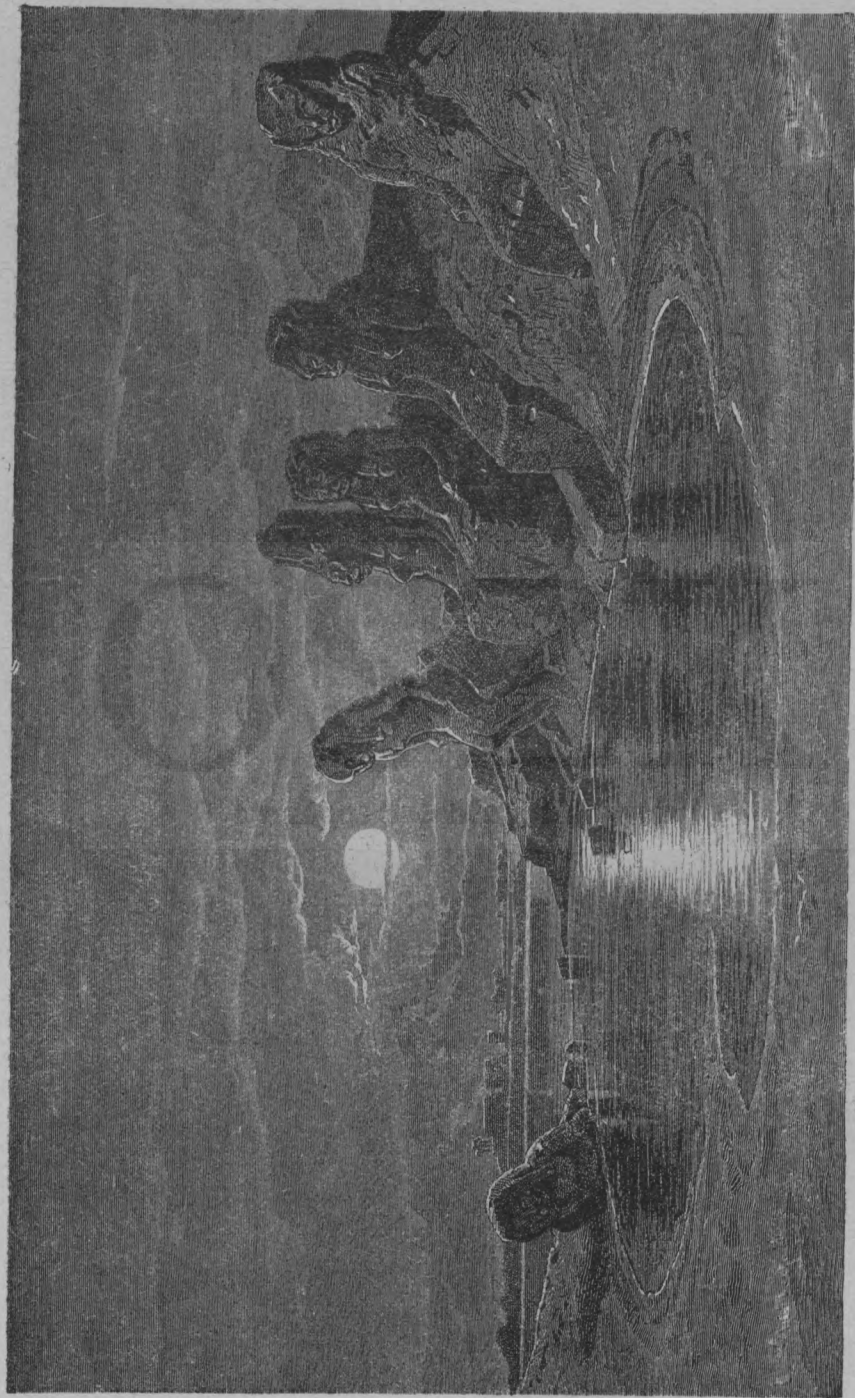
— Igazán? — kiáltotta Lőrinc úr megkönnyebbülve.

— Az én szavam törvény és igazság! A bölcsék köve az örök tisztaság és igazság. Nem bünt követel, de áldozatot a szent titok érdekében! Gondolj a kincseskamra képére!

Lőrinc úr felszikrázó szemmel csak úgy nyelte a csábító szavak mérgét. Ez az álokoskodás teljesen megnyugtatta lelkét és elaltatta irtózását. Különben is olyan messze ment már, hogy a félúton többé meg nem állhatott, de meg a kincsvágy is annyira hatalmába kerítette már lelkét, a bűvös kincseskamra képe annyira elszédítette, hogy testét-lelkét odaadta volna és kész volt mindenre...

Szövetségesére, Mardochaira gondolt! Ennek kell az önkéntes áldozatot, valami szegény ördög személyében, felkutatni, ki éhenhaló családjáért, pelikán módra, kész lesz szíve vérét is feláldozni...

Az agg mester megdicsérte ezért az okos gondolatért és Lőrinc úr nem sokat késedelmeskedve, még hajnali szürkülettájban bekopogtatott az izmaelita ajtaján...

«... Lörcne úr csudáلكozó szeme előtt a holdfényfól megezüstözött hallgatás tava setétlett, körülötte a némaság szobraival...»

Ez először félholtra rémült, azután pedig szokása szerint jajgatni, sopánkodni kezdett:

— Jóságos Isten! Kerékbe akar töretni a kegyelmes kamarás úr? Aztán meg, ki lenne olyan bolond, ki vérét áldozná néhány hitvány aranyért!

Mikor azonban megtudta, hogy háromszáz aranyat — az akkori időben egész kincset — kapna az illető, tüstént alábbhagyott a jajgatással és szemöldökeit magasra rántva, mély gondolkodásba merült.

— Ha jól emlékszem, Abner ben Akhóf már csinált ilyenforma ügyletet! Ő rá kell azt bízunk! Titoktartó, mint a sír s olyan orra van, mint egy sinkoránnak. Éppen kapóra jó neki, mert nagyon meg van a pénz dolgában szorulva!... — suttogta rövid tünődés után és azonnal Abnerhez indulva, megígérte, hogy sietni fog a híradással...

Csakugyan, alighogy besötétedett, azzal a jóhírral toppant be, hogy Akhóf addig lótot-futott, míg felszaglászott egy szerencsétlen családapát, ki a legmélyebb nyomor és szükségben sínylődve, kész magát feláldozni, ha családját jómódba helyezik és éjfél tájon ide fog jönni...

Lőrinc úr mégis csak elsápadt egy kissé erre a jó hírre, de a kincsvágy már anyira megkeményítette szívét, hogy türelmetlenül intett neki, csak folytassa tovább:

— Abner ben Akhóf azt mondja, hogy az a szerencsétlen még egészen fiatal és messze idegenből jött, így legalább nem fog utána kutatni senki! — fejezte be a híradást vigyorogva Mardochai.

Ez az egész dolog pedig a következőkép történt:

Az a bizonyos fiatalember az éhenhaláshoz közel, s a kétségbeesés minden jelével jött Akhófhöz és szívszakadva könyörgött némi kölesönért, mert övéi szintén közel vannak az éhenhaláshoz...

Az idegen a város végén egy elhagyatott, leégett vámszedőházban ütötte fel tanyáját, mert pénze nem volt, hogy az utasszállóba telepedjen, e mellett fiatal neje és három gyermeke, az egyik négy, a másik meg öt éves —

sorvasztó lázaktól gyötörve, úgyszólván a sír szélén állott, az ölbeli baba pedig, már inkább halott volt, mint eleven...

Nem segélyt, hanem csak némi kölesönt kért Abnertől a szerencsétlen és lelke üdvösségére ígérte, hogy mihelyt munkát kap, visszafizeti; de a hosszú útban ő is annyira kimerült, hogy betegen érkezett Budára és csak ma tudott nagynehezen lábra állani... Lábra állította szerettei nyomora és a kétségbeesés! Ez adott neki jártányi erőt, hogy munka után nézhessen.

Akhóf részvétet hazudó arccal hallgatta. Az asszony és a gyermekek egérrágta, nyomorúságos szalmafekhelyükön mélyen aludtak, félrehívta tehát a szögletbe és megígérte, hogy segít rajta, de az idegen is segítsen neki egy olyan embert találni, aki kész volna családja javáért életét és vérért önként feláldozni. Háromszáz arany lenne érte a fizetség, mely családja sorsát biztosítaná...

A halálsápadt idegen férfiú, testileg-lelkileg megtörve a nélkülözésektől és szenvedésektől, a halál gondolatával már régen megbarátkozott, mert rövid ideig maga elé meredve, elszántan fölugrott:

— A sors intése ez! — suttogta félhangon és Abnerre szegzett tekintete ezt látszott mondani:

— Szörnyeteg! Akit keressz, az én vagyok! Azután mindkét kezével megragadta Abner kézcuklóit, olyan hangon, melybe kétségbeesett és feldult életboldogságának minden keserősége bele volt vegyítve, csikorogta a fülébe:

— Ha családom sorsát biztosítod, testem és lelkem minden csepp vérével a tiéd, te vérszopó Sátán! és még éjjél előtt a mondott helyen leszek!

Mikor Abu-el-Szirr a jó hírt meghallotta, elégedetten bólintott.

— Fiatal! Jó jel! A titkos hatalmak segítenek bennünket!

— E szerint tehát ma történik? — kérdezte Lőrinc úr színét változtatva.

A mágus vállat vont:

— Ha ma, hát ma, ha holnap, hát holnap! Amint egy nálunknál hatalmasabb akaratnak tetszik, mert ez, nem pedig az emberi akarat intézi az eseményeket! — felelte fagyosan... azután megtéve minden előkészületet, körülrakta magát felnyitott foliánsokkal, füstölőszerekkel, végül pedig egy borotvaéles handzsárt tett az asztalra állított medence mellé...

E közben beállott a fekete, csillagtalan éjszaka. A távolban bűgő süket moraj, az égbolton egymásra tornyosuló felhőóriások zivatarral fenyegettek...

— Ez jó nekünk! Mindenki fedél alá menekül! — vigyorogta Mardochai és a legtávolibb szögletbe húzódott, csakhamar bóbiskolni kezdett...

Lőrinc úr azonban helyét nem találva, nyugtalanul járt fel és alá a helyiségben... Künn heves szélrohamok separtek végig s a kékesen cikázó villámsugarakat követő dörrenések alapján megrázkódtatták az egész házat...

Össze-össze borzadva, szorongó szívvel hallgatózott kifelé, hogy nem hall-e a lépcsőn lépteket? Nem hangzik-e Abner jeladása, ki lámpájával a kapu alá húzódva, lesi az idegent, nehogy eltévessze ezt a félreeső helyen álló magányos házat.

Már egy gyötrelmesen hosszú óra mult így el és már a másik is végefelé közeledett kínos várakozásban... Lába elszibbadt a gépies fel-alá való járkálásban, mégsem tudott egy percig se ülve maradni karosszékeben... hanem minden villámlásra, minden dörrenésre összerázkódik és még sebesebben méri fel-alá a hosszú sötétes helyiséget, mintha a szívét egyre fájdalmasabban szorongató nyugtalanság üzné fel-alá, szeme pedig irtózva kerülí a hosszú asztalt, mert úgy tetszik neki, mintha a handzsár fényesen villogó lapján sötét vérfoltokat látna vörösleni...

Mardochai hátranyaklott fejfelé aludt, a keleti böcs rejtelmes, idegenszerű imákat mormolt, közbe-közbe pedig borax, myrrha, aloëforgács s más fűszerekkel körülfüstölte

a nagy agyagtégelyt, mitől nehéz illatú, fehéres füstfellegek töltötték be ködként a földalatti boltozatot...

Egy iszonyú csattanásra, melytől mind a hárman összezezzentek, felhangzott az ismeretes jeladás és a beálló lélekzetfojtó csendben a levezető grádicson léptek közeledtek...

Lőrinc úr erre a hangra minden ízében összerázkódott s veritéktől gyöngyöző homlokkal hullott a mellette levő karosszékbe. A fehéres füstfellegek, a kohó izzó tüzetől megvilágított tárgyak mind-mind forogtak, táncot jártak körülötte...

A kopogás mindinkább erősödött, ő pedig a szék karjába kapaszkodva, elfulladás lélekzettel meredt az ajtóra, mely sivító csikorgással tárult fel egy halálsápadt arcú, sugártermetű fiatalember heves taszításától...

— Hol van az a nemeslelkű emberbarát, ki éhenhaló családomnak pazar bőkezűséggel akarja szívemvérét megfizetni? — kiáltotta tompán, még mielőtt a sarkában jövő Abner az ajtót betehette volna...

— Itt, a kegyelmes úr az! — felelte Mardochai sátáni vigyorgással, de szavai torkán fagytak, mert Lőrinc úr az iszonyat hajmeresztő kiáltásával ugrott fel székéből, a másik pillanatban azonban erőtlenül viszaroskadt.

— Fiam! Andor! — sikoltotta az öröm és megrettenés szivetrázó hangján...

— Jóságos Isten! Atyám, te vagy! Oh, atyám, édes jó atyám, bocsánat! bocsánat! — sikoltotta magánkívil az örömtől a sápadt fiatalember és térdre vetve magát, atyja lábait könnyeivel áztatta...

Mardochai, Abner és a napkeleti bölcsmester a meglepetéstől félig megkövülve nézték ezt a nem várt, de megrázó fordulatot és még arra se ocsudtak fel, hogy egy sápadt fiatalasszony rohan be és zokogó örömsíktással omlik le férje mellé...

— Atyám! édes jó atyám, bocsáss meg! Nézd, itt van sokat szenvedett feleségem, ő is áldásodért, bocsánatodért

könyörög gyermekeink, unokáid nevében! — esdekelte könnyázott arccal Andor, karját atyja felé tárva...

— Hol vannak? — suttogta Lőrinc úr reszkető hangon és nagynehezen erőt véve a szívében zajló érzelemviharon, magához ölelte mindakettőt...

És mintha ennek a hármass örömszokogásnak feloldó ereje lenne, Mardochai egyszerre csak magához tért kábulatszerű meglepetéséből és látva, hogy játékuk immár végképpen elveszett, társait figyelmeztetve, velük együtt nesztelen, macskalépésekkel surrant az ajtó felé, de iszonyodva pattant vissza mind a három, mert az ajtó és a lépcső fokait fegyveres csatlósok állták el, kiknek sorai között maga a nádorispán, Perényi Imre ő nagykegyelmessége jött lefelé néhány fáklyás kíséretében...

— Ennyi hallgatóság előtt nem volna illő és célszerű dolog, hogy kegyelmedet, Drághfy Lőrinc kamarás uram, családi ügyeit és egyéb dolgait illetőleg, barátságosan kihallgassam, hanem majd odafenn úri házában; annál is inkább, mert ezt a műhelyé alakított helyiséget Gregorius ítélőmester azonnal hivatalosan le fogja a vizsgálat érdekében pecsételni! — fordult a megdöbbenésében szavát vesztett Lőrinc úrhoz, ki halálos zavarában csak mély hódolattal hajlongott az ország legelső főméltósága előtt.

— A három vádlott pedig majd vallani fog a kínpadon! Vegye kegyelmed őket szigorú őrizetbe! — folytatta kemény, szigorú hangon és a csatlósok hadnagyát maga elé intve, a három reszkető vádlottra mutatott.

— Te talán tudod, mi hozta ide a nádorispán úr magas személyét? — kérdezte Lőrinc úr eltitkolhatatlan aggodalommal fiától, mikor a lépcsőkön felhaladtak.

— A gondviselés vezette feleségem útjába, mint az elébb megsúgta nekem. Többet én sem tudok! De majd, ha magunkban leszünk, Gerlindám el fogja mondani!

Valóban az isteni gondviselés mindent bölcsen elintéző, csodálatos keze vezette a sokat szenvedett asszonyt

Magyarország nádorispánjának és az ország legigazságsabb és legnemesszívűbb emberének az útjába, hogyan, mikép, azt elmondta maga a nádorispán, mikor Lőrinc úr szentgyörgytéri palotájába értek.

— Drághfy uram, engedje meg, hogy röviden elmondjam, mi okból jöttem ebben a szokatlan éjjeli órában úri kegyelmedhez, — szólalt meg a nádorispán érces, komoly hangon, kezeintésével visszautasítva a bársonyszéket...

Lőrinc úr színét változtatva hajolt meg. Ez a komolyság megdöbbsentette.

— Éppen jószágomra indultam, — folytatta — s mikor utazóhíntóm a régi vámszedőház közelébe ért, elől-száguldó fullajtárjaim majd eltapostak egy sápadt, beteges asszonyszemélyt, ki kocsim elé térdelve, szívetrázó hangon esdekelte segítségért...

Mikor nevét kérdeztem, zokogástól fullasztó hangon vallotta be, hogy ő kitagadott leánya a néhai lipsziai Henrik ötvösmesternek és a kegyelmed kitagadott, halálra keresett fiának hites felesége!

— Mit akarsz tőlem, jó asszony? — kérdeztem tőle biztató hangon.

— Nem tudom magas uram, ki vagy, hogyan titulázzalak, de segíts rajtunk. Mikor hintód robogását hallottam, mintha egy égi sugallat lehellte volna fülembe: «Eredj! kérd segítségét!» Oh, magas úr! Segíts rajtunk! Férjemet meg akarják ölni! Vérért veszik! Fel akarja áldozni magát értünk! — jajgatta kezét tördelve.

— Beszélj világosabban! — parancsoltam, mert először azt hittem, valami szegény tébolyodottal van dolgom...

— Mindenből kifogyva, éhségtől, betegségtől félig halálra csigázva érkezünk ide s itt huzzuk meg magunkat már napok óta. Azzal a szándékkal jöttünk vissza Németországból, hová az üldözés elől menekültünk, hogy atyánknak lába elé borulva, bocsánatért esdekelünk. Hiszen hét hosszú év alatt a legnagyobb harag és gyűlölség is mérgét veszti.

Kérdezősködni azonban, nehogy idő előtt felfedezzék kilétünket, nem igen mertünk. Annyit azonban mindjárt megtudtunk, hogy az én szegény atyám meghalt, de halála előtt levette átkát fejünkről. Ez megkönnyítette lelkünket, mert az apai átok még az idegenben is üldözött bennünket. Igazi megnyugvást, boldogságot sohasem tudtunk találni.

Férjem ötvösmesterséggel kereste kenyerét és Budára érkezve, utolsó dénárunkból is kifogyva, munkát keresett. De hiába járt, minden műhelyből elutasították, egy izmaelita pedig, kit nagy titokban felkeresett, azt újságolta, hogy atyja elutazott Budáról és csak hónapok múlva jó vissza.

Ezzel a kétségbeejtő hírrel tántorgott vissza és sírva rogyott mellém a nyomorúságos szalmafekhelyre, hol én s három gyermekünk, láztól vacogó foggal, betegen, éhesen vártuk visszaérkezését...

Munkanélkül, pénz nélkül, éhséggel, betegséggel küzdve, elhagyva istentől és embertől, még a legutolsó reménységünktől is megfosztva, a legsivárabb jövőnek néztünk elébe. Ez megtörte férjemnek erejét! Amúgy is gyenge egészsége felmondta a szolgálatot és tán elvesztünk volna, ha egy jószívű falusi asszony, ki a zápor elől a vámházba menekült, megszánya nyomorúságunkat, nekünk nem adta volna a tejet, vaját, kenyeret és gyümölcsöt, amely nála volt. Ez pár napra megmentett bennünket az éhhaláltól!

A nádorispán itt egy pillanatra szünetet tartott s vadoló tekintettel nézett Lőrinc úrra, ki nem merte fel-emelni szemét, csak mélyet sóhajtott és reszkető kézzel törülgette homlokát.

— Ebben a kétségbeesett állapotban kereste fel őket a kísértő, a kegyelmed küldöttje! A boldogtalan apa, hogy szeretteit a nyomor és éhhaláltól megmentse, fel akarta áldozni életét, hogy szíve vérét adja a kegyelmetek bűnös aranycsináló mesterségéhez! — kiáltotta a nádorispán felesattanó hangon.

Azt hitték, hogy a betegségtől gyötrött asszony alszik. De nem aludt! Minden szavát hallotta a véralku-

nak s mikor férje a kísértővel távozott, a küszöbre vándorzorgott, hogy a legelső ember segítségét kérje . . .

A gondviselés keze engem vezetett útjába, hogy megakadályozzam a büntettek legszörnyűbbikét! Nem borzad el kegyelmed, hogy saját fiát, saját vérének akarta feláldozni bűnös kincsvágyának. Mivel felelt volna lelkiismeretének, mivel az örökbírónak, ha ez a szörnyű bűn megtörténik?

Lőrinc úr szédült és meg kellett az asztalba kapaszkodnia. Most látta csak azt az iszonyú mélységet, melybe beleakart rohanni és amelynek már egészen a szélén állott.

— Még csak pár szót mondok!

Alkonyatig eltartott, míg a sokat szenvedett asszony azt a tenger küzdelmet, nélkülözést elbeszélte, amellyel apáik átkával terheltén, a messze idegenben küzdeniök kellett.

Én nem mondom el ezeket! Mert bár nagy az a véték, melyet kegyelmed el akart követni, még sem érdemel ilyen bűnhődést. Mert nagy büntetés, örökös lelkifurdalás lenne az kegyelmed lelkének!

A megrendítő viszontlátás alatt, láttam mit szenvedett kegyelmed, hiszen engemet is a lelkem mélyéig megindított. Elég büntetés volt ez kegyelmedre nézve, azért én, mint földi bírása, elengedem a bűnhődést, mely a vérrel való varázslatra és a bűbajos mesterkedésre van szabva, annál is inkább, mert kegyelmed nem annyira bűnös, mint inkább el van ámitva. Különben a három vádlott vallomásából a szembesítésnél majd minden kiviláglik! Most pedig Isten békéje és kegyelme legyen édes mindnyájunkkal!

Lőrinc úr szemében a megindulás könnyei csillogtak s alig tudott néhány köszönő szót hebegni.

— Ezt a kemény leckét fordítsa hasznára kegyelmed és boldogságot, lelkinyugalmat fog találni övének szeretetében; — mondotta nyomatékosan a nádorispán, mikor kint várakozó fáklyásai kíséretében eltávozott . . .

Lőrinc úr lehorgasztott fejjel kísérte egészen a kapuig, mikor azonban visszatért, — a nagyteremben, mely egykor oly viharos jelenetek tanuja volt — fia, menyé és három kis unokájának ölelő karjai várták, kiket bűnbánó megindulással szorított keblére:

— Feledjétek és bocsássatok meg keményszívűségemet! — mondotta az elérzékenyüléstől alig hallható hangon . . .

*

Pár nap múlva összeült a törvényszék, hogy ítélezzék a vádlottak felett, de miután szépszerével egyik se akart vallani, megtörtént a szembesítés, ekkor pedig, mintha csak összebeszéltek volna, mind a három Drághfy Lőrincire hárított mindent. E konok tagadás következtében keservesen megkínózták őket, a vízpróbával, hármasszával és a tüzes serpenyővel, mire aztán kivallottak mindent.

Lőrinc úr homloka hidegverítéket izzadt, sőt a bírák maguk is elképedtek, látva azt az iszonyatos dühöt, amellyel Mardochai, átkokat szórva, bevallotta, hogy igenis a hóhér bárdja alá akarta juttatni Lőrinc urat, amiért egyszer csatlósáival az egész utcán — ártatlanul — végigverette.

— Büszkeségét, döllyfét letörtem, mikor fiával az aranyműveslányt elvételtem, vagyonából kiforgattam, mikor rábeszéltem Zsigmond úr pazarló lányával való házasságra. Most pedig gyilkossá akartam tenni, hogy egészen hatalmamba kerüljön. Bosszúm teljes lett volna, ha saját fiának gyilkosává tehetem! — üvöltötte tajtékzó ajakkal.

Abu-el-Szirr, híres napkeleti bölcsről pedig kivilágolt, hogy tulajdonkép magyar születésű renegát. Török fogságba kerülve, áttért az Izlamra és a híres Ulali-Haszszán mágus és alchymista szolgája és famulusa lett Stambulban, kinek halála után, könyveivel s műszereivel együtt, Budára szökött, hol Mardochaival megismerkedve,

ez rávette, hogy a főnemes urat csalják az elmondott kelepcébe.

A vallomások során kiderült továbbá még az is, hogy az elásott háromszáz aranymárkán és a kicsalt aranyokon megosztottak és hogy a híres bölcsék köve nem egyéb, mint közönséges bononai kő, melynek az a sajátsága, ha napvilágra teszik, a sötétben villózva lövelli ki a magába szívott napsugarakat, a bűvös képeket pedig, a laterna magica segítségével mutogatták a hiszékeny adeptusnak...

Lőrinc úr a föld alá szeretett volna süllyedni! Ez a megszegyenyítés a legkeserűbb bűnhődés volt büszke lelkének, ami csak érhetette és jóformán nem is látta, mikor elébe számlálták a tőle kicsalt aranyakat, nem hallotta a felolvasott ítélet szavait:

«E mai napon és esztendőben, úgymint isteni urunknak, Jézus Krisztusnak születése után való egyezeröttszáz-huszonhatodik esztendőben, Szent-Jakab napját követő csütörtökön, világos nappal, lelkiismeretünknek tiszta sugallatából és a törvények igazságos mérlegelésével a legfelsőbb nádorispáni törvényszék által ítéltetett:

Miszerint Mardochai ben Shóra izmaelita, Toportyán Pál, álarcos nevén Abu-el-Szirr, magyar nemzetségét és keresztény hitét megtagadó török renegáttal és Abner ben Akhóf alkusszal, Drághfy Lőrinc főnemes kamarás úr és családja megrontására, vagyonából való kiforgatásra szövetkezvén, csakis a magasságbéli kegyelmes Isten mindenható öröködésén mult, hogy gonosztettük be nem teljesülvén, a legrettentőbb bűn el nem követtetett, e szerint tehát a büntető igazság teljes szigoránál fogva, de a fenti okokból mégis kegyelmesen ítélve, a vádlottak minden további mentség, excepció és appellata nélkül, a károستól kicsalt értékek és javak visszaadására ítéltetnek, személyeik pedig szintén a károsultnak holtigtartó rabszolgaságba adatnak, tehetvén, cselekedhetvén velük, amit akar, csupán saját lelkiismeretének számolva tetteiről, a mint-hogy a bírák is csak a magasságbéli istennek számolnak ítéletük felől . . .»

Síri csend fogadta a felolvasott ítéletet és mikor, az akkori szokások szerint, a rabszolgaságra ítélték láncait a tulajdonos kezébe adták, Drághfy Lőrinc hangja helyett, fiáé csendült meg a boltozatos törvényteremben:

— Atyámuram nevében én kérek alázattal szót, mint-hogy ő erős vértolulásai miatt, ebben a percben nem képes beszélni.

Az elnöklő nádorispán beleegyezően intett:

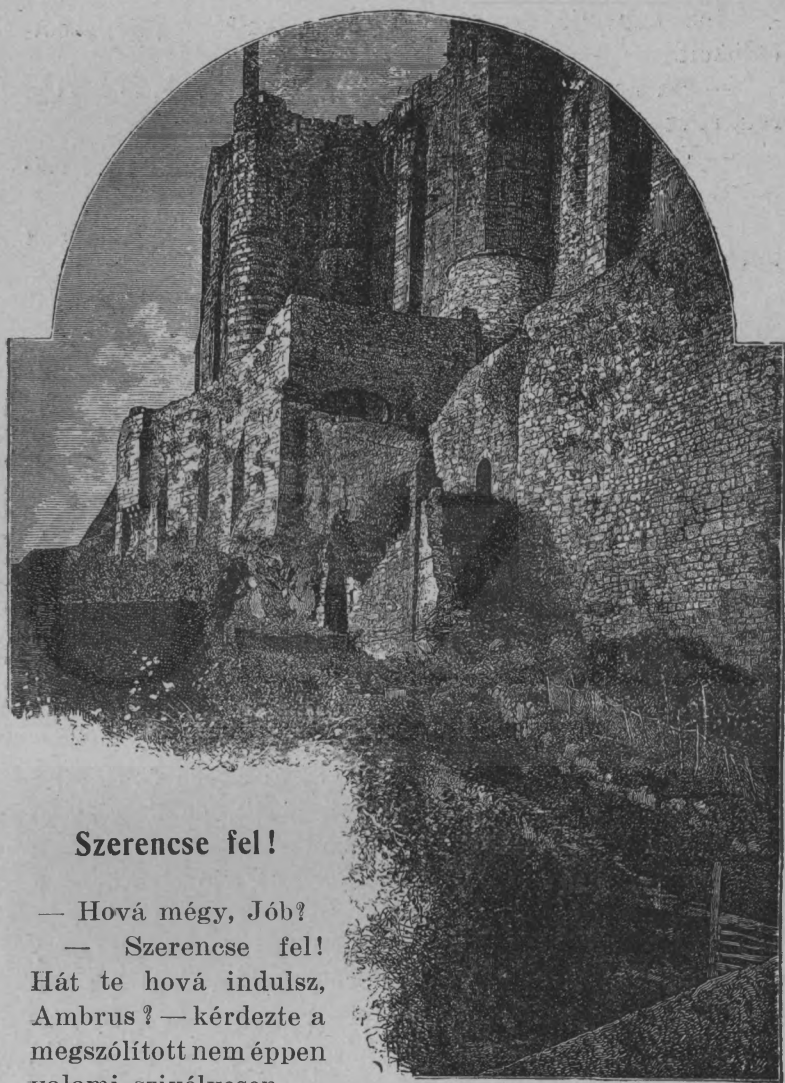
— Miután az ítélet értelmében a vádlottak nekünk adattak . . . csupán saját lelkiismeretünknek tartozván a felőlük való számadással, megbocsátunk nekik . . . Menjetek, szabadok vagytok! Javaitokból csak azt vesz-szük vissza, mi megillet, egy polturával se többet! — kiáltotta Andor csengő hangon és halvány arcán a meg-bocsátás nemes pírjával, ő maga oldotta le láncait.

— Szabadok vagytok! Menjetek békével!

A KINCSESVESSZŐ.

Országos Széchényi Könyvtár

Szerencse fel!

— Hová mégy, Jób?

— Szerencse fel!

Hát te hová indulsz,
Ambrus? — kérdezte a
megszólított nem éppen
valami szívélyesen.

Ambrus, a fiatal bányász nevetett:

— Te is kérdéssel felelsz, mint Psaltarius arany-
beváltó uram ő kegyelme! Mindazonáltal mégis csak meg-
mondom, ha Mariskóékhoz indultál, fordulj vissza, Tár-
nás apó otthon van!

Jób kedvetlenül ráncolta össze erős, fekete szemöldökeit.

— Én nem kerülöm az öreget! Hanem, ha tudni akarod, éppen ő hozzá igyekszem! — felelte nyersen.

— Csak nem lánykérőbe, Jób? Azt beszélik, nem szívesen lát unokája körül.

— Ez igaz, — de Mariskó kezét még se tagadta meg tőlem! — felelte Jób nyugodtan.

— Micsoda, hát megkérted? Ejh, de suttyomban ment az egész. Mikor lesz a lakodalom?

— Az még messze van! Tulajdonkép nem is volt formaszerinti megkérés, csak úgy beszélgettünk róla. Az öregapó azt szeretné, ha előbb valamicskét szereznék, mielőtt tűzhelyet alapítunk! Hanem ezt csak neked mondtam ám!

— Fölösleges, hiszen barátok vagyunk! De te, Jób, hiszen ha az öreg akarná, hát vékaszámbra találná az aranyat bűvösvesszőjével.

Jób arcán ezekre a szavakra két tűzvörös folt gyult ki, azután a szokásos «szerencse föl» bányászköszöntéssel minden további szó nélkül otthagyta pajtását és a patakmenti érezűzők felé indult . . .

Vasárnap délután lévén, a lakosság örege és fiatalja a házak előtti szakállszárítókon üldögélt, de Jób ügyet se vetve pajtásai hívogató kurjantásaira, lehorgasztott fejjel kerülgette ki a házakat, s a város felé vivő országútra lépett.

Ennek a majd hegynek, majd völgynek vivő országútnak az oldalán egy hegyfok-forma sziklameredek emelkedett, melynek köbe vágott lépcsői egyenesen a magaslat vén fenyőfái közé rejtett házaeskának a küszöbéig vezettek . . .

Jób a magaslat rekettyebokrai között bujkálva, jóformán körüljárta a meredeket, de sovárgó tekintete hiába kereste a ház körüli kertecskének levendula-, bazsalikom-, rozmarin- és zsályabokrai között annak a karcsú, magas leánynak az alakját, ki vagy a kert végében vagy

pedig a fenyőfák alatti, földbevert, falócán szokott rá várakozni.

Gondolatokba merülve állott meg a kertet körítő rekettyebokrok árnyékában és töprenkedve nézte egy vén rozmaringbokor levelein a sürgő-forgó hangyákat . . .

— Jó! — suttogta egyszerre egy lány leányhang s a másik percben egy sötétszöke hajtömegettől koronázott kedves fej bukkant ki a rekettye zöld levelei közül . . .

— Mariskó! — kiáltotta a bányász, a lány feléje nyujtott kezét hevesen megragadva . . .

— Csendesebben! Az ablakok nyitva vannak s nagyapó ideláthat!

— Beszélte veled? Mit mondott, megteszi érettünk? — kérdezte Jó felvillanó tekintettel.

A lány fejét rázta:

— Olyan mogorva, kedvetlen már napok óta, hogy mindig torkomon akad a szó, ha beszélni akarok! Szinte félnék tőle, ha nem tudnám, hogy annyira szeret . . .

— Eh! Nagyapád teljes életében mindig olyan harapos kedvű volt. Senki se látta még nevetni! — felelte csalódottan és eleresztette a lány kezét.

— Csodálod ezt, Jó? — kérdezte Mariskó szelíden. — Hetven év nyomja vállát és rajtam kívül senkije se maradt a földön. Lányai egymásután elhaltak és egyetlen fia, az én édesapám pedig, maig se tudom, mi módon, szintén meghalt. Ez sírba vitte nagyanyámat is. Hidd el, Jó, néha esténként sokat sírok magamban, mikor sötét, bánatdúlta arcára nézek . . . Úgy félek, hogy egyszer ő is csak itt hagy és akkor, mint a vad madár, egyesegegyedül maradok a világon.

— Ettől ne félj, Mariskó. Nagyapád, hetven éve mellett is, kiállja velünk, fiatalokkal a versenyt! Olyan erős, egyenes ő kelme, mint a bérci fenyő, bezzeg nem görnyeszti meg az öregség. Aki, mint ő, ötven évig dolgozott a bányákban, az vasból, acélból van kovácsolva!

— Hiszen míg a bányákban dolgozott, nem is féltetem, de mióta ott hagyta, még mogorvább, emberkerülőbb

lett. Szinte félek ránézni, mikor naphosszat elül magába mélyedve, a fenyvek alatti lócán!

— Ezt már mások is mondták! Úgy látszik, kedves helye az a lóca, honnan régi bányájára láthat. Hanem, mondd csak, Mariskó, nem emlegeti néha a fiát — és te se kérdezősködsz édesapádról?...

— Nem szabad senkinek se előtte emlegetni. Egyszer próbáltam, de sohse tenném. Olyan lett, mint a halál, s azt hittem, megöl a tekintetével...

— Furesa! — mormogta Jób, azután egyszerre megragadva Mariskónak a levelek közt babráló kezét, esdekelve nézett szelíd szemébe:

— Mariskó, beszélj nagyapáddal! Tedd meg, az Isten áldjon meg. A te kérdésednek nem tud ellenállni, hiszen jobban szeret a szemevilágánál... Tedd meg, ha szeretsz!

A lány habozott a felelettel és szemében könnyek csillogtak.

— De mikor fájdalmat okozok neki. Még most is szívembe nyíllal bánatos, vádló tekintete, s reszkető hangja, amellyel ezt felelte: «Mariskó, sírba akarod vinni nagyapádat?»

— Eh, ez csak afféle bogara ökelmének. A vén emberek makacsul ragaszkodnak ahhoz, mit fejükbe vettek. De azért ne sírj hát! — felelte nyersen.

— Jób! Mi lelt? Nem ilyen hangon szoktál beszélgetni velem, — mondotta a leány gyengéd szemrehányással.

— Tán nevessek, mikor napról-napra jobban elkeserít ez a húzavona. Ha igazán szeretnél...

— Jób!

— No igen, ha igazán szeretnél, nem ígéretnéd napról-napra, hanem megtennéd, hogy mielőbb az oltár elé léphessünk. Nagyapád azt akarja, hogy elébb vagyont gyűjtsen csekély keresetemből. No hiszen, ha erre várunk, szépen megvénülnénk, mire összekerülünk... és bosszúsan nevetett hozzá...

Ne vádold nagyapámat, ő csak javamat akarja. Sze-

retete szól belőle, mikor oldalad mellett nemcsak boldognak, de szerencsésnek is akarna látni...

— Ezt elhiszem neki!

— El is hiheted. Sokat látott, sokat tapasztalt, hiszen tudod, mindenki csak ő hozzá jó tanácsért. Nem egyszer hallottam, mikor így szólt: «A nyomorúság és szükség feldúlja a házi békét» és ilyenkor mindig rám nézett...

— Szép szavak és el is hinném, ha nem lappangna mögöttük valami. Téged nem akar elereszteni maga melől. Azt kívánná, hogy csak őt ápolod, őt szeresd, másra ne is nézz! Hohó, Tárnás uram, de még én is a világon vagyok ám! — tört ki a bányászból a harag és keserűség.

Mariskó megütközve nézett rá nagy kék szemével.

— Igazságtalan vagy! Szegény jó nagyapám szíve véret is odaadná, hogy boldognak, szerencsésnek lásson.

— Ha akarná, gazdaggá, szerencsésé tehetne!

A lány egy pillanatig kérdőn nézett rá, azután úgy elborult az arca, mintha sötét árnyék ereszkedett volna rá.

— Nem, azt nem teszi! Jób, az Istenre kérlek, ne kényszeríts rá. Mikor megigértem, nem tudtam...

— Mit nem tudtál? Beszélj hát! — mondotta nyersen ...

— Hogy édesapám halálát a bányavessző okozta... Legalább Magdolna nénő nagytitokban így sugta meg tegnap este.

— Vénasszonybeszéd — ostobaság! — kiáltotta Jób mérgesen... — Az új aranybányát is nagyapád fedezte fel bűbájos bányavesszőjével, mégsem érte eddig semmi veszedelem!

— Azt se én, se te nem tudjuk. Nagy okának kell lenni, különben nem tagadta volna meg ezelőtt egy héttel Nalácsi uramtól, a fejedelem ő nagysága tanácsosától, a vesszőpróbát. Ha valaki csak egy szót is szól róla, felkel és szónéklül a faképnél hagyja.

— Ha valami nagy oka lenne, arról a vele egyivású öregek is tudnának valamit. Mondom neked, Mariskó,

nagyapád csak makaesságból nem teszi. Boldogult apám-
uram is sokat emlegette nagyapád makaességát. A bá-
nyát is azért kellett otthagynia, pedig már tárnajáró volt.

— Jó! Jó! Nem hallgatlak, ha ilyeneket beszélsz!

— No igen... Mióta kérlek, Mariskó, hogy beszéld
rá, könyörögj nagyapádnak, tegyen próbát értünk a bá-
nyavesszővel. Széles e hazában nem volt még bányász,
kinek a vesszője olyan biztosan megmutatta volna az
arany- és ezüsteret. Nagyapádé egyszer se hibázott! Ahol
az ő kezében megrándult és meghajolt a bűvös vessző,
ott gazdag aranyér, jólfizető bánya nyílt meg a kutatók
előtt... Az ő vesszőjének híre olyan messze járt, hogy az
új bánya megnyitásánál maga a fejedelem is megjelent
egész udvarával. És ez a bánya még ma is gazdagon
fizet. Szép jutalmat is kapott akkor a fejedelemtől és
most még többet kapna, mert az országnak pénzre van
szüksége... Látod, Mariskó, akkor nekünk se kellene to-
vább várni, hanem, mint férj és feleség, mi lennénk a
legboldogabb pár a világon... A nagyapót is magunkhoz
vennők!

— Hiába kérném, nem teszi meg! Hisz a fejedelem
tanácsosának is megtagadta... Ne erőltess, Jó!b, nem
látod, milyen fájdalmasan esik nekem is...

— Azt hiszed, nekem nem! Legalább is tíz, tizenkét
évig kell várnunk, míg tárnajáró leszek, vagy valamics-
két összegyűjthetek... Mariskó, senkit se szeret úgy a
világon, mint téged, te tőled nem tagadja meg. Tedd meg
érettem, ha szeretsz.

— Nem tehetem, Jó!b, isten áldja lelkemet, nem tehe-
tem. Még érted se tudom nagyapámat sírba vinni!

— Bolondság! — felelte a legény és mérgesen zúzta
össze a rekettyebokor feléje hajló ágacs-káját. Ide hall-
gass, Mariskó! Valami rossz, bűn van abban, amit
kérvünk?

— Nincs!

— No, hát akkor mitől félsz? Nagyapád makaességá-
tól? Mondom neked, makaesség az egész, semmi egyéb.

Kérdezd meg akárkitől. Minden ismerős nevet rajtunk, de legjobban nagyapádon, hogy szegényül kucorog, mikor becsületes módon vagyonhoz, gazdagsághoz tudna jutni. Hejh, csak nekem mutatná meg, mint kell a bányavesszőt vezetni, tudom istenem nem volna gazdagabb ember nálamnál. Tetőtől talpig selyemben, bársonyban járnál, Mariskó és a fejedelemasszonyoknak se lennének oly gyöngyös kösöntyűi s gyémántos násfái, mint neked! És mindehhez nem kellene egyéb, mint nagyapádtól megtudni a bányavessző titkát! — sóhajtotta sóvárogva...

— Hiába kérdezné akárki, nem mondja meg. Egyszer hallottam tőle annyit, hogy rajta kívül nagyon kevés ember ért a vele való bánáshoz...

— Mikor mondta ezt?

— Mikor Ölyvedi főbányamester uram próbálkozott meg a bányavesszővel. Oh, istenem atyám, sohse imádkoztam annyit, mint azon a napon! Nagyapóra rá se lehetett ismerni. Minden ízében csak úgy remegett a dühtől! Minden pillanatban attól féltem, hogy kirohan a házból és emberhalál lesz a vége...

— No ettől félhettél! Ez a két ember halálos ellensége egymásnak. A főbányamester tette ki nagyapádat a bányából, amiért nem akarta neki felfedni a bányavessző titkát... Sőt még csekély évipénzétől is megakarta fosztani, melyet a fejedelem rendelt el számára! Csakhogy ez nem sikerült őkegyelmének...

— Nagyon rossz ember őkegyelme!

— Igaz, de tudod-e, hogy ő az egyetlen ember, aki nagyapádon kívül ért valamit a bányavesszővel való bánásmódhoz. Egy ízben sikerült is némi aranyat találnia, de azóta akárhányszor próbálta is, még csak meg se moccant a bűvösvessző kezében... Nagyapádnál pedig mindig gazdag bányára vezetett. Ezt nem tudja a főbányamester uram őkegyelme megemésztetni...

— Mariskó! Mariskó! — kiáltotta ebben a percben a házból egy mély, erős hang.

— Itt vagyok, nagyapám, — felelte a lány, Jób pedig a rekettyebokor mögé húzódott . . .

— Mit csinálsz odakünn abban a nagy melegben?

— Rozmaringot szedek a királynévízhez. Rontaiék Pistikéjének a szeme fáj!

— Mariskó! Megteszed? Ígérd meg gyorsan. Nagyapád mindjárt kiül a lócára. Nem akarnám, hogy itt lászon bujkálni!

Mariskó válasz helyett szomorúan a fejét rázta.

— Hát akkor hallgasd meg, amit mondok. Én nem tudok tovább várni . . . Holnap felmondok a tárnavezetőnek és messze Magyarországon próbálok szerencsét. Ott jobban fizetnek, a királyi bányákban. Isten veled!

— Jób! Ne menj! Maradj!

— Megteszed, amire kérlek? Beszélsz nagyapáddal?

— Akkor nem hagyod itt a bányát?

— Nem!

— Jól van! Akkor mindjárt megpróbálom! — sutogta még halványan az ijedtségtől, mire Jób rövid kézszorítással a bokrok mögé sietett, mert a fenyőfáktól árnyalt házaeska ajtaja megnyilt és egy galambfehér, hatalmas termetű aggastyán lépett ki rajta, hóna alatt a bibliával . . .

Homlokáról feltőlva a lapos bányászsapkát, áthatón villogó szemét keresve jártatta szerteszét bokros szemöldöke alól, de amint unokáját megpillantotta a fává vénült rozmaringbokor mellett, szigorú vonásai kissé megenyhültek s nyájasan intett neki.

Mariskó szorongva közeledett a lóca felé s észre sem vette, hogy nagyapja büszkén és boldogan pihenteti tekintetét karcsú alakján . . .

— Olvassak valamit, nagyapó?

— Majd később, leányom. Kivel beszéltél az imént a kertben? Úgy rémlett, mintha idegen hangot hallottam volna.

Mariskó elpirult, de a szelíd, nyájas hang hallatára, megkeményítette szívét és akadozó szavakkal könyörgött,

hogy próbáljon még egyszer szerencsét a bányavesszővel . . .

Az öreg arca elhalványodott egy pillanatra és átható tekintetét a fájdalmas szemrehányás egy nemével függesztette unokájára, ki féltében és megbánásában egyszerre csak sírva fakadt.

— Te nem okoznál nekem ilyen fájdalmat! Úgy-e, Jób beszélt rá erre? — kérdezte minden harag nélkül.

Mariskó intett és elmondta beszélgetésüket.

Az öreg apó bokros szemöldökei összehúzódtak.

— Ne haragudj rá, nagyapám!

— Tudod, hogy sohse haragszom . . . Hanem az a fickó ugyancsak sietne! . . . Akinek asszony kell, annak el is kell tartani tudni. Őkegyelme pedig kerüli a dolgot, mint az ördög a tömjént . . .

— Nagyapám, hidd el, egész héten szorgalmasan dolgozik a bányában, de hiába, nem tud semmit se félretenni, addig pedig több év eltelik, míg nagyobb keresethez jut, — védelmezte jövődöbelijét Mariskó, melegen.

— Hát várjátok meg azt a pár évet. Még úgysis fiatalok vagytok. A házasság csak a gondot és szükséget szaporítja és még pár év múltán is elég hamar fogjátok mind a kettőt megismerni . . .

Mariskó nyaka köré fonta formás karját.

— Nagyapám, édes jó nagyapám, ne tagadd meg kérésemet... Hiszen csak egy kicsike fáradságodba kerül, mi pedig boldogok leszünk . . . Te mindig szerencsés voltál a bányavesszővel s kincseket szerezhethnél, ha akarnád.

Némán tolta el magától unokáját s jó ideig mereven, tünődve nézett maga elé a földre, mikor azonban felpillantott és szeme a lány szorongó tekintetével találkozott, maga mellé mutatott a lócára.

— Ül ide mellém, lány, — mondotta egészen megváltozott hangon, azután rövid hallgatás után újra megszólalt.

— Tudod úgy-e, hogy a bányavesszőre még csak gondolni se szeretek, annál kevésbé beszélni róla . . . Egy-

szer azonban mégis meg kellett volna ennek történni! Legyen hát most!

Jób bizonyára elmondta néked, hogy legjobb barátaim és magasállású urak, hatalmas személyiségek hiába kértek, ostromoltak, hogy próbáljak szerencsét a bányavesszővel. Mindenkinék megtagadtam, noha sok gyűlölködést és ellenségeskedést kellett e miatt viselnem. Gazdag urak jöttek fényes ígérekkel, a hatalmasok erős fenyegetéssel, mégse tudtak rávenni.

Te persze nem tudod még, mi a kísértés? Nem tudod, hogy a gazdagság és az arany utáni vágy, olyan sívó éhség, amely sohasem lakik jól. Mennél jobban tömik, annál éhesebb, aki könyökig vájkálhat a kincsben, az válláig akar benne turkálni. Az emberek örömeit eltemettetik magukat, ha aranyból volna a sírgödör göröngye és aranyból a szemfedő. Az a sápadt, halvány ragyogás, az a rekedt hangú csengés sok emberből kilopta már a lelket, de engem nem tudott megejteni. Sem a gazdagság káprázatos fénye, sem a hatalmasok fenyegetése nem tudtak rávenni, hogy még egyszer kezembe vegyem a bányavesszőt . . .

— Még egyszer, nagyapám?

— Úgy van! Háromszor kerestem vele az aranyat, mind a háromszor gazdagságra vezetett. Hallod, mind a háromszor szerencsés voltam! Nem csalatkoztam, mégis csalódtam. A szerencse mellett egy hosszú élet nyugalmát, boldogságát vesztettem el! Mit gondolsz, meg lehet ezt arannyal fizetni? — kérdezte leírhatatlan keserűséggel hangjában.

Mariskó nem tudott felelni, csak szorongva nézett a komor tűzben égő szempárba . . .

— Persze, te ezt még nem érted! Nem is tudhatsz rá felelni! Régen volt az, mikor a bányavesszőt utoljára kezembe vettem . . . Azóta a fiatalokból öregek lettek, az öregekből por. Azok tán már tudják, micsoda sötét erő az, mely ezt a bűbajos vesszőt meghajlítja ott az ember kezében, ahol a föld mélyében arany rejtőzik . . .

Én is fiatal voltam, mint más, tele reménnyel, életkedvvel és vágyakozásokkal . . . Húszesztendős korában üres zsebbel is dúsgazdag mindenki, hát még ha olyan szépen keresett, mint én. Könnyen ment a munka nálam, könnyen kerestem a pénzt is s mert könnyen kerestem, könnyen el is szórtam, vigadtam az ünnepnapokon . . . Egy-egy vasárnap az egész hét keresete füstöt vetett! De csak nevettem rajta, hiszen csak a csákányhoz kellett nyúlnom, hogy borzbőrből készült erszényemben csengjen, csörögjön a pénz . . .

Pütkösd másodnapjának délutánján a szomszéd helységbe készültünk. Ott búcsú volt, így hát a mi tánchelyünk üresen állott. Bolondulásig szerettem a táncot, mint minden könnyelmű ember és én voltam az, ki váltig siettettem a pajtásokat, hogy induljanak már, mikor a kohók felől két idegennek látszó asszonyszemélyt láttunk közeledni.

Egyik fiatal volt, a másik öreg. Ez, mint később megtudtam, az anyja volt. A Korponás Juli házát keresték, ki nem régiben halt meg és csekély javait egy idegenben lakó hűgára hagyta . . .

Én, aki legjobban iparkodtam, pajtásaim nagy álmélkodására, én vezettem azt a két némbert a helység túlsó végén álló házhoz s útközben az özvegy elmondotta, hogy ő a Korponás Juli hűga s minthogy férje meghalt, itt szándékozik megtelepedni leányával, Mariskóval . . .

Dejszen, pajtásaim várhattak engem és várhatott a búcsú, meg a tánc is. Ott maradtam velük és segítettem a nagy echós szekeret a meredeken feltölteni s mire a nap nyugovóra szállt, az echós szekér minden cókmojkját a házba hordottam s illő helyére raktam.

Az özvegy szépen megköszönte segítségemet, Mariskó azonban nem szólt semmit. Vagy kétszer-háromszor rámnézett szelíd szemével, és mégis mikor hazafelé ballagtam, úgy tetszett, mintha igen-igen sok szépet és kedveset beszélgettünk volna . . .

Ettől a naptól fogva mindennapos lettem házuknál

és az a nap el volt veszve rám nézve, amelyiken Mariskót nem láttam, attól a vasárnaptól pedig, mikor eljött a táncra, más lánnyal egy fordulót se tettem többé...

Én is híres táncos voltam abban az időben, de mikor Mariskóval roptuk együtt a rázóst, a fordulót és csalogatót, mindenki szeme csak rajtunk függött. A többi pár kiállott, hogy bennünket láthassanak, a siposak és timborások pedig néha-néha egyszerre elhallgattak, annyira rajtunk veszett mindannyiok tekintete.

De bármilyen könnyelmű és könnyűvérű voltam is, nem ezért az olesó dicsőségért, hanem mélységes igaz lelkéért szerettem meg Mariskót, ki szintén egész szívéből viszonzta érzelmeimet, és mégis valahányszor ő és anyja célzást tett, hogy jó volna már, ha egy pár lenne belőlünk, nem tudtam rászánni magamat.

Nem a házasságtól idegenkedtem, hanem attól, ha megházasodom, vége lesz minden táncnak és mulatságnak, mert keresetemből nem telik ki a háztartás és a vasárnapi hejehuják költsége...

Számot vettem magammal, de se a tánerről, se Mariskóról nem bírtam lemondani és borzbőr erszényem csak úgy, mint azelőtt, hétfő virradóra üresen hevert a ládában...

Egy este azonban, mikor szokás szerint Mariskóékhoz ballagtam, az anyja a pitvarban, maga pedig a kert végében sírdogált.

Mintha a mennykő ütött volna le mellém, mikor megtudtam a nagy szomorúság okát.

Az özvegy nagynehezen kinyögte, hogy Mariskónak szép szerencséje akadt, de hát nem itt van a baj, hanem másban...

Korponás Julinak az ura a fejedelem csatlósa volt s urával együtt a tatárok fogságába esett. Hogy kiválthassa, összeszedett mindent, de még így is tetemes summát kellett kölcsönképpen felvennie, amiért házat minden bennevalóval együtt lekötötte...

Juli ezt a summát egész halála napjáig fizetgette, de

még jócskán maradt belőle és Mariskó anyja ezt csak a mai napon tudta meg, mikor a kölesönadó: másodvérbeli öccse részére leánya kezét annak rendje-módja szerint megkérte...

Mariskó kezéért majdnem valamennyi házassulandó legény esengett, így, bárhogy erőltettem az eszemet, nem sejtettem kilétét, mert ő se, se anyja nem mondhatta meg mindaddig, míg a dolog így vagy úgy, de dülőre nem jut.

Mindenkire gondoltam, csak az igazira nem. Szomorúan, tépelődve indultam hazafelé, de bárhogy csűrtem-esavartam az eszemet, csak oda lyukadt ki minden, hogyha egész esztendőn át éjjel-nappal dolgozom is és egy polturát se költök el a keresetemből, még akkor se tudnám kifizetni Mariskóék adósságát...

Mély bánat szállott a lelkemre! Mariskónak minden könnye a szívemet égette, s keserűen átkoztam könnyelmű dobzódásaimat, a sok elpazarolt pénzt, melyért sohasem hittem volna, hogy ily keserűen utólér a büntetés.

De hát hiába! Az ember mindig akkor lesz okos, mikor már késő! sóhajtott a merőn maga elé nézve az öreg s nincs az a nagy böcs a világon, ki a megtörténtet meg nem törtéنتé tudná tenni.

Álmatlanul forogtam ide-oda a hárságyon, melyet keményebbnek éreztem a kőnél és nyugtalan vergődésem fölverte pajtásaimat is álmukból...

— Mi az ördög bánt? — kérdezte legközelebbi szomszédom rosszkedvűen.

Mintha valami kényszerített volna rá, nem tudtam megállni, hogy ezt ne feleljem neki: «Sok pénzt szeretnék szerezni magamnak!»

— Próbálj szerencsét a bányavesszővel, ez majd megmutatja az arányat! — felelte álmósan, de mikor kérdezni akartam, rám mordult, hogy aludni akar...

A kis ablakon át ráláttam a holdra, amint lassan végigszántotta égi útját s olyan félig éber, félig álomféle állapotban voltam, mikor egyszerre csak úgy rémlett, mintha ezt súgnák a fülemben:

«Próbálj szerencsét a bányavesszővel!»

Halkan, de mégis olyan tisztán és érthetőn hangzott, hogy riadtan egyenesedtem fel.

— Te szóltál, Dávid? — kérdeztem szorongó hangon. Senki se felelt, csak az alvók mély, egyforma lélekezése hallatszott körülöttem s mikor virradatkor a tárnába indultunk, kérdéseimre Dávid vállátvonva, azt felelte, bizonyosan álmodtam az egészet, vagy valamelyik meg akart tréfálni.

Másnap éjszaka a pitvarban heveredtem éji nyugalomra. Hiába küzdöttem, megint az a féleber, félálomforma állapot fogott el és csak arra riadtam fel, hogy megint fülembé sügták:

«Próbálj szerencsét a bányavesszővel!»

Erről már nem szóltam senkinek, mikor azonban a harmadik éjszaka is megszólalt az a rejtélyes hang, valami felsőbb intésnek kezdtem tartani, amely talán szerencsémeket hozza meg.

Tudakozódásaimra azonban a legöregebb bányászok se igen tudtak valami biztatót mondani, végre az egyiknek eszébe jutott az öreg Áron, ki, mióta kilépett a szolgálatból, örökké a hegyeket s vízmosásokat bújja és a Temetvényeik pusztulásnak indult várában lakik a Sárkánykő tetején. «Ha valaki, ő bizonyosan többet tud mondani, ha ugyan él még.»

Ezzel a biztatással bocsátott el a legöregebb tárnajáró, mire én másnap szürkületkor nekiindultam a havasoknak.

Évekkel azelőtt, egy ízben télvíz idején a szénégetőkkel jártam ezen a tájon, de csak a Farkas-völgyig mentünk, és innen még majd félnapi járásra feküdt az Erdős-völgy, melynek végét a Sárkánykő zárta el magasba nyúló ormával.

Ezen a hegyormon sötétlettek a puszta és lakatlan Temetvényi vár romjai. A család rég kihalt, és büszkesátfészske omlásnak, pusztulásnak indult.

«... Egy ízben télvíz idején a szénégetőkkel jártam ezen a tájon ...»

Hol keressem én ebben a nagy köhalmazban Áron apót? — gondoltam idegenszerű borzongással, mikor megpillantottam a setét, komor falakat és ormóztatos tornyokat, melyek sűrű gazzal és vihartól tépett fenyvekkel voltak benőve...

A félig beomlott kapubolton keresztül botorkálva, a csókák és vércsék százait vertem fel, melyek visítva szallongták körül az őrtornyok ormait. Ezek közül egyik még lakható állapotban volt, a giz-gaz között pedig szélesre tiport ösvény vezetett a kígyóformán körülkanyargó lépcsőzetig. Ezen az ösvényen találtam rá Áron apóra, különben napestig kereshettem volna a beszakadt boltozatú termék és visszhangos folyosók tömkelegében.

A boltozatos toronyszoba falain kígyóbőrök, szárított gyíkok és tüskére tűzdelő himes szárnyú havasi pillangók és bogarak százai tarkállottak, a polcok és avatag szekrények teteje pedig szárított növény-esomagokkal és ragyogó kristálycsoportokkal s érckövekkel voltak telepakva. Ebben a szobában találtam rá az öregre. Éppen nemrég ért haza, s a nehéz út fáradalmait pihente ki.

Nagyon öreg ember lehetett, de még életerő és ifjú tűz ragyogott mind a két szemében s mikor előadtam neki jövetelem célját, sokáig némán nézett rám veséket átjáró tekintetével.

— Ki igazított hozzám? — kérdezte azután komoran.

Elmondtam neki, mekkora híre van a bányászok között, mire furesán nevetett.

— Űgy! Hát még emlékeznek rám! Persze, persze, gondolhattam volna... Minden elmúlik, csak az arany utáni vágy nem! — mormogta alig hallható hangon, azután nyersen, visszautasítón kérdezte: — megfontoltam-e jól, hogy mit akarok.

Mohó igennel feleltem, mert akkor már egészen elcsábított és körme közé ragadott a könnyű módon való meggazdagodás vágya, azután meg Mariskó képe is szüntelenül előttem lebegett.

Az öreg azonban habozni látszott.

— «Megmondjam, ne mondjam, eh, minek kíméljem én, ha önmagát nem kíméli» mormogta töprenkedve...

Akkor nem értettem ezeknek a szavaknak jelentőségét, de nem is gondolkoztam rajtuk... Csak a meggazdagodás vágya járt eszemben és mohón, dobogó szívvel figyeltem minden szóra, mellyel a kincsesvesző megszerzésébe s használatába beavatott.

Hálálkodó szavakkal akartam neki megköszönni, de az öreg gorombán rámrivallt:

— Lódulj utadra, tovább semmi közünk egymáshoz; és haragosan becsapta mögöttem az ajtót.

Rózsás remények között indultam visszafelé s megvigasztalva Mariskót és anyját, lázas türelmetlenséggel vártam azt az időt, mikor a kincsesvesszőt metszeni kellett.

Sohse érzett forróság hevítette véretem s agyamat különös gondolatok háborgatták. Olyan voltam, mint valami álomjáró s mikor éjfélénként Szent János imádsága közben, háromszor megvontam késemet egy napvilágot nem látott fenőkövön, mintha lassú suttogást hallottam volna körülöttem s szemem előtt el-elkáprázott valami...

Néha-néha megborzadtam valami ismeretlen belső félelemtől, de ez nem tartott sokáig. A gazdagság utáni vágy legyőzött bennem mindent és tán lelkemet is eladtam volna, ha kérte volna tőlem valaki...

Végre elérkezett Szent János-nap éjszakája. A holdvilág sűrű felhők között bujkált, mikor tizenegy óra tájban megindultam a titokzatosan suhogó erdő felé...

A bűbájos erejű imádságot mormolva, három mogyorólevelet szakítottam az erdőszélen, s valahányszor a szél feltámadt, egyet elhullattam belőlük...

Amerre a harmadik szállt, abban az irányban léptem be a halálos esőndességgű erdőbe, mely mintha megborzongott volna, olyan titokzatosan zúgott, sóhajtozott minden szélfúvásra...

Elszántan lépkedtem előre és pontban éjfélkor, a har-

madik imádság utolsó szavánál, az Atya, Fiú, Szentlélek Isten nevében, levágtam azt az ágat, mely karomat megütötte és Szent János három áldását mormolva, meghegyeztem egyik végét...

Kezemben volt tehát a bűvöserejű bányavessző egy sudár mogyoróhajtás képében és hátra se nézve — pedig ugyancsak zörgött, dübörgött mögöttem valami — siettem visszafelé...

Lehet, hogy csak felkorbácsolt vérem hitette ezt el velem, mert fülem csengett, szívem pedig a szétpattanásig dobogott, arra a gondolatra, hogy holnap már kipróbálhatom bűvös erejét. «Ahol hegyével a földbe fúródik, ott arany van, ahol csak érinti, ott ezüst rejtőzik» mormoltam szüntelenül és másnap reggel három legjobb pajtásomat beavattam a titokba, hogy jelen legyenek a próbánál.

Az öregtől hallottakat pontosan követve, mindkét kezemmel erősen megmarkoltam a bányavessző végeit és nagy köröket írva le, indultam az új ezüst-tárna irányában, pajtásaim pedig távolról követtek.

Bár szentül hittem a vessző csodás erejében, szívem mégis nyugtalanul és elfogódva dobogott...

Egyszerre szilaj lüktetéssel éreztem, hogy a vessző rezegni, rángatózni kezd markomban. Rekedt ordítás szakadt fel mellemből és görcsös erővel szorítottam össze kezemet...

Ott, ahol most az új ezüst-tárna szája nyílik, olyan erő rándította meg a vesszőt a kezemben, melyhez képest az én erőm semmi sem volt!

Bárhogy erőlködtem, ívként hajolt meg kezemben, azután kipattanva, hegyével a földet érintette...

— Itt ezüst van! — mondtam a felindulástól jóformán érthetetlen hangon és pajtásaim, kik nyomon követtek és mindent láttak, hangos örömujjongással vettek körül.

Én nem tudtam egy hangot se adni, de még örülni se tudtam. Mintha az egész hegy a mellemen feküdne,

lélekzetem elakadt, szemem előtt forogni, káprázni kezdett minden.

— Mi bajod, Samu? — kérdezték társaim, mert szinte visszajedtek arcomnak kísérteties sápadtságától...

Hogy mi bajom volt, magam se tudtam, felelni se tudtam, csak azt éreztem, mintha valami azt súgta volna, dobjam el a kincsesvesszőt és ne nyúljak hozzá sohse többet...

Bár engedelmeskedtem volna ennek az ösztönnek, mondotta bánatosan, unokájára nézve az öreg, mennyi minden másképp történt volna, de hát a késő bánat olyan, mint a folyóvíz. Ami egyszer lefolyt, az visszafelé sohse tér többé...

Fiatal voltam, könnyelmű voltam! Mit gondoltam én akkor a jövővel és sejtelmekkel!

Magam is elhittem, hogy a megerőltetés és a váratlan öröm zavarta fel bensőmet s néhány perc múlva, mindent feledve, én is együtt örültem pajtásaimmal és majdnem táncra kerekedtünk a mutatott helyen. Felfedezésemnek villámgyorsan híre ment nemcsak a helységben, de még a közeli városban is, hol a fejedelmi bányafőfelügyelő és az érevizitátor laktak.

Azonban senki se akart szavunknak hinni. Az öregebb bányászok fejüket rázták, hogy ilyen fiatalember mer próbálkozni a kincsesvesszővel, többi pajtásom pedig kinevetett, csúfolódott, a tárnafelügyelő pedig mérgesen ránk horkant, hogy jobb lesz, ha munkába állunk és nem lopjuk tovább a napot!

Csakugyan, a bányaharang megadta a leszállásra a jelet, engem azonban, mintha valami titkos hatalom marsztott volna, el sem tudtam mozdulni helyemről.

Megkértem pajtásaimat, hozzák el szerszámaimat, de közülök csak Gáspár tért vissza. A másik kettő, hogy a felügyelő kedvét ne szegje, leereszkedett a tárnákba.

— Én kirtartok veled, ha egy hétig kell is az ér után keresgélünk! — mondotta, mikor hozzáfogtunk a táráshoz...

Pár óra múlva ráakadtunk az ezüsterre. De milyen ér volt az! Némely helyen ujnyi vastag szálakból álló motringokban hevert a színezüstérc egymáson, máshol hajszálvékony szálakban, karnyi vastagságú fonadékokban kígyózott a kőben, fakószürkés csillogással...

— Én nem tudtam a feltárt kincset otthagyni — Gáspár szaladt tehát megvinni a jó hírt, mely futótűzként járta be a környéket és csakhamar a fél város ott tolongott az új tárna körül, ott tolongott a fejedelmi bányafelügyelővel és érevizitátorral az élén.

— Ez utóbbi hevenyében megvizsgálta az ércet és tiszta ezüstnek, az ágyát pedig gazdag ezüstartalmúnak találta, én azonban, isten tudja miért, nem tudtam egész szívemből örülni.

Olyanforma felindulás zajgott bennem, hogy alig tudtam rendes napimunkámat végezni. Talán azért is, mert boldog-boldogtalan nekem esett, hadd tegyenek próbát a bányavesszővel... Annyira kértek, annyit rimázkodtak, hogy utóvégre oda dobtam nekik, hogy próbálják meg. De egynek se sikerült! Én pedig, bármennyire rimázkodtak, erőszakoskodtak is, még a főfelügyelő és vizitátor kérésére se tudtam magamat még egy próbára rászánni...

A legszebb ezüstdarabokat kiválogatva, a felügyelő maga vitte el az új bánya hírével a fejedelemnek és én oly gazdag jutalmat kaptam, amilyent legmerészebb álmaimban se vártam. De báresak ne kaptam volna egy garast se, vagy legalább ne adták volna az én kezembe...

Ezen a könnyen szerzett pénzen nem volt áldás! Ahány aranydarabot és fényes tallért kaptam, mintha annyiféle rosszindulat költözködött volna szívembe. Régi pazarló, könnyűvérű természetem, minden más érzésen felülkerekedett. Amilyen könnyen szereztem, kétszer olyan könnyen szórtam, pazaroltam mindenfelé pénzemet...

Mariskó anyja most már komolyan elővett, hogy tartsuk meg a lakodalmat, én azonban mindenféle kifogással húztam, halasztottam, mert a vidám legényélet

most kétszerte jobban tetszett, mint azelőtt és hogy a szemrehányásaikat elkerüljem, csak nagy ritkán mentem el hozzájuk, pár rövid szóra...

Pedig isten látja lelkemet, igazán szerettem Mariskót, ki azonban kételkedni kezdett hűségemben, ami aztán civódást, haragot, végre pedig, anyja ösztönzésére, szakadást idézett elő közöttünk.

Keserű fájdalom, szilaj elkeseredés rágódott szívemen, de már akkor sokkal megátalkodottabb és dacosabb voltam, semhogy én nyujtsam kezemet a kibékülésre. Az én szememben ő volt a bűnös, és hiszékenységetemt átkozva, erőnek erejével elhitettem magammal, hogy tulajdonkép már nem is szeretem, sőt arra vetemedtem, hogy megüzentem neki, hogy nem is szerettem sohasem igazán... Hadd fájjon neki.

Nem tudom: fáj-e neki, de engem hamar utólért a büntetés! Mariskó másnak nyujtotta kezét, az én szívemben pedig, mintha csak erre várt volna, kétszeres erővel lángolt fel a visszafojtott szenvedély...

Most éreztem csak, mit veszítettem és tomboló fájdalomban az ivásban, táncban és multságokban kerestem feledést és tele marokkal szórtam a pénzt, csakhogy néhány pillanatnyi enyhülést szerezzek magamnak...

Természetesen, az ilyen esztelen pazarlással egy kincsesboltnak is hamarosan a fenekére lehetett volna jutni s egy reggelen én is arra ébredtem fel, hogy elvesztegettem boldogságom mellett, az utolsó polturám is odavan...

Újra dolgozni kezdtem tehát, remélve, hogy a munka gyógyulást és feledést hoz szívemre. De nem tudtam feledni. Néha-néha szilaj átkok között dobtam el a köfejtő esákányt kezemből, mert a tárnák setét mélyéből az ő szelíd arcát láttam felém mosolyogni, mire forró homlokomat a nyirkos kövekre hajtva, a megbánás keserű könnyeit hullattam...

A régi dac azonban nem hagyott nyugodni... Megakartam én is mutatni, hogy elfeledtem, nem gondolok rá többet. Ha ő másnak adta kezét, bosszúból én is megháza-

sodom és csakugyan elvettem egy leányt, a nélkül, hogy szerettem volna...

Jócsillagom azonban még egyszer oltalmába vett, mert olyan feleséggel áldott meg az Isten, amilyent imádkozva se érdemeltem volna meg. Szelíd, türelmes lélek, páratlan gazdaasszony volt. A munka csak úgy égett a keze között s nélküle elzüllött csavargó lett volna belőlem, mert újra kezdtem a kocsmázást, dorbézolást s nem egyszer napot-éjszakát egyfolytában kocsmáztam át és egyetlen polturát se vittem haza keresetemből.

Ő azonban egyetlen szemrehányó szóval se illetett, sőt még egy görbe tekintettel se mutatta, hogy az én hideg, durva bánásmódom fáj neki. Szelíd, barátságos pillantással fogadott, ha nagy mogorván hazatértem és szememből igyekezett ellesni kívánságaimat...

Ez a jóság meglágyította végre az én kemény, rossz szívemet. Magamba szálltam és mindjobban megszerettem ezt az áldott jó teremtetést, noha szívem mélyén még mindig ott sajgott a régi seb. A kocsmának többé tájékára se mentem, hanem megkettőztetett szorgalommal dolgozva, valamicskét félre is tehattünk...

Házasságunk harmadik évében, az én áldott jó Eszterem, egy fiúval, a te atyáddal, ajándékozott meg...

Határtalan boldogságom minden keserűséggel kibékített, mert ez a fiú volt minden örömem és büszkeségem. A csillagokat leszedték volna érte és kettőzött szorgalommal láttunk a munkához, hogy egy kis vagyunkát gyűjthessünk a számára...

Hangyaszorgalommal rakosgattunk polturát polturára, dénárt dénárra s milyen nagy volt örömünk, mikor a magam faragta hársfaládikóban a tallérok mellett, egy-egy sárga arany is fénylett. Persze, jó idő tellett bele, míg a dénárok és polturák egy-egy tallérrá nőttek, épp ezért folytonosan azon törtem a fejemet, mi módon lehetne vagyunkánkat még jobban gyarapítani, mikor egyszerre a kincsesvessző és első szerencsés próbálkozásom jutott eszembe.

Hanem feleségem hallani se akart a próbáról. A jó lélek most ellenkezett velem először, én azonban nem tágitottam, mert valósággal éjjel-nappal az a gondolat kísértett, hátha megint szerencsés leszek és gazdag jutalmat kapok csekély fáradságomért!

— Ezt nem pazarlom ám el, mint az elsőt, hanem beléteesszük az utolsó dénárig a hársfaládikóba, — biztattam minden jót remélve, mire szelíd mosolygással elhallgatott és egyetlen szóval se említette, hogy már napok óta megnevezhetlen aggodalom s féltő előérzet szorítja össze szívét, valahányszor a próbára gondol.

Felhagytam volna az egésszel, ha szól s miért titkolta előttem szorongásait a jó lélek, máig se tudom, sőt mikor az indulás perce érkezett, fiacskánkkal kezdett játszadozni, hogy elrejtse aggodalmait, melyekről nekem sejtelnem sem vala . . .

Minthogy a próbának már napok óta híre járt, nemcsak helységünk, de a város javarésze a környéken tolongott és mint elsőízben, kincsesvesszőm most is szökellő görbüléssel hajlott a föld felé, gazdag ezüsteret jelezve.

Erre óriási tolongás kerekedett, mindenki körém tódult, úgy, hogy majd összenyomtak, én pedig örülve, hogy ennél a próbánál nem éreztem azt a lélekzetfojtó kint és megfélemlítő borzongást, mint az elsőnél, meg se vártam az első csákányvágást, hanem vidáman siettem hazafelé.

Mikor beléptem a házba, feleségem félig magánkivül támaszkodott a falhoz és merev, zavaros pillantással nézett rám, mintha nem ismerne, csak mikor névén szólítottam, látszott feleszmélni és sírva borult karomba . . .

— Eszter, mi bajod, mi bánt? — kérdeztem aggódva, mire heves zokogás között elbeszélte, hogy már napok óta az az aggodalom kínozza, hogy engem valami szerencsétlenség ér a kincsesvessző próbájánál . . .

Alighogy elmentem hazulról, megint olyan kínos szorongás fogta el, hogy vigasztalást keresve, a Megváltó képe elé térdelt és java elmélyedtében, egyszerre csak

valaki erősen megzörgette a ház ajtaját és valamit bekiáltott, amiből Eszter csak az én nevemet értette meg és ugyanekkor több embert látott az ablak alatt sietve elrohanni...

Mindjárt az ötlött eszébe, hogy a szerencsétlenség íme megtörtént, mire olyan fájdalom és kétségbeesés fogta el, hogy eszméletlenül összerogyott...

Kis fiunk sírása azonban mindjárt magához térítette és mikor engemet épkézláb látott hazatérni, felindulása úgy ahogy lecsillapodott, de világgyújtás táján olyan forróhideg tört ki rajta, hogy ágyba kellett fektetni, melyből nem is kelt fel többé. A harmadik napon eltemettük.

Nehéz fájdalom és megpróbáltatás volt ez reám nézve! Ugy éreztem, mintha elszakadt volna bennem valami. Szüntelenül az a gondolat kínozott, ha kérésére hallgatam volna, máig is élne... Ezzel a nehéz váddal szemben azzal iparkodtam magamat megnyugtadni, hogy nem sejthettem a történeteket... Az eszem igazat adott, de lelkiismeretem mégis azzal vádolt, hogy ártatlanul bár, de mégis én vagyok oka halálának.

Idővel azonban ezek a kínzó emlékek enyhülni kezdtek s lassan-lassan belenyugodtam a változhatatlanba. Eszterem özvegy nékje hozzánk költözött és kis háztartásunkat vezette, atyád pedig erőben, egészségben gyarapodva, egyre több örömet szerzett atyai szívemnek, úgy, hogy egészen feledni kezdettem a mult nehéz megpróbáltatásait...

A piros-pozsgás fiúcska erős, szálas legénnyé fejlett és mint a legszorgalmasabb és legügyesebb bányászt emlegették mindenfelé. Mikor a fejedelem önagysága külföldi vendégeivel megtekintette a tárnákat, mint a legszebb és legderekabb bányászlegény, az én Ádámom vezette őket körül, az urak legnagyobb meglepődésére.

A szívem is repesett örömében, mikor egy nap megkérdezte, nem bánnám-e, ha megházasodnék? Noha még nagyon fiatal volt, mégsem elleneztem, mert választottja

egyike volt a legjobbaknak, Kata néne pedig már öreg volt és sokat betegeskedett, úgyhogy háztartásunk ki-kizökkent a rendes kerékvágásból...

Mikor megtörtént a lakodalom, az én vén szívem is megifjodott a fiatalok! boldogságától, mert anyádnak verőfényes mosolya és angyali jósága valóságos paradicsommá varázsolta kiseded házunkat, a te születésed pedig csak még jobban fokozta az örömet és boldogságot...

Noha a kincsesvessző csak úgy, mint most, akkor is az ágyam fölé volt akasztva, eszembe se jutott. Atyáddal együtt eleget kerestünk, mert rajtunk kívül nem volt szorgalmasabb két ember a fejedelem összes bányáiban...

Mikor a boldogság kelyhe csordultig megtelt számmunkra, akkor a sors néhány ürömeceppet vegyített bele. Zavartalan öröm és elégedettség ritkán van a földön. Az enyémet is megirigyelte a sors, vagy tán akkor tűnt fel az a balesillagzat, melyet a felsőbb hatalmak a mi romlásunkra rendeltek.

Minthogy öreg tárnajárónk meghalt, nem csak én voltam meggyőződve, de mindenki más is szentül hitte, hogy engem tesznek a helyére. Én fedeztem fel a gazdagon fizető új ezüsbányát, én voltam a legtapasztaltabb bányász az egész környéken és mégis más lett a tárnavezető. A gögös és nagyralátó Ölyvedi Gábort nevezték ki, azt az embert, aki Mariskó szívét és kezét ellopta tőlem, aki irigyem és ellenségem volt suttyó legénykora óta mindétig...

Az öreg keze ökölbe szorult és homlokán vastagra dagadtak az erek, mikor ezt a nevet nagynehezen kimondotta, úgyhogy Mariskó ijedten nézett haragtól torzult arcába.

— Nagypám, a bányakapitánynak szintén Ölyvedi Gábor a neve! — rebegte félénken...

Az öreg Tárnás keserűen felkacagott.

— Az hát! A tárnavezetőből bányaispán, a bányaispánból tárnabíró, ebből pedig bányakapitány lett.

Ölyvedi Gábornak felvitte az isten a dolgát. Csúszó-mászó, alattomos természete és nagybátyjának a pénzeszénye megszerezték számára a fődvarmester uram pártfogását, így lett aztán a szegény bányászból úr és parancsoló, a semmiből valami!

Ne hidd, hogy az irigység beszél belőlem! Ezt a bünt még a szükség és nyomorúság napjaiban sem ismerem, de mikor megtudtam, hogy Ölyvedi Gábort tették meg tárnajárónak abban a bányában, melyet én nyitottam napvilágra, azt hittem, a világ szakad rám s minden méreg és epe az én szívembe gyűlik...

Tették volna meg tárnajárónak a legutolsót, a legkorhelyebbet, a leghaszontalanabbat helyettem, levettem volna a sipkámat előtte, de, hogy ez az ember legyen az én feljebbvaló parancsolóm, ki örökkéig irigységével üldözött, ki ellopta tőlem a legdrágábbat, legkedvesebbet, ezt nem tudtam elnyögni és tudja isten mi történt volna, ha anyád és apád a nyakamba nem akaszkodnak és addig nem kérlelnek, könyörögnek, míg megfogadtam, hogy megnyugszom és példát mutatok a többieknek az engedelmisségben.

Ennél nehezebb megpróbáltatás nem ért az életben, de hát ő értük megtettem s eltértem mindent és Ölyvedi Gábort, ahol csak lehetett, kikerültem, mi annál könnyebb volt, mert ő, mint feljebbvalóm, döllyben és nagyralátásban rám sem nézett, hanem csak a feltárókkal küldözgette hozzám parancsait.

A második bányavizsgálat alkalmával, melyet a fejedelem kincstárnoka végzett, Ölyvedit megtették bánya-ispánnak. Ekkor a nélkül, hogy valamit tudtam volna róla, a legöregebb feltárók küldöttséggel kérték, hogy engem tegyenek meg tárnajárónak, Ölyvedi azonban annyi mindent beszélt az uraknak, hogy helyettem egy pelyhesállú ifjoncot, az ő bizalmasát tették meg az új bánya fejévé...

Mikor ezt hírül hozták, olyan haragos felzúdulás támadt, hogy isten tudja mi történik, ha én szép szóval

le nem csillapítom a háborgókat... És tudod-e, mivel csitítottam le őket? Te veled! Magasra emeltelek karomban, mire a fenyegető ordítózás egy percre lecsillapult.

«Ide nézzetek! — kiáltottam. — Mi lesz ezekből, ha ti kenyéradóitok ellen támadtok! Mindnyájan szülők vagytok, gondoljatok hát gyermekeitekre.» Talán őrangyalod szólalt meg kis szívedben, mert ezeknél a szavaknál kitártad parányi karodat és örvendező gögicséléssel hozzájuk kívánczoltál... mire a harag és elkeseredés mintegy varázsütésre lecsillapodott és csendesen szétoszoltak...

Másfél évvel ez után az esemény után éppen a te harmadik születésnapodat ünnepeltük, mikor atyádat sietve az ispáni hivatalba parancsolták, hogy mint legügyesebb és legtapasztaltabb feltáró, a kiküldött bányaurak jelenlétében próbafurásokat végezzen, mert bányáink vagy egy fél év óta jóformán a munkát is alig fizették. A leggazdagabb erek csak vékony szálakban, elszórt szemcsékben adták az ezüstöt, — Teleki főtanácsos uramnak pedig sok pénzre lett volna szüksége, hogy a magas porta adókövetelését megküldhesse...

A bányaispán uram, hogy tudományát és tapasztaltságát fitogtassa, maga is hozzálátott a furásokhoz, de hiába. A csákány és furó csak üres kőzetet tárt fel, melyben a nemes ércnek még csak nyoma sem mutatkozott.

«Kár a próbákért, kegyelmes uraim! Itt már hiába kereskedünk gazdag' ér után» szólalt meg Dömös, az előjáró, mikor a legdúsabb aknában sem mutatkozott eredmény...

— Tanácsoljon hát kend valami jobbat! — vágott szavába a kiküldött tanácsos urak egyike.

— Ha kegyelmes uraim hallottak valamit a bányavesszőről, volna itt valaki, ki mindig nagy szerencsével vezette. A két új bányát is Tárnás apó, ennek a fiatalnak az apja fedezte fel. Az ő kincses vesszeje olyan biztosan rávezet a föld méhében rejlő kincsekre, mintha csak a maga szemével látná. Különben a bányaispán uram őke-

gyelme legjobban megmondhatja. Tanuja volt mind a két próbának!

Ölyvedi Gábor szeme csak úgy szikrázott a tárna sötétjében és ha ölni tudott volna velük, a bányaelőljáró ott nyomban meghalt volna. A benne forrongó dühtől alig tudott a tanácsos urak kérdezősködéseire felelni:

— Ezt a próbát legutoljára kívántam hagyni! A kincsesvessző titkába én is be vagyok avatva...

— De tán mégis jó volna, ha Tárnás bányászt próbára szólítaná kegyelmed! — felelte Naláczai uram.

— Bizony, bizony, kegyelmes uram! Tárnás Péter vesszeje mindig szerencsével jár! — bizonyította a bánya-előljáró is.

— Fogja be kend a száját! — rivallt rá harsányan Ölyvedi. Kegyelmes uram, fordult aztán alázatos mosolyt erőltetve a fejedelem mindenható emberéhez — ne méltóztassék erre a sületlen mende-mondára hallgatni. A próbára itt vagyok én és fenn a kancelláriában majd bővebben kifejtem okaimat...

Komoran hallgattam, mikor atyád alkonyattájban hazakerülve, elmondotta a fentieket és alig tudtam saját szememnek hinni, mikor másnap reggel ellenségemet, Ölyvedi Gábort láttam házam felé közeledni.

Minden csepp vérem fejembe tódult s megszerettem volna fojtani ezt az embert, de anyádnak ijedt, rimánkódó tekintetét látva, erőt vettem magamon és megnyugtattva kiküldtem a szobából...

Pár pillanatig némán, farkasszemet néztünk egymással, mire tekintetét lesütötte...

— Egy ajánlattal jövök hozzád, — szólt komoran. Nagy jutalmat kapsz, ha megtalálod az elveszett eret hibázhatlan bányaavessződdel...

— Hát elismered, hogy hibázhatlan? — kérdeztem gúnyosan.

— Elismerem, noha én nem tudtam vele semmire se menni! Persze, nem vagyok egészen a titokba avatva...

— Úgy van. Bár többször próbálkoztál, még sem tud-

tál vele semmire se menni! Ezért voltál egész életeden át irigyem és ellenségem! — vágtam a szeme közé, nem tudva tovább türtőztetni magamat.

Ő azonban döllyfösen hátravetette fejét:

— Ne feledd, hogy feljebbvalóddal beszélpsz! — felelte jéghidegen. Eljöttem, hogy felhívjalak a próbára. Bányavessződ, ha már két ízben hozott szerencsét, harmadszor se fog elmaradni a siker!

— Bizonyára nem! Sőt ha tízszer próbálnám, mindannyiszor biztos volnék a sikerben! — feleltem, hogy irigy lelkét még jobban gyötörjem...

Pár pillanatig leső, alattomos tekintettel nézett rám, mintha gondolataimat akarná kutatni.

— Urunk önagysága, a fejedelem, három nap múlva udvarával ideérkezik, mert látni kívánja a kincsesvessző próbáját. Az ő magas személyét csalódásnak nem szabad kitennünk, annál inkább nem, mert a francia, hollandus és a lengyel udvarok követői is kíséretében lesznek...

Nem szóltam rá semmit, mire tovább folytatta:

— Nekem is van egy a fekete mágia szabályai szerint készült bányavesszőm s egy ízben rá is vezetett ugyan az ezüstre, de többször megesalt, így nem merek bízni bűvös erejében...

— Hogy mi az a fekete mágia, nem tudom, csak annyit tudok, hogy az az ezüst, melyet felfedeztél vele, nem volna elég egy ezüst dénár veretésére! — feleltem sértő nevetéssel...

Láttam, mint szökik a vér hegyes ábrázatjába, de tudott uralkodni magán s nem mutatta haragját.

— Ép ezért kérdezlek, hajlandó vagy-e fejedelmi urunk jelenlétében egy harmadik próbára?

— Nem — feleltem határozottan...

— Gondold meg a dolgot. Fejedelmi urunk haragját vonod fejedre!

— Meggondoltam! Nem teszem!

Olyan nyugodtan fogadta ezt a visszautasítást, mintha el lett volna rá készülve, sőt úgy láttam, mintha

örülne neki. Megvallom, ez kissé zavarba hozott, mert éppen ezzel reméltem diadalmaskodni fölötte...

— Jól van, ne beszéljünk hát róla többet! Mást mondok néked. Fiadat megteszem tárnajárónak, téged pedig az aknavezetők fejének, azután feledjük a régi ellenségeskedéseket. Mindezekért nem kérek egyebet, taníts meg, avass be a bányavessző titkába és vezetésébe!...

Mintha hályog hullott volna le szememről, fenékgig beláttam az alattomos kísértőnek csalárd lelkébe s egy neme a mámornak fogta el a szívemet, hogy a sok évi keserűségnek és gyűlölködésnek egy részét most visszafizethetem neki és leránthatom képéről az álarcát.

— Hiába örülsz, hogy a próbát megtagadtam! Ölyvedi Gábor, a kincsesvessző titkát sohse fogod megkapni és nem fogsz érdemeket, jutalmat szerezni a fejedelem előtt egy új ér felfedezéséért! — kiáltottam diadalmasan... És most menj! Egyéb beszélni valónk nincs egymással!

Ökegyelme nem ezt a feleletet várta, mert egy pillanatilag villámsujtottként állt helyén és minden csepp vér eltűnt arcából.

— Megemlegeted még ezt a napot. Majd csak ezután tudod meg, ki vagyok én! — sziszegte mérgétfúvó kigyóként és nagy dühvel elrohant...

Szegény anyád félve nyitotta ki az ajtót, de elégtelenséget látva, megnyugodott, atyádnak pedig arra a kérdésére, mit végeztem a bányaispánnal, csak annyit feleltem: «Kissé a fájós fogára tapintottam ökelmének!»

Atyád erre nagyon elégedetlen arcot vágott, de másnap ennek is megtudtam az okát...

Vasárnap lévén, szokás szerint kiültünk ide a lócára, és fiam a kincsesvesszőre terelve a beszédet, kérni kezdett, hogy próbáljak vele szerencsét a fejedelem jelenlétében és ne hajtsam el erővel a szerencsét magamtól.

Hiába mondtam, hogy nem vagyunk rászorulva. Eleget keresünk kettősben, sőt már egy kis pénzecskenk is van félretéve, mirevaló volna hát a gazdagság? A kincs

gond, a gond pedig betegség! Nem tágitott, utoljára még anyád is egyesítette kérelmét az övével, hogyha ő értük nem, hát te érted tegyem meg és két kis karoddal átöleltette nyakamat...

— Nem tudják, mit kértek! — mondtam elkomolyodva és elbeszéltem nekik a két próba, valamint a kincsvesztő megszerzésének történetét...

De mitsem használt. Atyád prókátorként védelmezte a maga felfogását és véletlennek, képzelődésnek mondtotta a történeteket, mikhez a bányavesszőnek semmi köze és olyan szépen, olyan okosan beszélt, hogy végre magam is gondolkozóba estem és kételyeim támadtak, hátha csakugyan tévhit lesz az egész.

Húsz év az sok idő! Ezalatt bármely érzés és védekezés erejét veszti vagy elmosódik az emberben... Már pedig ennyi idő mult el a második próba óta. És mint-hogy magam is szerettem volna elhinni, hogy szerencsétlenségemnek nem a bányavessző volt az okozója — addig-addig ismételttem ezt a gondolatot, míg végre magam is elhittem, hogy véletlen volt az egész. Véletlen és semmi egyéb!

Mindazonáltal mégsem voltam egészen megnyugodva és csak vonakodva engedtem. Hiába, fiam kérését nem tudtam megtagadni és mikor harmadnap a fejedelem udvarával együtt megérkezett, atyáddal együtt ünneplőbe öltözve, Naláczí tanácsos uramnál jelentkeztünk...

Ölyvedi Gábort a méreg ette s ha szándékunkról elébb értesül, bizonyára nem eresztett volna a fejedelmi tábor közelébe, melyet a Rekettyés patak melletti réten ütöttek fel...

Enyhe, nyár eleje lévén, a fejedelem a szultántól ajándékba kapott fényes tábori sátrat akarta kipróbálni és így kívánságára a külföldi vendégek és a sok cifra udvari nép is tarka sátrak alatt tanyázott és másnap reggel, mikor atyád kíséretében a hegy felé indultam, mind körém tolongtak, mert látni akarták a titokzatos erejű vesszőt.

Némelyek csalódva fordultak el, mások bizalmatlanul fejüket rázták, mikor az egyszerű mogyorófavesszőt megpillantották, mert, mint szavaikból kivettem, egészen másnak, különös formájúnak s mindenféle alakú bűbajos jelekkel telefaragottnak gondolták...

Mikor a fejdelem megjelent, barátságos szavakkal intett, hogy fogjak a próbához, mire lassan a szomszéd hegyesúcs felé indultam...

Minek mondanám el még egyszer, mint kezdett rán-gatódzni a vessző kezemben, olyan erővel, mint még soha-sem és milyen erővel süvített egyszerre vége a föld felé és mint állott meg reszketve benne.

— Aranyat mutat! — mondtam, csudálatos érzésektől borzongatva és a fejedelem, ki főtanácsosával oldal-mellett lépegetett, megilletődött arccal parancsolta meg, hogy fogjanak a feltáráshoz.

— Ezt nem hittem volna! Babonának tartottam az egészet! — mondotta többször főtanácsosának, ki mind-annyiszor csak szótlan fejbőlintással helyeselt...

Atyád volt, ki az első csákányvágást megtette és az ünneplőbe öltözött fiatalok kettőzött serénységgel láttak a feltáráshoz, mikor a hegyoldal egyszerre csak nagy zuhanással beomlott és sötét, tárnaszerű folyosó táton-gott elénk.

— Egy régi bánya, világosan látszanak a vájások nyomai — mondták a tapasztaltabb, vén bányászok csodálkozva.

Csakugyan egy régi római ezüstabányára vezetett a kincsesvessző, mert egy oldalüregben huszonnégy darab római bélyeggel ellátott színaranyrudat találtunk, a fo-lyosó falait pedig ezüst erek ágagták be mindenfelé...

— Valamely földindulás temethette be és azóta fele-désbe merült! — szólalt meg Teleki főtanácsos uram, de a fejedelem nem is hallgatott rá abbéli nagy örömében, hogy sokféle alakú cserépmécseket, régi bányászszerszá-mokat és ákombákom-írással telekarcolt könyvalakú

viasztáblácskákat találtunk nagy mennyiségben. Még az aranyból és ezüstről is jobban örült ezeknek.

Nékem és fiamnak gazdag jutalmat ígért és mikor a dinnyealakú bőrutazóhintók előálltak, még egyszer színe elébe hivatott és kegyelméről biztosítva, megígérte, ha valami kérelmem lesz, hát csak forduljak hozzá egyenesen...

Ekkor véletlenül Ölyvedi Gáborra pillantottam, ki szintén a fejedelmi kíséret között ödöngött. Földült arcáról annyira le lehetett olvasni irigy lelkének a háborgását, hogy pajtásaim figyelmeztettek, hogy jó lesz, ha óvakodom ettől az embertől...

Máskor tán örültem volna e kaján lélek mérgének és irigységének, most azonban még nehezebb lett tőle a szívem! Nem mintha félttem volna tőle, hanem mert olyan baljóslatú szorongás fogta el szívemet, mintha valami nagy szerencsétlenségnek a közeledését érezném.

Atyád azonban kinevetett s nagy vígan azt felelte, inkább gondoljak a nagy jutalomra. «Ügy-e, apám, az lesz kis Mariskónk hozománya?»

A harmadik napon az új bányát már annyira átjárta a levegő, hogy a mélyebb tárnákba is le lehetett ereszkedni és atyád, ki az új bányában nagyobb keresetre remélt szert tenni, mindennek előtt próbatárásokat akart végezni, hogy az ezüst erek gazdagságát és mélységét megbecsülhesse...

Én csak helyeselhettem ezt a szándékát, mert ez volt a dolognak rendje-módja, de hiába is akartam volna róla lebeszélni! Annyira az én fiam volt, hogy amit egyszer a fejébe vett, attól el nem tántorította semmiféle hatalom és ellenkezés, mégis, mikor szálás alakját a hegyközbe láttam befordulni, mintha azt sugta volna valami, hogy visszahívjam és vele menjek.

Eh, bolondság, mormogtam, önmagamra bosszankodva, hogy attól az ismeretlen szorongástól nem tudok szabadulni és szinte megkönnyebbültem, mikor meghaltam az öreg Ince száraz köhécselését.

Ez egy szerencsétlenül járt bányásztársunk volt, kinek egy bányaomlás alkalmával mellét és lábát annyira összezúzták a leomló kövek, hogy egészen nyomorékká lett, úgy, hogy az érzűzőkre való felügyelettel bízta meg a bányaispánság.

— Tegnapelőtt nem jöhettem, hogy szerencsét kívánjak nektek, — köhécselte, összeaszott jobbját felém nyújtva, — de ma már nem hagyott a lelkiismeretem nyugodni! Őcsém, ne kísértsd a földöntúli hatalmakat. Manó vigye a gazdag jutalmat, ha szerencsétlenség szegődik a nyomába.

— Hogy érti ezt, kelmed, bátyám? — kérdeztem megdöbbenve.

— Nem akarok a lelkedre terhet rakni, de mindig azt hallottam, hogy az ilyen históriának nincs jó vége. Emberfia ne avatkozzék olyan dolgokba, melyek a felsőbb hatalmaknak vannak fenntartva. Ne próbálkozz többet a kinesesvessző vezetésével!...

— Ez volt az utolsó! Még tegnapelőtt megfogadtam! — feleltem.

— Akkor jól van! Ámbátor sok mindenfélét összebeszélnek az emberek, de minden polyvában akad pár szem tiszta mag is. Vén ember vagyok már, sok jót, sok rosszat láttam az életben, de olyat még nem, kinek a bánya-vessző szerencsét hozott volna...

— Azt akarja tán mondani bátyám, hogy a bánya-vessző a rossznak hatalmába adja az embert? — kérdeztem szorongva.

— Nem, hanem a hamis, csalóka hatalmak kezébe, melyek ha nem is romlásba, de szerencsétlenségbe döntenek. És ha mindebből egy szó se volna igaz, még se járhat áldás és szerencse a próbákkal. A könnyen szerzett vagyon henyelőt, pazarlót csinál az emberből — a henyeség pedig sok rosszra ráviszi az embert. Csak a szorgalmas munkásság nyomán fakad igaz áldás és szerencse.

Úgy éreztem, mintha az öreg szavai lelkemből fakadtak volna és megborzonek, mikor egyebek közt azt mon-

dotta, hogy a kincsesvesszőhöz van kötve a tulajdonos élete is, ha a vessző elvész, vagy megsemmisül, meghal nyomban a gazdája is.

Ebben a pillanatban anyád lépett ki a házból és szokás szerint egy pohár bort és egy darabka kenyeret hozott az öregnek.

— Hát a fiad, Ádám, hol van? — kérdezte a rokkant.

Azt feleltem, hogy az új bányában próbatárásokat végez. Nem szólt rá semmit, hanem megvárta, míg anyád bemegy a házba.

— Lehet, hogy csak mende-monda, de tán mégis jobb lett volna még egy napot várni. Azt mondják ugyanis, hogy annyi nap elteltével szabad csak a táráshoz fogni, a hányadik volt a próba! — mondotta és nem sokára eltávozott, de utolsó szavai annyira nyugtalanítottak, hogy én is felkapva szerszámaimat, atyád után siettem, a bányánál azonban azzal a rettenetes hírrel fogadtak, hogy az egyik tárna beomlott és atyádat tíz társával együtt eltemette... ezeknél a szavaknál az öreg kezébe rejtette arcát s megrázó hangon zokogott...

Mariskó nyakába borulva együtt sírt vele s keserűen vádolta önmagát, hogy ezt a fájdalmat felidézte...

— Ne bánd, édes lányom! Egyszer így is úgy is el kellett volna mondanom, noha annak a rettenetes napnak emléke a poklok pokla számomra — folytatta kis idő múlva, miközben kezével végigsimította néhányszor unokájának selyemlágy haját...

Azt hittem, nem élem túl ezt a nehéz csapást, ám az ember sokat kibír, sokat el tud viselni. Mindamellett nem tudom mit tettem volna fájdalomban és kétségbeesésben, ha rólad és anyádról nem kellett volna gondoskodnom... De nem sokáig gondoskodhattam szegényről... Három év múlva, édesapád halálának évfordulóján apád mellé temettük őt is... Most hát hallottad, édes leányom! Akarod-e, hogy negyedszer is próbát tegyek a kincsesvesszővel?

Szelíden, nyugodtan mondta ezt, mégis olyan szívet-

rázó valami szólt hangjából, hogy Mariskó remegő ajakkal hallgatott s inkább kész lett volna lemondani szerelméről, sem hogy kérelmét még egyszer megújítsa.

— Nagypám, kedves jó nagypám! Nem vádolhatod magadat semmivel! Téged nem érhet vád és lelkifurdalás. A véletlen szerencsétlen összetalálkozása volt az egész! Ne gyötörd hát magadat ezekkel a szomorú visszaemlékezésekkel! — mondotta, az öreg mellére borulva, mert úgy érezte, hogy vigasztalni tartozik nagypáját, amiért ezeket a keserű emlékeket felidézte.

— Én is ezzel iparkodtam vigasztalni magamat, lányom! — felelte komoran Tárnás apó. — Lehet, hogy a véletlen műve volt. De vannak körülmények, melyek a szerencsétlen véletlent mintegy kihívják! Ezeket a körülményeket felidézni tehát vakmerő Istenkísértés lenne!... Sok okos ember ugyanazt mondta, amit te, még se nyulok soha a bányavesszőhöz.

Mariskó még jobban meg akarta nyugtatni az öregget.

— A bányakapitány több próbát tett, mint te, nagypó, látod, még se történt vele és családjával semmi!

Az öreg élesen, erőltetetten kacagott, szemében azonban olyan vad láng lobbant fel, hogy a lány visszaijedt. Tudtán kívül, a legsebzőbb pontján érintette az öreg szívét.

— Mondok néked valamit, — Mariskó — szólott rekedten. — Ki ne mondd többé előttem ezt a nevet. Egy embert gyűlölök és utálok a földön! Ez az az ember! Ahol csak a nevét hallom, távozom onnan... Ne emléged hát nekem, akármit csinál. De annyit mondhatok — és itt vad diadallal rázta összeszorított öklét — ez az ember egy mákszemnyi nemes ércet se fog kincsesvesszőjével felfedezni soha, ha százszor próbálja is...

Ezek után a szavak után felkelt és erős léptekkel bement a házba...

Mariskó gondolatokba merülten maradt helyén... Azt már régen hallotta, hogy nagypája és a gazdag, ha-

talmas Ölyvedi Gábor, a bányaispán, engesztelhetetlen ellenségek és ez ellenségeskedések okát jórészen megtudta az elmondottakból, azt azonban már nem tudta, hogy milyen elkeseredett élet-halálharc kezdődött e között a két férfiú között, apja halála után.

Ugyanis, alig hogy az öreg fiát eltemette, minden módon mellőzni, üldözni, bosszantani kezdte. A felsőbb helyeken árulkodott ellene, hamis tanukat bérelt, szóval, minden módot megpróbált, hogy elbuktassa és elvesztse...

Tárnás Ádám emberi erőt meghaladó türelemmel évekig tűrt és védekezett, hogy menyé és unokája számára megszerezhesse a mindeppnapi kenyeret. Csakis ezekért zabolázta lázongó indulatait, de kétségbeesve érezte, hogy ez így nem tarthat tovább. Minden erejét, egészségét felemésztí az örökös aggodalom és visszafojtott düh, ellensége pedig, mintha maga az Ég is pártolná a gonoszt, napról-napra emelkedik a jólétben és hatalomban, mert a bányaispánból e közben bányabíró, ebből pedig bányakapitány lett és ezzel sorsa és jóléte egészen ettől az embertől függött.

Már-már azon gondolkodott, hogy kis unokájával átköltözik a távol Magyarországba, mikor egy mentőgondolat ötlött eszébe. Megemlékezett a fejedelem kegyes szavairól és másnap már útban volt Szamosújvár felé, hol akkor a fejedelmi udvar tartózkodott.

Apaffy Mihály kegyesen fogadta az öreget és megemlékezve ígéretéről, keresetének megfelelő, holtigvaló évpénzt rendelt az öregnek, amivel ellenségének méregfogát egyszerre kirántotta, úgyhogy többé semmiben sem árthatott neki...

De, ha nem árthatott neki így, megpróbálta amúgy. Mindenféle pört akasztott a nyakába, vitássá tette kis házhelyét, pár darab földceskjét, úgyhogy még egyszer a fejedelem pártfogásához kellett fordulnia.

A fejedelem azonban éppen vadászaton volt a gergyószéki havasokon és Tárnás Ádámot Teleki Mihály fő-

tanácsos uramhoz utasították, aki amilyen szigorú, éppen olyan igazságos volt és amúgy se jó szemmel nézte az udvari cselszövések és aranyak segítségével magasba kapaszkodó csúszó-mászókat...

Az öreget megnyugtató szavakkal bocsátotta el útjára, a bányakapitány uramnak pedig olyas valamit üzent, mitől valamennyi pörnek, keresetnek egyszerre vége szakadt és többé semmiféle váddal és zaklatással nem mert ellene nyíltan fellépni.

Így álltak a dolgok történetünk kezdetén s ki tudja meddig állt volna ott szomorú gondolataiba merülve Mariskó, ha az egyik rekettyebokor zörgésre fel nem ijeszti.

Gyorsan letörölte tehát könnyeit és a kerítéshez ment.

— Te vagy, Jób! Megtettem, amire kértél, de, oh Istenem, ne haragudj. Történjék, aminek történnie kell, de ha szívem szakadna is bele, nem tudnám rávenni a nagyapót a kincsesvessző próbájára, — mondotta reszkető hangon...

— Mindent hallottam, mert ott álltam mögöttetek a bokrok között... Nem erről, másról akarok most veled beszélni!

— Istenem, hát miről? Mi lelt? — kérdezte Jób, sötét arcától megijedve a lány.

— Mariskó, miért kerülgeti a bányaispán uram ökegyelme unokája a házatokat? Mi keresete van itt a fejelelem testőr apródjának?

— Csak nem gondolod?...

— Én nem gondolok, hanem kérdezek! Miért bujkál itt, mint farkas a juhnyáj körül? Mikor meglátott, tolvajként sompolygott odább...

— Istenem, ne kiálts hát oly vadul! A nagyapó meghallja, pedig ezt nem szeretném! — suttogá aggodalmasan...

— Mariskó, mióta bujkál itt körülötted? A bányaispán már három hete, hogy idetelepedett. Miért nem szól tal nekem erről?

Jób arca egész fehér volt s ajkát annyira össze-

harapta, hogy a vér majd kicsordult belőlük, Mariskó arca ellenben lángolt és szelíd szeme a harag és megbántódás tüzeiben égett.

— Miért nem szóltam? Mert magam is el tudok banni ökegyelmével! — felelte hevesen. — Kiadtam neki az útját s kiadom mindenkor, ha közelembbe tolakodik. De sem néked, sem nagyapámnak nem akarok bajt okozni. Elég baj szakadt a nélkül is a nyakába, hiszen tudod, mennyire üldöz bennünket a bányaaispán gyűlöletével... Te pedig amilyen heves vagy, elvesztenéd helyedet, vagy tán nagyobb bajba is kerülnél!... Ezért nem szóltam hát! — mondotta keserűen és elfordult.

Jób engesztelően nyúlt keze után.

— Mariskó! Isten látja lelkemet, téged egy lehellyel se gyanúsítottalak, de mégis szeretném tudni, mit mondott neked?

— Én istenem, mit mondott? Tudom is én! Rá sem hallgattam, hanem ott hagytam a faképnél... és ...

— És? — kérdezte Jób villogó szemmel.

— Egyszer azonban megmondtam neki, hogy utánam ne ólálkodjék, azóta, ha házunk körül látom bujkálni, bemegyek a házba...

— Mit mondott akkor neked?...

— Mondom, rá se hallgattam és te se törődj vele... Majd megúnja a bujkálást...

— No, majd én elveszem a kedvét tőle! — mormogta Jób, öklét szorongatva. — Mariskó, ígérj meg egyet!

— Mit?

— Hogy nem állsz többé szóba azzal az emberrel. Még csak haragos, rossz szokat se válts vele!

— Ezt a nélkül is megtettem volna. De te meg ígérd meg, hogy nem kezdesz ki vele.

Jób se igent, se nemet nem mondott, mert Tárnás apó megjelent a küszöbön, hogy mindennapi szokása szerint unokájával ellátogasson a kis temetőbe, hol szerettei aludták örök álmukat és pár perc múlva Mariskó ott lepegetett a szótlan, komor öreg oldala mellett...

Az érczúzókat alatt elfordulva, a temető felé vezető út a bányaispán cifra, kastélyforma háza mellett kígyózott tova, miért is az öreg még idejében letért róla és inkább a rekettye- és mogyoróbokrokkal benőtt meredek hegyi ösvényt választotta.

A bokrok tövében bővében nyílt a harangvirág, a kopáros részek pedig terítve voltak illatos kakukkfűvel és rózsaszínű erikával.

Mariskó már félig teleszedte a kötőjét, mikor egyszerre csak megzördültek a bokrok hatamögött és két agártól kísérve, Adorján úrfi, a bányaispán unokája törtetett elő, elbizakodott mosolygással, de megpillantva a mord arcú öreget, minden szó nélkül, dölőfösen odább ballagott...

Az öreg Tárnás unokájára nézett és elsötétült arca egy pillanatra felderült, mikor arcán a haragvó megvetés pirját látta égni...

— Igen, ő is gyűlöli ezt a fajtát, mint én! Az én vérem! — mormogta magában, azután intett, hogy menjenek tovább.

— Elég lesz már a virágból, lányom!

A temetőben egy alacsony, reszketős fejű öreg emberke jött eléjük.

— Majd a kapunál megvárlak, Ádám! Valami mondanivalóm van, — súgta, mikor mellettük elbicegett.

Csakugyan megvárta őket a temető kapuja előtti hársfa alatt és könnyfolyásos szemével jelentősen sunyorgatott Mariskó felé.

Tárnás apó elérte az intést, előre küldte és hazaérkezve Mariskó, el nem tudta gondolni, mi lelte nagyapját, s micsoda rossz híreket közölhetett vele az öreg Márton!

Egy falatot se evett a vacsorából, pedig kedvence ételeit találta fel neki s mikor megkérdezte, nem beteg-e, olyan hangon dörrent rá, hogy majd lerogyott és kis hálókamrájába még éjjél után is behallatszott nagyatyja súlyos lépkedése. Mint a kalitkába zárt vad, járkált fel-alá, homlokán ujjni vastagra dagadtak az erek és egy-

egy fenyegető morgás hangja is be-betévedt a kamrácskába, mint a közelgő zivatar dörmögése...

— Istenem, jó atyám, hárítsad el rólunk, ha valami vész fenyeget bennünket! — fohászkodott imára kulesolt kézzel Mariskó és mikor hajnalban felébredt, nagyapját már a ház körül találta.

Szokott komoly nyugalomával fogadta köszöntését, de látszott, hogy belsejében forrong valami s Mariskó érezte, hogy keze reszket és izzó, mint a tűz, mikor orcáját megsimogatta.

— Mikor beszéltél Jóbbal, kis leányom? — kérdezte...

— Tegnap, nagyapó! — felelte félénken.

— Elmondtad neki, miket tőlem hallottál?

Mariskó tétovázott:

— Nem mondhattam el, mert hallotta. Ott volt a közelben...

— Jól van, leánykám, eredj hát dolgozdra, nekem egy kis utam van. Jóbbal akarok beszélni...

De Mariskó nem mozdult, hanem esdekelve ragadta meg kezét:

— Nagyapám, nem akarattal tette! Ne bántsa érte kegyelmed. Az Istenre kérem, ne legyen hozzá kemény! — kérlelte félig síró, félig könyörgő hangon.

— Bolond lány, mi jut eszedbe? Másért akarok vele beszélni. Eredj szaporán, hozd ki süvegemet és botomat!

Úgy déltáján került csak hazafelé:

— Nem beszélhettem vele, mert a fenéktárnában dolgoznak, hanem majd délután! — mondotta és szokása ellenére, az egyszerű ebéd után nem pihent le kedves hárságyára.

Egyszerre csak kiszólt Mariskóhoz:

— Eredj fiam a kertbe és énekelj valamit, talán az majd elaltat! — mire aztán csakhamar behangzott a bányászdalok búbanatos, méla melódiája, édesen, tisztán, mint a pusztai pacsirta éneke.

— A madarat énekszóval fogják! — mormogta erre az öreg, miközben átment a házaeska túlsó végébe...

Mariskó még sohse énekelt olyan igazán szívből fakadó érzéssel, mint most, hogy nagyapját felvidítsa. Hiszen, mióta emlékszik, nem mondta, hogy énekeljen, sőt nem is szerette az énekszót hallani... A pacsirta és a fülemile hangjának az édességét óhajtotta volna dalába vegyíteni, hogy álomba szenderítse...

Egyszerre azonban megrázkódott, mintha undok pók futott volna rajta keresztül és arcán a harag és utálat pirjával szökött fel a veteményes ágy mellől.

A rekettyebokrok közül Adorján úrfi vörösszeplős arca vigyorgott rá, mikor azonban látta, hogy a házba készül menekülni előle, átvette magát a kerítésen és útját állta...

— Hohó, olyan könnyen nem szabadulsz, galambocskám!

— Lóduljon kegyelmed innét, különben tüstént nagyapámért kiáltok!

— Csakhogy beszélni is tudsz már egyszer. Szavaid ugyan csípnek, mint az apró esalán, de sebj! Tudod-e, hogy én a bányaispán unokája vagyok? Felelj hát szépen!

— Itt a felelet, hitvány himpellér! — ordította el háta mögött magát az öreg Tárnás dühbe fult hangon s úgy megrázta Adorján úrfit, hogy majd a lelke szakadt ki, azután izmos karjaival a levegőbe kapva, úgy dobta át a kerítésen, hogy vérbe-fagyva gurult le az orszáгут szélére.

— Még egyszer tedd portámra a lábadat, hitvány kutya, minden csontodat apróra töröm! — dörögte utána öklét rázva, az eszméletlen testőr-apród úrfit pedig az arra menő bányászok szedték fel és vitték a bányaispán uri palotája felé.

Ölyvedi Gábor határt nem ismerő dühvel tombolt és esküdözött, hogy Tárnás Ádám fejével és nyugdíjával fog lakolni ezért a durva megszegyenítésért...

Rögtön befogatta a nagy utazóhintót és a bekötözött fejű Adorján úrfit vánkosok közé pakkolva, bűnjelként vitte magával...

Am, noha eget-földet megmozgatott s nem kímélve az aranyakat, a legfontosabb prókátorok tanácsát, a legbefolyásosabb emberek kegyeit iparkodott megnyerni, nem ért el semmit.

Mindenki Tárnás Ádámnak adott igazat, hogy unokáját védelmezve, kipenderítette az úrfit, kit dölyfös, fennhéjázó viselkedéséért csak úgy nem szeretett senki, mint Ölyvedi Gábort, a nagyapját...

Végre a fejedelemtől kért kihallgatást, de Apaffy Mihály igazságszeretete itt sem tagadta meg magát és a várt elégtétel helyett, olyan feddésben részesült, hogy azt se tudta, melyik lábán került ki a fejedelmi palotából és hozzá még a megsemmisítő lealázás is érte, hogy vele szembesített ellensége jelenlétében kellett a szigorú megfeddést eltűrnie.

Éjnek idején hagyta el a fejedelmi székhelyet, hogy ne lássák dühtől fakó ábrázatát. Még lányától és bálványozott unokájától se búcsúzva, hajtatott haza és az egész úton bosszúterveken törte a fejét...

— Megállj csak! Tudok én várni! A bosszú annál édesebb, mennél tovább érik! — mormogta szakadozottan...

Pár napra rá magához hívatta a bányaelőljárókat és a bányabírókat.

— Úgy hallottam, hogy a magyarországi híres Kör-möcbányán újabb módját találták ki az érckövek javadalmazóbb kihasználásának, szólalt meg, szokott terjengő beszédmodorában, azután elmondotta, hogy tapasztalatok szerzése végett, odautazik, de egyuttal sorra látogatja a többi nevezetesebb bányákat is.

Még aznap elutazott és alkonytájban Jób ennek hírével szolt be Mariskóékhoz és az öreg Tárnás, unokája kimondhatatlan öröme, a szokottnál barátságosabban fogadta.

Mikor távozni készült, Mariskó visszaintette a kerítés mellé.

— Jób, mit beszélt veled a nagyapó?

— Hiszen ott voltál, hallottad!

— Nem mostról beszélek, hanem a multról!

— No, hát azt kérdezte, hogy tudok-e arról valamit, hogy a bányaispán unokája körülöttes ólalkodik? Megmondtam neki az igazat, de hozzátettem, hogy majd elszoktatom onnan ökegyelmét...

— Te békén maradsz! A többi az én dolgom! — szólt rám parancsolva, mire én nem állhattam meg, hogy meg ne kérdezzem, honnan tudta meg?

— Nincs benne titok! Az öreg Márton intett meg, hogy vigyázzak. Már hetek óta látták a környéken ólalkodni! — felelte nagyapád...

— Gondoltam! Hiszed-e, hogy ezt békével eltűri a bányaispán? Sokat aggódom e miatt! Ő mégis csak hatalmas ember! — sóhajtott a leány.

— Hát menjen fejével a falnak! Ne féltsd te nagyapádat. Tízszerte különb ember ő a bányaispán uramnál, akármilyen hatalmas is! Meg tudja ő magát védelmezni. Hanem mást mondok most néked! Tudod-e, mit mondtam én neki akkoriban? Azt, hogy jó lenne, ha megtartanók a lakodalmat!

— Mit felelt rá? haragudott érte? — kérdezte lelkenedezve Mariskó, de szeme fényesen ragyogott hozzá.

— Dehogy haragudott, sőt inkább nagyon is jóakaró hangon beszélt. Azt mondta, nemsokára erre is rákerül a sor!

— Látod, Jób, milyen igazságtalan voltál multkoriban iránta!

— Az ember néha elszólja magát, kiváltkép, ha el van keseredve. De még valamit mondok, Mariskó! A nagyapónak nem akartam róla szólni. Te, én nem hiszem, hogy bányaispán uram az érckövek miatt tesz olyan hosszú utat Körmöcbányára!

— Mért nem hiszed?

— Azért, mert tudom, hogy a kincsesvessző nem hagyja nyugodni. A saját szájából hallottam, hogy a kárhozatba is elmenne a bányavessző titkáért. Az öreg Kásás pediglen azt beszélte, hogy Körmöcbányán egy száz-

esztendősnél idősb kristályfejtő lakik, aki szintén csalahatatlanul tudja vezetni a bányavesszőt...

— Jól tetted, hogy erről nem szóltál a nagyapónak.

— Mindaddig nem szólok, még bizonyosat nem tudok! Ne félj, majd kitapogatom én Ölyvedi uramnak a praktikáját. A nélkül, hogy sejtené, minden lépését megvigyázom. A nagyapó története felnyitotta szememet. Ezentúl nyitva is fogom tartani. Mert, hogy nem jóban töri a fejét, az bizonyos...

— Oh, Istenem, te tán tudsz valamit, csak előttem rejteted!

— Még nem tudok semmit! De azért egy rossz gondolat se zavarja álmaidat. Itt vagyok én és öröködöm felettetek, Ölyvedi uram fontoskodásait pedig szemmel tartom...

— Oh, tegyed azt, az Isten is megáld érte! — rebegte Mariskó ellágyulva és mindkét kezét odanyújtotta Jóbnak, ki biztató és erősítő kézszorítással búcsúzott el tőle.

Három héttel később, egy szombati nap alkonyán, Jób szokatlan felindulással nyitott be Tárnás apóhoz...

Az öreg nyitott ablak mellett, elnyűtt bibliájában levelezgetett és a búcsúzó nap sugarai odahullottak fehér fejére és Jóbnak úgy tetszett, mintha a régi korok ama tiszteletreméltó patriárkáinak egyikét látná maga előtt, akikről a biblia beszél.

— Mariskó nincs itthon, de azért maradj csak itt. Megvárjuk a fenyő alatti lócán! — fogadta jóval barátságosabban, mint azelőtt szokta.

— Jobb volna, ha idebenn maradnánk. Sőt arra kérem, az ablakot is tegyük be, jobb, ha nem tudják, hogy ide jöttem.

— Tehát énhozzám jöttél?

— Kegyelmedhez magához!

Az aggastyán erre betette a gömbölyű ónkarikákba foglalt, sejtés ablaktáblákat, azután kérdőn nézett bokros szemöldöke alól a fiatal bányászra.

— Azt tudja kegyelmed, hogy a bányaispán várat-

lanul hazaérkezett és egy gyanús formájú idegen embert is hozott magával messzi útjából...

— Most hallok téled először. Tudod, hogy a fakép-nél hagyom, aki csak a nevét emlegeti előttem! Ehhez tartsd te is magadat! — felelte komoran.

— Ezt pedig meg kell hallgatnia kegyelmednek, hogy védekezni, cselekedni tudjon ellene, mondotta Jób határozottan. Tudja-e kegyelmed, hogy a bányaispán és az a látor forma idegen jövevény új ércerek után kutatnak?

Tárnás apó néma fejrázással felelt.

— Az az idegen németforma, a bányavesszővel tesz próbákat. Azt mondják róla, úgy érti a dolgát, mint senki más!

— Miattam tehetik! Ámbár nem látom okát az új kutatásnak. A régi bányák most olyan jövedelmezők, hogy a mult évek termését jóval felülműlják! — felelte vállatvonva.

— Nem is ez az oka, hanem Ölyvedi Gábor mindenáron szerencsét akar próbálni a bányavesszővel. Fülemlattára mondta, hogy most már bizonyos a sikerről!

— Azt mondta? No hát hiába mondta! Még, ha lelkét az ördögnek adja, se fog aranyat, ezüstöt találni. Hahaha! Kavicsot, csillámot eleget talál, de nemes ércet soha! — kiáltotta keserű kacajjal.

— Ne kicsinyelje kelmed ezeket a próbákat, hanem hallgassa meg nyugodtan, amiket elmondok.

Az a vöröshajú idegen azt mondta, hogy a kincsesvessző erejét nagy próbákkal nem szabad gyöngíteni, mert elveszti bűbajos erejét, hanem kis próbákkal akárhányszor meg lehet a biztos sikerről győződni.

Ezért több ponton aranyat és ezüstöt ázott el és közben egyik végét ő, a másik végét Ölyvedi uram fogta, oktatni kezdte a vezetésben, mire a bányavessző csakugyan pontosan rávezette őket mind a három helyre...

Erre a bányaispán örömében össze-vissza ölelgette a vöröshajú és megígérte, hogy ha sikere lesz, gazdagon megjutalmazza, kivált ha még ellenségét is sikerül megrontania.

— Már mint engem? — kérdezte villámló szemmel Tárnás apó.

— Kegyelmedről beszéltek, miközben Ölyvedi Gábor elmondta, hogy tegnap a fejedelem futárja járt itt, hogy kegyelmedett még egy próbára szólítsák fel. Ugyanis a fejedelem valami avatag pergamentben nyomára akadt, hogy a környéken egy nagyon gazdag dák aranybányának kell lennie, melynek azonban régidőktől fogva nyomaveszett, de a kegyelmed hibázhatlan kincsesvesszője bizonyára erre is rávezetne...

A bányaispán a futárt gazdagon megvendégelve, azután nagy felháborodást színelve, elhitette a futárral, hogy amíg lakmározott, ő kegyelmedet az ispánságra idézte, de kegyelmed kereken megtagadta a fejedelem óhajtasának teljesítését, minthogy nehéz esküvel fogadta fel, hogy többé nem nyul a kincsesvesszőhöz.

Tárnás Ádám szilaj dühvel ugrott fel:

— Ezt merte tenni! Az én nevemben mert hazudni a fejedelemnek! — hörögte rekedten.

— Csillapodjék kegyelmed, még csak most jó a teteje az egész alattomos fontorkodásnak.

A futár kegyelmeddel személyesen is akart beszélni, de azzal vették le lábáról, hogy kegyelmed meg se fogja hallgatni. Már pedig fejedelmi urunk magas személyét kétszer nem szabad egy alattvaló visszaütésének kitennünk, mondotta a képmutató mély hódolatot színelve, hanem jelentse meg futár uram, kegyes fejedelmi urunknak, hogy «én Ölyvedi Gábor, a bányaispán, alattvalói hódolattal tudatom, megszereztem a kincsesvessző titkát és amikor fejedelmi urunknak tetszeni fog, felfedezem a régi bányát!...»

— A csel eddig tehát sikerült! folytatta Ölyvedi Gábor örvendező kézdörzsöléssel. Fejedelmi urunk annyira meg fog neheztelni Tárnásra, hogy maga elé se bocsátja többé. De mindenre jó gondolni. Az előrelátás a bölcsesség anyja! Hátha mégis neszét veszi a dolognak és próbát

tesz vesszejével. Ezt minden áron meg kell akadályoznunk! Erre találj ki valamit!...

A vöröshajú győzelmesen nevetett.

— Ennek is tudom módját! A mi bányavesszőnk ereje megsemmisíti az övének minden erejét, ha mától fogva arany közé temetjük! Érted, uram, színarany közé. Ez rendkívüli módon megnöveli bűbajos erejét és csalhatatlanságát...

— De nékem most nincs annyi aranyom!

— Van a bányaládában elég! Addig ne küldd be a kincstárnoknak!

Ölyvedi Gábor húzódozott egy kissé, de mikor a vöröshajú azzal biztatta, hogy siker esetén Tárnás Ádámot senki se fogja bosszúja ellen védelmezni, tüstént beleegyezett.

Ekkor aztán készülődni kezdtek és lefelé ballagtukban Ölyvedi Gábor örömeiben egészen nekiveresedve, így szólott:

— A futár azt mondotta, hogy az új bánya: felfedezője nevét fogja viselni. Ez édes győzelem lesz, Tárnás Ádám! De legédesebb az lesz, hogy végre kezem közé kerülj! és öklével a kegyelmed háza felé fenyegetődött...

Itt Jób elhallgatott és várakozón nézett az öregre. Ez azonban néma maradt, csak mellének heves rengése és sebes lélekzetvétele mutatta a benne tomboló küzdelmet.

Egyszerre azonban hevesen felugrott.

— Én meg azt mondom, az új bánya nem fogja azt az utált nevet viselni soha, ha mindjárt életemmel kell is megváltanom! — kiáltotta tompa, elváltozott hangon.

— Noha megesküdött, mégis újra próbálkozni akar kegyelmed a kincsesvesszővel? — kérdezte Jób megdöbbenve.

— Megteszem, még ha életemmel fizetek is érte. Pedig azzal fizetek, tudom, azzal fizetek! — mormogta félig magánkívül a felindulástól.

— Ne induljon fel kegyelmed annyira és ne gondoljon a halálra. Higyje el, a próba nem fog kegyelmedre szerencsétlenséget hozni. A múltban történtek véletlen szerencsétlenségek voltak!

— Hallgass! nem vagyok vénasszony, hogy vigasztalj, — felelte, nyugalmat erőltetve magára. — A próba szerencsétlenséget fog hozni rám. Ez olyan bizonyos, mint a nap az égen! De mindegy! Annak az embernek nem szabad győzni, nem szabad fölöttem diadalmaskodnia!

— Gondoljon kegyelmed a vöröshajú idegen szavaira! Hátha az ő kincsesvesszője erősebb lesz!

— Az a vöröshajú csaló, a másik meg bolond! Azzal az aranyba temetett vesszővel egy vak polturát se fognak napfényre hozni! Abban bizonyos vagyok!

— Akkor engedje neki a próbát. Ha majd semmit se találnak, annál nagyobb lesz a kegyelmed diadala.

Az öreg egy pillanatig szűrő tekintettel nézett rá, mintha lelkébe akarna látni.

— Nem, — mondotta hidegen. — A véletlen a gonoszoknak és ostobáknak kedvezni szokott, a szerencse pedig vak, nem látja, kibe botlik... De most hagyjuk ezt! Mondd meg inkább, miként tudtad a gazok beszélgetéseit kilesni? A gonoszok rendszerint gyanakodók és elővigyázók szoktak lenni!

— Mikor a római hegy felé láttam ballagni őket, egy félbehagyott tárnagödör fenekén húztam meg magamat.

Ez után a felelet után, az öreg jó ideig némán, töprengve meredt maga elé, Jób pedig nem merte megtörni a beálló csendet.

A szobában már sötétedni kezdett, csak az öreg ezüstös haja fehérlett elő a félhomályból, mikor tompa, de ünnepélyesen rezgő hangon megszólalt.

— Megteszem, noha megesküdtem, negyedszer is megteszem! és rám nézve ez lesz az utolsó próba! De az sem baj. Tán azt a kevés időt sajnáljam, ami még hátra van? Jöjjön, aminek jönni kell. Holnap a fejedelemhez indulok!

— A fejedelemhez?

— Urunkhoz, a fejedelemhez! Be akarom jelenteni, hogy amelyik pillanatban parancsolja, készen állok a kincsesvessző próbájára. És ha valami ér, engem fog érni egyedül. Érted-e Jób? Neked semmi közöd a vesszőhöz,

mert Mariskóról kell gondoskodnod. Különben erről még majd beszélünk. Most készülj. Átmegyünk a parochiára. Holnap vasárnap lesz, tehát először kihirdethetnek benneteket? Jób, ígérd-e, hogy mindenben hűséges szerető férje és támasza lesz Mariskónak?

— Ezt ígérem apám! — felelte az ifjú felragyogó szemmel.

Ebben a pillanatban érkezett haza Mariskó.

— Leányom! Készítsd össze a szeredást. Hajnalban a fejedelmi udvarhoz indulok, — mondotta, süvegét fejébe nyomva... Apaffy Mihály ebben az időben udvarával a közeli Szamosujváron mulatott s idejének egy részét itt is kedvenc foglalkozásának, a régészetnek szentelte.

Éppen tüzes vitába ereszkedett nagyon tudós Passay-Sagittárius superintendens urammal, ki ékesszólásával azt iparkodott bebizonyítani, hogy a kérdéses arany-pénz se nem dák, se nem római, vagy asszír pénz, hanem valami amulett, vagy ilyesféle.

Ebben a pillanatban a teremnek mind a négy falára aggatott teméntelen, mindenféle alakú óra egyszerre ütni, harangozni, csillingelni kezdett.

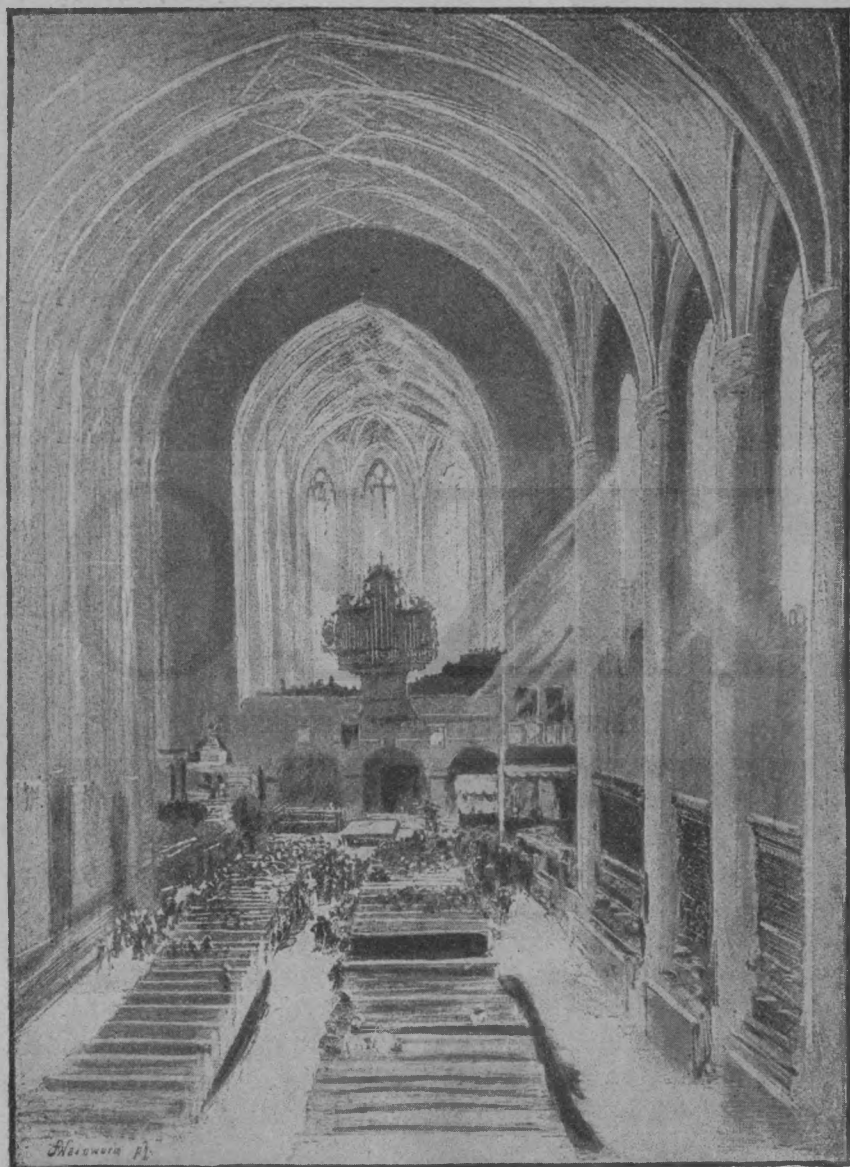
— Hallgassa csak kegyelmed, valamennyi egyszerre üti az órát! Én igazítottam össze ilyen pontosan! — kiáltotta a fejedelem és e felett való örömeiben még a belépő fejedelemasszonyt is belevonta a vitatkozásba.

— Nézz ide, Anna, mit látsz ezen az aranyon?

A fejedelemné érdeklődve forgatta ide-oda, sőt még az odanyújtott nagyítóüvegen is megnézte.

— Egyik oldalán görög forma írást, a másikon pedig valami madáralakot látok! — mondotta tiszta mély esengős hangján.

— Helyes! Egyik oldalán ez a szó olvasható: «Theodoron» — Isten ajándéka, a másikon pedig a hamvaiból feltámadó Phönix madár látszik! No, Passay uram, most már vége legyen minden tagadásnak. Ez a pénz kétségtelenül valamely alchymiai kísérlet szülötte! — kiáltotta Apaffy Mihály diadallal.

A vasárnapi mise után a pap kihirdette Jóbot és Mariskót.

Ebben a pillanatban a szolgálattevő apród, Teleki Mihály főtanácsos urat jelentette.

— Szívesen látjuk, ha nem államügyekkel jó! — folytatta tréfálkozva, mire a belépő Teleki hideg mosolygással rázogatta kopasz fejét és szokott rideg modorában bejelentette, hogy Tárnás Ádám, nyugalmazott fejedelmi bányász, kihallgatásért esedezik.

— Megadjuk! — kiáltotta élénken. — Anna, néked még nem is szóltam egy érdekes leletről. Ugyanis Cserei uram a könyvtárt rendezgetve, egy ismeretlen szerzőtől való, régi hártyakézíratra akadt. Tulajdonkép az aranybányászatról szóló értekezés akarna lenni, de e mellett a históriával is foglalkozik és azt állítja, hogy a régi dákoknak, a mi ezüstabányánk környékén, oly gazdagon jövedelmező aranybányájuk volt, hogy tulajdonkép ez szította lángra a rómaiak hódítási vágyát.

A dákok azonban a hódítók előtt még idejében betemették és a helytartók hiába kutattak utána, a bányának nyoma veszett, pedig állítólag Decebalus mesés aranykincse is ennek a bányának üregeiben van elrejtve.

Ha tehát van valami igaz a dologban, úgy az én öreg Tárnásom reáakad hibázhatlan kincsesvesszejével és erre a próbára a küszöbön álló Jánosfejevétele napját tűzöm ki! — mondotta, miközben az egyik ajtófüggönyhöz lépett és kikiáltott:

— Janitor, vezesd öreg hívünket személyünk elé! Kegyelmetek pedig maradjanak itt, míg visszatérek, — szólott a jelenlévőkhöz, aztán átment a mellékterembe.

A fejedelemasszony mindjárt utána, szintén távozott, Teleki és Passay uraimék pedig ugyancsak gyönyörködhetek abban a csengő-bongó zenebonában, melyet a tömegtelen óra minden fertályban véghez vitt, mert a fejedelem csak jó két óra múlva tért vissza, szokatlanul komoly, megilletődött hangulatban és némán intett a két úrnak, hogy hagyják magára.

Mikor azonban Teleki Mihály visszatért szállására, Tárnás Ádámot látta az előszobában várakozni.

— A fejedelem önagysága meghagyta, hogy amit színe előtt elmondottam, mondjam el kegyelmességednek is! — szólalt meg az öreg komoly tiszteletteludással.

Hogy mit beszélt a fejedelemmel és a főtanácsossal, arról, hazaérkezte után, se Jóbnak, se Mariskónak nem szólt semmit, mire ezek magábavonult szótlan töprenkedéséből azt következtették, hogy a fejedelem bizonyára haragját érezte vele és színe elé se bocsátotta...

— Uramatyám, — így nevezte Jób azóta a vasárnap óta, mikor először kihirdették őket — a bányaispán-ságon tudják ám, hogy kegyelmed a fejedelemnél járt.

— Miattam tudhatják, sőt mondd el az ismerősöknek, hogy Jánosfejevétele napján, fejedelmi urunk jelenlétében, újra megpróbálkozom a kincsesvesszővel...

Jób szívére nagy teher esett le ennek hallatára.

— Hát szerencsével járt a kihallgatás, uramatyám?

— Nekem nem, de nektek tán igen. Fejedelmi urunk uralkodói szavát adta, hogy bármi történjék, jóakarattal lesz irántatok.

— Még most is azon töprenkedik? Ugyan! ugyan, verje ki a fejéből. Én megmondom, mi fog történni! Szépen felfedezi a bányát és gazdag jutalomban, kitüntetésben részesül. Erre nemsokára megüljük a lakodalmat s kegyelmed boldogan fog éldegélni nálunk... Meglássá, Jánosfejevétele napja a szerencse napja lesz mindnyájunk számára! — felelte Jób könnyedén, mert szilárdul meg volt győződve, hogy minden úgy fog történni, ahogy mondja.

— Hallgass! Tedd, amit mondtam! — mondotta Tár-nás szigorúan, mire Jób azonnal távozott, az öreg pedig utána nézett, míg láthatta...

— Persze, hogy úgy lesz, amint mondod! Csakhogy Jánosfejevételi napján lesz az én vén fejem fejevételi napja! — mormogta felindulásában annyira hangosan, hogy Mariskó is meghallotta...

Jób híre e közben villámgyorsasággal terjedt el. «A fejedelem jó és Tárnás Ádám megint új bányát fog a kincsesvesszővel felfedezni!» Ez a hír szállongott a zúz-

dákban, a tárnák folyosóin, mindenfelé és délután már a szomszéd városban is széltében-hosszában beszéltek róla.

Természetesen Ölyvedi Gábor a legelsők közt volt, akinek ezt a hírt azon melegében megvitték. Máskor düh-től és irigységtől rángó, sárgapofával fogadta volna, most azonban csak gúnyosan nevetett:

— Majd meglássuk, hány zsákkal telik? — mondotta egyetértő szemhunyorítást váltva vöröshajú cimborájával, ki e mellett titokzatosan nevetett...

Akik hallották, nem sokat adtak erre a beszédre, mert mindenki ismerte a bányaispán féktelen gyűlöletét az öreg Tárnás iránt, de azért néhányan mégis beszóltak hozzá, hogy elővigyázatra intsék.

Tárnás Ádám csak szótlan fejbiccentéssel köszönte meg a figyelmeztetést, azután megint abba a néma töprengésbe merült, melyről hazatérte óta nem lehetett kiragadni...

Kerülte az embereket, kerülte unokáját, mert az a gondolat, hogy negyedik próbája szerencsétlenséget hoz reá, mind jobban elhatalmasodott rajta és egyre komorabb megadással és növekvő szorongással nézett a közelgő baljóslatú nap elé...

Voltak percek, mikor keserűen megbánta, hogy ígéretet tett a negyedik próbára, de gyűlölete megint csak felülkerekedett és vad erélyt csepegtetett csüggedő lelkébe.

— Nem! Még életem árán se diadalmaskodjék ez az ember fölöttem! Különben is késő már! Visszalépni többé már nem lehet. Hiába szorongsz oly aggodalmasan, vén szív! Még a közelgő félelmes bizonytalanság se tesz szöszegővé... — mormogta, nyugtalanul ide-oda járkálva, azután mintha egy láthatatlan kérdésre felelne, hangosan folytatta:

— Hiszen, ha tudnám, mi fenyeget? Csak halál! Ettől nem félnék. Nyugodtan várnám a pillanatot! De ez a gyötrő bizonytalanság emészt, éget, mint a tűz!...

Ezek a hangos lelkitusák, de még inkább nagyatyjának megfogyott alakja, a sápadt arc, az üregeikből vad

tűzzel elővillogó szemek, részben sejtették az aggódva örködő Mariskóval, mi megy végbe az öreg lelkében.

— Oh, Jób! — mondotta ilyenkor sírva vőlegényéhez, — bár csak veszett volna a tövén ez a szerencsétlen bányavessző! Vádol a lelkem, hogy a negyedik próbát minden erőnkkel nem elleneztük.

— Amit nagyapád egyszer fejébe vett, attól még ember el nem térítette! Ne vádold hát magadat! Légy nyugodt, nem fog történni semmi! Az öreg annyira belelovalta magát ebbe a balhitbe, hogy nappal is rémeket lát!

— Nem ettől félek én, Jób, nem ettől! A nagyapót félttem. Az a szörnyű izgalom és tépelődés halálra emészti! Hiszen máris csak árnyéka önmagának!

— Ne aggódj! Ez az utolsó nap! Holnap vége lesz minden aggodalmadnak és ha a nagyapó látja, hogy semmi se történik vele, szépen megnyugszik és szélnek ereszti a fejébe szedett bogarakat! — ezekkel a szavakkal búcsúzott el Jób késő este Mariskótól, megígérve, hogy kora hajnalban újra itt lesz...

A váravárt és rettegett Jánosfejevétele napja másnap csakugyan megvirradt és a kora hajnali órák mellett is, valóságos népvándorlás indult meg a szomszéd bányavároskából, hová a fejedelem udvarával tegnap este szintén megérkezett...

A kelő nap első sugarával Tárnás Ádám is kilépett hálókamrájából. Ünneplő ruhája volt rajta, az oxydált ezüstből készült apró bányászjelvényekkel és úgylátszott, mintha arca is nyugodtabb lenne. De csak látszott.

Egy kőszobor merev nyugalma merevedett ugyan el erős vonásain, de minden erejét össze kellett szednie, hogy ezt a csalóka külszínt megőrizze.

Meglátva Jóbot, odaintette a sápadt és felindult Mariskót s kezét mintegy áldólag fejükre téve, sokáig nézett rájuk...

— Ti legalább egymásé és boldogok lesztek! — mormogta ellágyulva — de te Jób, soha még gondolatban se próbálkozzál a kincsesvesszővel...

Mariskó könnyezve csókolta meg a fején nyugvó jobbot.

— Miért sírsz? — kérdezte reszkető hangon.

— Nagypám maradj itt! Ne menj el!

— Már késő, lányom, késő! — mormogta, fejét rázva és ugyanebben a pillanatban tarackdurrogások és hangos örömríadal hirdette a fejedelem közeledését.

Tárnás Ádám arca egy fokkal fehérebb lett. Az elhatározó perc megérkezett...

Lassú léptekkel tért kamrájába és leakasztotta a hosszú évek során át érintetlenül ágya felett függő kincsesvesszőt...

— Menjünk, Jób! — mondotta tompa, elfuló hangon.

A tornácon azonban Mariskó sírva borult nyakába és nem akarta eresztetni.

— Eressz, édes lányom! Aldjon meg az Isten! — és szelíden eltolta magától...

Az úgynevezett római hegy alján állott a fejedelem kíséretével és a bányaispán kimondhatatlan bosszúságára, kitüntető kegyességgel fogadta az öreget...

— Úgy gondolom, öreg hívem, hogy itt kezdjük a próbát! — mondotta, mire a fejedelmi drabantok hátraszorítva az előretolakodott kíváncsiakat, kordont húztak a hegy lábánál...

Minthogy minden szem a kincsesvesszőn függött, csak Jób látta, milyen pokoli káröröm és vad győzelmi láng lobog a kíséret között ballagó bányaispán szemében...

Maga sem tudta miért, de egyszerre szörnyű szorongással pillantott a hegy derekát átlépő öregre, kinek egyik kezében ugyanebben a pillanatban nagyot rándult a bányavessző, a másikban pedig baljóslatú recsenéssel két darabra törött...

Tárnás Ádám arca kísértetiesen elmeredt és rángatódzó ajka körül a dühnek hátborzongató ordítása tört elő.

— Ehhez a vesszőhöz volt kötve életem! A halál pillanatában vádollar, Ölyvedi Gábor, te öltél meg, te fűrészelte át a bányavesszőt! — hörögte eltorzult vonásokkal

és a másik pillanatban villámsujtottként vágódott a visszadöbbenő urak lába elé...

— Meghalt! Vége van! — felelte rövid vizsgálat után az udvari orvos-doktor, a lelkemélyéig megilletődött fejedelem kérdő pillantására, Jób pedig lázongó dühvel ugrott fel a halott mellől:

— Nagyságos fejedelem! — kiáltotta a haragtól szinte sikoltó hangon... — A bányavessző be volt fűrészelve és én Isten és ember előtt Ölyvedi Gábor bányaispánt vádolómmal ezzel a gonosztettel!

— Ő és cimborája tették, senki más! — zúgták a körülálló bányászok is haragra gerjedten...

Mikor közelebből megvizsgálták, világosan látszott, hogy a bányavessző csakugyan be volt félig fűrészelve és valami ragacsos anyaggal úgy volt betapasztva, hogy a fűrészelés helye nem látszott meg.

A fejedelem a bányaispánra szegezte haragos tekintetét, kinek legnagyobb vádlója, saját halálsápadt arca volt. Minden ízében remegve szólni akart, de a torka megtagadta a szolgálatot...

Ebben a pillanatban a bányaispán íródeákja véresen és lihegve rontott a kíséreten keresztül...

— Uram, bányaispán uram! Vendéged és barátod, a vöröshajú Tóbiás három társával minden aranyat ellopott a bányakasszából. Meg akartak ölni! Életveszéllyel menekültem a kezük közül! — kiáltotta ijedtében, mindenről elfeledkezve...

Teleki magához intette a csatlósok hadnagyát.

— Verjék vasra ezt az embert! Tolvaj cimboráit pedig vegyék a darabontok tüstént üldözőbe! — parancsolta fagyosan és csontos ujjával a halálsápadt Ölyvedi Gáborra mutatott, ki alig állott reszkető lábán...

— Nagyságos uram, — fordult aztán az elámult fejedelemhez — adataim vannak, hogy ez az ember rég lopja már a kincstárt, de eddig nem lehetett tetten kapni...

Apaffy kedvetlenül fordult el s alig hallhatóan mormogott valamit, de Teleki uram úgy látszik, mégis meg-

értette, mert sajátos hideg nyugalmával csak annyit felelt rá:

— Kapi és Naláczi uraimék emelték ilyen magasra. Ők tudják, miért!

Tárnás Ádám kihült tetemeit társai e közben egy kőlyára tették és Jób levett süveggel készült követni a szomorú menetet, mikor a fejedelem magához intette.

— Mid volt a megboldogult? — kérdezte tőle kegyesen.

— Rövidesen az apám lett volna, ha megéri! Unokája, Mariskó lesz jövendőbélím! — felelte Jób szomorúan.

— Ah, te vagy az? Jól van, a lakodalom költségeit én viselem és gondoskodom róla, hogy ne legyen üres a ládafia! A jövő hét elején jelentkeztek udvaromnál, *bányamester* uram! — és az utolsó szót erősen, célzatosan megnyomva, megfordult, hogy kocsijába szálljon, mire Ölyvedi Gábor rimánkodva vetette magát lába elé, de a fejedelem hidegen elfordult tőle és elhajtatott.

A mondott időben Jób pontosan megjelent a fejedelem udvarában, hol már készen várta a bányamesteri kinevezés, a törvényszék pedig ugyanekkor tárgyalta a hűtelen bányaispán pörét, kire a vizsgálatok során több rendbeli lopás, sikkasztás és megvesztegetés derülván ki, összes javai elkoboztattak és évekig tartó súlyos börtönre ítéltetett.

A megboldogult kívánsága szerint, Jób rövid idő múlva egész csendben oltárhoz vezette Mariskót és a fenyőfák alatti kis házacskából a jelen boldogsága csakhamar toaúzte a mult szomorú árnyait és emlékeit...

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár